

**ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİNİN KALİTE YAKLAŞIMLARI VE
ÖRTÜK PROGRAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
(GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

Sedanur Girayhan

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Sedanur

Soyadı: Girayhan

Bölümü: Eğitim Bilimleri-Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı :Üniversite Yerleşkelerinin Kalite Yaklaşımları ve Örtük Program Açısından Değerlendirilmesi (Gazi Üniversitesi Örneği)

İngilizce Adı :Evaluation of University Campus in terms of Quality Approaches and Hidden Curriculum (The Case of Gazi University)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Sedanur Girayhan

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sedanur GİRAYHAN tarafından hazırlanan “Üniversite Yerleşkelerinin Kalite Yaklaşımları ve Örtük Program Açısından Değerlendirilmesi (Gazi Üniversitesi Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Nurdan Kalaycı

(Eğitim Programları ve Öğretim, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Prof. Dr. Mehmet Taşpınar

(Eğitim Programları ve Öğretim, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Fahriye Hayırsever

(Eğitim Programları ve Öğretim, Düzce Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 20/09/2019

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimi sürecinde ve araştırmamın her aşamasında, bana yol gösteren, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve deneyimleriyle bakış açımı genişleten, bu süreçte verdiği açık ve örtük mesajlarla akademik gelişimime büyük katkı sağlayan değerli hocam ve danışmanım sayın Prof. Dr. Nurdan Kalaycı'ya;

Hem yüksek lisans eğitimi sürecinde hem de araştırmamda görüş ve önerileriyle desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Taşpınar'a; sunduğu görüş ve öneriler ile araştırmamın daha da zenginleşmesine katkı sağlayan Dr. Öğretim Üyesi Fahriye Hayırsever'e;

Danışmanımla tez konusunu belirlemeye çalışırken, fikrimizin netleşmesinde ve bir konu belirlememizde yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet Tarık Atay'a; araştırmamın son zamanlarında zaman sorununu aşmamda büyük katkısı olan ve araştırma sürecine ilişkin sorularımı rahatlıkla sorabildiğim Dr. Elif İlhan' a; tezimin son şeklinin verilmesinde bana yardımcı olan yüksek lisans öğrencisi arkadaşım Burak Baysal'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam kapsamında görüştüğüm ve benden desteğini esirgemeyen tüm Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerine teşekkür ederim.

Desteklerini her zaman hissettiren anneme, babama ve abime; bu süreçte yanımda olan sevgili eşimin anne ve babasına; hem yüksek lisans eğitimi sürecinde hem de araştırma sürecinin başından sonuna kadar ilgisini, desteğini ve yardımını esirgemeyen değerli eşim Emre Girayhan'a; bu süreçte yeterince vakit ayıramadığım, anneyle oyun zamanından büyük bir anlayışla feragat eden sevgili çocuklarım Emir Kaan Girayhan'a ve Elanur Girayhan'a sonsuz teşekkür ederim.

Sedanur GİRAYHAN

Eylül, 2019

**ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİNİN KALİTE YAKLAŞIMLARI VE
ÖRTÜK PROGRAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
(GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Sedanur Girayhan
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Kasım, 2019**

ÖZ

Günümüzde ulusal ve uluslararası alanlarda yaşanan ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimler, beraberinde bazı ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Nitelikli insan gücü ihtiyacı, bu ihtiyaçlar arasındadır. Ülkelerin geleceği için önemli bir gereklilik olan nitelikli insan gücünü, yetiştirmede ve topluma kazandırmada üniversiteler önemli bir rol üstlenmektedirler. Günümüzde üniversiteler daha kaliteli bir eğitim sunabilmek için, küresel eğilim doğrultusunda değişimler yapmaya ve yeniden yapılanmaya başlamıştır. Bu değişim ve yapılanma süreçlerine, üniversitelerin fiziksel ortamlarının da dâhil edilmesi önemli görülmektedir. Çünkü kaliteli bir eğitim için, üniversitelerin fiziksel ortamının uygun yapıda olması önemli şartlardan biridir. Fiziksel ortam ve düzenlemelerin uygun yapıda olması hem üniversitelerin kalitesinin artırılmasında hem de öğrencilere olumlu örtük mesajlar iletmede önemlidir. Araştırmada üniversitelerin fiziksel ortamları, üniversitelerin kalitesinin artırılması ve örtük program açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle araştırma; üniversitenin fiziksel ortamına, kalite, kaliteli üniversite kavramlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemeyi ve üniversitelerin fiziksel ortamları ile örtük program ve kalite arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Üniversitelerin en önemli paydaşlarından biri olan öğrencilerin, üniversitelerin fiziksel ortamına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi; üniversitelerde sunulan ve sunulacak olan hizmetin niteliğinin artırılması için önemlidir. Ayrıca bu görüşler, üniversitelerin kalite geliştirme çalışmalarında, kurum iç değerlendirme raporlarının hazırlanmasında ve kurumsal dış değerlendirme programı kapsamında veri olarak kullanılabilir. Araştırma betimsel modelde olup, karma araştırma yöntemindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinin yedi farklı

bölümünün, 13 farklı anabilim dalının birinci ve son sınıflarında öğrenim gören toplam 247 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama yöntemi görüşme tekniğidir. Araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile nicel verileri ise, görüşme formunun dördüncü bölümünde yer alan kalite puanlama anketi ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri, çalışma gurubunu oluşturan öğrencilerin oluşturduğu 58 grupta yapılan yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Araştırmada hem nitel hem de nicel veri toplanmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde ise, betimsel istatistik yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında öğrencilerin, yerleşkenin genel ortamına; öğretim mekânlarından binalara, sınıflara ve atölyelere; sosyal-kültürel mekânlardan konferans salonlarına; yardımcı mekânlardan yemekhaneye, kantinlere, alışveriş yerlerine ve banka-bankamatiklere ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında öğrencilerin spor alanlarına, müzelere, sanat galerisine, kütüphaneye ve yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğrencilerin yerleşke ortamında en sevdikleri yer, kütüphane olarak belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında, öğrenciler kalite kavramına ilişkin 67 farklı görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri, Harvey ve Green'in (1993) kalite yaklaşımına göre temalara ayrılmıştır. Öğrencilerin amaca uygunluk kalite yaklaşımını benimsediği belirlenmiştir. Araştırmanın üçüncü alt amacı kapsamında, öğrenciler kaliteli üniversite kavramına ilişkin 156 farklı görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşleri fiziksel ortama ilişkin özellikler ve diğer olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olmasını bekledikleri özellikler arasında, fiziksel ortama ilişkin özelliklerin ilk sırada geldiği belirlenmiştir. Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında, öğrencilerin yerleşke ortamında kalite açısından en yüksek puanı kütüphaneye verdikleri belirlenmiştir. Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların ve sınıfların; sosyal-kültürel mekânlardan konferans salonlarının; yardımcı mekânlardan yemekhanenin ve kantinlerin öğrencilere, *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesindeki spor alanlarının ise, öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını verebildiği düşünülmektedir. Araştırma kapsamında öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) fiziksel durumunun öğrenciler için önemli olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle üniversite yerleşkesindeki bu binaların; bakımlı, güzel renklerde, modern tasarımda ve estetik olmasına özen gösterilmelidir. Bina içlerinin temizliğine dikkat edilmelidir. Bina çevreleri de bakımlı ve düzenli bir görünüme sahip olmalıdır. Eğitsel faaliyetlerin gerçekleştiği sınıflarda, öğrencilerin konforu için, konfor (ısı, ışık, gürültü vb.) koşullarının ideal seviyelerde olmasına dikkat edilmelidir. Sınıfların yerleşim düzeni, derslerde farklı yöntem ve teknik uygulayabilecek tarzda olmalıdır. Konferans salonlarında, öğrencilerin sosyal ve kültürel yönden gelişmesini sağlayacak nitelikli etkinlikler yapılmalıdır. Yerleşke bahçesinde, öğrenci sayısı dikkate alınarak dinlenme alanları ve sosyal alanlar oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler : Yükseköğretim, üniversite, fiziksel ortam, kalite, kaliteli üniversite örtük program

Sayfa Adedi : 410

Danışman : Prof. Dr. Nurdan KALAYCI

**EVAULATION OF UNIVERSITY CAMPUS IN TERMS OF QUALITY
APPROACHES AND HIDDEN CURRICULUM
(THE CASE OF GAZİ UNIVERSITY)
(Master's Thesis)**

**Sedanur Girayhan
GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
November, 2019**

ABSTRACT

Today, the economic, technological and social changes experienced in national and international areas bring along some needs. The need for qualified manpower is among these needs. Universities play an important role in educating and recruiting qualified manpower, which is an important requirement for the future of countries. Today, universities have started to make changes and restructuring in line with the global trend in order to provide a better quality education. It is considered important to include the physical environments of the universities in these changes and structuring processes. Because, for the quality education, the physical environment of the universities is an important condition. It is important that physical environment and regulations are in proper structure both to improve the quality of universities and to convey positive implicit messages to students. In the research, physical environments of universities are considered important in terms of improving the quality of universities and implicit program. Therefore, research; The aim of this course is to determine the students' opinions about the physical environment of the university, quality and the concepts of quality university and to evaluate the relationship between the physical environments of the universities and the implicit program and quality. Determining the views of students, one of the most important stakeholders of universities, about the physical environment of universities; It is important to increase the quality of the services offered and to be provided in universities. In addition, these opinions can be used as data in the quality improvement studies of universities, in the preparation of internal evaluation reports of the universities and as part of the institutional external evaluation program. The research is a descriptive model and mixed research method. The study group of the research consists of 247 students studying

in the first and last grades of seven different departments of Gazi University Gazi Education Faculty in the fall semester of 2017-2018 academic year. The data collection method of the research was interview technique. The qualitative data of the research were evaluated with a semi-structured interview form; and quantitative data were collected with the quality scoring questionnaire in the fourth part of the interview form. The data of the study were collected through face-to-face interviews with 58 groups of students. Both qualitative and quantitative data were collected. Content analysis method was used in the analysis of qualitative data. In the analysis of quantitative data, descriptive statistics method was used. Within the scope of the first sub-purpose of the research, the students were asked to; from teaching spaces to buildings, classrooms and workshops; from social-cultural spaces to conference rooms; It was found that the negative opinions about the cafeterias, canteens, shopping centers and bank-bankamats were higher than the auxiliary places compared to their positive opinions. Within the scope of the first sub-aim of the study, it was concluded that the students' positive opinions about sports fields, museums, art gallery, library and campus garden were higher than their negative opinions. The students' favorite place in the campus was determined as the library. Within the scope of the second sub-objective of the research, the students stated 67 different views on the concept of quality. The students' views were divided into themes according to the quality approach of Harvey and Green (1993). It has been determined that the students adopt the quality approach to the purpose. Within the third sub-purpose of the study, students stated 156 different opinions about the concept of quality university. These views of the students were examined under two headings: properties related to physical environment and others. Among the characteristics that the students expect from a quality university, the characteristics related to the physical environment are the first. Within the scope of the fourth sub-aim of the study, it was determined that the students gave the highest score in terms of quality to the library in the campus environment. Within the scope of the fifth sub-purpose of the research, the buildings and classrooms where the teaching services take place; social-cultural venues; It is thought that the cafeteria and canteens from the auxiliary places cannot give the university a high quality message. It is thought that the sports fields in the central campus of Gazi University are able to give high quality university message to the students. Within the scope of the research, it was understood that the physical condition of the places (buildings) where teaching services take place is important for the students. Therefore, these buildings in the university campus; well-maintained, beautiful colors, modern design and aesthetics. Care must be taken to clean the interior of the building. The building environment must also be well maintained and tidy. In the classrooms where educational activities take place, attention should be paid to the ideal conditions of comfort (heat, light, noise, etc.) for the comfort of the students. The layout of the classes should be such that they can apply different methods and techniques in the lessons. In the conference halls, qualified activities should be carried out to ensure the social and cultural development of the students. Recreation areas and social areas should be established in the campus yard considering the number of students.

Keywords : Higher education, university, physical environment, quality, quality university, hidden curriculum

Page Number : 410

Supervisor : Prof. Dr. Nurdan Kalaycı

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	i
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xx
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.2. Araştırmanın Önemi.....	7
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.4. Tanımlar	9
BÖLÜM II	11
KURAMSAL ÇERÇEVE	11

2.1. Yükseköğretim ve Üniversite Kavramı.....	11
2.1.1. Yükseköğretim ve Üniversite Kavramının Tarihsel Gelişimi	12
2.1.2. Üniversitelerin Geçirdiği Evreler	15
2.1.3. Yükseköğretimde Değişim	17
2.2. Fiziksel Ortam.....	19
2.2.1. Öğretim Mekânları.....	22
2.2.1.1. <i>Binalar</i>	22
2.2.1.2. <i>Sınıflar</i>	24
2.2.2. Sosyal- Kültürel Mekânlar.....	26
2.2.2.1. <i>Konferans Salonları</i>	27
2.2.2.2. <i>Spor Alanları</i>	27
2.2.2.3. <i>Müzeler</i>	27
2.2.2.4. <i>Sanat Galerileri</i>	28
2.2.2.5. <i>Kütüphane</i>	28
2.2.3. Yardımcı Mekânlar	29
2.2.3.1. <i>Yemekhane</i>	29
2.2.3.2. <i>Kantin</i>	29
2.2.3.3. <i>Yerleşke Bahçesi</i>	30
2.3.Kalite Kavramı.....	31
2.3.1. Kalitenin Tarihsel Gelişimi.....	36
2.3.2. Kalite Yaklaşımına Katkıda Bulunan Kişiler	39
2.4. Yükseköğretimde Kalite.....	40
2.4.1. Yükseköğretimde Kalitenin Değerlendirilmesi.....	45
2.4.2. Türkiye Yükseköğretiminde Kalite Çalışmaları.....	46
2.4.3. Kanada ve Avrupa Birliği Yükseköğretiminde Kalite Çalışmaları.....	49
2.5. Örtük Program.....	54

2.5.1. Örtük Program Kavramı	54
2.5.2. Örtük Program Kavramının Gizliliği	60
2.5.3. Örtük Programın Teorik Temelleri	61
2.5.3.1. Yapısal –Fonksiyonalist Kuram	62
2.5.3.2. Neo-Marksist Görüş	64
2.5.4. Örtük Program Kapsamı ve Unsurları.....	65
2.5.4.1. Örtük Program Kaynakları.....	67
2.5.4.2. Örtük Program Kapsamında Fiziksel Ortam	72
2.5.4.3. Örtük Programın Fiziksel Ortam Özellikleri	74
BÖLÜM III	79
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	79
3.1. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	79
3.1.1. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar .	79
3.1.2. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	82
3.2. Kalite Kavramı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	83
3.2.1. Kalite Kavramı ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	83
3.2.2. Kalite Kavramı ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	89
3.3. Örtük Program ile İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	91
3.3.1. Örtük Program ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	91
3.3.2. Örtük Program ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	95
BÖLÜM IV.....	99
YÖNTEM.....	99
4.1. Araştırmanın Modeli	102
4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu ve Çalışma Ortamları	102
4.2.1. Araştırmanın Çalışma Grubu	102
4.2.2. Araştırmanın Çalışma Ortamları	104

4.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması.....	107
4.3.1. Veri Toplama Aracı.....	107
4.3.2. Verilerin Toplanması.....	108
4.4. Verilerin Analizi.....	109
4.4.1. Nitel Verilerin Analizi	109
4.4.1.1. Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği	113
4.4.2. Nicel Verilerin Analizi	116
4.4.2.1. Nicel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği.....	117
BÖLÜM V	119
BULGULAR VE YORUM	119
5.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	119
5.1.1. Üniversite Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Bulgular	119
5.1.1.1. Üniversite Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Bulgular	120
5.1.1.2. Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevilen Yere İlişkin Bulgular.....	122
5.1.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Mekânlarına İlişkin Bulgular	127
5.1.2.1. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Bulgular.....	127
5.1.2.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Bulgular.....	137
5.1.2.3. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Bulgular.....	146
5.1.3. Üniversite Yerleşkesindeki Sosyal-Kültürel Mekânlara İlişkin Bulgular	150
5.1.3.1. Üniversite Yerleşkesindeki Konferans Salonlarına İlişkin Bulgular	150
5.1.3.2. Üniversite Yerleşkesindeki Spor Alanlarına İlişkin Bulgular.....	157
5.1.3.3. Üniversite Yerleşkesindeki Müzelere İlişkin Bulgular	165

5.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Sanat Galerisine İlişkin Bulgular.....	171
5.1.3.5. Üniversite Yerleşkesindeki Kütüphaneye İlişkin Bulgular	175
5.1.4. Üniversite Yerleşkesindeki Yardımcı Mekânlara İlişkin Bulgular.....	186
5.1.4.1. Üniversite Yerleşkesindeki Yemekhaneye İlişkin Bulgular	187
5.1.4.2. Üniversite Yerleşkesindeki Kantinlere İlişkin Bulgular	195
5.1.4.3. Üniversite Yerleşkesindeki Alışveriş Yerlerine İlişkin Bulgular..	201
5.1.4.4. Üniversite Yerleşke Bahçesine İlişkin Bulgular	206
5.1.4.5. Üniversite Yerleşkesindeki Banka-Bankamatiklere İlişkin Bulgular	218
5.2.İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	222
5.3.Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	240
5.4.Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	268
5.5.Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	273
5.5.1. Öğretim Mekânlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	273
5.5.1.1. Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Binaların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	273
5.5.1.2. Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Sınıfların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	280
5.5.2. Sosyal-Kültürel Mekânların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	286
5.5.2.1. Konferans Salonlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	286
5.5.2.2. Spor Alanlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	292
5.5.3. Yardımcı Mekânların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	296

5.5.3.1. Yemekhanenin Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	296
5.5.3.2. Kantinlerin Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması	301
BÖLÜM VI	307
SONUÇ VE ÖNERİLER	307
6.1. Sonuçlar	307
6.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	307
6.1.1.1. Gazi Üniversitesi Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Sonuçlar	307
6.1.1.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Mekânlarına İlişkin Sonuçlar	308
6.1.1.2.1. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Sonuçlar	308
6.1.1.2.2. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Sonuçlar	310
6.1.1.2.3. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Sonuçlar	311
6.1.1.3. Üniversite Yerleşkesindeki Sosyal-Kültürel Mekânlara İlişkin Sonuçlar	311
6.1.1.3.1. Üniversite Yerleşkesindeki Konferans Salonlarına İlişkin Sonuçlar	312
6.1.1.3.2. Üniversite Yerleşkesindeki Spor Alanlarına İlişkin Sonuçlar	313
6.1.1.3.3. Üniversite Yerleşkesindeki Müzelere İlişkin Sonuçlar	314
6.1.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Sanat Galerisine İlişkin Sonuçlar	315
6.1.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Kütüphaneye İlişkin Sonuçlar	316

6.1.1.4. Üniversite Yerleşkesindeki Yardımcı Mekânlara İlişkin Sonuçlar	317
6.1.1.4.1. Yerleşkedeki Yemekhaneye İlişkin Sonuçlar	317
6.1.1.4.2. Üniversite Yerleşkesindeki Kantinlere İlişkin Sonuçlar	318
6.1.1.4.3. Üniversite Yerleşkesindeki Alışveriş Yerlerine İlişkin Sonuçlar	318
6.1.1.4.4. Üniversite Yerleşkesinin Bahçesine İlişkin Sonuçlar..	319
6.1.1.4.5. Üniversite Yerleşkesindeki Banka-Bankamatiklere İlişkin Sonuçlar	320
6.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	320
6.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	321
6.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	323
6.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	323
6.2. Öneriler	327
6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	327
6.2.2. Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Öneriler	328
6.2.3. Gazi Üniversitesine Yönelik Öneriler	329
KAYNAKLAR	331
EKLER	361
Ek 1. Görüşme Formu	362
Ek 2. Tablo 44 Kampüsün Genel Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri	369
Ek 3. Üniversite Fiziksel Ortamına İlişkin Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kalite Puanları	372
Ek 4. Üniversite Fiziksel Ortamına İlişkin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Kalite Puanları	378
Ek 5. Gazi Üniversitesi Mimar Kemaleddin Binası (Rektörlük Binası) Fotoğrafları	384

Ek 6. Gazi Üniversitesi Bosna-Hersek Binaları Fotoğrafları.....	385
Ek 7. Gazi Üniversitesi C Blok Binası Fotoğrafları	387
Ek 8. Gazi Üniversitesi F Blok Binası Fotoğrafları	390
Ek 9. Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü Binası Fotoğrafları	393
Ek 10. Gazi Üniversitesi Resim-iş Eğitimi Bölümü Binası Fotoğrafları	396
Ek 11. Gazi Üniversitesi Konferans Salonları Fotoğrafları	398
Ek 12. Gazi Üniversitesi Spor Alanları Fotoğrafları	399
Ek 13. Gazi Üniversitesi Müzelerinin Fotoğrafları.....	401
Ek 14. Gazi Üniversitesi Sanat Galerisi Fotoğrafı	402
Ek 15. Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Fotoğrafları	403
Ek 16. Gazi Üniversitesi B Blok Yemekhanesinin Fotoğrafları	404
Ek 17. Gazi Üniversitesi Kantinlerinin Fotoğrafları	405
Ek 18. Gazi Üniversitesi Alışveriş Yerleri Fotoğrafları	406
Ek 19. Gazi Üniversitesi Kampüs Bahçesi Fotoğrafları	407
Ek 20. Gazi Üniversitesi Banka-Bankamatik Fotoğrafları	408
Ek 21. Verilerin Kodlanması	409

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yükseköğretim Kurumlarının Geçirdiği Evreler	15
Tablo 2. Yükseköğretim Sistemini Etkileyen Etmenler	18
Tablo 3. Örtük Program Konusunu Araştıran Yabancı Araştırmacılar ve Çalışmaları	56
Tablo 4. Araştırmanın Yöntemi	100
Tablo 5. Araştırmanın Çalışma Grubu	103
Tablo 6. Araştırmanın Çalışma Ortamları	104
Tablo 7. Araştırmanın Çalışma Ortamlarının Örnekleme Yöntemi ve Gerekçesi	106
Tablo 8. Çalışma Grubunun Gruplara Dağılımı	109
Tablo 9. Kodların, Alt Temaların ve Temaların Oluşturulma Yöntemi	111
Tablo 10. Öğrencilerin Bölümlerinin ve Sınıflarının Kodlanması (Birinci Öğrenci Üzerinden Gösterim)	113
Tablo 11. Araştırmada İnanırcılık Kapsamında Yapılanlar	114
Tablo 12. Araştırmada Aktarılabirlik Kapsamında Yapılanlar	115
Tablo 13. Araştırmada Tutarlılık Kapsamında Yapılanlar	116
Tablo 14. Araştırmada Teyit Edilebilirlik Kapsamında Yapılanlar	116
Tablo 15. Öğrencilerin Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevdikleri Yere İlişkin Görüşleri	122
Tablo 16. Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Görüşleri	127
Tablo 17. Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Görüşleri	137

Tablo 18. Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Görüşleri	147
Tablo 19. Öğrencilerin Konferans Salonlarına İlişkin Görüşleri	151
Tablo 20. Öğrencilerin Spor Alanlarına İlişkin Görüşleri	158
Tablo 21. Öğrencilerin Müzelere İlişkin Görüşleri	166
Tablo 22. Öğrencilerin Sanat Galerisine İlişkin Görüşleri	171
Tablo 23. Öğrencilerin Kütüphaneye İlişkin Görüşleri	176
Tablo 24. Öğrencilerin Yemekhaneye İlişkin Görüşleri	187
Tablo 25. Öğrencilerin Kantinlere İlişkin Görüşleri	196
Tablo 26. Öğrencilerin Alışveriş Yerlerine İlişkin Görüşleri	202
Tablo 27. Öğrencilerin Yerleşke Bahçesine İlişkin Görüşleri	206
Tablo 28. Öğrencilerin Banka-Bankamatiklere İlişkin Görüşleri	218
Tablo 29. Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşleri	223
Tablo 30. Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşlerinin Kalite Yaklaşımlarına Göre Dağılımı	226
Tablo 31. Öğrencilerin Kaliteli Üniversite Kavramına İlişkin Görüşleri	241
Tablo 32. Öğrencilerin Kaliteli Bir Üniversitenin Fiziksel Ortamına İlişkin Görüşleri ...	245
Tablo 33. Kaliteli Bir Üniversitenin Sahip Olması Gereken Diğer Özellikler	254
Tablo 34. Binalara İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları.....	273
Tablo 35. Binalara İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları.....	277
Tablo 36. Sınıflara İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları.....	281
Tablo 37. Sınıflara İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları.....	283
Tablo 38. Konferans Salonlarına İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları	286
Tablo 39. Konferans Salonlarına İlişkin Olumlu Görüşler Teması Alt Temaları ve Kodları	288
Tablo 40. Spor Alanlarına İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları ..	292

Tablo 41. <i>Spor Alanlarına İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları</i>	294
Tablo 42. <i>Yemekhaneye İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları ...</i>	297
Tablo 43. <i>Yemekhaneye İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları</i>	299
Tablo 44. <i>Kantinlere İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları</i>	302
Tablo 45. <i>Kantinlere İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları</i>	304

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Örtük program kavramının teorik temelleri (Giroux-1983).....	61
<i>Şekil 2.</i> Örtük program kavramının teorik temelleri (Skelton-1997).....	62
<i>Şekil 3.</i> Örtük program kavramının teorik temelleri (Lynch-1989).....	62
<i>Şekil 4.</i> Örtük programın unsurları.....	71
<i>Şekil 5.</i> Araştırmanın çalışma ortamları.....	105
<i>Şekil 6.</i> Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrenci görüşleri	120
<i>Şekil 7.</i> Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	121
<i>Şekil 8.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşleri	130
<i>Şekil 9.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	131
<i>Şekil 10.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşleri	139
<i>Şekil 11.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	140
<i>Şekil 12.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşleri	147
<i>Şekil 13.</i> Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	148
<i>Şekil 14.</i> Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşleri	153

<i>Şekil 15.</i> Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	154
<i>Şekil 16.</i> Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşleri	160
<i>Şekil 17.</i> Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	161
<i>Şekil 18.</i> Müzelere ilişkin öğrenci görüşleri	167
<i>Şekil 19.</i> Müzelere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	167
<i>Şekil 20.</i> Sanat galerisine ilişkin öğrenci görüşleri	172
<i>Şekil 21.</i> Sanat galerisine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	172
<i>Şekil 22.</i> Kütüphaneye ilişkin öğrenci görüşleri	179
<i>Şekil 23.</i> Kütüphaneye ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	180
<i>Şekil 24.</i> Yemekhaneye ilişkin öğrenci görüşleri	188
<i>Şekil 25.</i> Yemekhaneye ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	189
<i>Şekil 26.</i> Kantinlere ilişkin öğrenci görüşleri	197
<i>Şekil 27.</i> Kantinlere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	197
<i>Şekil 28.</i> Alışveriş yerlerine ilişkin öğrenci görüşleri	202
<i>Şekil 29.</i> Alışveriş yerlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	203
<i>Şekil 30.</i> Yerleşke bahçesine ilişkin öğrenci görüşleri	208
<i>Şekil 31.</i> Yerleşke bahçesine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	209
<i>Şekil 32.</i> Banka-bankamatiklere ilişkin öğrenci görüşleri	219
<i>Şekil 33.</i> Banka-bankamatiklere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı	219
<i>Şekil 34.</i> Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin (kod sayısı temel alınarak) kalite yaklaşımlarına göre dağılımı	225
<i>Şekil 35.</i> Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin kalite yaklaşımlarına göre dağılımı	228
<i>Şekil 36.</i> Kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklerin dağılımı	244
<i>Şekil 37.</i> Kaliteli üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin öğrenci görüşleri	247

Şekil 38. Öğrencilerin üniversite fiziksel ortamına ilişkin kalite puanlarının aritmetik ortalamaları	269
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AAA	Avrupa Araştırma Alanı
AUCC	Kanada Üniversiteler ve Kolejler Birliği
AYA	Avrupa Yükseköğretim Alanı
CCL	Kanada Öğrenme Konseyi
ESG	European Standards and Guidelines
GÜADEK	Gazi Üniversitesi Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu
JUSE	Japonya Bilimciler ve Mühendisler Birliği
KALDER	Kalite Derneği
KİDR	Kurum İç Değerlendirme Raporu
KUSİ	Kamu Üniversite Sanayi İşbirliği
MÜDEK	Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÜNİAR	Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı
TDK	Türk Dil Kurumu
TKY	Toplam Kalite Yönetimi
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜMA	Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması
YÖDEK	Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YÖKAK	Yükseköğretim Kalite Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ait problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlar bulunmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde ulusal ve uluslararası alanlarda yaşanan ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimler, beraberinde bazı ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Ülkelerin kalkınmasında, ekonomik ve sosyal refahın sağlanmasında en önemli unsurlardan biri olan nitelikli insan gücü, bu gereksinimler arasındadır. Nitelikli insan gücünü, yetiştirmede ve topluma kazandırmada üniversiteler önemli roller üstlenmektedirler. Üniversitelerin nitelikli insan gücünü yetiştirmenin yanı sıra, pek çok görev ve sorumlulukları vardır. Üniversitelere, her geçen gün daha da artan görev ve sorumluluklarını daha iyi gerçekleştirmeleri ve daha iyi hizmet sunmaları için zengin olanaklar sunulmalıdır.

Tüfekçi Akcan, Malkoç ve Kızıltan (2017) fiziksel, bilimsel, eğitsel ve sosyal bir yer olarak tanımlanan üniversitelerin, eğitim-öğretim faaliyetleri için uygun öğretim ortamlarına, bilimsel faaliyetler için laboratuvar ve kütüphane gibi araştırma ortamlarına, sosyal- entelektüel gelişim içinse sosyal-kültürel ortamlara sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Belirtilen bu ortamlar, üniversite yerleşkelerinde yer alan önemli alanlardır.

Üniversite yerleşkesi, genellikle kent dışında derslik, öğrenci yurdu gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarının toplu bir biçimde bulunduğu yer olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019). Üniversite yerleşkesinde yer alan bu fiziksel ortamlarının niteliği, üniversitede gerçekleştirilecek faaliyetleri zorlaştırıcı veya kolaylaştırıcı bir etki oluşturabilmelidir. İyi tasarlanmış, öğrenci kullanımına uygun nitelikli bir sınıf ortamının

verilen eğitimi, öğrenciler için her türlü ayrıntının düşünüldüğü bir spor alanının öğrencilerin sportif faaliyetlerini ya da öğrenci için planlanmış iyi bir yerleşke bahçesinin öğrencilerin yapacağı faaliyetleri kolaylaştırıcı etkisi olacaktır. Üniversitelerin fiziksel ortamları kapsamında ele alınabilecek sınıfların, uygun yapı ve fiziksel düzende olmadığına yapılacak faaliyetlerdeki zorlaştırıcı etkisi Tuncel'in (2008a, 2008b) araştırmasında görülmektedir. Tuncel'in araştırmasında sınıfların fiziksel ortamının, öğrencilerin etkin katılımını gerektiren etkinlikleri sınırlandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelerin fiziksel ortamlarının olumlu ya da olumsuz etkileri, öğrencilerin üniversitede bulunmayı isteyip istememelerini, üniversiteyi sevip sevmemelerini, üniversitedeki öğretimin kalitesini ve öğrencilerin öğrenme sonuçlarını etkileyeceği düşünülmektedir.

Eğitimciler öğrenme-öğretme işi için fiziki, sosyal ve psikolojik yönlerden uygun bir çevrenin olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Öğrenmenin fiziksel, sosyal ve psikolojik yönlerden uygun bir çevrede oluşabileceği ve etkili eğitim için bu çevrenin öğrenme-öğretme faaliyetlerine uygun bir biçimde düzenlenmesinin gerekli olduğu belirtilmektedir (Küçüköğlu & Özerbaş, 2004). Çünkü öğrenme-öğretme sürecinde uygun bir fiziksel ortamın olmaması eğitsel faaliyetleri ve öğrenmeyi sınırlandıracaktır.

Warren E. Hathaway'ın (1991) "bizler önce binaları şekillendiririz, sonra da onlar bizleri" ifadesi ile fiziksel ortamın etkisi bir kez daha vurgulanmıştır. Costello (2001) fiziksel çevrenin sosyal tabakalaşmadaki rolüne dikkat çekmiştir. Cox (2011) da, fiziksel mekânların tasarımı ile okullarda derslerin, alışkanlıkların ve gizli değerlerin, öğretmen davranışlarının, rol modellerin öğrencilere iletilildiğini vurgulamıştır.

Alanyazında yer alan bazı çalışmalar incelendiğinde, eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının ve bu ortamların özelliklerinin, öğrencilerin öğrenmesine (Aydoğan, 2012; Daggett, Cobble ve Gertel, 2008, Karasolak, 2009; Oblinger, 2006; Sanoff, Pasalar & Hashas, 2001; Uludağ & Odacı, 2002; Yaman, 2010; Yorgancıoğlu, Tunalı, Çetinel, Kırdar & Işık, 2018), akademik başarısına (Kalaycı, 2014; Şensoy & Sağsöz, 2015; Yarbrough, 2001) etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel ortamın çeşitli etkilerini gösteren bu çalışmalar, eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının, tasarlandığı amaca maksimum ölçüde hizmet edecek, etkili kullanıma olanak sağlayacak özellikler içermesi gerektiğini de göstermektedir. Bu özellikler şu şekilde özetlenebilir;

- Atabay (2014) eğitim ortamlarının; mimarisiyle, biçimiyle ve geniş aktivite çeşitliliği ile öğrencileri araştırmaya, keşfetmeye, deney yapmaya, deneyimlemeye, tartışmaya, oyun oynamaya, sosyalleşmeye, hayal güçlerini ve düşünme kabiliyetlerini geliştirmeye yönelterek, yeniliklere teşvik edici olması özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmiştir.
- Brown ve Long (2006) 21. yüzyılda bir mekânın öğrencilerin buluşmalarını, sosyalleşmelerini, birlikte çalışmalarını, iletişim kurmalarını, işbirliği yapmalarını, beslenme ve internete bağlanma ihtiyaçlarını sağlayacak şekilde tasarlanması gerektiğini belirtmiştir. Böyle özelliklerin öğrenme etkinliklerini destekleyici etki sağladığını, öğrencilerin fakültelerine, bölümlerine ve üniversitelerine karşı daha fazla aidiyet duygusu hissettiğini de belirtmişlerdir. Ayrıca bu ortamların, ortamları kullanacak kişiler tarafından geliştirilmesi gerektiğini, mimarların, inşaatçıların ve tesis uzmanlarının ise kullanıcıların görüşlerini desteklemesi gerektiğini vurgulamışlardır.
- Sarı ve Cenkseven (2008) okulların öğrencilerin hem akademik hem sosyal ve kişisel gelişimlerini birlikte düşünmesi, eğitim ortamlarının da buna uygun biçimde tasarlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bütün eğitim kademelerinin fiziksel ortamları iyi planlanmalıdır ve tasarım olarak öğrencilere istendik becerileri kazandıracak, eğitimin verimini artıracak özellikler içermelidir.

Eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının bu önemli etkisi, aynı zamanda öğrencilerin öğrenim gördüğü eğitim kurumuna yönelik kalite algısı oluşturmalarına neden olacaktır. Kalite algısı ise, sunulan ürün ya da hizmete karşı güveni artırmakta, duyulan güven duygusu beraberinde ürün ya da hizmete olan talebi artırmaktadır. Kalite, günümüzde insanların ve kurumların en fazla değer biçtikleri konulardan birisidir (Özdemir, 2007). Kalite konusunda farklı tanımlar bulunmaktadır. Kalite tanımlamaları, tanımlı yapan kişilerin yanı sıra tanımın yapıldığı zaman dilimine göre farklılaşmaktadır. Kalitenin çok boyutlu olması da değişik kalite tanımlarının yapılmasına neden olmaktadır.

Kalite, anlaşılması ve tanımlanması zor, değişken bir kavramdır (Harvey & Green, 1993; Heffner, 2013; Schindler, Puls-Elvidge, Welzant & Crawford, 2015; Tam, 2001). Kalaycı'ya (2008) göre kalite bir değer yargısı olup, göreceli bir kavramdır.

Verdiği hizmetler ile kaliteyi yakalamak isteyen üniversitelerin ve diğer tüm eğitim kurumlarının, kalitenin değerlendirilmesinde öğrenci memnuniyeti konusu, üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Yükseköğretim kurumlarında, hizmetten

yararlanan öğrencilerde memnuniyetin sağlanması, kurumun sağladığı hizmetlerin kalitesinin belirlenmesi ve gerekli iyileştirmelerin yapılabilmesinin temel koşullarından biridir (Demirhan Yüksel, 2011, s.5-6).

Bugün dünyanın pek çok yerinde çok sayıda yükseköğretim kurumu, öğrencilerinin yükseköğretimdeki yaşantılarına ilişkin görüşleri konusunda geribildirim sağlama çabasıdadır. Öğrencilerin yararlandıkları hizmetlere ilişkin görüşlerini içeren geribildirimler, öğrenme ve öğretmeye, öğrenmeyi destekleyici araç ve ortamlara (kütüphane, bilgisayar laboratuvarlar vb.), öğrenme ortamına (sınıflar, laboratuvarlar, sosyal alanlar ve üniversite binalarına vb), destek hizmetlerine (öğrenci barınakları, sağlık hizmetleri, öğrenci işleri), ulaşım ve yönetim hizmetlerine ilişkin olabilmektedir (Burgaz & Ekinci, 2007). Öğrencilere üniversitede sunulan imkân ve hizmetlerin kalitesine ilişkin düşüncelerini, öğrenci memnuniyet anketleri ile elde etmek mümkündür. Bu anketler yardımıyla sunulan hizmetlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığı, bu doğrultuda hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik ne tür girişimlerde bulunulması gerektiği ve kurumun tercih edilebilirliği ve sürekli değişen rekabet koşullarında önemli bir konumda nasıl yer bulacağı tespit edilmektedir (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1985, s. 44).

Öğrencilerin öğrenim görmüş olduğu kuruma yönelik kalite beklentileri ise, temelde çok boyutlu bir olgu olup; eğitim kalitesi, fiziki mekânlar, sunulan uygulama olanakları, sosyal kültürel ve sportif olanaklar ve öğrencinin bireysel özellikleri gibi farklı boyutları içermektedir (Saydan, 2008, s.65). Kaliteli bir yükseköğretim sisteminin oluşturulabilmesi için, sistemi oluşturan bütün unsurların (eğitim-öğretim hizmeti, yapılan araştırmalar, çıkarılan yayınlar incelendiğinde, öğretim elemanları, öğrenciler, uygulanan eğitim programı, fiziki alt yapı vb.) her birinin tek başına ele alınması ve gereken niteliklere sahip olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir (Demirhan Yüksel, 2011, s.28). Hacıfazlıoğlu (2006) yükseköğretimde kaliteye ilişkin ölçütleri; fiziki alt yapı (bina, spor tesisleri, açık alan gibi), ders programı, sınav ve değerlendirme sistemi, akademik, idari personel temin ve geliştirme sistemi, araştırma ve yayınlar kurumsal gelişme planı ve üniversite- sanayi- toplum ilişkileri olarak belirtmektedir.

Araştırmanın konusu olan fiziksel ortam, üniversitenin verdiği hizmetler ile kaliteyi yakalaması konusunda önemli görülen unsurlardan biridir. Bu nedenle üniversitelerde ve diğer eğitim kurumlarında, yeterli düzeyde kaliteyi sağlama ve öğrencilerde kaliteli üniversite algısını oluşturmada önemli faktörlerden biri olan fiziksel ortamların, toplumdaki ekonomik, siyasi, bilimsel, teknolojik ve sosyal değişimler/ gelişmeler ile

öğrencilerin ihtiyaçları ve beklentileri dikkate alınarak sürekli geliştirilmelidir. Öğrencilerin ihtiyaçları ve beklentileri ile dünyada yaşanan değişim ve gelişmeler dikkate alınarak düzenlenen üniversite fiziksel ortamının, öğrencilere kaliteli üniversite örtük mesajını vereceği düşünülmektedir. Öğrencilerin fiziksel ortamdaki bu mesajı almaları durumunda, eğitim kurumuna yönelik olumlu tutum geliştirecekleri, eğitim kurumuna bağlılıklarının artacağı, motivasyonlarının ve akademik başarılarının artacağı düşünülmektedir. Çünkü fiziksel ortam ve düzenlemeler örtük mesajlar veren, önemli bir örtük program ögesidir.

Örtük program kavramı, ilk olarak Jackson tarafından 1968’de ortaya atılmıştır. Jackson (1968) örtük programın, resmi olmayan, gizli aktarılan değerler ve normlardan oluştuğunu belirtmiş ve okulun sosyal düzeni sağlamadaki rolünü vurgulamıştır. Jackson’a göre okullar öğrencilere kurallara uymayı, uyumlu olmayı ve toplum düzenini öğretir çünkü uyumlu olma ve kurallara uyma öğrenciye okul hayatıyla iyi anlaşma ödülünü getirir. Kısaca okullar öğrencilerin yaşamayı öğrendikleri yerdir.

Yüksel (2004) örtük programın, resmi programın dışında kalan ve açıkça belirtilmeyen bir program olduğunu, öğrencilerin bu programın içinde yer alan duygu, tutum, değer, alışkanlık ve becerileri öğrendiğini belirtmiştir. Mariani (1999) ise, örtük programı bir buz dağının suyun altında kalan kısmına benzetmiştir. Buz dağının suyun altında kalan kısmını oluşturan örtük programın, buz dağının suyun üstünde kalan kısmını oluşturan resmi program kadar önemli olduğunu, ancak değerinin tam olarak anlaşılamadığını belirtmiştir.

Buz dağının görünmeyen yüzü olarak ifade edilen örtük programın eğitimin her kademesindeki etkileri göz önüne alınmalı ve olumlu etkisini arttırmak için çalışmalar yapılmalıdır. Örtük programın etkinlik seviyesinin eğitim kademelerine göre farklılık gösterdiğini belirten Yüksel (2002b), yükseköğretimde örtük programın etkilerinin daha baskın olduğunu, bunun yükseköğretimdeki resmi programın; ilköğretim ve ortaöğretime göre oldukça esnek ve daha az belirgin olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Örtük program konusunda araştırma yapan ve açıklamalar yapan bazı araştırmacılar ise, örtük programın fiziksel ortam/çevre ögesini vurgulamışlardır (Bacanlı, 2006; Burden, 1995; Costello, 2001; Demir & Duruhan, 2015; Gordon, 1982; Gordon, 1983; Paul, 1996; Tuncel, 2008a, 2008b; Tor, 2015; Yüksel, 2004). Bu araştırmacılar fiziksel ortamın bazı örtük etkilerine de değinmişlerdir.

Üniversitelerin, öğrencilerine dünyadaki ekonomik, siyasi, bilimsel, teknolojik, sosyal değişimler/gelişmeler ile öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alındığı ve sürekli gelişen bir ortam sunmaları halinde, fiziksel ortam öğrencilere kaliteli üniversite olduğuna ilişkin örtük bir mesaj verebilir. Öğrencilerin zihinlerinde oluşacak, “kaliteli bir üniversitede ve kaliteli bir ortamdayım” örtük algısının ise, üniversiteye yönelik tutumu olumlu yönde etkileyebilir; oluşan bu olumlu tutum ise, öğrencilere akademik, sosyal ve kişisel alanlarda başarı sağlayabilir. Öğrencilerde bu algının oluşması için, üniversite fiziksel ortamının öğrencilere olumlu örtük mesaj göndermesi gereklidir. Üniversite bu mesajı, toplumdaki ekonomik, siyasi, bilimsel, teknolojik, sosyal değişimlere ve gelişmelere kolay uyum sağlayabilen, öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alındığı ve sürekli gelişen bir ortam özelliğine sahip olması durumunda gönderebileceği düşünülmektedir.

Örtük program kavramının eğitim literatürüne girdikten sonra, geçmişten günümüze çeşitli araştırmacılar tarafından tartışıldığı, ele alındığı görülmektedir. Ancak resmi program gibi açık ve belirgin olmaması, üzerinde araştırma yapmayı zorlaştırdığından bu alanda yapılan çalışma sayısı oldukça azdır. Türkiye’de önemi ihmal edilen konulardan biri olmakla birlikte, bazı eğitimcilerin konu hakkında araştırma yaptıkları görülmektedir. Alanyazında Türkiye’de örtük program konusunda yapılmış yayın ve araştırmaların, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde (Adıay, 2011; Akbulut, 2011; Aydeniz, 2017; Baydilek, 2015; Çengel, 2013; Demir, 2018; Doğanay & Sarı, 2004; Fidan, 2013; Filiz, 2011; Kesici, 2010; Kuş, 2009; Serhatlıoğlu, 2012; Veznedaroğlu, 2007; Yıldırım, 2013; Yıldırım, 2018) daha fazla olduğu, yükseköğretim kademesinde (Akbulut, 2016; Boztaş, 2015; Coşkun, 2016; Demir & Duruhan, 2015; Gün, 2018; Serhatlıoğlu & Gürol, 2009; Sezen, 2011; Şahan & Kalkay, 2012; Tor, 2015; Tuncel, 2008a, 2008b; Yüksel, 2007) diğer eğitim kademelerine göre daha az olduğu görülmektedir.

Alanyazın incelemesi neticesinde ülkemizde yükseköğretim düzeyinde örtük programın fiziksel ortam öğelerini ele alan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır (Coşkun, 2016; Demir & Duruhan, 2015; Tor, 2015; Tuncel, 2008a, 2008b). Ancak yükseköğretim düzeyinde üniversitelerin fiziksel ortamlarının, öğrencilerin kalite algılarına olası örtük etkisini açıklamaya çalışan bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; üniversitenin fiziksel ortamına, kalite, kaliteli üniversite kavramlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemeyi ve üniversitelerin fiziksel ortamları ile örtük program ve kalite arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerin;

- Üniversite yerleşkesinin genel ortamına,
 - Öğretim mekânlarına (Binalar, sınıflar, atölyeler),
 - Sosyal-kültürel mekânlara (Konferans salonları, spor alanları, müzeler, sanat galerisi, kütüphane),
 - Yardımcı mekânlara (Yemekhane, kantin, alışveriş yerleri, yerleşke bahçesi, banka-bankamatikler) ilişkin görüşleri nelerdir? Görüşler sınıf düzeylerine göre nasıl farklılık göstermektedir?
2. “Kalite” kavramına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir? Görüşler, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?
3. “Kaliteli üniversite”nin sahip olması gereken özelliklere ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir? Görüşler, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?
4. Öğrenciler, üniversitenin fiziksel ortamlarının kalitesine kaç puan vermektedir? Bu puanlama, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?
5. Öğrencilerin üniversitenin fiziksel ortamlarına ilişkin değerlendirmelerinin, örtük program ve kalite açısından analizi.

1.3. Araştırmanın Önemi

Üniversitelerin en önemli paydaşlarından biri olan öğrencilerin, üniversitelerin öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi; üniversitelerde sunulan/sunulacak olan hizmetin niteliğinin artırılması için önemlidir. Ayrıca bu görüşler, üniversitelerin kalite geliştirme çalışmalarında, kurum iç değerlendirme raporlarının hazırlanmasında ve kurumsal dış değerlendirme programı kapsamında veri olarak kullanılabilir.

Üniversitelerin stratejik planları hazırlanırken, öğrencilerin görüşlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Stratejik planlar ve kalite politikalarının hazırlanma sürecinde,

öğrencilerin benimsediği kalite anlayışları ile üniversitelerin benimsediği kalite anlayışının örtüşmesi gerekmektedir. Bu çalışma, kalite kavramına ilişkin bulguları ile üniversitenin bu süreçlerine katkı sağlayacağından önemlidir.

Üniversitelerde kalite geliştirme çalışmalarının nitelikli yürütebilmesi ve sunulacak tüm hizmetler ile kalitenin yakalanabilmesi için; üniversitelerin kalite geliştirme çalışmalarına ve sunacağı hizmetlere öğrencilerinin görüşlerini dâhil etmesi çok önemli bir yaklaşımdır. Bu çalışma, kaliteli üniversite kavramına ilişkin bulguları ile üniversitelerde kalite geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağından ve kaliteli bir üniversitenin çeşitli hizmetlerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin fikir sunacağından önemlidir.

Üniversitenin fiziksel ortamının kalitesinin, üniversite ortamının yaşayanlarından biri olan öğrenciler tarafından değerlendirilmesi, üniversite yönetimine öğrenci gözünde ortamın mevcut durumu, üniversite ortamında öğrencilerin sorun yaşadığı ve iyileştirilmesi gereken alanlar gibi konularda veri sağlayacağından önemlidir.

Öğrencilerin, üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin olumlu görüşlere sahip olmasından, üniversitenin fiziksel ortamının öğrencilere olumlu örtük mesajlar verdiği; üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin olumsuz görüşe sahip olmasından ise, üniversite fiziksel ortamının öğrencilere olumsuz örtük mesajlar verdiği anlaşılabılır. Üniversitenin fiziksel ortamından öğrencilerin olumlu örtük mesajlar almasının, öğrencilerin üniversitelere karşı olumlu tutum içinde olmalarında, öğrenim süreleri boyunca üniversitenin hizmetlerinden daha fazla istifade etmelerinde, daha donanımlı ve iyi yetişmiş bir şekilde üniversiteden mezun olmalarında etkili olacağı düşünülmektedir. Üniversitenin fiziksel ortamından olumsuz örtük mesajlar alan öğrencilerin ise, üniversitelere karşı olumsuz tutuma sahip olacağı ve bu durumun onların akademik başarılarını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın, üniversitenin fiziksel ortamında, öğrencilerde olumsuz görüş, düşünce ve algılara neden olan etkenlerin bulunması ve bu alanlarda ne tür düzenlemeler yapılması konusunda üniversitenin yönetimine veri sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca diğer üniversitelere de kendi fiziksel ortamları ile ilgili üzerinde durmaları gereken alanlar konusunda fikir sunacağı düşünülmektedir.

Aynı zamanda bu araştırmanın üniversitelerde veya farklı kurumlarda; yükseköğretim kurumları, üniversite, üniversite fiziksel ortamları, üniversite fiziksel ortamlarının kalitesi, kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özellikler ve üniversite fiziksel ortamının

örtük mesajları konularında araştırma yapan/yapacak olan diğer araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma,

1) Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinin;

- Öğretim mekânları (Binalar, sınıflar, atölyeler),
- Sosyal-kültürel mekânları (Konferans salonları, spor alanları, müzeler, sanat galerisi, kütüphane),
- Yardımcı mekânları (Yemekhane, kantin, alışveriş yerleri, yerleşke bahçesi, banka-bankamatikler) ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Yükseköğretim: "Milli Eğitim sistemi içinde, orta öğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim öğretimin tümüdür" (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 1981).

Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu (TDK, 2019).

Üniversite Yerleşkesi: Bir üniversitenin genellikle kent dışında derslik, öğrenci yurdu gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarıyla toplu bir biçimde bulunduğu yer, yerleşke (TDK, 2019).

Örtük Program: Okulda bilinçli ve açık olarak kullanılan programların, kararların ilkelerin dışında kalan okul ortamı ve yaşamı (Paykoç, 1995, s.53).

Kalite: Bir ürün ya da hizmetin, belirlenen veya olabilecek gereksinimleri karşılama yeteneğine dayanan özelliklerin toplamıdır (Türk Standartları Enstitüsü [TSE], 2019).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yükseköğretim/üniversite kavramı, fiziksel ortam, kalite kavramı, yükseköğretimde kalite ve örtük programa ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Yükseköğretim ve Üniversite Kavramı

Yükseköğretim kurumları; bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel alanlardaki değişme ve gelişmelerde hem etken hem de edilgen rol oynamaktadır. Yükseköğretim kurumları, bilimsel çalışmalar yapma, insan gücü yetiştirme ve toplumsal alanlarda hizmet sağlama gibi görevleriyle etken rolünü; bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel alanlardaki değişim ve gelişmeler ışığında şekil alması ise edilgen rolünü göstermektedir. Yükseköğretim ve yükseköğretime ilişkin diğer kavramların tam olarak anlaşılabilmesi için, yükseköğretim kavramının ayrıntılı bir biçimde incelenmesi gerekmektedir (İlhan, 2018, s.15).

Yükseköğretim kavramı ile ilgili önemli bir konu, yükseköğretim ve üniversite kavramlarının kullanımında gözlenen karmaşıklıktır. Bazı çalışmalarda yükseköğretim ile üniversite kavramları birbirinden farklı kavramlar olarak görülmekte, bazı çalışmalarda ise üniversite ve yükseköğretim kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (İlhan, 2018, s.16). Doğramacı (2000) Türkiye’de yükseköğretim kavramı yerine üniversite kavramının kullanıldığını, bu nedenle yükseköğretim kurumlarının işlevlerinin, üniversitelerin işlevleri ile aynı anlama geldiğini belirtmiştir. Erdem (2006) yükseköğretimin bir ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, bilginin üretilmesi ve topluma hizmet gibi konularda önemli bir unsur olduğunu ve yükseköğretim denilince akla üniversite kavramının geldiğini belirtmiştir. Bu araştırmada yükseköğretim

ve üniversite kavramları arasında herhangi bir fark gözetilmemiş, çoğunlukla üniversite kavramı kullanılmıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yükseköğretim: “Milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür” şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı kanunda üniversite: “Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur” şeklinde tanımlanmaktadır.

Üniversite tanım olarak pek çok şekilde ifade edilebilir (Ortaş, 2004). TDK'ya göre (2019) üniversite, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan, bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumudur. Malla'ya (2012, s.237) göre üniversite, bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip, hiçbir politik ve dini baskı unsurunun olmadığı, toplum yararına bilgi üreten ve öğrencilere felsefi tartışma imkânı yaratan ortamdır. Üniversiteler, ülkelerin ihtiyaç uyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, bilginin üretilmesinde, topluma hizmette ve ülkenin kalkınmasında önemli rol ve görevler üstlenmiş en önemli kurumlardan biridirler (Yılmaz & Kaynak, 2011). Üniversiteler, bilimsel araştırma yapma, ülke sorunlarına çözüm üretme, nitelikli insan gücü yetiştirme, demokratik ilkelerin ve özgür düşüncenin şekillenmesine öncülük etme gibi amaçları gerçekleştiren, bu anlamda toplumsal dönüşüme öncülük eden kurumlardır (Özdem, 2011). Üniversite; bilimsel araştırmalar yoluyla bilgi üreten, ürettiği bilgiyi toplumun yararına sunan, hükümetlere hizmetlerde kullanacağı, bilgi ve teknoloji açısından kaynaklık eden kurumdur (Korkut, 2001, s.260). Üniversite, en yaygın ifade ile toplum yararına bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir eğitim-öğretim ve araştırma kurumudur (Ortaş, 2004).

Yukarıda yer alan tanım ve açıklamalar incelendiğinde üniversite kavramı hakkında araştırmacıların farklılaşan görüşlerinin ve tanımlarının olduğu anlaşılmaktadır. Ancak üniversiteye ilişkin tanım ve açıklamalarda, üniversite genellikle araştırma yapan, eğitim-öğretim faaliyetleri gerçekleştiren ve topluma hizmet eden bir kurum olarak görülmektedir.

2.1.1. Yükseköğretim ve Üniversite Kavramının Tarihsel Gelişimi

Üniversite sözcüğünün kökeni, Latince “universitas” kelimesine dayanmakta olup, kişiler topluluğu ya da lonca anlamındadır (Antalyalı, 2007; Çetinsaya, 2014, s.21; Erdem, 2006).

Yükseköğretim ve üniversite kavramları, ilk çağlardan günümüze değin var olagelmıştırler. Bu kavramların kökenleri, Eflatun'un Akademia'sına (MÖ.400), Aristo'nun Lykeion' u (M.Ö.387) ve hatta bir araştırma kurumu niteliğini de taşıması nedeniyle, İskenderiye Kütüphanesi'ne (M.Ö.200) kadar uzanmaktadır. Eflatun ve onun öğrencisi olan Aristo'nun felsefe okullarının üzerinde herhangi bir politik veya dini baskı olmaması, bu okullarda oluşan spekülâtif düşünce ve arayışları teşvik edici ortam hazırlamıştır (Gürüz, 2003, s.1). Akademia, Platon (Eflatun)'un öğrencilerine doğa bilimleri, matematik ve yönetim biçimi gibi değişik konularda ders verdiği okulunun bulunduğu ormanlık alanın adıdır. Zeytin ve çınar ağaçlarının dikili olduğu ve kutsal sayılan bu ormanda, Attika'lı kahraman "Akademos" un mezarı bulunduğu için bu alan ona adanmıştır ve adını ondan almıştır (Dülger, 2017, s.12).

Eski Yunan'da Platon için zengin dostları tarafından kurulan akademilere kadar uzanan yükseköğretim kavramı, Çin manastırları, Hint aşramları ve İslam medreselerinde uygulama imkânı bularak, tarihsel gelişim sürecinde farklı ideolojik, toplumsal ve sosyo-ekonomik amaçlara göre şekillenmiştir (Tezsürücü & Bursalıoğlu, 2013). Bununla beraber, İslam coğrafyası ile Çin, Hindistan veya Güney Amerika'daki uygarlıklarında uygulama imkânı bulan üniversiteler, Orta Çağ Avrupa'sında ortaya çıkan üniversitelerle benzer özellikte değildirler. Orta Çağ Avrupa'sında ortaya çıkan üniversiteler, modern bilime ilişkin alt yapıları, müfredatları, kuralları, ayrıcalıkları ve sıra dışı faaliyetleri ile diğerlerinden ayrılmaktadırlar (Grant' tan aktaran Antalyalı, 2007).

Bugünkü manadaki üniversite kavramının temelleri, 11. yüzyılın sonlarında ve 12. yüzyıl boyunca Avrupa'da geç feodal dönemin sosyo-kültürel şartları içerisinde ortaya çıktığı kabul edilmektedir. 1088 yılında kurulan Bologna, yaklaşık 1150 yılında kurulan Paris ve yaklaşık 1167 yılında kurulan Oxford ilk üniversitelerdendir (Çetinsaya, 2014, s.22).

13. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın belli başlı ülkelerindeki şehirlerin birçoğunda üniversiteler kurulmuş olup, bu üniversiteler hukuk, ilahiyat, tıp ve felsefe gibi alanlara odaklanmışlardır. Orta Çağ Avrupa üniversitelerinde zaman içinde ortaya çıkan Hümanizm, Rönesans, Reform ve Karşı Reform, Aydınlanma gibi süreçler, değişim baskıları yaratmaya başlamıştır. Ortaçağ üniversiteleri bu değişim baskılarına bir süre direniş göstermesine rağmen, özellikle 18. yüzyılda başlayan genişleme, farklılaşma ve profesyonelleşme eğilimleri karşısında, ilk örneği 19. yüzyıl başında Almanya'da ortaya çıkan yeni bir modele dönüşmüştür (Çetinsaya, 2014, s.22).

Ortaçağ'da bilimsel çalışmalara odaklanan üniversitelere, 19. yüzyılda Almanya'da geliştirilen Humboldt Modeli ile "araştırma misyonu" üstlenmiş olup; bu misyon Humbolt Modelini, Ortaçağ üniversitelerinden ayıran temel bir unsur olmuştur (Tezsürücü & Bursalıoğlu, 2013). Humbolt Modeli, Ortaçağ üniversitelerinin göre daha çok araştırma odaklıdır.

Günümüzdeki modern üniversitenin ilk örneği olarak, 1810 yılında Wilhelm von Humboldt tarafından kurulan Berlin Üniversitesi gösterilmektedir. Alman idealist düşünürlerinin fikirleri temelinde kurulan modern üniversiteyi, Ortaçağ üniversitelerinden ayıran en temel unsur, Ortaçağ üniversitelerinin ağırlıklı olarak eğitimle, bilgi aktarmakla uğraşmaları, modern üniversitelerin ise daha fazla araştırma odaklı olmasıdır (Çetinsaya, 2014, s.22). Humboldt Üniversitesi olarak da adlandırılan ikinci kuşak üniversite tipi, 19.yy sonlarından 20.yy ortalarına kadar tek üniversite tipi olarak kabul görmüştür (Özdemir, 2016).

Berlin Üniversitesi (Humboldt Üniversitesi) modeli, başta ABD olmak üzere birçok ülkeyi etkilemiştir. Ancak Amerikan üniversiteleri, Humboldt üniversitesi modelinden etkilenmiş olmasına rağmen, kolonyal dönemden itibaren Avrupa üniversitelerinden belirli özellikleriyle bu üniversite modelinden ayrılmış, kendi özgünlüğünü ve sentezini de yaratmayı başarmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren sadece elitleri değil, halk kitlelerini de eğitime çabası içinde olmuşlardır (Çetinsaya, 2014, s.23). 20. yüzyıla gelindiğinde, üniversiteler sadece salt elit kesim yerine, geniş kitlelere eğitim-öğretim hizmeti sunar hale gelmiş, 2. Dünya Savaşı ve ardından Sovyetler Birliği'nin dağılması ile beslenen yeni küresel düzende farklı kimliklere bürünmüşlerdir (Tezsürücü & Bursalıoğlu, 2013).

20. yüzyılda II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle, tüm dünyada görülen "büyüme" yükseköğretim kurumlarında da köklü değişiklikler ve reformlar yaşanmasına sebep olmuştur. Humbolt tipi üniversite sistemi tekrar ele alınarak üniversite anlayışının yeniden biçimlenmesine çalışılmıştır. Bunun sonucunda Alman üniversiteleri öncülüklerini Amerikan üniversitelere devretmiştir. Amerikan modeli, alanyazında "Girişimci Üniversite Modeli" olarak adlandırılmaktadır (Arap,2010).

2.1.2. Üniversitelerin Geçirdiği Evreler

Uzun ve köklü bir geçmişe sahip olan üniversiteler tarihsel süreçte önemli değişim evrelerine girmiştir. Yükseköğretim alanında çalışmalar yapan bazı uzmanlar bu evreleri farklı isimlerde belirtmişlerdir. Yükseköğretim kurumlarının geçirdiği evreler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Yükseköğretim Kurumlarının Geçirdiği Evreler

	Birinci Evre	İkinci Evre	Üçüncü Evre	Dördüncü Evre
Readings (1996)	Aydınlanmacı Bakış Açısına Uygun Üniversiteler	Ulus-Devlet Üniversiteleri	Uluslararası (Trans-national) Üniversiteler	–
Timur (2000)	Orta Çağ Üniversiteleri	1945 ve Sonrasındaki Üniversiteler	Küreselleşme Çağındaki Üniversiteler	–
Tekeli (2003)	Ortaçağın Kilise Merkezli Üniversiteleri	Ulus Devletler Dünyasının Üniversiteleri	Bilgi Toplumu Üniversiteleri	–
Charle & Verger (2005)	Ortaçağ ve Eski Rejim Üniversiteleri	Modern Çağda Üniversiteler (16-18. Yüzyıl)	Yeni Üniversite	–
Trow (2005)	Elit Üniversite	Kitleli Üniversite	Evrensel Üniversite	–
Etzkovich (2008)	Ortaçağ Üniversitesi	Humbolt Üniversitesi	Girişimci Üniversite	–
Wissema (2009)	Birinci Kuşak/Nesil Üniversiteler (Ortaçağ Üniversitesi)	İkinci Kuşak /Nesil Üniversiteler (Humboldt Üniversitesi)	Üçüncü Kuşak/Nesil Üniversiteler	–
Pavlovski (2009)	Birinci Nesil Üniversiteler	İkinci Nesil Üniversiteler	Üçüncü Nesil Üniversiteler	Dördüncü Nesil Üniversiteler
Şimşek & Adıgüzel (2012)	Öğretim Odaklı Üniversite	Araştırma Odaklı Üniversite	Hizmet Odaklı Üniversite	Disiplinlerarası Yönelim Odaklı Üniversite
Lapteva & Efimov (2016)	Üniversite 1.0	Üniversite 2.0	Üniversite 3.0	Üniversite 4.0
Korkmaz & Kalaycı (2019)	Bölgesel Üniversite	Ulusal Üniversite	Kozmopolit Üniversite	Açık Üniversite

Kaynak: Korkmaz, G. (2019, s.9). *Yükseköğretimde proje tabanlı eğitim programlarının incelenmesi: Türk üniversiteleri için kavramsal bir model önerisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

1) Birinci Evre:

İlk üniversiteler Latin okullarından, ünlü öğretim görevlilerinin kişiliklerinden ve Eflatun’un “Academia” ve Aristo’nun “Lyceum” mirasından gelmektedir (Wissema, 2009). Orta Çağ Avrupa’sında kurulan ilk üniversiteler Bologna, Paris ve Oxford Üniversiteleridir. Her ne kadar Orta Çağ Avrupa’sı günümüz üniversitelerinin temellerini

atmış olsa da, günümüz üniversite mantığını tam olarak yansıtmamaktadır. Orta Çağ üniversitelerinin temel görevinin eğitim olduğu söylenebilir (Antalyalı, 2007).

2) İkinci Evre:

İkinci evre üniversitelerin başlangıcını oluşturan Humboldt Üniversitesi (Berlin Üniversitesi) 1810 yılında kuruldu (Wissema, 2009). Humboldt Üniversitesi modern üniversitelerin temeli olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar üniversite düşüncesi zaman içerisinde çeşitli değişimlere uğramış olsa da, 19. yüzyıl başlarında tohumları atılan Almanya modeli modern üniversitenin köklerinde önemli bir yer teşkil eder. Sadece araştırma faaliyetlerini üniversitenin temel misyonları arasına almış olması bile, üniversiteler adına başlı başına devrim niteliğinde bir gelişmedir. (Antalyalı, 2007).

3) Üçüncü Evre:

Bilgi çağı ile birlikte üniversite modelinde değişimler hızlanmış olup, bu çağda üniversitelerin dönüştürülmeye çalışıldığı model, ABD üniversitelerinin bir bölümünde uygulanan şirket tipi girişimci üniversite modelidir. Bu model “öğrenci-müşteri-şirket” üçlemesi içinde gelişen modeldir (Özdem, 2011). Girişimci üniversite modeli, MIT ve Standford gibi araştırmacı ve yenilikçi ABD üniversitelerinde, 1800’lü yılların sonlarında akademik personelin sanayi ve ticaret alanında danışmanlık hizmeti sunması ile başlangıç göstermiştir. Günümüzde Cambridge, Twente gibi Avrupa üniversitelerine yayılarak, üniversite ile sanayi arasında çalışan bağımsız kuruluşların oluşturulmasından, üniversiteye yeni özellikler ve işlevlerin yüklenmesine değin gelişen bir süreç izlemiştir (Sakinç ve Bursalıoğlu, 2012). Ortaya çıkan bu üniversite modeli, üçüncü kuşak üniversiteler olarak nitelendirilmektedir. Oluşan yeni üniversite modelinin, temel iki özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Bu özelliklerden ilki temel bilimsel ve uygulamalı araştırmalar ile topluma hizmetlerinin, üniversitenin temel işlevleri arasına girmesidir. İkincisi ise, mesleki öğretimin önem kazanması ve üniversitenin işlevlerinin yürütülmesi için kamu ve özel kaynaklardan harcama yapılmasına başlanmasıdır. Girişimci üniversite, beşeri kaynak oluşumu ve araştırma gibi geleneksel akademik işlevlerin yanı sıra, üçüncü işlev olarak, teknoloji transferi, yenilik, ekonomi ve topluma katkıda bulunmayı da üniversitenin görevleri arasında tanımlamaktadır. Bu üniversite dış dünyanın taleplerine piyasanın isteklerine uyum sağlamak hedefiyle, öğretim, araştırma yapma ve topluma hizmet sunma işlevlerini yüklenen organizasyonlar topluluğu haline gelmiştir (Arap, 2010).

4) Dördüncü Evre:

Sakınç ve Bursalıoğlu (2012) değişen dünyanın gereksinimlerini karşılama ve değişen dünyanın getirdiği sorunlara çözüm bulmak için yükseköğretimin yeniden yapılandırılması düşüncesinin hızla kabul gördüğünü belirtmişlerdir. Bu durumun disiplinlerarası yaklaşımlara dayanan yeni değerler dizisi ve yeni bir üniversiteye işaret edilmekte olduğunu; sözü edilen bu yönelimin de aslında başka bir paradigmatik kırılmaya doğru hızla evrildiğini vurgulamışlardır. Üniversitelerin hızla yöneldiği bu evre, dördüncü evre olarak kabul edilebilir.

2.1.3. Yükseköğretimde Değişim

Yükseköğretim kurumlarının üç temel işlevi bulunmaktadır; araştırma, eğitim-öğretim ve topluma hizmet (Alkan & Şahin, 2016; Doğramacı, 2000; Erdem, 2005; Kalaycı & İlhan, 2017; Kuyumcu & Erdoğan, 2008; Meraler, 2011; Yüksel, 2002b; Züngün, 2016). Zamanla yükseköğretim kurumlarına ilişkin beklentilerin artması ile, yükseköğretim kurumlarının temel işlevlerinde, değişiklikler meydana gelmiş ve bu işlevleri çeşitlenerek artmıştır.

Yükseköğretim kurumları, Ortaçağ'da ortaya çıkışından itibaren içinde bulunduğu zamana göre değişim ve dönüşüm süreci içine girmiştir. Ortaçağ'dan günümüze kadar üniversitelerde değişim ve dönüşüme neden olan etkenler, çeşitlenerek artmış, yükseköğretim kurumlarını etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Kalaycı ve İlhan (2017) yükseköğretim kurumlarını etkileyen etkenleri üç başlık altında ele almıştır; toplumsal, ekonomik-yönetsel, eğitsel etkenler. Bu etkenler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Yükseköğretim Sistemini Etkileyen Etmenler

Toplumsal Etkenler	Ekonomik-Yönetmel Etkenler	Eğitsel Etkenler
• Demografik Değişiklikler • Dijital Devrim • Fırsat Eşitliği • Öğrenci Profillinin Çeşitlenmesi • Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş • Toplumlardaki Siyasi Gelişmeler • Uluslararasılaşma • Yükseköğretime Artan Talep	• Azalan Kamu Kaynakları • Devletlerin İşlevsel Bilgi Talebi • Devlet-Üniversite İşbirliğinin Artması • Küreselleşme • Maliyet-Fayda Analizi • İhtiyacı • Özel Sektörün Üniversitelere Sağladığı Araştırma Desteği • Yönetişim Ve Otorite Alanındaki Değişiklikler	• Açık İçerik Ve Öğretim Materyalleri • Çok Disiplinli Araştırma • Disiplinler Arası Eğitim • Eğitimin Değişen Yapısı • Kişiselleştirilmiş Öğretim • Nicel Büyüme Sonucu Eğitim Niteliğinin Azalması • Öğrenci Hareketliliği • Öğretimden Öğrenmeye Doğru Paradigma Değişimi • Uzaktan Öğretim

Kaynak: Kalaycı, N., & İlhan, E. (2017). Yükseköğretimde çekirdek program. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 118- 131.

ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyada yükseköğretim sisteminde toplumsal, ekonomik-yönetmel ve eğitsel gibi etkenler nedeniyle hızlı değişim ve dönüşüm sürecinin etkisi, ülkemizde de gözlenmektedir. Bu nedenle ülkemizde de Kalkınma Planları, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması Raporu” ve “Yükseköğretim Strateji Raporu” gibi resmi kuruluşların plan ve raporlarda değişimin gerekliliği tartışılmış ve önemli girişimler başlatılmıştır. YÖK’ün Resmi Gazetede (23.08.2015) yayımlanan, “Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği” nde, Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren yükseköğretim alanındaki niceliksel büyümeden, nitelik ve kalite bakımından büyümeye geçişin başlatılmasının planlandığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinatörlüğünde “Ülke sanayisinin rekabet gücü ve katma değeri yüksek, yenilikçi ürünler üretebilen yüksek teknoloji ağırlıklı ve sürdürülebilir yapıya kavuşturulması” amacıyla üniversiteler, iş dünyası ve kamu kurum ve kuruluşlarının katılımlarıyla hazırlanan, “Kamu Üniversite Sanayi İşbirliği (KUSİ) Eylem Planı 2015-2018” yüksek planlama kurulu tarafından kabul edilerek Resmi Gazetede (18.06.2015) yayımlanmıştır (Alkan & Şahin, 2016).

KUSİ Eylem Planında, Hükümetin 2023 ve 2053 strateji vizyonunda; ileri teknoloji yatırımlarının desteklenmesi, Ar-Ge’nin teşvik edilmesi ve bilimsel araştırma kurumları ile

sanayi kuruluşları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, yüksek nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi ve istihdamın artırılması hedeflenmektedir. Söz konusu hedeflerin gerçekleşmesinde en önemli paydaş ise üniversiteler olarak görülmektedir. Son dönemlerde ortaya konulan bütün bu kalkınma politikaları, eylem planları, stratejik vizyonlar ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılması çabaları üniversitelerdeki değişim-dönüşüm gerekliliğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Alkan & Şahin, 2016).

Yükseköğretimin toplumlar, ekonomiler ve bireyler için öneminin daha da artması, yükseköğretim kurumlarına ilişkin beklentileri daha da arttırmış ve çeşitlendirmiştir. Üniversitelerden yüksek becerilerle donanmış her düzeyde nitelikli insan gücü yetiştirmesi, daha fazla mezun vermesi, bilgi yoğun faaliyetler gerçekleştirmesi, teknoloji üretmesi, yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarını karşılaması ve topluma yönelik hizmetler üretmesi beklenmektedir (Çetinsaya, 2014, s.27). Yükseköğretim sisteminin daha kaliteli hizmet verebilmesi için yükseköğretim sistemini etkileyen etmenler dikkate alınmalıdır. Resmi ve özel tüm kurumlar/kuruluşlar, yükseköğretim sisteminin gelişmesini ve daha iyi hizmet vermesini sağlamak amacıyla, yükseköğretim sistemini etkileyen etmenlere çözüm sağlayacak plan ve programlar yaparak, yükseköğretim sistemini daha fazla ele almalıdırlar. Çünkü üniversitelerin rol ve sorumluluklarını nitelikli bir şekilde gerçekleştirmesi ve bu kurumlarda değişimin-dönüşümün sağlanması için, bu kurumların kalitesinin artırılması gereklidir. Üniversitelerde kalitenin artırılmasındaki en önemli etkenlerden biri, fiziksel ortamlarıdır.

2.2. Fiziksel Ortam

Eğitim kurumlarından, eğitim-öğretim faaliyetlerini etkili bir biçimde gerçekleştirmesi, toplumun mevcut kültürünü koruması ve yaşatması, kendisiyle birlikte içinde bulunduğu toplumu geliştirmesi ve değiştirmesi beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanması için eğitim kurumlarının, hareketli ve dinamik yapılar olması gereklidir. Dinamizm ise, eğitim kurumlarında yeterli fiziksel ortamların oluşturulmasıyla mümkündür. Bütün eğitim kurumları, gerekli ortam ve koşullar sağlandığında, uygun bir eğitim ve öğretim hizmeti sağlayabilir; iç ve dış çevrelerinde yapılacak iyileştirmelerle etkili ve başarılı bir öğrenmeyi gerçekleştirebilirler (Atabay, 2014).

Eğitim kurumlarının, öğrenciler üzerinde oluşturduğu etki ve öğrencilerin davranışlarına yön vermedeki rolü yadsınamaz. Bu nedenle eğitim kurumlarında olumlu bir öğrenme

ortamı ve iklimi oluşturulmalıdır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) 2010'da "Fiziki şartların öğrenme üzerinde etkisi var mı?" başlıklı raporunda eğitim kurumlarının tasarımında sosyal çevre ve fiziki şartlar arasındaki dengeyi gözetmenin önemi savunulmuştur (Yücel, 2014).

Eğitim kurumlarının fiziksel özellikleri ile öğrenme performansı arasındaki ilişkiye değinen pek çok araştırma yapılmış (Aydoğan, 2012; Daggett, Cobble & Gertel, 2008, Karasolak, 2009; Oblinger, 2006; Sanoff vd., 2001; Uludağ & Odacı, 2002; Yaman, 2010; Yorgancıoğlu vd., 2018), bu araştırmalarda uygun olmayan koşulların, eğitim ve öğrenmeleri olumsuz yönde etkilediği ortaya konulmuştur. Fiziksel çevrenin, insanların tutumları, davranışları, düşünceleri ve algıları üzerinde oldukça etkili olması, olumsuz çevre koşullarında yer alan öğrencilerde, öğrenme performansını azaltmaktadır. Yapılan çalışmalarda uygun öğrenme ortamlarının öğrenciyi, araştırma yapma, öğretmen ve arkadaşlarıyla etkileşim kurma, arkadaşlarıyla ortak çalışma yapma, okuma ve konuşma konularında cesaretlendirerek, öğrencinin öğrenme performansını arttırdığı saptanmıştır (Şensoy, 2019).

Eğitim kurumlarının fiziki çevresi, düzeni ve inşası gibi birtakım özellikleriyle; öğrenci üzerinde, öğrencinin öğrenme performansı üzerinde ve bunların yanı sıra pek çok etki oluşturmaktadır. Mekânın düzenlenmesi ile ortaya konulan estetik değer, eğitsel açıdan önemlidir. Bu bakımdan fiziksel ortama ilişkin her değişken eğitime engel veya destek olabilmektedir. King ve Marans bu konuya ilişkin çalışmaları incelemişler, renk, ısı, mekân düzeni ve aydınlatma gibi fiziksel ortam öğelerinin öğrenme üzerinde etkileri olduğunu araştırma bulgularında tespit etmişlerdir. İyi bir sınıf düzenin öğrenciyi motive ettiği, öğrenilenleri hatırlama oranını artırarak sınıf başarısını yükselttiği, öğrencilere birlikte çalışma alışkanlığı kazandırdığı, arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği, öğretmenin sınıfta kontrolü sağlamasına yardımcı olduğu ortaya konmuştur (Atabay, 2014). Eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının öğrenciler üzerindeki bu önemli etkileri, fiziksel ortamın uygun ve düzenli olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim ortamları, eğitsel faaliyetlerin meydana geldiği ve içerisinde eğitsel faaliyetler için fiziksel öğelerin yer aldığı çevre veya mekân şeklinde tanımlanabilir. Bu ortamların düzenlenmesi ise, fiziksel mekân ile öğrenci, uzman, öğretmen, veli ve diğer ilgililer olmak üzere tüm paydaşları kapsamalıdır. Bu kapsamlı iş davranış bilimleri, psikoloji, biyoloji, ekoloji, mühendislik, mimarlık, teknoloji, ekonomi vb. bilim dallarının disiplinler arası etkileşimi ve işbirliğini gerektirmektedir. Fiziksel ortam, insan hayatında oldukça derin

izler bırakabilecek önemli bir alan olarak algılanmalıdır. Fiziksel ortam, insanları motive edebileceği gibi tam tersine motivasyonlarını da düşürebilir. Bu nedenle eğitim kurumlarının binalarının iyi bir öğretim ve üretken bir eğitim sağlayacak, öğrencilere keyif verecek ve kendilerini güvende hissedecekleri şekilde tasarlanması önemlidir (Atabay, 2014).

2000 öncesi yıllarda fiziksel etmenlerin (ışık, ısı, okulun büyüklüğü, binaların fiziksel koşullar) eğitimsel sonuçları üzerine yapılan araştırmaların, daha çok ilk ve orta öğretim düzeyine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak 21. yüzyılın gelişi ile birlikte bu araştırmalar, yükseköğretim düzeyinde de yerini almıştır. Yükseköğretim düzeyinde fiziksel ortama ilişkin araştırmaların, enformel mekânlar ile yerleşke ortamına yoğunlaştığı görülmektedir (Tor, 2015, s.443). Temple (2008), yerleşke ve üniversite bina tasarımında öğrenmenin sosyal temellerinin daha fazla dikkate alınması gerektiğini, tüm esnek alanların öğrenme desteğinin bir parçası olarak görülmesi gerektiğini, bu tür alanların daha geniş öğrenme ortamı sağlamada önemli rol oynayabileceğini, ancak bu alanlar için etkili tasarım bileşenleri oluşturmada daha fazla çalışılması gerektiğini belirtmiştir. Yeni öğrenme alanlarının daha fazla oluşturulması için, mekânın rolünün daha iyi anlaşılması gerektiğini de eklemiştir. Bunun içinde yeni öğrenme alanlarının değerlendirmelerini yapmak için çaba gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bilgi çağı olarak nitelendirilen 21. yüzyılda toplumların nitelikli insan gücüne olan ihtiyaçları giderek artmaktadır. Toplumların istediği niteliklerdeki insan gücü ihtiyacını karşılayan eğitim kurumları arasında, üniversiteler de yer almaktadır. İnsan gücünün niteliği, ancak nitelikli eğitim kurumlarıyla ve nitelikli üniversiteler ile artırılabilir. Nitelikli üniversiteler için, nitelikli eğitim verilmesine yardımcı olacak nitelikli öğretim mekânlarına, öğrencilerin ders dışında arkadaşlarıyla sosyal faaliyetlerde bulunabileceği sosyal-kültürel mekânlara ve temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği yardımcı mekânlara ihtiyaç vardır. Aynı zamanda üniversite yerleşkesi, üniversitedeki sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlar, öğrencilerin üniversitedeki yaşamının niteliğini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Bu nedenle üniversitelerdeki öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânların niteliğinin artırılması, üniversitenin niteliği açısından önemlidir.

2.2.1. Öğretim Mekânları

2.2.1.1. Binalar

Eğitim kurumlarının fiziksel ortamları ile ilgili tartışmaların odağında; çoğunlukla eğitim binalarının teknik ve inşası, binaların iç mekânının düzenlenmesi ve binaların çevresi bulunmaktadır. Eğitim kurumlarındaki fiziksel ortamla ilgili her değişkenin, eğitime destek veya engel olabileceği unutulmamalı ve insan hayatında derin izler bırakabilecek bir problem alanı olarak algılanmalıdır (Uludağ & Odacı, 2002).

Eğitim kurumlarının binası, eğitim-öğretim etkinliklerinden beklenen faydanın sağlanabilmesi için en temel faktörlerden biridir. Yücel (2014) eğitim kurumlarının binalarının kalitesini belirleyebilecek öğelerin üç ana başlık altında ele alınabileceğine belirtmiştir: İşlevsellik, yapı kalitesi ve etki. İşlevsellik, binaların boş alanları, sirkülasyonu ve giriş-çıkış sistemiyle ilgilidir. Yapı kalitesi konusunda, performans, mühendislik ve inşaat noktaları dikkate alınır. Etki alanında ise bir mimari yapı olarak okul binasının, bir öğrenme mekânına dönüşmesi sürecinde kendine has özellikleri, içinde bulunduğu toplum veya mahalli özelliklerle etkileşimi, yapısal karakteri ve mimari anlamda inovasyonu dikkate alınır.

Eğitim kurumlarının binaları, eğitim-öğretim etkinliklerinin verimli geçmesi için gerekli olan en temel faktörlerden biridir. Eğitim kurumlarının binalarında kullanıcı gereksinimleri ve beklentileri dikkate alınarak eğitim ortamları oluşturulmalı ve bu gereksinimlere cevap verecek fiziksel, eğitsel ve sosyal çevre düzenlemeleri geliştirilmelidir. Eğitim kurumları, bireylerin karşılıklı iletişime, tartışmaya, paylaşmaya girmesini sağlayan, açık ve katılımcı bireylerin yetişmesine olanak tanıyan bir ortam yaratmalıdır. Bunun için eğitim kurumları amacına uygun tasarımda olmalıdır. Ancak eğitim kurumlarının binalarının tasarımları, yıllarca bir öğretmen masası ve sıraya oturan öğrencilerin yer aldığı sınıf denen kutuların yan yana gelerek bir koridor etrafında kompartımanlar gibi dizilmesi şeklinde ele alınmıştır (Karasolak & Sarı, 2011). Eğitim kurumlarının binalarının tasarımına çok fazla özenilmemiştir.

Eğitim kurumlarının binalarında, eğitim-öğretim etkinliklerinin verimli geçmesi için, bu binaların büyüklüğü de önemli bir faktördür. Akbaba ve Turhan (2016) okulun büyüklüğünün, öğrencilerin akademik başarıları ve okul kültürü üzerinde farklı etkileri olduğunu gösteren özellikle yurtdışında yapılmış birçok araştırmanın mevcut olduğunu

belirtmişlerdir. Gifford, Steg ve Reser (2011) eğitim kurumlarının büyüklüğünün öğrenme üzerinde etkili olduğunu; büyük eğitim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin etraflarında daha fazla meşgul olabileceği ve öğrenebileceği öğeler olduğunu belirtmişlerdir.

Eğitim kurumlarının binalarının büyüklük gibi sağlaması gereken pek çok özellik vardır. Eğitim kurumlarının binalarının planı ve yapımı aşamasında bu tarz özelliklere dikkat edilmelidir. Gelişmiş ülkelerde eğitim kurumlarının planı ve yapımı özel bir uzmanlık alanı olarak görülmesine karşın, Türkiye’de henüz böyle bir durum söz konusu değildir (Akbaba & Turhan, 2016). Tüm eğitim yapılarının, planı ve tasarımı özel bir uzmanlık alanı görülmeli ve yapımı için disiplinlerarası (mimarlar, tasarım uzmanları, psikologlar, eğitim uzmanları) yaklaşımla çalışılmalıdır. Bu sayede öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve tutum, plan ve tasarımı daha güzel olan eğitim yapılarında kazandırılabilir. Ayrıca disiplinlerarası yaklaşımla yapılan eğitim yapıları, günümüz eğitim anlayışında önemli olan 21. yüzyıl becerilerinin yeni nesillere kazandırılmasını sağlayacak, işlevsel mekânlar haline gelecektir. Çünkü 21. yüzyıl becerileri, öğrencilere 21.yüzyıl eğitimi için uygun şartlarda, adına ve içeriğine yakışır öğrenme mekânlarında verilebilir (Yücel, 2014). Bu eğitim mekânları; mimarisi, biçimi ve geniş aktivite çeşitliliği ile öğrencileri, araştırma yapmaya, keşfetmeye, deney yapmaya, deneyimlemeye, tartışmaya, oyun oynamaya, sosyalleşmeye, hayal güçlerini ve düşünmeye yöneltmeli ve onları yeniliklere teşvik etmelidir (Atabay, 2014).

Işık (2004) eğitim kurumlarının binalarının, eğitim-öğretime uygunluğunu belirlemek amacıyla bazı kıstaslar ortaya koymuştur. Bunlar;

- Eğitim-öğretim plan ve programına uygun olması,
- Öğrencilerin gelişimsel düzeyine uygun olması,
- Öğrenci sayısı için yeterli olması,
- Doğal afetlere karşı korunaklı olması,
- Öğrenciler için ulaşılabilir olması şeklindedir (aktaran Akbaba & Turhan, 2016).

Eğitim kurumlarının binalarının sahip olduğu ısıtma, aydınlatma, işitsel gibi özellikler de öğrenme süreçlerinde eğitsel faaliyetlerin kalitesini, öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarını derinden etkilemektedir. Bu nedenle mevcut binaların günün gereklerine göre yenilenmesi ve yeni yapılacak binaların modern yaklaşımlara dayanarak dikkatli bir şekilde planlanması ve tasarlanması gerekmektedir (Aydoğan, 2012).

2.2.1.2. Sınıflar

Yüksek kaliteli öğrenme ortamlarının, öğrencilerin okul yaşamına ilişkin algılarını etkilediği, öğrencilerin tatminini, akademik başarısını ve öğrenme süreci ile meşguliyetlerini arttırdığı bilinmektedir (Altındağ, 2015, s.27). Bu nedenle öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarının önemli bir bölümünün geçirdikleri yer olan sınıflar birtakım özellikler taşımalıdır. Bunlar;

- Çalışma zemini ve ders yapma olanağı sağlayan işlevsellik,
- Öğrencide duygu yoğunluğu ortaya çıkarma,
- Farklı amaçlara hizmet edebilecek esnekliğe sahip olma,
- Sınıfta elde edilen kazanımları yaşatacak estetik değere sahip olma şeklindedir (Atabay, 2014).

Önemli bir eğitim-öğretim ortamı olan sınıfların, büyüklüğü, öğrenci sayısı, sıra düzeni, mobilya ve döşemelerinin nitelikleri, sahip olduğu teknolojik aletler gibi sınıflara ilişkin şartların eğitim-öğretim faaliyetlerini şekillendirdiği, öğrenci ve çalışanların davranışlarını önemli ölçüde etkilediği bilinmektedir (Aydoğan, 2012). Uludağ ve Odacı (2002), eğitim-öğretim ortamlarındaki etki ve önemleri bakımından bazı unsurları ele almışlardır. Bu unsurlar; öğrenci sayısı, renk, ışık, ısı, temizlik, gürültü, görünüm (estetik), yerleşim düzeni şeklindedir. Kısacası sınıfların, eğitim- öğretim etkinliklerini etkileyebilecek, sınıf düzeni, sınıf kapasitesi, sınıf mevcudu ve konfor gibi önemli unsurları da vardır.

Sınıf düzeni, öğrencilerin öğrenme eylemini gerçekleştirmelerini sağlayacak en uygun nitelikte olmalıdır. Sınıf ortamı başlıca, öğrencilerin oturacağı sıralar ve masalar, yazı tahtası, öğretmen masası, araç-gereçlerin bulunduğu yerler gibi öğeleri içermektedir. Sınıfın yerleşim olarak esnek olması, yani gerçekleştirilecek aktiviteye göre sınıf yerleşiminin değiştirilmesi, öğrencinin o sınıftaki davranışını etkilemekte ve öğrenmesini kolaylaştırmaktadır (Uludağ & Odacı, 2002).

Öğrenci davranışı ve performansı üzerinde sınıf kapasitesi ve düzenlenişi önemli etkiler bırakmaktadır. Öğrenme mekânının fiziksel ve mekânsal boyutu, o mekânda hangi tür eğitim-öğretim etkinliklerin yapılmasının beklendiği ile ilgili mesajlar taşımaktadır. Öğretmen-öğrenci iletişimi ve etkileşiminin aktif olarak yaşandığı bir yer olarak sınıf ve bu bağlamda sınıf mevcudunun da eğitim-öğretim süreçlerinde önemi yadsınamayacak kadar

fazladır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde sınıfın kalabalık olmasının büyük etkisi vardır. Kalabalık sınıflarda öğretmenin sınıfın bütününe kontrol altında tutması mümkün değildir (Yaman, 2010).

Sınıflarda, eğitsel faaliyetlerin verimli geçmesi için önemli olan bir diğer unsur, sınıfların konforudur. Sınıfların konforuna ilişkin aşağıdaki başlıklar ele alınabilir. Bunlar:

- *Aydınlatma:* İyi ışıklandırma erken yorulmayı önleyerek, odaklanmayı sağlamakta; bu sayede iş verimi yükseltmektedir. Kötü aydınlatma ise, yorgunluğu artırarak odaklanmayı güçleştirir ve insanı moral olarak yıpratır. Aydınlatmanın bu etkileri göz önüne alınarak, sınıflarda ışığın dağılımına, şiddetine ve rengine dikkat edilmelidir (Akbaba & Turhan, 2016). Yapılan araştırmalar, iyi seviyelerde olan doğal ya da yapay aydınlatmanın; öğrencilerin davranışları, performansları ve görme yorgunlukları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. İyi bir aydınlatma, öğrenme mekânının estetik ve psikolojik karakterine olumlu etkisinin yanısıra, öğrencilerin öğrenmesini, odaklanmasını ve akademik performansını olumlu yönde etkilemektedir (Uludağ & Odacı, 2002). Öğrenme mekânlarının konforu konusunda ABD’de yapılan bir araştırmada günışığı fazla olan okullarda okuma becerilerinin yüzde 26, matematik becerileri yüzde 20 arttığı sonucu elde edilmiştir. Aynı araştırmada, günışığı fazla olan sınıflarda okula devam oranının yüzde 25 olduğu görülmektedir (Yücel, 2014).
- *Isı:* Öğrenme ortamı için ideal sıcaklık 17-23 derece olarak kabul edilmektedir. Isının/sıcaklığın 17 °C altında olması durumunda, insan vücudu üşüme tepkisi; 23 derece üstünde olması durumunda ise, terleme tepkisi verecektir. Her iki ortamda da insan vücudunun vermiş olduğu terleme ve üşüme tepkileri rahat çalışmasını engelleyecektir. Bu nedenle sınıf ortamında ideal sıcaklığın yakalanması öğrencinin rahat hissetmesi açısından önemlidir (Akbaba & Turhan, 2016). Ayrıca sınıf ısının fazla yükselmesi öğrencilerde uyuşukluk ve uyku haline; aşırı düşmesi ise öğrencilerin dikkatinin dağılmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden sınıfın ısının duruma ve şartlara uygun olması gerekir (Uludağ & Odacı, 2002).
- *Gürültü:* Gürültüye maruz kalma insanların işitme organına, psikolojisine ve verimine zarar vermektedir (Akbaba & Turhan, 2016). Gürültünün insanlar üzerinde motivasyon ve konsantrasyon bozukluğu gibi bazı olumsuz etkileri olduğu ve artarak devam eden gürültünün bireylerde stres meydana getirdiği kabul edilmektedir (Uludağ & Odacı,

2002). Bu nedenle sınıfların öğrencileri rahatsız edecek gürültü ortamından uzak tutulması gerekir.

- *Renkler:* Renklerin insan psikolojisini etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur, ancak bu araştırmalarda bu etkinin nasıl meydana geldiği tam olarak açıklanamamaktadır. Renklerin insan psikolojisine olan bu etkileri öğrenme ortamında renk seçiminin önemini de ortaya koymaktadır (Akbaba & Turhan, 2016). Yapılan araştırmalara göre, renkler insanların ruhsal ve duygusal durumlarında, kas hareketlerinde, nefes alması ile nabız oranında ve kan basıncında değişikliklere sebep olmaktadır (Uludağ & Odacı, 2002).

Sınıfların konfor koşullarının yanı sıra, sınıflarda yer alan sıra, masa, dolap vb. araçlarla, boş alanlar, mekânın ısı, ışık ve renk düzeni gibi faktörler, sınıfların fiziksel değişkenlerini oluşturur ve bunlar öğretmen-öğrenci etkileşimini büyük ölçüde etkiler. Bu yüzden eğitim ve öğretim faaliyetlerinde sınıfların düzeninin önemi yadsınamaz. Sınıf içi nesneler, öğretime katkı sağladığı sürece anlamlı ve işlevsel olmaktadır (Atabay, 2014).

2.2.2. Sosyal- Kültürel Mekânlar

Üniversiteler bireylere eğitsel açıdan uzmanlık becerileri kazandırmasının yanı sıra sosyo-kültürel gelişimlerine de katkı sağlayan kurumlardır. Bu gelişimler üniversite yerleşkelerinde kurgulanacak doğru sosyo-kültürel mekânlarla pekiştirilebilir. Akademik faaliyetlerin yanında sosyal-kültürel faaliyetler ve öğrencilerin üniversitedeki yaşam koşullarının iyileştirilmesi bir eğitim kurumunun imkân sağlaması gereken faaliyetlerdir.

Sosyal-kültürel mekânlar, bireylerin topluluk halinde bir araya gelebildiği, toplantı, gösteri, seminer, beden eğitimi gibi sportif ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği mekânlardır. Üniversitelerdeki sosyal-kültürel mekânlar; farklı kültür, etnik ve sosyal yapılara sahip öğrencilerin, ders dışı zamanlarının büyük bölümünü geçirdikleri ve sosyal etkileşim içinde bulundukları mekânlar olması açısından büyük önem taşımaktadırlar. Bu alanların, üniversite gençliğini toplum hayatına hazırlayan eğitici ve bilinçlendirici rolü göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencilerin bireysel ve toplumsal gelişimleri, üniversitelerdeki sosyal-kültürel etkinlik alanları ve kullanımları ile doğrudan ilişkilidir. Öğrenciler eğitim süreçleri boyunca, sosyal etkinliklere katılır, sosyal etkinlik düzenler, bu sayede sosyal gruplaşmanın bir parçası olarak sosyal sorumluluklar alırlar. Böylece toplum

yaşamına katılmayı, çevre ile doğru ilişkiler kurabilmeyi öğrenirler (Erçevik ve Önal, 2011).

2.2.2.1. Konferans Salonları

Konferans, seminer, toplantı, sempozyum, panel gibi sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği ve insanların büyük topluluk halinde bir arada bulunduğu mekanlardır. Tiyatro, konser, konferans salonu, dinleme salonu gibi sosyal-kültürel faaliyetlerin yapılmasına olanak sağlayan bu yapılar, toplumların sosyal ve kültürel düzeyinin yüksekliğini gösterir. Bu tarz mekânların işlevine uygun ve ideal fiziki bir ortama sahip olması için, pek çok düzenleme yapılmaktadır. İşitsel konforun önemli olduğu bu tarz alanlarda, belirli akustik performans ölçütlerinin sağlanması zorunludur. Bu durumun gerçekleşmesi ise, bu tarz alanların, mimari biçimleniş, hacmi çevreleyen yüzeyler ve kullanılan malzemelerin akustik özellikleri ile ilişkilidir (Demirel & İlisulu, 2013).

2.2.2.2. Spor Alanları

Basketbol, futbol, voleybol vb. spor etkinliklerinin yapılması için tasarlanan mekânlar spor alanlarını oluşturmaktadır. Üniversitelerde öğrencilerin sportif faaliyetlere katılımı için, gerekli spor ortamının oluşturulmuş olması ve sayıca yeterli olması gereklidir. Spor ortamı ise, spor saha ve tesisleri, spor araç ve gereçleri, spor öğreticileri ve yöneticileri ile sportif organizasyonlar gibi öğelerden oluşmaktadır. Bu unsurlardan birinin ya da bir kaçının olmaması sportif faaliyetlerinin yürütülmesinde aksamalara neden olabilir.

2.2.2.3. Müzeler

Müzeler, sanatsal, kültürel, tarihsel veya bilimsel ürünlerin sürekli olarak sergilenmesi amacıyla yapılan ya da kendisi sıralanan bu nitelikleri nedeniyle topluma açık tutulan yapıdır (Sözen & Tanyel'den aktaran Şahan, 2005). Müzeler, kültürel değerlerin, tarihi eserlerin ve çevre zenginliklerinin tanıtılmasına yönelik olarak düzenlenen, yaşayarak öğrenme olanağı sağlayan eğitsel ortamlardır (Terzioğlu, 2005, 35).

Müzeler, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri nesnel olarak desteklemesini sağlayan ortamlardır. Öğrencilerin geçmiş zamana ilişkin olarak, insanların nasıl yaşadığını, ne tür

faaliyetler içerisinde bulunduklarını öğrenmelerinde ve bugünü anlayabilmelerinde etkilidirler. Müzeler bu anlama işini kalıcı, anlaşılabilir ve etkileyici hale getiren en önemli unsurlardan biridir (Solmaz, 2015). Bu nedenle müzelerin eğitim işlevlerinin kapsamı her geçen gün genişlemektedir. Böylelikle müzelerin bireylere katkısı da artan bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Şahan, 2005). Bu nedenle üniversitelerde ve diğer eğitim kurumlarında, önemli bir eğitim işlevi olan müzelerin, oluşturulması ya da var olanların geliştirilmesi sağlanabilir.

2.2.2.4. Sanat Galerileri

Sanat galerileri, sanat eserlerinin sergilemesini sağlayan, aracı kurumlardır. Bu nedenle sanat galerileri, sanatçıların eserlerini en uygun koşullarda (ışıklandırma, sergi alanı vb.) sergileyebilecekleri bir sergi alanı sağlamalıdır. Sanat galerileri, sanatsal üretimi yani sanatçıların eserlerini, kültürel ve ekonomik bir değer olarak topluma ve sanat tüketicisine sunar. Bu durumda genel hatlarıyla sanat üretimi (sanatçı ve sanat üreticisi) sanat galerilerinin ilişkili olduğu temel kesimdir. Ayrıca sanata yönelik talep (sanatsever ve sanat tüketicisi) ile ilişki kurarak sanat eserini bu kesime sunması gerekmektedir. Bir sanat galerisi, sanatın sadece ekonomik bir değer olarak değil, aynı zamanda kültürel bir değer olarak sunulduğu bir kurumdur (Öz, 2013, s.16-17). Üniversitelerde yer alan sanat galerileri sanatsal ürünleri sanat tüketicisine (öğrenciye) sunmada aracıdır. Üniversitelerdeki sanat galerileri ekonomik bir değer amacıyla değil, daha çok kültürel değer amacıyla sanat eserlerini sunmaktadır. Üniversitelerde yer alan sanat galerilerinde sergilenen sanat eserleri, katılımcıların rahatlıkla görebileceği koşulları (ışıklandırma, sergi alanının genişliği vb) sağlaması gerekir.

2.2.2.5. Kütüphane

Bilgi üretebilmek için araştırma yapmaya, araştırma yapabilmek için bilgiye, bilgiye ulaşabilmek için de bilgi kaynaklarına ve bunları verimli bir şekilde hizmete sunabilen birimlere ihtiyaç vardır. Üniversitelerde bu ihtiyacı karşılayan en önemli birim, merkez kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler üniversitedeki paydaşlarının eğitim ve araştırma gereksinimini karşılamaktadır. Özellikle araştırma faaliyetleri üzerinde diğer birimlere göre çok daha önemli bir role sahiptirler. Üniversite kütüphaneleri, üniversitedeki paydaşlarının bütün bilgi gereksinimlerini karşılayacak, güncel her türlü basılı ve

elektronik kaynağa sahip olmalıdır. Bu gereksinimin karşılanmasında göz önünde bulundurulması gereken ölçütler, öğrenci ve öğretim elemanı sayısı, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora ve sertifika programlarının türü ve kapasitesidir (Odabaş & Polat, 2011).

Kütüphane binaları, eğitim- öğretim ve araştırma için gerekli her türlü yayının uluslararası standartlara göre düzenlenerek hizmete sunulduğu, sağlıklı ve engelli tüm kullanıcıların, kaynaklardan yararlanmasını ve sosyal-kültürel ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayacak mekânlar olarak planlanmalıdır. Kütüphane binalarının teknik donanımları ve mimari yapısı, modüler sistemde olmalıdır. Binanın tamamı veya belli bölümleri yedi gün 24 saat kullanıma açılabilmelidir. Kütüphane binaları kullanıcı ve çalışanlarının etkinliğini en üst düzeye çıkartan aynı zamanda en az çabayla en etkin kaynak yönetimine olanak sağlayan akıllı binalar olarak tasarlanmalıdır (YÖK, 2014).

2.2.3. Yardımcı Mekânlar

Yardımcı mekânlar, üniversitelerde öğretim ve sosyal-kültürel mekânlar dışında kalan, öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları yemekhane ve ders dışı zamanlarını geçirdikleri kantin ve bahçe gibi ortamlar olarak tanımlanabilir.

2.2.3.1. Yemekhane

Yemekhane, bireyleri beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları ortamlardır. Bu bağlamda, yemek hizmeti sunulan bir kurumda, personel yemek ihtiyacını sürekli olarak kurum içerisinden temin ederse, burada hizmetin (servis ve yemek) kalitesinin yeterli olduğundan bahsedilebilir. Aksi durumda sunulan hizmetin kalitesi söz konusu değildir (Çelik, 2012). Yemek hizmeti sunan kurum olarak üniversiteler ele alınacak olursa, üniversite yemekhaneleri, öğrencilere yemek hizmeti sunarken, sunulan hizmet ortam, yemek, servis, personel gibi birtakım özellikler içermelidir.

2.2.3.2. Kantin

Öğrencilerin ders ve öğle aralarında, yiyecek ve içecek temin ederek beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ortamlardır. Öğrencilerin kantinden daha sağlıklı yararlanabilmeleri

için turnikeler ve ürünleri dışarıdan görebilecekleri camlı bölmeler yapılmalıdır. Ayrıca kantinde öğrencilerin oturabilecekleri pratik masalar yerleştirilmelidir (Karasolak, 2009, s.22).

2.2.3.3. Yerleşke Bahçesi

Yerleşke tasarımcıları, sadece formal eğitim üzerine odaklanmakta, bireyin çevreyi değiştirip kendine göre biçimlendirdiği gibi çevrenin de bireyi değiştireceği gerçeğini unutup, insan-doğa arasındaki ilişkiyi ve fiziksel çevrenin öğrenme üzerindeki etkisini göz ardı etmektedirler. Oysaki iyi tasarlanmış yerleşke açık mekânları üniversitelilerin yaşam kalitesini iyileştirecek; doğal elemanlarla olan etkileşim, stres faktörünü azaltarak bireyler üzerinde olumlu zihinsel ve fiziksel etkiler oluşturacaktır (Yılmaz, 2015).

Yerleşke üniversiteleri, tüm kullanıcılarının akademik, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif gereksinimlerinin büyük bir bölümünü kendi içinde karşılamak zorundadır. Bu nedenle de uygun yerleşim planlarına, özgün yapılarla ve çevre düzenleme çözümlerine gerek duyulmaktadır (Yıldızoğlu, 2006, s.2).

Üniversite yerleşkelerinin planı ve tasarımı konusunda, yerleşkede bulunan çeşitli mekânların ve çevrelerinin estetik ve işlevsel açıdan kalitesini arttırmaya yönelik önlemler alınmalıdır. Üniversitelerin, kaliteli hizmet sunumunu sağlayan girdiler (akademik personel, bina, makine-teçhizat, teknolojik altyapı, sosyal ve kültürel olanaklar, kütüphane olanakları vs.) bakımından güçlü bir şekilde hizmet vermesini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

Üniversite yerleşkelerinde, açık ve yeşil alanların bazı önemli işlevleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Yapılarla yerleşkenin arasındaki bütünlüğü sağlama,
- Sirkülasyon sistemi için gerekli alanı sağlama,
- Yerleşkede rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayacak dış mekan düzenlemesine olanak tanıma,
- Yerleşkenin sınırları içinde insanla çevresi arasında ilişkinin kurulmasını sağlama,
- Yerleşkenin fiziksel gelişimi karşılamak için rezerv alanlar oluşturma,
- Yerleşkeye estetik açıdan katkıda bulunma şeklindedir (Ertekin & Çorbacı, 2010).

Tor (2015) doğaya ait elementler içeren bir bina ve yerleşke çevresinin öğrencilerin iyiliğini artırdığını, yerleşke çevresinin öğrencilerin duyguları üzerinde etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Yerleşke çevresinin öğrenciler üzerinde oluşturabileceği bazı etkileri şöyle belirtmiştir:

- Yerleşke çevresine ilişkin ilk izlenim aday öğrencilerin üniversiteyi tercih etmelerinde etkilidir.
- Farklı dış mekân görünümüne, geniş çimlere ve birçok ağaca sahip bir yerleşke öğrencilere esenlik vermektedir.
- Dış mekânda bulunan ayırıcı nitelikteki mekânlar, öğrencilere kendilerini şanslı ve önemli hissettirecektir.
- Akademik bir bina belli bir alan üzerine konumlanmış tek akademik bina ise ve yerleşke merkezinden uzaksa; bu durum binayı kullanan öğrencilerde, yerleşke sosyal yaşamına bağlılığın olmadığını, o bölüme ve o bölümde öğrenim gören öğrencilere az değer verildiğini hissettirecektir.

2.3. Kalite Kavramı

Uzun bir geçmişe sahip olan kalite kavramına ilişkin tanımlara bakıldığında; ortada bir ürün, bu üründen memnuniyet durumu ve beklentiye uygunluk kavramları ön plana çıkmaktadır. Bunlardan yola çıkarak kalite kavramının göreceli bir kavram olduğu da söylenebilir (Eroğlu, 2004, s.88). Herkesin kalite algısının farklılık göstermesinden dolayı, kalite kavramının ortaya çıktığı günden bu yana kalitenin pek çok değişik tanımı yapılmıştır. Kalite tanımlarındaki farklılığın en büyük sebeplerinden biri ise, insan algısının farklılığıdır. Bu yüzden ne kadar insan var ise o kadarda kalite algısı olacaktır (Kesim, 2011, s.3).

Tam (2001) kalitenin oldukça tartışmalı ve farklı anlamlara gelen bir kavram olduğunu belirtmiştir. Schlinder vd. (2015), kaliteyi tanımlamanın zorluğunu,

- Zor bir terim olmasına ve farklı görüşlere bağlı olarak farklı yorumlar içermesine,
- Çok boyutlu bir terim olmasına,
- Kalitenin statik değil, dinamik olmasına ve sürekli mükemmellik arayışı içinde olmasına bağlamıştır.

Kalite kavramının tanımlanmasının zorluğuna değinen Dereli ve Baykasoğlu (2003, s.4), bazen bir terimin ne anlama geldiğini ortaya koymak için terimin ne olmadığıнын tanımlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Kalite ne değildir sorusunun cevabını şöyle açıklamışlardır:

- Kalite, mutlak anlamda en iyi değildir.
- Kalite, sihirli bir değnek değildir.
- Kalite, lüks ya da şansla elde edilecek bir şey değildir.
- Kalite, ürünün üzerine yapıştırılacak bir etiket değildir.
- Kalite, üç koyup beş alınabilecek bir kumar değildir.
- Kalite, kalitesiz insanların arkasına saklanacağı bir perde değildir.

Kalite kavramının tanımlanmasının zorluğuna ilişkin görüşlerden, herkesin kalite tanımının farklı olabileceği anlaşılmaktadır. Kalite kavramı konusunda bazı tanımlar ise şöyledir;

- Kalite, anlaşılması zor ve belirsiz olan, aynı zamanda lüks ve parlaklık gibi sıfatlarla karıştırılan bir kavramdır (Parasuraman vd., 1985, s. 41).
- Kalite birçok kişiye göre pahalı, lüks, az bulunur, üstün nitelikte gibi anlamına gelmekte, bazıları içinse, kalitenin ihtiyaca yeterli biçimde cevap verme anlamına gelen bir kavramdır (Özdemir, 2000, s.4).
- Kalite, kullanıma uygunluktur (Juran'dan aktaran Okumuş ve Duygun, 2008).
- Kalite, şartlara uygunluktur (Crosby'den aktaran Okumuş ve Duygun, 2008).
- Kalite, bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayanan özelliklerin toplamıdır (TS-ISO 9005'den aktaran Özdemir, 2000).
- Kalite, ürün ya da hizmeti ekonomik bir yoldan üreten ve tüketici isteklerine cevap veren bir üretim sistemidir (Japon Sanayi Standartları Komitesi [JIS]'den aktaran Özdemir, 2000).
- Kalite, bir ürün ya da hizmetin belirlenen gereksinimleri karşılayabilmesini sağlayan nitelik ve özelliklerin tümüdür (Amerikan Kalite Denetim Derneği [ASQC]'den aktaran Özdemir, 2000).

- Kalite “bir kurumun kime, hangi hizmeti verdiğinin bilincinde olması; bu hizmetin niteliğini dünyadaki en iyi örnekleri düzeyine, hatta bu düzeyin üzerine çıkarmak için sürekli iyileştirmesidir” (Gazi Üniversitesi Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu [GÜADEK]’dan aktaran Demirhan Yüksel, 2011, s.9).
- Kalite, müşterinin ihtiyaçlarının hangi oranda karşılandığı, ürün ya da hizmetin ekonomik yoldan üretildiği, tüketici ihtiyaçlarına cevap verebilen bir süreç; uzun vadeli bir yatırım ve üründe kusursuzluk arayan sistemli bir yaklaşımdır (Meraler & Adıgüzel, 2012).
- Kalite; “işletmenin ürettiği ürün ve performansının kalite spesifikasyonlarına uygun olmasıdır” ve “tüketicinin işletmenin ürettiği ürün ya da hizmet hakkındaki yargısıdır” (Deming’den aktaran Okumuş ve Duygun, 2008).
- Kalite geniş anlamda, “iş kalitesi, iletişim kalitesi, süreç kalitesi, işçiler, mühendisler, idareciler ve yöneticiler dâhil insanların kalitesi, sistem kalitesi, firma kalitesi, hedeflerin kalitesi vb.dir”, dar anlamda ise “ürün kalitesidir”(Ishikawa, 1997).

Kalite kavramı, birçok amacı ifade etmektedir. Bunlar (Çelenk, 2013, s.8-9; Özdemir, 2000):

• Kalite bir tedbirdir.	• Kalite etkili olmaktır.
• Kalite, müşteri tatminidir.	• Kalite bir süreçtir.
• Kalite verimliliklidir.	• Kalite markadır.
• Kalite esnekliktir	• Kalite bir yaşam tarzıdır.
• Kalite bir yatırımdır.	

Özdemir (2000) kalitenin amacına ilişkin olarak, kusursuzluk arayışına giren sistemli bir yaklaşım olduğunu da belirtmektedir. Çelenk (2013) ise kalitenin bir marka ve yaşam tarzı olduğunu da belirtmiştir.

Parasuraman, Zeithaml ve Berry (1985) ise kaliteye ilişkin 10 kalite boyutu geliştirmişlerdir. Bu boyutlar şunlardır:

• Güvenirlilik	• İletişim
• Heveslilik	• İnanırlılık

- Yeterlilik
- Erişilirlik
- Nezaket
- Emniyet
- Müşteriyi Anlamak
- Fiziksel Elemanlar

Farklı araştırmacıların kalite kavramını, kendi yaklaşımlarıyla nasıl tanımladıkları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

- Astin (1985) kaliteyi; sıralamalar, mevcut kaynaklar, öğrenci çıktıları ve yetenek gelişimi yaklaşımlarıyla,
- Cardoso, Rosa ve Stensaker (2015) kaliteyi; kültür, uyum ve tutarlılık yaklaşımlarıyla,
- Schindler vd. (2015) kaliteyi; amaca yönelik, dönüşümsel, istisnai bir olgu ve hesap verebilirlik yaklaşımlarıyla,
- Harvey ve Green (1993) kaliteyi; istisnai bir olgu olarak, tutarlılık-kusursuzluk, amaca uygunluk, maliyet-fayda ve dönüşümsel kalite yaklaşımıyla açıklamaktadır.

Bu araştırmada, Harvey ve Green'in (1993) kalite yaklaşımları temel alınmıştır.

- *İstisna bir olgu olarak kalite yaklaşımı:* Kalite özel ve mükemmel bir şey olarak görülür. Bu yaklaşımda kalite üç şekilde açıklanır: Geleneksel, mükemmellik ve standartların kontrolü. İlk olarak kalite, farklılık kavramı ile özel bir şey ya da üst sınıf olma ile ilişkilendirilir. İkinci olarak, kalite mükemmeliyet olarak açıklanmakta ve yüksek standartlar olarak görülmektedir. Kalite kavramı standartlarla ilişkili mükemmellik ve sıfır kusurlu olma şeklinde mükemmellik kavramları vardır. Üçüncü olarak, kalite standartların kontrol edilmesi ve bir dizi kalite ölçütünün gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.
- *Tutarlılık-kusursuzluk kalite yaklaşımı:* Bu yaklaşımda kalite, tutarlılık olarak görülmektedir. Kalite için sürece odaklanmak önemlidir. Kalite, sıfır kusurlu ve ilk seferde işlerin doğru yapılması olarak iki görüşle açıklanır. Sıfır kusurlu görüşüne göre, kalite belirli bir özelliğe uyum sağlama durumudur ve kusurların olmaması ile ölçülmektedir. İlk seferde işlerin doğru yapılması ise kalite kültürünün önemini vurgular. Sıfır kusurlu ve ilk seferde her şeyin doğru yapılması denetlemeden çok bir önleme felsefesidir.

- *Amaca uygunluk kalite yaklaşımı:* Kalite ürün ya da hizmetin amacı ile ilişkili olarak anlam kazanmaktadır. Bu durumda bir ürün ya da hizmet tasarlandığı amaca hizmet ediyorsa kalitelidir. Ürün ya da hizmet amaca ne kadar uygunsa o kadar kaliteli olmaktadır.
- *Maliyet-fayda kalite yaklaşımı:* Kalite çoğunlukla verimlilik ve etkinlik temel alınarak paranın karşılığı ile ilişkilendirilmesine rağmen kalite standartlar gibi, nitelik düzeyi ya da güvenilirlik gibi başka ölçütlerle değerlendirilir.
- *Dönüşümsel kalite yaklaşımı:* Kalite, niteliksel değişime ve temel bir yapı değişikliğine dayanmaktadır. Eğitimde dönüşümsel kalitenin öğrenciyi geliştirmek ve güçlendirmek şeklinde iki etkeni vardır. İlk olarak nitelikli eğitim öğrencilerdeki değişimleri etkiler ve onları geliştirir. İkinci olarak öğrencinin güçlendirilmesi kendi dönüşümlerini etkilemeleri için öğrencilere yetki verilmesidir.

Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu (2017, s.81), kalite kavramı ve kalite anlayışı konusunda kıta ülkeleri ve Avrupa ülkelerinde farklı yaklaşımların ve görüşlerin ortaya çıktığını belirtmiş, Avrupa Birliği kalite göstergelerinin ele alınırken, kalite kavramının nasıl şekillendiğinin ve hangi temel üzerine oturtulduğunun anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca Avrupa Üniversiteler Birliği'nin yürüttüğü bir projede çalışma grupları tarafından ortaya konulan tanımların “amaca uygunluk olarak kalite, uygunluk olarak kalite, hizmetten yararlananların memnuniyeti olarak kalite, mükemmeliyet olarak kalite, para değeri olarak kalite, değişim olarak kalite (hizmetten yararlananları değiştirme süreci), geliştirme olarak kalite (kurumu değiştirme süreci), kontrol olarak kalite” şeklinde olduğunu belirtmişlerdir.

Kalite kavramı son yıllarda özellikle yükseköğretim alanında çok sık ifade edilen kavramlardan biri haline gelmiştir. Üniversite sayılarında yaşanan artış, uluslararasılaşma, küreselleşme gibi faktörler yurt içi ve yurt dışı üniversiteleri arasında doğal olarak rekabeti de beraberinde getirmektedir. Bu noktada kalitenin önemi ortaya çıkmaktadır ve üniversitenin örgütsel yapısı, rutin işleyişi, sunduğu hizmete kadar birçok açıdan yükseköğretim alanının tüm süreçlerinde kalite dikkate değer ve olmazsa olmaz bir gereklilik olarak nitelendirilmektedir.

2.3.1. Kalitenin Tarihsel Gelişimi

Latince “Qualis” kelimesinden türediği ifade edilen kalitenin (qualites) geçmişi milattan önceki 2150 yılına kadar uzanmaktadır. Ünlü Hammurabi Kanunlarında yer alan “eğer bir inşaat ustası bir adama ev yapar ve yapılan ev yeterince sağlam olmayıp sahibinin üstüne çökerek ölümüne sebep olursa o inşaat ustasının başı uçurulur” ifadesi kalitenin başlangıcı olarak kabul edilebilir (Sakarya, 2006; Ermiş, 2016; Kayadibi, ty; Kesim, 2011; Şimşek, 2000).

İnsanoğlu geçmişten günümüze yaptığı işin mahiyetini sorgulayarak, en iyiye, en kalitelisine ulaşmak için çaba göstermiştir. Zamanla insanların yaşam tarzına, üretime ve tüketime getirdikleri yeniliklere farklı boyutlar eklenmiştir. Göçebe yaşam tarzından, yerleşik yaşam tarzına geçilmesiyle, zanaatkârlık kurumu ve bu işleri yapan zanaatkârlar ortaya çıkmıştır. Üretimi temsil eden bu grup, kaliteyi tek tek ürün kontrolü yaparak sağlamıştır (Kesim, 2011, s.7).

Yerleşik yaşama geçilmesiyle oluşan kasaba gibi şehirlerde belirli pazar yerleri oluşmaya başlayınca, müşterinin ürün seçimi, ustanın hünere ve şöhretine göre olmuştur. Bir anlamda marka seçimi usulüyle kalite kontrol yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda Loncalar tarafından (Ahilik Teşkilatı) hammaddeler, süreçler ve ürünler için spesifikasyonlar geliştirilmiş, lonca üyelerinin bunlara uymaları istenmiştir. Bu konuda cezai ve özendirici tedbirler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu dönemlerde kalite, özellikle zanaatı elinde bulunduran kişilerin sorumluluğu altında olmuştur (Şimşek’ten aktaran Kesim, 2011, s.7). Loncalar üyelerinin işlerini belirli bir standarda oturtmaya çalışmış ve o günkü şartlarda kalite olgusu öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

18. yüzyılın sonlarında bütün Avrupa’yı etkileyen “Sanayi Devrimi”, iş yaşamında ve toplumsal yapıda büyük değişikliklere yol açmıştır. Sanayi devrimiyle birlikte makineleşmenin artmasıyla üretim şekli değişmiş, atölye tipi üretimden fabrikalaşmaya ve kitle üretimine geçiş yapılmıştır. Endüstri devrimiyle eski önemini kaybeden usta ve kalfalar yeni sistemin vasıflı işgücü haline gelmişlerdir. Ancak başarı ölçütü çok üretmek ve ölçek ekonomisinden yararlanmak olarak kendini gösterince, üretim artışına paralel ortaya çıkan istihdam açığı vasıfsız işçilerden karşılanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle kalitede düşüş görülmüştür (Kesim, 2011, s.8). Bu düşüş neticesinde kalite denetlenmesi ve yönetilmesi gereken bir olgu olarak gelişim sürecine girmiştir.

Sanayi devriminden sonra yirminci yüzyıl içerisinde kalite geliştirme faaliyetleri hızlanmış, kalite yönetimini önem kazanmıştır. Yirminci yüzyıla gelindiğinde kalite yönetiminin bazı evrelere ayrıldığı görülmektedir. Bu evreler şu şekilde açıklanabilir (Sakarya, 2006, s.7):

a. İşçi Kontrol Evresi: İşletmelerin çok küçük olduğu, az sayıda işçinin imalatta görev aldığı dönemlerde, her işçi sadece kendi yaptığı işlerden sorumlu olmakta ve kendi işini kontrol etmesi istenmekteydi (Feigenbaum'dan aktaran Sakarya, 2006, s.7).

b. Ustabaşı Kontrol Evresi: Endüstri devrimi ile birlikte işletmelerin seri üretime geçişi, işletmelerin büyümesi ve fabrika haline gelmesi işlerin daha da uzmanlaşması ve benzer işleri yerine getiren işçi gruplarının oluşması, bu grupları denetleyen ustabaşlarının oluşmasına neden olmuştur. Bu şekilde kalite kontrol çalışmaları ustabaşlarının görevi haline gelmiştir (Sakarya, 2006, s.7).

c. Muayene Evresi: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imalat teknikleri gelişmiş, üretim faaliyetlerinin daha karmaşık hale gelmesiyle, ustabaşlarının görevleri de farklılaşmaya, artmaya başlamıştır. Oluşabilecek karmaşıklığı önlemek için fabrikalarda imalat ve üretim süreçlerinde ürünlerin kalitesini muayene edecek kişilere ihtiyaç duyulmuştur (Sakarya, 2006, s.8).

d. İstatistiksel Kalite Kontrol Evresi: II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, kalite kontrole verilen önem bir kat daha artmıştı. Çünkü bu dönemde üretilecek askeri malzemelerde rastlanacak herhangi bir kusurlu parça binlerce, belki de milyonlarca cana mal olacağından, bu malzemelerin hatasız olarak üretilmesi gerekmektedir. Bu da ancak kalite kontrol bölümünün üretim sürecini kontrol edebilmesi ile sağlanabilirdi. Üretim sürecinin kontrol edilebilmesi için kalite bölümünün bağımsızlık kazanması gerekmektedir. Kalite kontrol birimi bu yetkiyi kazandırmak ve işini yerine getirebilmesi için gerekli şartları sağlayabilmek için bu bölüm imalat birimi bağımsız hale getirildi (Hutchins'den aktaran Sakarya, 2006, s.8). Savaş esnasında askeri malzemelerde %100 kontrol yönteminin çözüm getirmemesi nedeniyle uzmanlar tarafından “numune alma istatistiği”, diğer bir deyişle, “istatistiksel kalite kontrol” geliştirilmiştir. Savaş sonrasında da bu çalışmalar artarak devam etmiştir (Yılmaz, 2003).

e. Toplam Kalite Kontrol Evresi: İşletmelerde kalite konusunda mühendislik faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaya başlanmasıyla, işletmelerde temel görevi müşterilere uygulanan kalite prosedürleri hakkında bilgi ve güvence veren, gerektiğinde düzeltici faaliyetleri yerine

getiren kalite kontrol mühendisleri istihdam edilmeye başlandı. 1960'lı yılların ortalarında ise, kalitenin bir organizasyonel yönetim şekli olduğu ve Toplam Kalite Kontrol düşüncesi ortaya çıkmıştır. Böylece kalite kontrolden sadece ve sadece ilgili birimin değil aynı zamanda bütün bölümünün sorumlu olacağı evreye geçilmiştir (Sakarya, 2006, s.8).

f. Toplam Kalite Yönetimi (TKY): Kalite güvencesinin temini, üretimin kalite kontrolü, kalite denetimleri ve uluslararası standart geliştirme konuları 1980'li yılların sonundan günümüze kadar güncelliğini yitirmeyen konulardır. Kalitenin sadece imalat sektörünün sorunu olduğunu kabul ederek, diğer sektörleri göz ardı etmek bizleri çok büyük bir yanılgıya itecektir (Sakarya, 2006, s.10).

Bilimsel anlamda TKY' nin doğuş yeri ABD olmasına karşın, II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1946 yılında Japonya'da ilk kalite kontrol çalışmaları başlamıştır. Modern kalite kontrol anlayışı, Japonya'ya II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika üzerinden gelmiştir. 1946 yılında Japonya Bilimciler ve Mühendisler Birliği (JUSE) kurulmuş, bu sayede kalite kontrol süreci ivme kazanmıştır. 1950 yılında Amerikalı istatistikçi ve yönetim kuramcı W. Edwards Deming, Japon Bilimciler ve Mühendisler Birliği tarafından, mühendislere ve üst düzey yöneticilere kalite kontrol seminerleri vermek üzere Japonya'ya davet edilmiştir (Yılmaz, 2003).

Türklerde kaliteyle ilgili gelişmeler ise, Osmanlılarda 15. yüzyılın sonlarına doğru kurulmuş olan Loncalar ile başlamış, Loncalar koydukları kurallar ile kaliteli ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kalite konusunda ilk devlet standartları, Sultan II. Beyazıt tarafından 1502 tarihinde konulmuştur. Bu tarihte Bursa'daki üretim ve piyasa standartlarını belirlemek için “Kanunname-i İhtisabı Bursa” fermanını yayınlamıştır. II. Beyazıt zamanında çıkarılan “Kanunnameyi İhtisabı Bursa” (Bursa Kontrol Yasası)'da, kalitenin devamlılığını sağlamak için ürünlerin özellikleri, denetim ve satış koşulları, kalite ve maliyetlerine ilişkin bilgiler, cezaları ve ürünlerin fiyatları yer almaktadır (Bıykoğlu, 2008).

Kalitenin Türkiye'deki gelişim süreci ise, 1990 yılında Kalite Derneği'nin (KALDER) kurulmasıyla başlamıştır. Gümrük Birliği süreci ile birlikte KALDER'in ve eğitim konusunda danışmanlık yapan firmaların kalite konusunda yaptıkları seminerler, küçük ve büyük düzeyli endüstri şirketlerini kalite konusunda haberdar etmiştir. Firmalar kalite sistemini, kalite sistemlerini geliştirmeye başlamışlardır (Şimşek, 2000, s. 3).

2.3.2. Kalite Yaklaşımına Katkıda Bulunan Kişiler

Tarihsel süreçlerde kalite kavramının geçirdiği evrim, kalite yaklaşımına katkısı olan öncüler ve katkıları şöyledir: (Özdemir, 2000, s.3-4; Kavrakoglu, 1996, s. 32):

- 1907- H. Ford (Üretim Sisteminde Yöntem-ABD)
- 1924- W.A. Shewhart (Olasılık Çizelgesi-ABD)
- 1930- W. Vezlau ve J. V. Talacko (Pareto İlkesi)
- 1931- W. Shewhart (İstatiksel Kalite Kontrol-ABD)
- 1937- E.S. Pearson (Endüstriyel Standartlar ve Kalite Kontrol)
- 1940-(Stanford Seminerleri-ABD)
- Savaş yılları- H. F Dodge ve H. G. Romgg (Numune Alma Çizelgeleri)
- 1950- A. Feingenbaum ve Ekibi (Kalite Maliyetleri)
- 1950- E. Deming'in (Seminerler-Japonya)
- 1951- Deming (Kalite Ödülü-Japonya)
- 1952 -Kalite Kontrol dergisi-Japonya)
- 1954- J. Juran (Kalite Yönetimin Sorumluluğudur-ABD)
- 1954 -Ulusal radyo ile (Kalite Eğitimi yayınları- Japonya)
- 1957- A. Feigenbaum (Toplam Kalite Kontrol-ABD)
- 1961- K. Ishikawa: Formenler için “(Kalite Kontrol dergisi-Japonya)
- 1961- P.Crosby (Sıfır Kusurlu kavramı)
- 1962- K. Ishikawa (Kalite Çemberleri-Japonya)
- 1960 ve sonrası- G. TAGUCHI (İstatiksel Deney tasarımı-Japonya)
- 1969- Kobe Steel (Kalite Fonksiyonlarının Yayılması-Japonya)
- 1970 ve sonrası- S.Shingo (POKA- YOKA-Japonya)
- 1970 ve sonrası- G.Taguchi (Quality Loss Function- Japonya)
- 1976- Ohno (Toyoto Just In Time Sistemi-Japonya)

- 1980 ve sonrası- G. Taguchi (Robust Desing-Japonya)
- 1990 ve sonrası- YARATILAN KALİTE

Kalite yönetim uzmanları, Joseph Juran ve Philip Crosby TKY teorilerinin, modellerinin ve aletlerinin gelişimine önemli katkıda bulunmuşlardır (Yılmaz,2003).

2.4. Yükseköğretimde Kalite

Yükseköğretimin ulusal ekonomiler için önemi, her geçen gün daha da çok hissedilmektedir. Yeni ekonomi, kitlesel sanayi üretiminden daha çok farklı ürünler yaratmayı başarabilen bilgi ve yaratıcılık üzerinde kurulmaktadır. Küresel ekonomi bilgi ve inovasyon temelli gelişmekte olup, bu iki olgu eğitim ve özeldde yükseköğretim için çok önemli kavramlardır. Bilgi ekonomisinde başarılı olabilmenin en önemli koşullarından biri ise, yüksek kalitede bir yükseköğretim sistemine sahip olmaktır. Küreselleşme, hızla değişen dünyaya yanıt verebilecek nitelikte reform ve yeniden yapılanma stratejileri geliştirebilen, yükseköğretim sistemlerini gerekli kılmaktadır (Yılmaz, 2013).

Yükseköğretim kurumlarını yeniden yapılanmaya zorlayan etkenlerden biri olan bilgi ekonomisi yani bilgi toplumuna geçiş sürecinde, kalite anlayışı her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bu süreç eğitim sisteminin en üst kademesini oluşturan, bilginin üretimi ve paylaşılmasında sorumlu olan yükseköğretim ile ilgili beklentileri daha da arttırmıştır. Yükseköğretime yönelik beklentilerin artması ise, yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmiştir (YÖK, 2007, s.39-40). Yükseköğretimin, bilgi toplumuna geçiş sürecindeki rolü, toplumu kalkındırmadaki etkisi ve nitelikli insan yetiştirme gibi toplumlar adına getirdiği önemli katkılar nedeniyle yükseköğretim “Birleşmiş Milletler, UNESCO, OECD, AB Komisyonu, Dünya Bankası ve hatta Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların da öncelikli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir” (Kalaycı, 2009).

The Economist dergisi 10.09.2005 tarihli sayısında yükseköğretim kurumlarını değişime zorlayan alanlardan biri olan bilgi ekonomisinin yükselişine, bunun yanı sıra yükseköğretim kurumlarını değişime zorlayan, yükseköğretimin demokratikleşmesi, küreselleşme ve rekabet gibi alanlara da değinmiştir. Özellikle bu alanlardan biri olan küreselleşmenin, son yıllarda etkisini artırmasıyla ortaya çıkan rekabetçi atmosfer, yükseköğretim sistemini etkilemiştir. Küreselleşmenin sonucunda, devam eden hızlı

değişim sürecinin, yükseköğretim sistemini de etkilemesi ve değişime zorlaması; rekabetçi koşulların egemen olduğu yenedünya düzeninde yükseköğretim kurumları, varlıklarını sürdürebilmek ve rekabetçi bir kimlik kazabilmek için, kalite yönetim sistemlerini uygulamaya yönelmişlerdir (Sakarya, 2006, s.1-2).

Dünyada yaşanan bilgi ekonomisine geçiş, küreselleşme ve rekabet, kaliteyi her geçen gün daha da zorunlu kılmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının, toplumu ilerletme ve kalkındırma gibi önemli görev ve sorumlulukları nitelikli bir şekilde gerçekleştirebilmesi için, yükseköğretim kurumlarının kalitesini yönetmesi ve yükseltmesi gerekmektedir. Çünkü toplumda gelişme ve ilerlemenin sağlanması, kaliteli bir toplumun oluşması için, öğrencilerin kalite vasıflarıyla donanmış bir kurumdan mezun olmaları bir zorunluluktur (Meraler & Adıgüzel, 2012).

Yükseköğretimin ekonomi kapsamında önemi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha da çok hissedilmektedir. Her yıl gelişmekte olan ülkelere çok sayıda öğrenci, “kaliteli” yükseköğrenim için görmek için yurtdışındaki kaliteli eğitim verdiğine inandığı üniversitelere gitmekte, bunun sonucunda ise; ülke dışında kayda değer miktarda para harcanmakta ve bu da özellikle gelişmekte olan ülkeler için ekonomik fırsatın kaçırılmasına neden olmaktadır (Akareem & Hossain, 2016, s.52). Gelişmekte olan ülkeler için bu durum önemli bir ekonomik fırsat olarak görülmekte, bu nedenle kendi yükseköğretimlerini kalite açısından yükseltmeye çalışmaktadırlar.

Yükseköğretim kurumlarının, bilgi ekonomisine geçi, küreselleşme, rekabet gibi ulusal ve uluslararası gereçlerle kalitesini artırması gerekmektedir. Ancak yükseköğretimde “kalite” ile ne kastedildiği belirsizdir. Yükseköğretimde kalite, dinamik, bağlamsal ve çok boyutlu bir terim olup, farklı paydaşlar tarafından farklı algılanabilir. Yükseköğretim içinde dört ana paydaş grubu vardır. Bunlar, sağlayıcılar (örneğin finansman kuruluşları), ürün kullanıcıları (örneğin öğrenciler), çıktıların kullanıcıları (örneğin işverenler) ve yükseköğrenim çalışanları şeklindedir. Bu nedenle kalitenin her bakış açısından farklı algılanması muhtemeldir ve bu nedenle görecelidir (Dicker, Garcia, Kelly & Mulrooney, 2018, s.1). Schlinder vd. (2015) de kalite ve kalite güvencesini yükseköğretim kapsamında tanımlamanın önemli zorlukları olduğunu, bu konuda hala fikir birliği olmadığını belirtmişlerdir.

Yükseköğretimde kaliteye ilişkin farklı kesimler tarafından belirtilen değişik görüş ve varsayımlar vardır. Bogue ve Hall (2003, s.5–6) bu bakımdan, yükseköğretimde kaliteye

ilişkin olarak akademisyenler tarafından ele alınan bazı alışlagelmiş varsayımlar şöyle belirtmişlerdir:

- Yüksek maliyetli,
- Ulusal anlamda tanınmış
- Büyük ve kapsamlı,
- Çok az sayıda
- Çok seçkin olan,
- Etkileyici kaynaklara sahip olan üniversiteler kalitelidir.

Yükseköğretimde kalite konusunda ele alınması gereken ve yükseköğretimde kaliteyi etkileyen unsurlara ilişkin farklı görüşleri olan araştırmacılar mevcuttur. Örneğin, Shastri ve Ali (aktaran Bakioğlu & Gürbüz, 2017, s.10-15) yükseköğretimde kaliteyi etkileyen unsurları şöyle açıklamışlardır:

- *Yükseköğretimde hizmetten yararlananlar*: Öğrenciler ve işverenler.
- *Öğretim*: Öğretim elemanı farklı öğretim metotlarıyla, öğretimi daha yaratıcı bir şekilde gerçekleştirmelidir.
- *Araştırma*: Araştırma olanaklarının ve araştırma sisteminin iyi olması.
- *Genişletme aktiviteleri*: Geliştirilen bilgilerin toplumdaki tüm problemlere hitap etmesi.
- *Hizmet ücreti*: Ekonomik açıdan dezavantajlı gruplara da yükseköğretim hizmetinin sağlanması için çalışılması.
- *Yer ve hesap verebilirlik*: Yükseköğretimde farklı paydaşlara hesap veren ve sorumlu olan bir sistem daha fazla ilgi görmektedir.
- *Temin mekanizması*: Öğrenciler eğitim alma yöntemine erişilebilirlik ve ücret gibi farklı değişkenleri göz önünde bulundurarak ilgi göstermektedirler.
- *Fiziksel kanıt*: Alt yapı, sağlanan fırsat ve imkânların iyi yönde olması.
- *Farkındalık yaratmak*: Elektronik medya, yazılı ve sözlü basın gibi alanlarda yapılan reklamlar ile paydaşlara uygun yollarla paylaşım yapılması.
- *İnsanlar*: Paydaş kavramı eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirmede önem taşır. Bu nedenle yükseköğretim sistemiyle ilişkili bütün bireylerin ve grupların sorumlularının ve görevlerinin bilincinde olmalıdırlar.

Idrus (2010), gelişmekte olan ÷lkelerdeki y÷ksek÷ğretim sisteminin kalitesinin önceliklerinin program, kurumlar ve gelişimleri, yöntem, ÷ğrenme ve ÷ğretme, olanaklar ve ÷ğrenciler olduğunu belirtmekte olup, başarılı bir kalite çalışmasının ancak bu faktörlerle birlikte mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

Albrecht (1988) üniversitelerde kalite uygulamalarının başarılı olabilmesi için gerçekleştirilmesi gereken şartları şöyle açıklamıştır (aktaran Sakarya, 2006, s.30):

- Akademik ve idari personelin, üniversite yönetimine ve karar verme sürecine katılması,
- Üniversitede çalışanlara her seviyede yetki ve sorumluluk verilmesi,
- Üniversitelere daha fazla bağımsızlık ve bölümlere daha fazla serbestlik sağlanması,
- Akademik ve idari personelin daha yoğun eğitime tabi tutulması,
- Üniversitelerde sağlıklı kararların alınabilmesi için veri toplama ve değerlendirilmesinde istatistiksel metotların kullanılması,
- Yönetimde bulunanlara liderlik becerilerini geliştirici hizmet içi eğitimlerin verilmesi,
- Katılımcı yönetim metotlarının uygulanması,
- Kaliteyi sürekli kılabilmek için okul içi süreçlerde mükemmelliğe ulaşılması,
- Alınan kararların öğrenci ihtiyaçlarını tatmin edici olması,
- Yeni metotlar geliştirebilmek için sürekli analizler yapılması.

Çevik (1992) de yükseköğretimde kalite denildiğinde akla gelen ölçütleri üç başlık altında açıklamıştır: Eğitim-öğretim alt yapı ölçütleri, üniversite-iş dünyası birliği ve istihdam ve gelişme. Eğitim-öğretim-araştırma alt yapı ölçütleri, öğretim kadrosu, eğitim-öğretim programları, finansal kaynaklar, idarî personel, kütüphane, laboratuvar, fiziksel yapı ve yurt dışı işbirliği olmak üzere birçok etmeni bünyesinde bulundurmaktadır. Üniversite iş dünyası işbirliği ölçütleri, ortak araştırmalar, ortak kuruluşların oluşturulması, eğitim-öğretim programlarına katkı, geliştirici-yönlendirici finansal destek şeklinde üniversite ile iş dünyası arasında işbirliğini sağlayacak etmenleri içermektedir. Son başlık olan istihdam ve gelişme ölçütlerine bakıldığında, sosyal talep, insan gücü ihtiyaçları, teknolojik gelişmelere uyum, ekonomik gelişmelere uyum, potansiyel talep, yerleşim yeri-yerleşke belirlenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Yükseköğretimde kalitenin sağlanması hususunda, çeşitli araştırmalarda, yükseköğretim sisteminin en önemli paydaşlarından biri olarak görülen öğrencilerin istek, beklenti ve ihtiyaçlarının belirlenmesi oldukça önemli görülmektedir (Demirhan Yüksel, 2011; Meraler & Adıgüzel, 2012; Sakarya, 2006). Kalite kavramı ve kalite geliştirme çalışmaları konularında, öğrencilerin bilgi sahibi olamayacağını düşünmek oldukça yanlış olacaktır. Çünkü kurumdan her yönüyle etkilenenler yalnızca öğrencilerdir. Bu nedenle kalite geliştirme çalışmalarında öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları algılara ve görüşlere başvurmak önemlidir (Demirhan Yüksel, 2011, s.34). Eğitim sistemlerinin tasarımında ve iyileştirilmesinde öğrenci istek ve ihtiyaçları kritik öneme sahiptir. Öğrencilerin yükseköğretimden beklentilerini tespit etmek, aldıkları hizmetin öğrenci gözüyle kalitesini ölçmek, yükseköğretim kurumlarının kalite yönetim sistemlerini geliştirmeleri adına en önemli unsurlardan birisi olacaktır (Sakarya, 2006, s.31). Öğrencilerin, eğitim aldıkları kuruma ilişkin, beklentilerini bilmek ve görüşlerini dikkate almak, eğitim kurumlarında kaliteyi yakalama açısından son derece önemlidir (Meraler & Adıgüzel, 2012).

Kaliteli bir hizmet sunmayı amaçlayan yükseköğretim kurumlarının öğrencilerin istek ve gereksinimleri doğru tespit ederek, bunları karşılayacak özellikleri içeren mal ve hizmetleri üretmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin öğrenim görmüş olduğu kuruma yönelik kalite beklentileri ise temelde çok boyutlu bir olgu olup; eğitim kalitesi, fiziki mekânlar, sunulan uygulama olanakları, sosyal kültürel ve sportif olanaklar ve öğrencinin bireysel özellikleri gibi farklı boyutları kapsamaktadır (Saydan, 2008, s.65).

Demirhan Yüksel (2011, s.28) yükseköğretim sisteminde verilen hizmetin kalitesini belirlemede, verilen eğitim-öğretim hizmeti, yapılan araştırmalar, çıkarılan yayınlar, öğretim elemanları ve öğrenciler, uygulanan eğitim programı, fiziki alt yapı vb.; başlıca unsurlar olduğunu belirtmiştir. Kaliteli bir yükseköğretim sisteminin oluşturulabilmesi için ise, sistemi oluşturan bu unsurların her birinin tek başına ele alınması ve gereken niteliklere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Hacıfazlıoğlu (2006), kaliteli insan gücü için yükseköğretimde kalite yönetiminin, eğitimin her aşamasında ve eğitimi etkileyen tüm alanlarda sağlanması gerektiğini söylemektedir. Yükseköğretimde kaliteye ilişkin unsurlar ise; fiziki alt yapı (bina, spor tesisleri, açık alan gibi), ders programı, sınav ve değerlendirme sistemi, akademik, idari personel temin ve geliştirme sistemi, araştırma ve yayınlar kurumsal gelişme planı ve üniversite- sanayi- toplum ilişkileri şeklindedir.

Yükseköğretimde kalite, hem bugün hem de gelecekte öğrencilerin, okula ve topluma bağlılığını artıracak, sosyal, psikolojik, bilimsel ve ahlaki değerlerini geliştirecek

sistemlerin sürekli iyileştirilmesidir (Eroğlu, 2004). Yükseköğretim kurumlarında hizmet kalitesinin artırılması ve geliştirilmesine yönelik yapılan bilimsel çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, yapılan çalışmaların önemli bir bölümünün yükseköğretim kurumlarındaki hizmet kalitesini bir bütün olarak ele alan (fiziksel çevre, sosyal imkânlar, eğitim kalitesi vb.) veya değişik eğitim sistemlerinde öğrenci memnuniyetindeki farklılıkların belirlenmesini amaçladığı görülmektedir (Saydan, 2008, s.66).

2.4.1. Yükseköğretimde Kalitenin Değerlendirilmesi

Yükseköğretimde kalite ölçütlerine ilişkin, pek çok araştırmacı ve kurumun farklı görüşler belirtip ve çeşitli sınıflandırmalarda bulunduğu alan yazında görülmektedir. Yükseköğretimin kalitesinin, kalite güvence sistemleri ve çeşitli yaklaşımlar ile değerlendirilmesi hususunda da farklı görüşler mevcuttur.

Yükseköğretim kurumlarına olan talebin ve bu kurumlardan daha nitelikli hizmet beklentisinin her geçen gün daha da artması, yükseköğretim kurumlarının hızla büyümesi ve yönetiminin daha karmaşık hale gelmesi; yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim, araştırma ve diğer hizmetlerinde sistematik ve stratejik yaklaşımları zorunlu hale getirmektedir. Dünyada yaşanan bilgiye dayalı küresel ekonomik yarış ile bilişim ve iletişim teknolojilerindeki önemli gelişmeler, ülkelerin her alanını etkilediği gibi yükseköğretim kurumlarını da etkilemektedir. Bu gelişmeler yükseköğretim kurumlarında, sistemlerin yeniden değerlendirilmesi, gelişmeler ışığında kalitenin sorgulanması ve belirli kalite güvence sistemleri ile üniversitelerin belgelenmesi sürecini başlatmıştır. Bu nedenle özellikle 1980 sonrasında belirli standart ve göstergelere dayalı değerlendirmeler yapılması, bağımsız ulusal organlar ve uluslararası düzeyde kalite standartlarının oluşturulmasına yönelik modern yaklaşımlar benimsenmiştir (Tezsürücü & Bursalıoğlu, 2013).

Yükseköğretimde kalite güvencesini sağlamak için bilinen iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar; akreditasyon ve değerlendirme sistemleridir. Akreditasyon sistemi, öğrenci seçimi, öğretim elemanlarının özellikleri, akademik ve fiziki alt yapı (kütüphane, laboratuvar, sınıflar vb.) gibi girdiler üzerinde odaklanmıştır. Yükseköğretime ayrılan kaynakların ve girdilerin kalitesi ve miktarı belirli bir düzeyin üstünde ise çıktıların kalitesinin de belirli bir düzeyin üzerinde olacağı varsayımı vardır (Kalaycı, 2008). Yükseköğretim kalite güvencesi yönetmeliğinde akreditasyon, belirli bir alanda önceden

belirlenmiş akademik ve alana özgü standartların, bir dış değerlendirici kurumu aracılığıyla, bir yükseköğretim kurumunda veya programında karşılanıp karşılanmadığını ölçen değerlendirme ve dış kalite güvence süreci olarak tanımlanmaktadır.

Değerlendirme sistemleri, yükseköğretimde kalite güvencesini sağlamak için uygulanan bir diğer yaklaşımdır. Bu sistem, öğrenci başarıları, mezun sayısı, istihdam edilen mezun sayısı, mezunların istihdam yerleri gibi sistemin çıktıları ile ilgilidir (Kalaycı, 2008). Kalitenin sağlanması için öğrencilerin nasıl öğrendiğine ve etkin öğrenme ortamlarının tasarlanmasına odaklanmak gerekmekte, öğrenme çıktılarına dayalı olarak uygun öğretim stratejilerinin belirlenmesi ve buna paralel değerlendirme tekniklerinin değiştirilmesi gerekmektedir (Özer, Gür & Küçükcan, 2010, s.41-42).

Cheng (2016, s.1), yükseköğretimde kaliteyi değerlendirme konusunda amaca uygunluğun kullanılan en yaygın yaklaşım haline geldiğini belirtmiştir. Kalitenin yükseköğretimde amaca uygunluk olarak kullanılması, hükümet, finansman konseyleri ve yükseköğretim kurumları için kalite kavramının bir yönetim kavramı haline geldiğini göstermektedir. Cheng (2016), yükseköğretim sektöründe kalitenin değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan diğer bir yorumu olan dönüşüm olarak kalite anlayışını eleştirel bir bakış açısıyla analiz etmiştir. Harvey ve Green (1993), öğrencinin güçlendirilmesinin, öğrenciler için öğrenme sürecindeki bilişsel alışkanlıklarını da içeren ve devam eden bir dönüşüm süreci olması nedeniyle, öğrencinin güçlendirilmesinin dönüşümsel kalite anlayışında anahtar bir unsur olduğunu ileri sürmektedirler.

.

2.4.2. Türkiye Yükseköğretiminde Kalite Çalışmaları

Türkiye'deki mevcut yükseköğretim sistemi, 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile belirlenmiştir. Söz konusu kanunla birlikte ülkedeki yükseköğretimin planlanması, düzenlenmesi ya da denetlenmesi konularında sorumluluk, Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) verilmiştir. Mevcut yükseköğretim sistem yetki ve sorumluluk alanları açısından ele alındığında oldukça merkeziyetçidir. YÖK'ün kalite denetim amacıyla kullandığı en önemli araç, bölüm ve program açma ile öğrenci alımının YÖK'ün onayına tabi olmasıdır. Bu bağlamda YÖK'ün belirlediği bir takım program açma ölçütleri vardır, ancak programlar açıldıktan sonra, açılan programların bu ölçütlere ne derece uygun şekilde ilerlediği YÖK tarafından yeterince denetlenmemektedir (Özer, Gür & Küçükcan, 2010, s.15-16).

Türkiye’de üniversitelerin kalite güvence sistemi ise, üniversiteler tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen iç değerlendirme süreci ve beş yılda bir gerçekleştirilen dış değerlendirme temeline dayanmaktadır. Bu sistem aynı zamanda “Ulusal Yeterlikler Çerçevesi” bağlamında program bazında belirlenen öğrenim çıktılarının kalitesini garanti altına almak üzere akreditasyon ve değerlendirme unsurlarını da içerecek şekilde düzenlenmiştir (Kırklareli Üniversitesi, 2014; YÖK, 2019). Dış değerlendirme sürecinden geçen yükseköğretim kurumları, kurumun kalite seviyesini ve kalite alanındaki gelişmelerini gösterecek olan “Kalite Sertifikası” almaktadırlar. Bu sertifikanın geçerlilik süresi 5 yıl olup, yükseköğretim kurumunun alacağı Kalite Sertifikası, kurum bazında olabileceği gibi, akademik birimler veya program bazında da olabilmektedir (YÖK, 2019).

Türk yükseköğretim sisteminde, 2000 yılına kadar yükseköğretimde kalite konusunda bazı girişimler olmasına karşın, bu girişimler arasında yaygınlaşmış ve sonuç veren bir TKY uygulaması bulunmamaktadır (Billing ve Thomas’dan aktaran Kalaycı, 2008). Türkiye’nin 2001 yılında Bologna Süreci’ne dâhil olmasıyla beraber yükseköğretim alanında kalite çalışmaları hız kazanmıştır. Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneğinin (MÜDEK) faaliyetleri de yükseköğretim alanında yapılan kalite çalışmaları kapsamında görülebilir. MÜDEK, 15 Kasım 2007 tarihinde Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi almış ve tanınmış ilk ulusal dış değerlendirme ajansı olarak çalışmalarına başlamıştır. MÜDEK bugüne kadar 10 farklı üniversitenin 57 mühendislik programını akredite etmiştir (Çelik, 2012, YÖK, 2019). Bu tarihten sonra MÜDEK benzeri farklı akreditasyon kuruluşları da oluşturulmuştur. Üniversiteler, öğretim programları için akreditasyon onayı almak istediklerinde, söz konusu akreditasyon kuruluşlarına başvurabilmektedirler. Bunun yanında bölüm uygulamaları, laboratuvarlar belirli standart ve test uygulamaları için kalite belgesi veya akreditasyon belgesi alabilmektedir (Rehber, 2018).

2002 yılına gelindiğinde üniversiteler Avrupa Üniversiteler Birliği’nden kurumsal değerlendirme almaya başlamış, ülkemizde yükseköğretimde kalite standartlarının oluşturulması ve bu alanda uluslararası uyumluluğun sağlanabilmesi için YÖK tarafından 2005 yılında eğitim, öğretim, araştırma aktivitelerinin kalitesinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi temel amacıyla Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkelerine (ESG) de uygun olacak şekilde “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” yayınlanmıştır (Kırklareli Üniversitesi, 2014; YÖK 2019). Bu yönetmelik kapsamında, Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen dokuz üye ile Ulusal

Öğrenci Konseyi tarafından belirlenen bir öğrenci temsilcisinden oluşan Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuştur. Komisyon yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının düzenlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu olmuştur. YÖDEK, “Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” kapsamında, yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının sistematik bir şekilde yürütebilmeleri için gerekli süreçleri ve performans göstergelerini tanımlamıştır. YÖDEK, “Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” kapsamında yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek süreçlerin tanımlandığı ve yükseköğretim kurumlarımıza kalite geliştirme alanında yön gösterici nitelikte olan “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi”ni hazırlamıştır (YÖK, 2019). Adı geçen yönetmelik bağımsız ulusal dış kalite güvence ajansları kurulmasını hedeflemektedir. Ulusal dış kalite güvence ajanslarına lisans verme yetkisi YÖDEK in de görüşleriyle Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) aittir (Çelik, 2012).

23 Temmuz 2015 tarihinde, üniversitelerimizin uluslararası yeterlikleri de içine alan kaliteli kurumlara dönüştürülmesine yönelik çalışmalar kapsamında, Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (T.C. Resmi Gazete, 2015) yayımlanmıştır. Yönetmelik uyarınca gerekli yasal düzenlemeler yapılmış, sonrasında idari ve mali özerkliğe, kamu tüzel kişiliğine sahip ve özel bütçeli Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) oluşturulmuştur. Fen bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri, mühendislik ve güzel sanatlar alanlarından oluşan her kurula, alanında uzman öğretim üyeleri görevlendirilmiş olup, kurulun kurumsal değerlendirme ve program akreditasyonu merkezli bir dış değerlendirme sistemi gerçekleştireceğinin altı çizilmiştir. Kurulun, yatay ve sayısal büyümeden ziyade, nitelik ve kalite bakımından büyümeye geçişte önemli bir katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Program akreditasyonunun ise akreditasyon ajansları tarafından yapılacağı, bu ajansların tescil işlemlerinin ise YÖKAK tarafından yürütüleceği belirtilmiştir (Uygur & Yelken, 2017, s.2).

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra, oluşturulan YÖKAK’ın, 31 Ocak 2018’de ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı ile Kurum İç Değerlendirme Raporu (KİDR) hazırlama süreci ile YÖKAK tarafından yürütülecek Kurumsal Dış Değerlendirme Programı yasal bir alt yapıya bağlanmıştır. Öğretim

kurumları, kurumun yıllık iç değerlendirme süreçlerini izlemek ve dış değerlendirme sürecine temel oluşturma amacıyla, her yıl KİDR hazırlamak durumundadır. Ayrıca YÖK tarafından yürütülen periyodik kurumsal dış değerlendirme programına, her kurum beş yıl içerisinde en az bir defa dâhil olmakla yükümlüdür. YÖKAK, her yıl Yükseköğretim Değerlendirme ve Kalite Güvencesi Durum Raporunu yükseköğretim kurumlarının kurumsal değerlendirme raporlarını dikkate alarak hazırlamak ve YÖK’e sunmak durumundadır (Rehber, 2018).

2.4.3. Kanada ve Avrupa Birliği Yükseköğretiminde Kalite Çalışmaları

Yükseköğretimde kalite güvencesi, bir yükseköğretim kurumunun, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin kalitesinin kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak değerlendirilmesi ve kalitelerinin geliştirilmesidir (Özer, 2012). Özellikle ABD’ye kıyasla yükseköğretim ve araştırmada giderek artan rekabet gücünü kaybeden, Avrupa ülkelerinin dinamik ve etkin bir bilgi toplumu ve ekonomisi oluşmayı hedefleyen çalışmaları, Lizbon Süreci ile başlamıştır (Kalaycı, 2008).

Avrupa ülkelerinin etkin ve ortak bir Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) ile Avrupa Araştırma Alanı (AAA) oluşturma çalışmaları, Bolonya süreci ile şekillenmiş ve bunu takip eden süreçler ile desteklenerek geliştirilmiştir. Bu kapsamda yürütülmekte olan çalışmaların içerisinde, Avrupa yükseköğretimin güçlendirilmesi, kalite düzeylerinin yükseltilmesi ve ortak kabul görmüş belirli standartlarda yükseköğretim sistemlerinde kalite güvence sistemlerinin oluşturulması yönündeki çalışmalar yerini almıştır (Kalaycı, 2008; Özer, 2012; YÖK, 2019). Bolonya süreci içerisinde bu konuda yapılan çalışmalar ve öneriler, Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği (European Association for Quality Assurance in Higher Education-ENQA)’nin 2005 yılında yayınlamış olduğu “Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporu”nda yayınlanmıştır. Bu raporda yayınlanmış olan ilke ve standartlar günümüzde bu alanda yürütülmekte olan çalışmalara rehberlik etmekte ve bu sayede AYA’da yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir. Bu kapsamda, her ülke kendi eğitim sistemine uygun kalite güvence standartlarını ortaya koymakta ve bu standartlar ışığında kendi eğitim sistemlerini değerlendirmektedir. Aynı kapsamda, ülkeler yükseköğretim kurumlarının kalite geliştirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi için kalite ajansları oluşturulmakta ve dış

değerlendiricileri kullanarak yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar (Kalaycı, 2008; YÖK,2019).

Kalite göstergeleri, tüm dünya ülkelerinde sorgulanan ve geliştirilmesi için uğraşılan bir alan olup, nelerden oluşması gerektiği tartışılan bir konudur (Bakioğlu & Hacıfazlıoğlu, 2017). Kanada'daki üniversitelerin kalite göstergelerini saptamak amacıyla 1993 yılında bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada Harvey ve Green (1993), yükseköğretimde kaliteye ilişkin şu ölçütleri belirlemiştir:

- Fiziksel kaynakların yeterliliği,
- İnsan kaynaklarının yeterliliği,
- Amaç ve hedeflerin açık ve net oluşu,
- Öğrenci ders içeriğinin program amaç ve hedeflerine uygunluğu,
- Bütün seviyelerde aktif öğrenci katılımı,
- Program içeriğinin verilen ödüllere uygunluğu,
- Ölçme değerlendirmede tarafsızlık,
- Ölçme değerlendirme ile ders hedefleri arasında uyumluluk,
- Ölçme değerlendirmeden faydalı geri dönüt elde etme,
- Öğrencilere aktarılabilir bilgi ve beceri sağlama.

Yükseköğretimde kalite temini konusunda öncelikler ve politikalar yönetim tarafından belirlense de, kalite temini eğitim kurumunun bünyesinde bulunan herkesin sorumluluğunda görülmelidir. Yükseköğretim sistemlerinde dış kalite gözetimi aracı olarak görülen akreditasyon, kalite gözetimi ve sistemin itibarı bakımından önemlidir. Ancak, her eğitim kurumunda iç kalite oluşturma mekanizmaları geliştirmek oldukça önemli görülmektedir. Oluşturulacak iç kalite birimi, dış kalite gözetiminin temelini oluşturacaktır. Dünya genelinde ise, kalite yöntemi şu yöntemlerle gerçekleştirilmektedir (Mishra'dan aktaran Bakioğlu & Gürbüz, 2017, s.41) :

- Öz değerlendirme,
- Kuruma gelen uzmanlardan oluşan bir kurulun akran değerlendirmeleri,
- İstatistiksel bilginin analizi, performans göstergelerinin veya en iyi uygulamaların karşılaştırmasının benimsenmesi,
- Öğrenci, mezun, çalışan ve profesyonel kurumlara uygulanan anketler,

- Öğrencilerinin bilgi, beceri ve yetkinliklerinin test edilmesi.

Bakioğlu ve Gürbüz (2017, s.71) Kanada Öğrenme Konseyinin, (CCL) Kanada’da yükseköğretimde kalite göstergelerini “öğrenci başına yapılan kurumsal harcama, öğrencilerin akademisyenlere oranı, üniversitede çalışan eğitim kadrosunun yaş profili, yükseköğretim kurumlarından ayrılma oranları, öğrenci memnuniyet anketleri” başlıkları altında ele aldığını açıklamışlardır. Avrupa Birliği ve kıta Avrupası yükseköğretim kalite göstergeleri incelendiğinde ise, standartlaşmış belli ölçütler mevcut bulunmasa da, ülke sistemleri ve üniversitelerin işleyişi incelendiğinde, öğrencinin yönlendirici bir kuvvet olduğu ve yükseköğretimde kalite kavramının, “öğrenci merkezli (odaklı) kalite” olarak ele alındığı görülmektedir (Hacıfazlıoğlu, 2006, s.89). Avrupa Birliği ülkeleriyle benzer şekilde, Kanada’da yükseköğretimde kalite göstergeleri konusunda yapılan bir çalışmada, belirlenen önemli ölçütlerin başında ise; öğretim elemanları ve öğrencilerin geldiği belirlenmiştir (Bakioğlu & Hacıfazlıoğlu, 2017, s.99). Araştırmada belirlenen diğer ölçütler önem sırasına göre şöyledir:

- Akademisyenlerin öğretme yeterliliği,
- Öğretim kadrosunun etkili iletişim becerisi,
- Yöneticilerin kalite ve mükemmellik konularındaki tutumları,
- Akademisyenlerin yenilikleri takip etmeleri,
- Öğrencilerin öğrenmeye katılımı,
- Öğrencilerin analiz etme ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları (Harvey ve Knight’tan aktaran Bakioğlu & Hacıfazlıoğlu, 2017, s.99).

Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu (2017, s.89-90), Avrupa Birliği yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen “Kalite Kültürü Projesinin” sonuçları incelendiğinde, iç kalite meselelerine daha sistemli bir biçimde değinmek için, yeni yapıların oluşturulmasının tavsiye edildiğini belirtmişlerdir. Belirlenen yapı tipleri ise şöyledir:

- *Kalite birimi*: Birçok kurum merkezi bir kalite birimi oluşturmuştur.
- *Kurumsal araştırma ve bilgi ofisi*: Bu ofis değerlendirme kurumsal planlamada kullanılmasını sağlayarak, yönetim için destekleyici bir rol üstlenmektedir.

Avrupa Birliğinde kalite kavramı, kalite kültürü olarak ele alınırken kültürler arası paylaşım bu sürecin temelini oluşturmaktadır. Kültürler arası paylaşım bağlamında

Erasmus faaliyetinin, AB yükseköğretim kalite politikasının genel hatlarını oluşturduğu söylenebilir. Erasmus faaliyeti ise, birbirine bağlı üç alt eylemden oluşmaktadır. Bunlar; Erasmus 1, Erasmus 2 ve Erasmus 3 şeklindedir. Alt eylemlerin amaçları ise şöyledir (Bakioğlu & Hacıfazlıoğlu, 2017, s.61-64):

- Erasmus 1: Avrupalı üniversiteler arasındaki işbirliğini desteklemek,
- Erasmus 2: Üniversitelerdeki öğrencilerin ve çalışan öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak,
- Erasmus 3: Tematik ağlar olarak bilinen bu eylemin amacı, bir akademik disiplin, öğrenim konusu veya çok disiplinli yapıya sahip bir konunun Avrupa boyutunun belirlenmesi, geliştirilmesi ve kalitesinin yükseltilmesidir. Bu amaca üniversiteler, fakülte ve bölümler arası işbirliği ile erişilmektedir.

Üç alt eylemden sonra, değişen çağa ve bu değişime bağlı olarak ortaya çıkan beklentilere karşılık olarak, Erasmus Plus yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım kapsamında ele alınan kilit eylemler üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar, bireylerin öğrenme hareketliliği, inovasyon ve iyi uygulamaların değişimi için işbirliği ve politika reformu için destek şeklindedir (European Commission'dan aktaran Bakioğlu & Hacıfazlıoğlu, 2017, s.68-71).

AB yükseköğretiminde kalite kavramı kalite kültürü olarak ele alınırken, Kanada'da yükseköğretimde kalitenin tam olarak ne anlama geldiğine ilişkin bir tanım birliğine varılamamıştır. Ancak Kanada yükseköğretiminde kaliteli yükseköğretim kavramı, yükseköğretimde bir vizyonu anlatmak ve hedef belirleme amacıyla kullanılmaktadır. CCL ise, Kanada yükseköğretiminde kalite göstergelerini aşağıdaki başlıklar ile ele almaktadır (CCL Raporu'ndan aktaran Bakioğlu & Gürbüz, s.71) :

- Öğrenci başına düşen kurumsal harcama,
- Öğrenci-akademisyen oranı,
- Üniversitedeki eğitim kadrosunun yaş profili,
- Yükseköğretim kurumlarından ayrılma oranları,
- Öğrenci memnuniyet anketleri.

Kanada üniversiteleri kalite, kusursuzluk ve akademik programlarda mutlak suretle yüksek standartlara ulaşmada ve bu standartları sürdürmede sorumluluk alma konularında ortak bir

kültürü paylaşmaktadırlar (Bakioğlu & Gürbüz, 2017, s.72). Kanada’da üniversite programlarının kalitesini değerlendiren ulusal bir akreditasyon yapısının bulunmamasına karşın, belirli sayıda kurum ve profesyonel kurulun, gerek lisans gerekse yüksek lisans seviyelerindeki programlar bağlamında bu faaliyeti gerçekleştirdikleri görülmektedir. Kanada’da yükseköğretim kurumlarının kalitesinin sağlanması konusundaki sorumluluk, içinde bulundukları idari bölgenin yönetimi tarafından oluşturulan, yasa ve politikalar çerçevesinde hareket etmekle yükümlü olan kurumlara aittir. Gerekli olan bu yapının oluşumu ise, programlar ve öğrenci bazında hareketlilik, lisans ve yüksek lisans düzeyinde diploma verme statüsüne geçmiş kurumların sayısındaki artış, bilgi teknolojilerinin yaygın olarak kullanımı göz önünde bulundurulduğunda, kalitenin sağlanabilmesi için önem kazanmıştır. Ulusal bir akreditasyon kurulunun olmamasına karşın, üniversitelerin Kanada Üniversiteler ve Kolejer Birliği (AUCC) üyelikleri ve üniversitelerin idari bölge şartlarına uyum konusundaki şartlara uymaları yükseköğretim kurumlarının standartlara uygun hareket ettiğini kontrol etmede önemli görülmektedir (Bakioğlu & Gürbüz, 2017, s.49-50). Kanada Üniversiteler ve Kolejer Birliği (AUCC) üyeliği, kurumların belirli ölçütleri sağlamasını ve her beş yılda bir onaylanan kurumsal kalite prensiplerine bağlı kalmasını gerektirmektedir. Bunun sonucunda, bir Kanada üniversitesi, yerel ve küresel anlamda kalite açısından onaylanmış olmaktadır (Bakioğlu & Gürbüz, 2017, s.72).

Avrupa Birliği Topluluğunun eğitim programlarının, özellikle de Erasmus’un, Avrupa’daki üniversiteler arasında uluslararası işbirliğini artırma yönünde önemli bir etkisi vardır. Ancak, Avrupa üniversitelerinin Erasmus programına katılarak kazanacakları yurt dışı eğitimini tanıma, son derece farklı eğitim sistemleri arasında karşılıklı şeffaflık, öğretim kadrosunun hareketliliği ve müşterek müfredat geliştirme gibi konularda deneyim kazanma gibi rekabetçi avantajlar tam anlamıyla kullanılmamaktadır (European Commission’dan aktaran, Hacıfazlıoğlu, 2006, s.37-38).

2002 tarihinde alınan kararlar incelendiğinde, Avrupa Birliği’nde eğitimin kalitesine, üye devletlerin yanı sıra özellikle üçüncü dünya ülkeleriyle işbirliği geliştirilerek, katkıda bulunulmuştur. Alınan kararların ilk olarak beklenen uzun vadeli etkisi, Avrupa’daki ve ortak üçüncü dünya ülkelerdeki vatandaşları küresel, bilgi temelli bir toplumda yaşamaya ve çalışmaya daha iyi hazırlamaktır. İkinci etkisi, Avrupa’nın, yükseköğretimde mükemmeliyet timsali olarak pozisyonunu garanti altına alması, bu sayede Avrupa’daki eğitiminin dünya çapında çekici hale getirilmesi beklenmektedir. Üçüncü olarak, kişiye karşı kişi şeklindeki değişimler ve gelecekte ekonomi alanında ve toplumda liderlik rolü

üstlenecek olan potansiyel genç insanlara odaklanan yapısal işbirliği sayesinde insanlar ve kültürler arasındaki karşılıklı anlayışı destekleyerek dünya barış ve istikrarını geliştirmeyi hedeflemektedir (European Commission'dan aktaran Hacıfazlıoğlu, 2006, s.40).

Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği'nin 2005 yılında yayınladığı Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporunda bu konuda yapılan çalışmalar ve öneriler (European Standards and Guidelines, ESG) yer almıştır (ENQA, 2009). 2005 yılında yayınlanmış olan ilke ve standartlar yükseköğretimde kalite güvencesinin oluşturulması konusunda yürütülmekte olan çalışmalara rehberlik etmekte ve bu sayede AYA'da yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir (Kalaycı, 2008). Bu rapor 2015 yılında revize edilmiş olup, günümüzde hala pek çok Avrupa ülkesi bu ilke ve standartlardan yararlanmaktadır (Uygur & Yelken, 2017, s.2).

2.5. Örtük Program

2.5.1. Örtük Program Kavramı

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin, eğitim programlarında belirtilen amaçlar ve planlar doğrultusunda yürütülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bütün eğitim ve öğretim kurumlarında önceden hazırlanan resmi ve yazılı eğitim programlarını uygulatırlar. Ancak eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler bu resmi, planlı ve yazılı programın yanı sıra planlanmamış ve yazılı olmayan başka bir programdan da etkilenmektedirler. İnfomal olarak ortaya çıkan, açık şekilde belirli ve yazılı olmayan bu programa örtük program adı verilmektedir (Yüksel, 2002a). Eğitim sürecinde eğitim programının (resmi programın) amaçladığı bilişsel, devinişsel ve duyuşsal öğrenme sonuçları yanında, amaçlanmayan öğrenme sonuçlarının da ortaya çıkabileceği ve bu durumun örtük programdan kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Tuncel, 2008a, s.78). Eğitimin her düzeyinde örtük programın öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde etki oluşturduğu bilinmektedir (Demirel, 2007, s.7).

Örtük program kavramı ilk olarak 1968'de Jackson tarafından "Life in Classrooms " adlı eserinde kullanılmıştır. Yüksel (2002a, 2002b, 2007) örtük programı, okullarda uygulanan resmi programdaki amaç ve etkinliklerin dışında, açıkça belirtilmeyen, öğrenme- öğretme süreci içerisinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar şeklinde açıklamaktadır. Tezcan (2003) örtük programın, ders dışı etkinlikleri de içine alan, amaçlanmamış veya

amaçlanmış bir öğrenim sonucu olduğunu ifade etmektedir. Programın en belirgin özelliğinin ise, yazılı olmaması şeklinde belirtmektedir. Cemiloğlu (2006), okullarda resmi anlamda uygulanan ve yazılı program (formal program) adı verilen eğitim programlarının dışında kalan, öğrencileri etkileyen yazılı metinleri veya ortak özellikleri olmayan programın, örtük program (saklı program) olduğunu belirtmiştir. Tuncel (2008b), amaçlanmamış öğrenme sonuçlarının, yan öğrenmeler olduğunu ve bu öğrenmelerin örtük program kapsamına girdiğini; bu nedenle her okulun yazılı resmi eğitim programının yanında, yazılı olmayan örtük programının da olduğunu belirtmiştir. Okullarda planlı, düzenli ve materyaller aracılığıyla yapılan çalışmalar, öğrencilerin öğrenmesine sunulmaktadır. Fidan (2013) örtük programın, yazılı olmaması, duyuşsal hedefleri kapsamaması, kişisel, siyasi ve ekonomik durumlardan etkilenmesi, plansız olması, davranış ve tutumlar üretmesi gibi bazı özellikler içerdiğini belirtmiştir. Bacanlı (2011, s.47) örtük programın (gizli programın), açık programdan çok daha etkili olduğunu, genellikle bilişsel özelliklerin açık ve yazılı program aracılığıyla; duyuşsal özelliklerin ise; daha çok gizli program aracılığıyla kazanıldığını belirtmektedir.

Veznedaroğlu (2007) örtük programı, öğrencilerin başarılı olmaları için, öğrenmeleri gereken, ancak açıkça belirtilmemiş kural, değer, strateji ve davranış biçimleri olarak tanımlamaktadır. Demir (2018) örtük programı; resmi programda açık bir şekilde belirtilmeyen, yazılı olmayan, amaçlı ya da amaçsız etkinlikler ve etkileşimler yoluyla, öğrencilerin yaşadıkları deneyimler sonucunda öğrenmelerin gerçekleştiği informal program olarak tanımlamıştır. Akbulut (2016) örtük programı, resmi programda yer almayan ancak öğrencinin okuldaki sosyal çevresi tarafından aktarılan değerler olarak tanımlamıştır. Okul içerisinde ya da dışarısında müdür, müdür yardımcısı, öğretmen vb. okul personellerinin yapmış oldukları uygulamalar ve etkinlikler, toplumun ihtiyaç duyduğu insan tipini yetiştirmek için bazen olumlu, bazen ise olumsuz etkileri olmaktadır (Yangın & Dindar, 2010). Uygulamalar ve etkinlikler kapsamında ortaya çıkan bu olumlu veya olumsuz etkiler, örtük programı oluşturmaktadır.

Kentli'nin (2009) örtük programa ilişkin çeşitli yabancı araştırmacıların tanım ve görüşlerini içeren tablosu, araştırmacı tarafından geliştirilerek Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Örtük Program Konusunu Araştıran Yabancı Araştırmacılar ve Çalışmaları

Araştırmacı	Çalışma (Kitap)	Örtük Programı Ele Alışı
Emile Durkheim (1962)	Meslek ahlakı	Durkheim, okullarda öğrencilere ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarında belirtilenlerden daha fazla şey öğretilmediğini belirtmiştir. Ancak araştırmacı bu durumu örtük program kapsamında belirtmemiştir
Philip Jackson (1968)	Life in classrooms	Sessizce beklemeyi, kısıtlama yapmayı, denemeyi, çalışmayı bitirmeyi, meşgul olmayı, işbirliği yapmayı, sadakat göstermeyi, düzenli ve dakik olmayı, nazik davranma gibi toplumsal hayatın devamında gerekli kuralları örtük (gizli) olarak öğrenmektedirler
Robert Dreeben (1968)	On what is learned in classroom?	Örtük program, öğrencilerin geçici sosyal ilişkiler kurmalarını, kişisel kimliklerini çoğaltmalarını ve kategorik muamelenin meşruiyetini kabul etmelerini sağlar
B. Snyder (1971)	The hidden curriculum	Örtük programı, öğretmenlerin öğrencilere aktardığı, öğrencilerin başarılı olmasında önemli rol oynayabilen gizli mesajlar bütününden oluşan ve resmi programa karşı öğrencilerin verdikleri tepkiler sonucu ortaya çıkan program olarak açıklamaktadır.
Samuel Bowles and Herbert Gintis (1976)	Schooling in capitalist America	Okullar bir sosyal hareketlilik ajansı olarak değil, mevcut sınıf yapısını yeniden üretirken, öğrencilere entelektüel yetenekleri, kişisel özellikleri ve uygun mesleki tercihlerle ilgili sessiz, fakat güçlü bir mesaj gönderirken, örtük programı kullanmaktadır.
Paul Willis (1977)	Learning to labour	Örtük programı anlamak için, öğrencilerin okul yaşantısına ve öğrenmelerine karşı geliştirdikleri direnç bakılması gerektiğini, bu direncin kültürel yeniden üretimde etkili olduğunu belirtmiştir. Sosyal ve kültürel yeniden üretimin iyi bir şekilde açıklanması ve anlaşılması için, bu direncin de iyi bir şekilde anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Okullarda sınıf ilişkilerinin yeniden üretimini belirlemede önemli bir faktör olan okul yapısının örtük programı, sosyal ve kültürel yeniden üretimin dinamiklerini içermektedir.

Tablo 3 (devam)

Örtük Program Konusunu Araştıran Yabancı Araştırmacılar ve Çalışmaları

Henry Giroux (1983)	Theories of reproduction and resistance in the new sociology of education: A critical analysis	Gizli müfredatı okuldaki ve sınıftaki rutinleri ve sosyal ilişkileri yapılandıran temel kurallar aracılığıyla öğrencilere yerleştirilen ve iletilen ölçülmemiş normlar, değerler ve inançlar olarak tanımlamıştır.
Ivan Illich (2000)	Okulsuz toplum	Örtük program baskın güçler tarafından tanımlanmış davranışları kazanmaya dönük bir programdır.
Henry Giroux (2001)	Theory and resistance in education	Öğrencilerin sosyal ilişkiler yoluyla edindiği ve öğretmen tarafından aktarılan bütün değerler olarak belirtmiştir.
Michael Apple (2006)	Eğitim ve iktidar	Örtük program yoluyla devlet hiyerarşik olarak örgütlenmiş bir öğrenci grubunu ayıklar, seçer ve onaylar, ayrıca eksik bir liyakat ideolojisi sağlayarak eşitsizliğin yeniden üreten ideolojilere meşruiyet sağlar.
Araştırmacı	Çalışması (Makale)	Örtük Programı Ele Alışı
Elizabeth Vallance (1973/74)	Hiding the hidden curriculum: An interpretation of the language of justification in nineteenth-century educational reform	Örtük programı, öğrenme öğretme sürecinin ya da okulun akademik olmayan, bunun yanı sıra eğitsel anlamda anlamlı çıktıları, yan ürünleri ya da en basit haliyle okulların öğrencilere yaptıkları olarak tanımlamıştır.
Jane Martin (1976)	What should we do with a hidden curriculum when we find one?	Örtük programın, okul içi ve okul dışı düzenlemelerin açıkça belirtilmeyen kasıtsız, akademik ya da akademik olmayan öğrenme durumlarını içerdiğini belirtmiştir. Örtük program, sınıfın sosyal yapısında, öğretmen davranışlarında ve öğretmen öğrenci arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallarda bulunabilir. Martin, örtük programın hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenme durumlarını içerebileceğini, bu programın ortaya çıkarılabilmesi için ise, kuralların, fiziksel özelliklerin, yapıların, işleyiş ve düzenlemelerin öğrenci üzerindeki sonuçlarının ayrıntılı bir şekilde araştırılması gerektiğine değinmektedir.

Tablo 3 (devam)

Örtük Program Konusunu Araştıran Yabancı Araştırmacılar ve Çalışmaları

Jean Anyon (1980)	Social class and the hidden curriculum of the work	Okullarda resmi programın ve pedagojik eylemlerin uygulanışındaki farklılıklar öğrencileri farklı bilişsel yeterliliklere ve davranışlara hazırlıyor. Sonuç olarak okullar bu farklı uygulamalar yoluyla öğrencilerle kültürel ve ekonomik sermaye arasındaki ilişkiyi daha öğrenciler iş yaşamına girmeden hazırlıyor
Catherine Cornbleth (1984)	Beyond hidden curriculum?	Örtük programın, sınıf içinde verilen bütün mesajlar olduğunu belirtir. Kıyafet kurallarının, hatta dekorasyonun bile mesajlar aktardığını ifade eder.
G. Bergenhenegouwen (1987)	Hidden curriculum in the university	Eğitim ilkelerinde ve örgütlenmesinde ve okullardaki etkileşim ve iletişim şekillerinde neyin ima edildiği örtük programdır. Yazar örtük programı “dolaylı eğitim” olarak tabir etmiştir. Örnek olarak sınıflardaki ezberci dersleri göstermiştir.
Kevin Ryan (1993)	Mining the values in the curriculum.	Günlük okul yaşamında kazanılan kişisel ve sosyal dersler.
J.P. Portelli (1993)	Exposing the hidden curriculum	Örtük programı,(a) gayri resmi beklentiler, ya da örtülü ama verilmesi beklenen mesajlar,(b) kasıtsız öğrenme çıktıları ya da mesajları,(c) okulun yapısından kaynaklanan örtük, üstü kapalı mesajlar(d)öğrenciler tarafından ortaya çıkarılan program olarak dört şekilde tanımlanmaktadır.
Sambell & McDowell (1998)	The construction of the hidden curriculum: Messages and meanings in the assessment of student learning	Programdaki yazılı ve açık ifadelerin aksine eğitim süresince saklanan ve ima edilen belirsiz, iyi tanımlanamamış durumları anlatan uygun bir benzetme

Tablo 3 (devam)

Örtük Program Konusunu Araştıran Yabancı Araştırmacılar ve Çalışmaları

Raymond Horn (2003)	Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy	Örtük programın, sınıflarda ve okullarda öğrenme-öğretme sürecinin birer parçası olduğunu, çoğunlukla farkına varılamayan veya bilerek yöneltilmeyen bütün bilgi, değer ve inançları kapsamaktadır. Örtük programın, eğitim sürecinde öğrencilerde istemeyerek de olsa istenmeyen öğrenmeler oluşturabildiğini belirtir. Horn medyanın öğrenciler ve öğretmenler üzerinde bir örtük program etkisi olduğunu medyadan çocukların ve gençlerin birçok istenmeyen mesajlar aldıklarını belirtmiş ve bu durumda okulların ve öğretmenlerin medya okuyazarlığına eleştirel bir farkındalık yaratma görevinin olduğunu vurgulamıştır.
E. Azimpour ve A. Khalilzade (2015)	Hidden curriculum	Örtük program kavramı hakkında yapılan bazı tanımların ortak bir noktaya sahip olduğunu ve örtük program kavramının resmi programa karşı kavramsal muhalefet olduğunu belirtmişlerdir. Bu temelde, örtük program (gizli program) kasıt olsun veya olmasın, amacı olmayan, sonuçları belirtilmemiş ve önceden tanımlanmamış bir program olarak düşünülebilir.

Kentli, F. (2009). Comparison of hidden curriculum theories. *European Journal of Educational Studies*, 1(2), 83-88 isimli araştırmasındaki tablonun geliştirilmiş şeklidir.

Örtük program güçlü ve etkili olduğu için okul için önemlidir. Bu nedenle okullar, örtük programın önemini, avantajlarını ve dezavantajlarını tanımalıdır. Örtük program öğrencileri birçok yönden etkilediği için, okul personeli, öğretmenler bu tür bir programı etkin bir şekilde ve olumlu yönde kullanmalıdır. Bunun için okullar ve mesleki eğitimciler, öğretmenlere örtük programın önemi, nasıl oluştuğu hakkında birçok ders hazırlayarak, bilgi ve beceriler aktarmalıdır. Bu sayede öğretmenler örtük programı kullanarak, öğrencilerinin davranışlarını iyileştirmeye çalışabilir ve sorunlardan kaçınmak adına örtük programı okul kültürü oluşturmada kullanabilirler (Alsubaie, 2015).

2.5.2. Örtük Program Kavramının Gizliliği

Örtük program kavramının gizliliği üzerinde durmanın, kavrama ilişkin açıklamalara katkı getireceği düşünülmektedir. Gizlilik konusuna değinen J.R. Martin (1976), “What should we do with a hidden curriculum when we find one?” isimli makalesinde örtük program kavramının ifade ettiği gizlilik için, iki çeşit tanım yapılabileceğini belirtmiştir. İlki, korumak veya saklamak için gizlilik. İkincisi ise, bilinmeyen bir durum için söylenen gizlilik. İlk gizlilik, korumak veya saklamak için kasıtlı (bilinçli); ikinci gizlilik, bilinmeyen bir durumdan kaynaklanan kasıtlı olmayan (bilinçsiz) şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

Portelli (1993) örtük program kavramının gizliliğine ilişkin olarak, örtük program teriminin “örtük” değil, “örtülmüş” olduğuna vurgu yapmakta ve “örtük programın mantığına” ilişkin olası üç seçenekten söz etmektedir.

- X örtük olma durumundan kendi sorumlu, aslında kendini sakladı.
- X, başkası tarafından kasıtlı olarak saklandı. Bunu yapan kişi (Y)’dir. Y, X’ i biliyor. Y’nin X’ in nerede olduğundan haberi var.
- X saklıdır, X kasti olarak saklanmamıştır. Bu durumda X’ in kendisi de saklı ya da gizli olduğunu bilmeyebilir.

Portelli (1993) örtük program kavramının içerdiği gizliliğe ilişkin analizinde, ilk seçeneği programın eylem yapan kişi olamayacağı için mümkün olmadığını belirtmiştir. Diğer iki seçeneğe göre, “X” ya A, B, C gibi bir başkası tarafından gizlendi ya da “X” kimse tarafından bilinmiyor, fark edilmeyen bir şey. Portelli’ ye göre örtük program kavramından, kavramın içerdiği gizliliğe doğru çıkılırsa, programın kimden saklandığı da başka bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Portelli (1993) örtük program kavramının örtüklüğünün ne şekilde veya şekillerde olabileceğini aşağıdaki gibi belirtmektedir.

Örtüklüğün Olabileceği Muhtemel Biçimler

A) “X” öğretmen tarafından kasıtsız öğretiliyor.

- 1) Öğretmen “X” in farkında değil.
- 2) Öğrenciler “X” in farkında değil.
- 3) Öğretmen “X” in farkında

4) Öğrenciler “X” in farkında

B) “X” öğretmen tarafından kasıtlı öğretiliyor.

1) Öğretmen “X” in öğrenildiğinin farkında değil.

2) “Öğrenciler X” i öğrendiklerinin farkında değil.

3) Öğretmen “X” i öğrettiğinin farkında

4) Öğrenci “X” i öğrendiğinin farkında

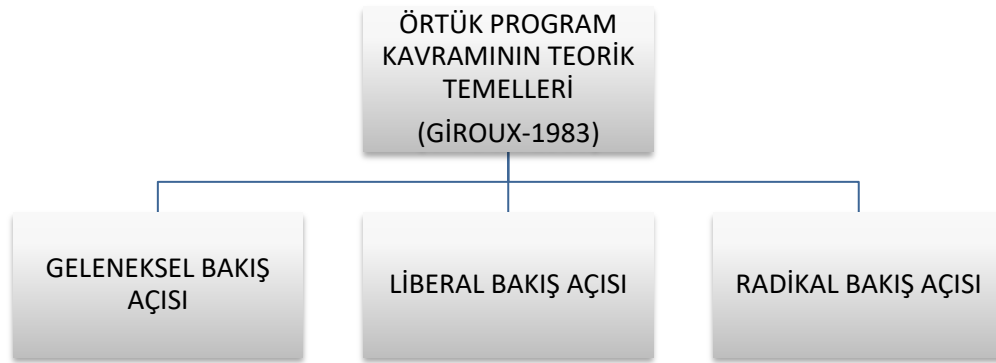
Portelli’ ye göre örtük program kavramına tam bir açıklama getirebilmek için öncelikle neyin örtük olduğuna, kim tarafından örtüldüğüne, kime örtük olduğuna ve nasıl örtükleştirildiğine ilişkin soruların sorulması ve bu sorulara cevap aranması gerekir.

2.5.3. Örtük Programın Teorik Temelleri

Örtük program konusuna değinen araştırmacıların, görüşleri altında yatan teorik temelleri inceleyen araştırmacılar (Giroux, 1983; Lynch, 1989; Skelton, 1997), bu görüşleri çeşitli gruplara ayırmışlardır.

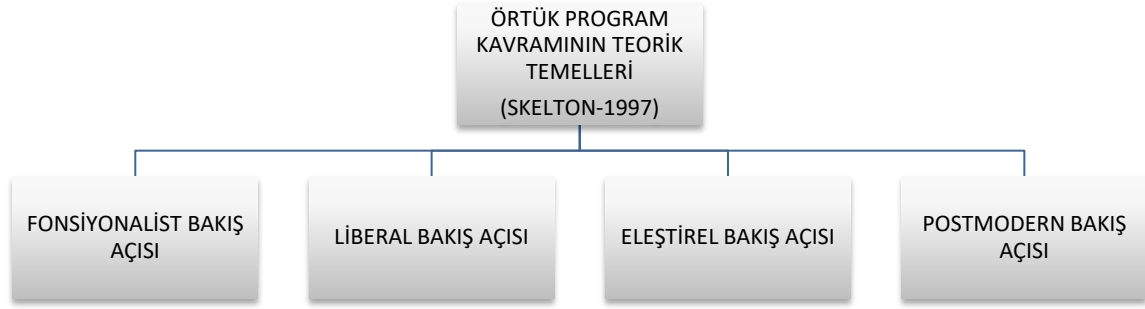
Bu araştırmacılardan

- Giroux’un (1983) görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

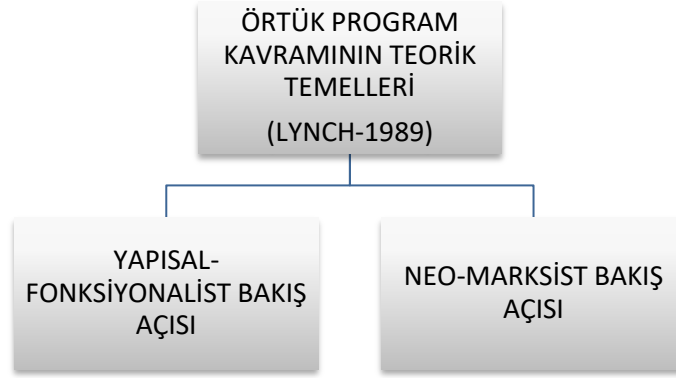
Şekil 1. Örtük program kavramının teorik temelleri (Giroux-1983)

- Skelton'ın (1997) görüşleri Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Örtük program kavramının teorik temelleri (Skelton-1997)

- Lynch'in (1989) görüşleri Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Örtük program kavramının teorik temelleri (Lynch-1989)

Bu araştırmada Lynch' nin analizi benimsenmiştir. Aşağıda ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

2.5.3.1. Yapısal –Fonksiyonalist Kuram

Yapısal-Fonksiyonalist bakış açısına sahip kuramcılar, örtük programı okul ve sınıf iklimi başlıkları altında pek çok konu ile açıklayarak, örtük programı daha çok yazılı olmayan ve bilinçsiz olarak işe koşulan bir program olarak değerlendirmektedirler (Kalaycı & Güneş, 2014). Philip Jackson ve Robert Dreeben bu yaklaşımın öncüleri ve en önemli araştırmacılarıdır (Yüksel, 2004, s.18).

Yapısal Fonksiyonalist Kuramcılara göre, toplumsal kurumlar ve uygulamalar, kişilerin sosyal olarak yaşamsal öneme sahip ihtiyaçlarını yerine getirmesine hizmet etmektedir.

Çünkü toplumun işlevlerini sürdürebilmesi için, toplumsal bir uyumun ve anlaşmanın olması gereklidir. Bu sayede sosyal süreçler kolaylıkla sürdürülmektedir. Örtük program konusunda ilk çalışmalar yapan kuramcılar, okulların, sosyal düzenin devamlılığını sağlamak için, toplum tarafından gereksinim duyulan bilgi, beceri, görüş ve değerleri kazandırdığını belirtmişlerdir (Yüksel, 2004, s.16-17).

Jackson (1968) devlet okullarında yaptığı araştırmasında, sınıflarda yaptığı gözlemler yoluyla sosyal ilişkilerin doğasını oluşturan sınıfların özelliklerini belirlemiştir. Bunlar; kalabalık, güç ve övgü. Jackson okulların sosyal hayatın devamı için öğrencilere, sessizce bekleme, kurallara uyma, deneme, çalışmayı bitirme, meşgul olma, işbirliği yapma, sadakat gösterme, düzenli olma, dakik olma ve nazik davranma gibi birtakım özellikleri aktardığını belirtmiştir. Lynch (1989) ise bu faktörlerin öğrencilere yaratıcılık yerine uyumlu olmayı öğrettiğini savunur.

Dreeben (1968), okullarda öğrencilere ailelerinde öğrenemedikleri bilgi, beceri ve normların öğretildiğini belirtmektedir. Okullarda öğrenciler arasında sosyal ilişkiler oluşmakta ve onların kişilikleri gelişmektedir. Okulların; özgürlük, başarı, bağımsızlık, evrensellik gibi toplum içerisinde ihtiyaç duyulan özellikleri öğrencilere kazandırdığını belirtmiştir (aktaran Yüksel, 2004). Jackson (1968, s.4) bu özelliklerinden dolayı okulların, öğrencilerin yeni bakış açılarıyla karşılaştığı, becerilerinin geliştiği, bireysel ve toplumsal davranış ile sorumluluklar kazandıkları yer olarak görüldüğünü belirtmiştir.

Diğer bir yapısal-fonksiyonalist olan Lavoie (2006) okul ve sosyal kontrol arasındaki ilişkinin önemine dikkat çekmiştir ve örtük programın öğrencilerin ait olduğu sınıflara göre onlara belirgin roller yüklemekte olduğunu vurgulamıştır. Lavoie bu görüşünü şu şekilde örneklemiştir: Bir okuldaki birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfların tümünün davet edildiği bir partiye her ne kadar hepsi davet edilmiş gözükse de farklı sınıflar bu partide farklı tavırlar sergilemektedirler. Lavoie son sınıf öğrencilerinin tümünün partiye katılırken, üçüncü sınıfların asla gitmediğini belirtmiştir. Ayrıca bu sosyal rollere uymayan kişilerin de ciddi bir sosyal dışlanma ile karşı karşıya kaldığını belirtmiştir. Örtük programın kişilere yazılı olmayan fakat sosyal olan kuralları dolaylı olarak öğrettiğine dikkat çekmektedir.

Veznedaroğlu (2007) yapısal-fonksiyonalist kuramın bakış açısıyla örtük programı ve işlevlerini şöyle açıklamıştır:

Toplumda kabul görmüş görüş, inanç, norm ve değerlerin yeni nesillere benimsetilmesini sağlar. Böylece bireyi toplumla bütünleştirmek, toplumu birleştirmek ve ahlaki değerleri güçlendirmek gibi işlevleri yerine getirir. Toplumun üyeleri arasında ortak değerler, inanış ve düşünüş biçimleri oluşturulmasına yardımcı olur. Öğrencilerin toplumda var olan mevcut sisteme uyma, otoriteye itaat etme, uyumlu olma gibi özellikleri kazanmalarını sağlar. Siyasi, kültürel, ekonomik ve toplumsallaşmayla ilgili bilgi, beceri, görüş, inanç, değer ve normların kazandırılmasını sağlar. Bu anlamda örtük program; siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal kurumların beklentilerine uygun insan yetiştirmede devreye girer. Toplumsal denetimi ve kontrolü sağlar. Toplumsal değer ve düşünceleri değiştirmede ya da istenmeyen düşünce ve değerleri ortadan kaldırmada rol oynar.

2.5.3.2. Neo-Marksist Görüş

Neo-Marksist Kuramcılar örtük programı, baskın güç tarafından okul ve sınıf ortamlarında, bilinçli ve planlı olarak işe koşulan bir program olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca resmi programın ve programa dayalı diğer materyallerin yazılı olarak örtük mesajlar içerebileceğini açıkça belirtmektedirler (Kalaycı & Güneş, 2014).

Neo-Marksist Kuramcılar, toplumsal sınıf ve farklılıklar konusuna daha fazla değinerek örtük program ile ilgili daha kapsamlı görüşler sunmuşlardır. Bu görüşü savunan araştırmacılar, toplumsal, siyasi ve ekonomik hayat ile okul hayatı arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. Ayrıca bu görüşü savunan araştırmacılar tarafından, toplumdaki bazı sınıfların (ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik hayatta etkin ve baskın olan sınıfları) diğer sınıflar üzerinde baskı kurduğu, bu baskının okul içerisindeki eğitim uygulamalarını da etkilediği ileri sürülmektedir (Yüksel, 2004). Bu kuramcılara göre okullar sadece egemen kültürün tekrar üretildiği ya da öğrencilerin sosyalleştirildiği yerler olarak görülmemelidir (Türedi, 2008).

Bowles ve Gintis (1976) ise, okul ve sınıf yaşamı ile üretim sektöründe faaliyet gösteren bir firmada gerçekleşen sosyal ilişkiler arasında yapısal benzerlik olduğunu ileri sürmüşlerdir. İşyerlerindeki yönetici-işçi ilişkisini, okullardaki öğretmen-öğrenci ilişkisine benzeterek, eğitim aşamasında gerçekleşen öğretmen- öğrenci ilişkisinin, sosyal hayatın devamında işyerinde yönetici-işçi ilişkisi şeklinde tekrar ettiğini göstermek istemişlerdir. Ayrıca öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyinin verilen eğitimi, dolayısıyla öğrencilerin gelecekteki işlerini belirlediğini de ileri sürmüşlerdir. Onlara göre düşük sosyo-ekonomik çevreye sahip öğrenciler geleceğin işçileri, yüksek sosyo-ekonomik çevrede yetişen öğrenciler geleceğin patronu-yöneticisi olacak şekilde yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bowles ve Gintis' a göre okullar sadece sosyal devingenliğin bir aracı olmamakla birlikte, var olan sınıfsal yapının yeniden üretimi için öğrencilere güçlü ve sessiz mesajlar

göndermektedir. Bu mesajlar öğrencilerin kişilik özelliklerinin, entelektüel becerilerinin ve ilerde seçecekleri meslekler konusunda etkilidir. Illich (2000), okulların sahip oldukları örtük programa toplumsal açıdan bakmakta ve okulların örtük program yolu ile modern kültürün baskın değerlerini aktardığını öne sürmektedir.

Apple (1980, 2004) da benzer şekilde okullarda öğrencilere verilen eğitimin, sosyo-ekonomik çevreye göre farklılaştığını ileri sürmüştür. İşçi sınıfı (sosyo-ekonomik düzeyi düşük) ailelerin çocuklarına otoriteye saygı, uysal davranma gibi davranışların, üst sınıf ailelerin (sosyo-ekonomik düzeyi yüksek) çocuklarına ise, açık görüşlülük ve problem çözme gibi davranışların kazandırılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Kısaca okulların örtük programları, mevcut eşitsizliği sürdürmeye katkı sağlamaktadır.

Veznedaroğlu (2007, s.16) Neo-Marksist kuramın bakış açısıyla örtük programın işlevlerini şöyle açıklamıştır:

Toplumdaki egemen güçlerin benimsediği, görüş, düşünce, inanç, yaşam biçimi, değer ve normları meşrulaştırır ve bunları sonraki nesillere aktararak yeniden üretir. Bireyler arasında toplumsal ve ekonomik açıdan farklılıklar bulunduğu ve bunun da normal olduğunun kabul edilmesini sağlar. Bir başka deyişle, sınıfsal farklılıkların ve toplumsal eşitsizliklerin sürdürülmesine ve yeniden üretilmesine neden olur. Baskın politik ve ekonomik güçleri koruyacak sosyal ilişkileri üretir. Öğrencilerin gelecekteki iş rollerine uygun bilgi, beceri, değer ve tutumlar kazanmalarını sağlar.

2.5.4. Örtük Program Kapsamı ve Unsurları

Örtük programın kapsamının ve unsurlarının belirlenmesi, öğretmenlerin, program değerlendiricilerin ve yöneticilerin örtük programın nasıl işlediği hakkında daha iyi bir fikir edinmelerini sağlaması bakımından önemlidir.

Gordon'a göre (1982) öğrenmeler hem açık hem de gizli etkiler sonucunda oluşabilir. Bu etkilenme sürecinde sosyal ve fiziksel çevre önemli bir rol oynamaktadır. Bu etkilerden; resmi programla ilgili olan ve düşünülerek kararlaştırılana bilinçli (açık) etki, örtük program ile ilgili olana ise bilinçsiz (gizli) etki tanımı yapılabilir. Açık etki birincil sonuçlar, gizli etki ise ikincil sonuçlar olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda örtük programın, öğretilenlerin olası öğrenme sonuçlarının ikincil sonuçlar olduğu konusunda bizleri inandırması gerekir. Bir eylemin gerçekleştirilmesi sürecinde sonuçların birincil ya da ikincil olması önemsiz görülebilir. Okul ortamı, öğretmene yalnızca birincil sonuçlardan haberdar olma imkânı sağlar. Öğretmenin ikincil sonuçlardan haberdar olması gerekmemektedir, aynı zamanda buna imkân da yoktur. Okullarda öğrencilerde ikincil

öğrenmelere neden olan örtük programın sonuçlarından haberdar olunabilmesi için örtük programın kapsamının ve unsurlarının belirlenmesi önemlidir.

Örtük programın kapsamına ve unsurlarına ilişkin çeşitli araştırmacıların farklı görüşleri mevcuttur. Wren'e (1999) göre, örtük program okul kültürünün sembolik ve okulun toplumsal etkileşiminin oluşturduğu örgüt havasını kapsar. Okullar arası yarışmalar, okulda yapılan törenler, okul armaları, okul üniformaları, okul gezileri, okullardaki öğrencilerin davranışları, verilen ödevler, disiplin kuralları, okul yıllıkları, okul gazeteleri, okul takvimleri okul kültürünü ve örtük programın unsurlarını oluşturur. Cemiloğlu (2006), örtük programı; okulun fiziksel koşulları, psikolojik ortamı, yöneticilerin ve öğretmenlerin yazılı olmayan, hatta kararlılık içinde olmayan tutum ve davranışları oluşturmaktadır. Bu tutum ve davranışların, eğitim amacıyla okula gönderilen öğrenciler tarafından algılanış biçimini son derece önemli görmektedir. Doğrudan uygulama ile ortaya çıkan bu algılamalara "mesaj" adı verilmekte olup, bu mesajların öğrenciler tarafından yazılı olan kurallardan daha çok benimsendiği ve bunlara yönelik değer yargılarının, alışkanlıkların ve becerilerin geliştirildiği önemli bir gerçektir. Kurumdaki bireylerin sahip oldukları inançlar, tutumlar, değerler ve beklentiler, o kurumun örtük programını oluşturmaktadır (Doğanay & Sarı, 2004). Çubukçu'ya (2012) göre örtük program, öğretmen ve yöneticilerin davranışları, konuşmaları ve yaklaşımları, işbirlikli ve rekabetçi eğitim, okul ikliminin kalitesi, öğretim süreci, öğretmenlerin sahip olduğu değerler, okul tarafından yaratılan öğrenme ortamı, kısaca öğrencilerin okuldaki tüm bu etkileşimlerindeki tutum ve davranışlarını içermektedir.

Tezcan (2003) örtük program (gizli program) kavramının, içerik olarak çok geniş olduğunu belirtmiş ve kapsamını şöyle açıklamıştır:

Bu geniş içeriğe şu yönler girmektedir: Okul içinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin davranışları, yaklaşımları, inançları, değer yargıları, okul atmosferinin niteliği, değerleri, okul içi ortamın öğrencilere sağladığı etkileşim örüntüsü, okul içi yazılı olmayan kuralları, rutinleri, disiplini, otoriteye itaat etme gibi kültürel tutumlar ve daha birçok kültürel etken. Bu kavram, öğretim yapısı ve okul örgütlenmesi aracılığıyla aktarılma biçimi için kullanılır.

Vallance (1980) sınıfın yapısını, öğretmen davranışlarını, öğretmen ve öğrenci arasındaki kurallar sonucu oluşan ilişkiyi örtük program kapsamında ele almaktadır. Martin (1976) örtük programın öylece birinin bulabileceği bir şey olmadığını, örtük programı aramak gerektiğini, örtük programı bulmak isteyen kişinin; ortamdaki uygulamalar, işlemler, kurallar, ilişkiler, yapılar ve fiziksel özellikler sonucunda ne öğrenildiğini bulup ortaya çıkarması gerektiğini belirtmiştir.

Örtük programın ortaya konulması için yerine getirilmesi gereken maddeler;

- Okul çevresi tarafından öğrencilere öğretilenlerin tespit edilmesi,
- Öğrencilere öğretilenlerin kim tarafından, ne zaman iletilildiğinin belirlenmesi,
- Öğrencilerde oluşan örtük öğrenmelerin eğitsel anlamının değerlendirilmesi,
- Yapılanlar neticesinde yapılmak istenilene karar verilmesi şeklindedir (Vallance'den aktaran Yüksel, 2004, s.86).

2.5.4.1. Örtük Program Kaynakları

Örtük program kavramı üzerine yapılan tanımlara, tartışmalara bakıldığında oldukça geniş bir kavram ve kapsamının belirlenmesinin oldukça güç olduğu anlaşılmaktadır Örtük programın kapsamını daha iyi kavramak için örtük program kaynaklarının açıklanması çok önemlidir. Yüksel (2004) örtük programın kapsamını oluşturan kaynakları şöyle gruplandırmıştır:

1. Okulun idari ve örgütsel araç ve düzenlemeleri

- Okulun kuralları: Devlet ve okulun ideolojisinden kaynaklanan kurallar
- Okul binasının mimarisi ve dekorasyonu: Sınıflar, yönetici ve öğretmen odaları, laboratuvarlar, atölyeler, spor alanları vb. için ayrılan yerlerin mimarisi ve dekorasyonu
- Sınıfların oluşturulması: Öğrencileri sınıflara ayırırken okul yönetimi tarafından yapılan uygulamalar
- Zaman: Bazı derslere daha fazla zaman, bazı derslere ise daha az zaman ayrılması
- Ders dışı faaliyetler: Okullarda yer alan kulüp ve derneklerin faaliyetleri, kültürel ve sportif faaliyetler ile çeşitli seremoni ve törenler

2. Okul – çevre arasındaki etkileşimler

- Toplumsal norm ve değerler: Toplumsal uyumu sağlamak için öğrencilere toplumsal norm ve değerlerin kazandırılması
- İdeoloji: Ülkedeki egemen ideoloji ve fikirlerin devam etmesi için okullardan yararlanılması

- Ders kitapları: Ülkenin ve iktidarın ideolojisini öğrencilere kazandırmada ders kitaplarının rolü

3. Sınıf iklimi

- Öğretmenlerin görüş ve beklentileri: Öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenlerin sahip olduğu görüş, inanç, değer ve beklentilerin açık veya örtük bir şekilde öğrencilere iletilmesi
- Öğretmenlerin önyargıları: Sınıfta yürütülen faaliyetlerde öğretmenin düşünce ve önyargılar örtük programı şekillendiren unsurlardan biridir
- Sınıf kuralları: Öğrencilere açıkça duyurulmamış ve yazılı olmayan kurallar
- Öğretmen davranışları: Öğretmenin kendi kişilik özellikleri, düşünceleri, fikirleri ve bulunduğu çevre nedeniyle ortaya çıkan davranışları
- Öğrenci özellikleri: Öğrencilerin sosyal sınıf, ırk, cinsiyet vb. özellikleri ile düşünceleri
- Sınav ve öğrenci başarısı: Başarılı olmak için öğrencilerden beklenenler ve başarılı öğrencilerin yaptıkları

Veznedaroğlu (2007) çalışmasında örtük programın kapsamını oluşturan unsurları “okul iklimi” ve “sınıf iklimi” olmak üzere iki boyutta incelemiştir. Araştırmacı Yüksel’in (2004) sınıflamasındaki “Okulun idari ve örgütsel araç ve düzenlemeleri” ve “Okul-çevre arasındaki etkileşimler” boyutlarını birleştirerek “okul iklimi” boyutunu oluşturmuştur. Veznedaroğlu’nun sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

1. OKUL İKLİMİ

a) Okulun kuralları

- Kurallar
- Ödün verilen / verilmeyen kurallar
- Ödül / yaptırım

b) Okulun idari, sembolik, sportif, kültürel ve bilimsel özellikleri

- Atmosfer
- Törenler
- Okulun sembolik özellikleri

- Okulun yayınları
- Kültürel, sosyal, sportif ve bilimsel etkinlikler
- Araştırma geliştirme etkinlikleri ve olanakları

c) Okulun beklentileri

- Yetiştirilmek istenen  ğrenci tipi
- İyi ve kötü  ğrenci algısı:
- Başarılı ve başarısız  ğrenci algısı

d) Okul binasının mimarisi ve dekorasyonu

- Sınıflara, yönetici ve  ğretmen odalarına ayrılan alan ve bunların dekorasyonu
- Diğ r alanlar
- Okulun koridorları

e) Sınıfların oluşturulması

- Öğrencilerin sınıflara dağıtılması
- Öğretmenlerin sınıflara dağıtılması
- Sınıfların mevcudu

f) Zaman ve ders dışı etkinlikler

- Zaman
- Ders dışı etkinlikler

2. SINIF İKLİMİ

a) Sınıfın fiziksel düzeni ve sınıfta bulunan araç – gereçler

- Öğretmen masasının ve sıraların yerleşimi
- Diğ r araç – gereçler

b) Sınıfın kuralları

- Kurallar
- Ödün verilen / verilmeyen kurallar

- Ödül / yaptırım

c) Öğretmenin beklenti, görüş ve düşünceleri

- Yetiştirilmek istenen öğrenci tipi
- Öğretmenin yazılı olmayan beklentileri
- İyi ve kötü öğrenci algısı
- Başarılı ve başarısız öğrenci algısı
- Öğretmenin inanç, düşünce ve değerlerini konulara yansıtması
- Öğretmenin uygulamaları ve beklentileri arasındaki tutarlılık

d) İletişimin gerçekleştiği atmosfer

- Öğretmenle öğrenciler arasındaki iletişim atmosferi
- Öğrenciler arasındaki iletişim atmosferi
- Farklı düşüncelere karşı verilen tepkiler

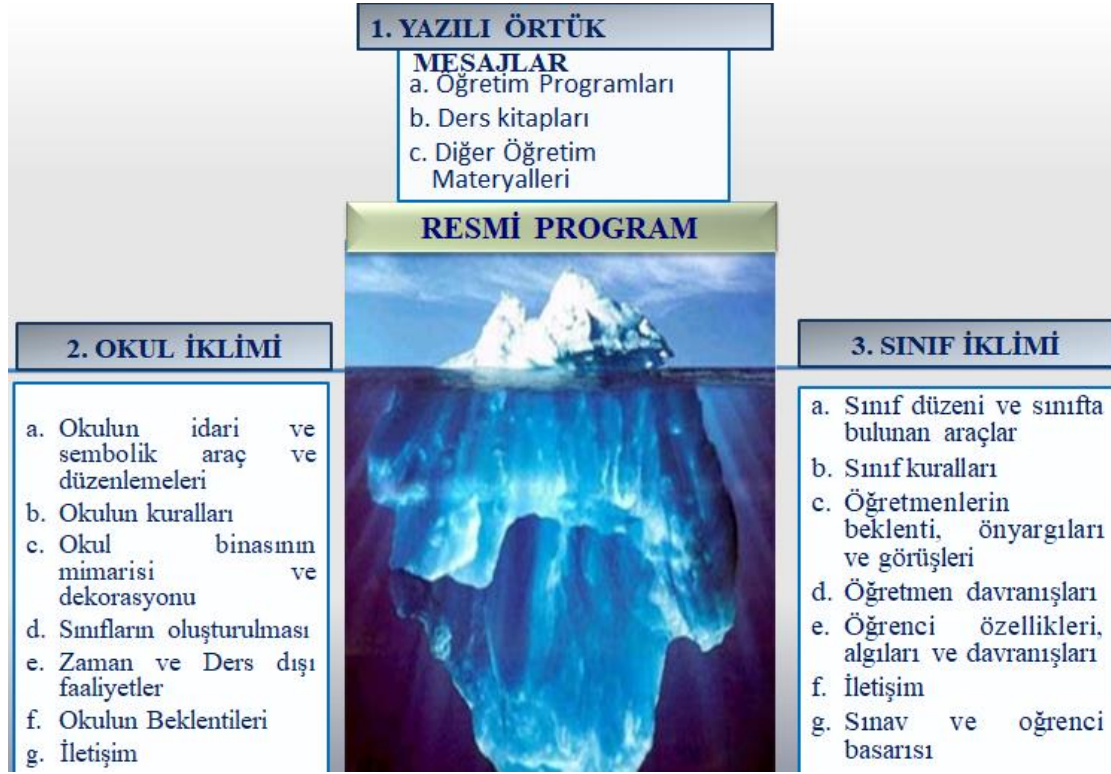
e) Öğrenci özellikleriyle ilgili öğretmen önyargıları

- Cinsiyet, ad, sosyoekonomik düzey vb.ne yönelik önyargılar
- Sınıfa ya da sınıftaki öğrencilerden bazılarına yönelik önyargılar

f) İşleyişi öğrenme

- Öğretmenle konuşma biçimi
- Öğretmenin gözüne girebilmek için öğrencilerin sergiledikleri davranışlar
- Öğrencilerin kabul edilmek için sergiledikleri davranışlar
- Sınavda çıkabilecek yerlere ilişkin anlam çıkarma
- Sınavlarda kendi görüşlerini ya da öğretmenin söylediklerini yazmayı tercih etme
- Sonuçlara itiraz

Kalaycı (2015) tarafından hazırlanan örtük program unsurları, Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Örtük programın unsurları.

Kalaycı, N. (2015). Örtük programın unsurları.

Ahola (2000) “Yükseköğretimde örtük program” isimli araştırmasında, Turku Üniversitesi öğrencilerinin üniversitede başarılı olmak için ne yaptıklarını ve öğrencilere ne öğretildiğini belirlemeye çalışmıştır. Üniversitede derslere ilişkin kur tanımlarının yapılmasına ve öğretim elemanları tarafından derslerin hedeflerinin belirlenmesine rağmen, öğrencilere kazandırılacak istendik özelliklerin nasıl kazandırılacağı ve nasıl değerlendirileceğinin yeterince açık olmadığı görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin üniversitede başarılı olabilmek için hem resmi programın gereklerini yerine getirdikleri, hem de örtük program kapsamında verilen mesajları öğrendikleri saptanmıştır. Ahola örtük (gizli) programın, öğrenmeyi öğrenme, mesleği öğrenme, uzman olmayı öğrenme ve oyunu öğrenme biçiminde dört farklı analiz yöntemi kullanılarak analiz edilebileceğini belirtmiştir. İlk boyutta öğrenciler, öğrenmeyi öğrenmelidir; ikinci boyutta öğrenciler mesleği kendileri öğrenmelidir; üçüncü boyutta öğrenciler, düşünmeyi öğrenmeyi de içeren bir uzman olmayı öğrenmelidir; gizli müfredatın dördüncü ve en büyük boyutunda öğrenciler üniversite oyununu öğrenmelidirler.

2.5.4.2. Örtük Program Kapsamında Fiziksel Ortam

Bu araştırmada örtük program kapsamında fiziksel ortam ele alınmıştır. Bu nedenle bu kısımda örtük program kapsamında fiziksel ortama ilişkin açıklamalar yapan araştırmacıların görüşleri ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

Örtük program konusunda açıklamalar yapan bazı araştırmacılar (Bacanlı, 2006; Burden, 1995; Gordon, 1982; Gordon, 1983; Yüksel, 2004) örtük programın fiziksel ortam/çevre boyutuna değinmişlerdir. Bacanlı (2006) sınıf düzeninin gizli müfredatın bir parçası olarak ele alınabilecek en açık faktör olduğunu belirtmiştir. Burden (1995) de program dışı olumsuz davranışları azaltmak ve öğrenmeye katkı sağlamak için sınıf ve materyallerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Gordon'a göre (1982), okullarda öğrencilerde oluşan öğrenmeler hem açık (resmi programın oluşturduğu etki) hem de gizli (örtük programın oluşturduğu etki) etkiler sonucunda oluşabilir. Bu etkilenme sürecinde sosyal ve fiziksel çevre önemli bir rol oynamaktadır. Gordon (1983) okul ortamının örtük programının en az üç farklı bakış açısı içerdiğini; bunlardan ilkinin fiziksel çevre, ikincisinin sosyal yapılardan oluşan sosyal çevre ve sonuncusunun ise, öğrencinin okul ortamında yakaladığı fikir ve bilgilerden oluşan bilişsel çevreyi içerdiğini belirtir. Örtük program, sınıfta öne çıkarılan öğretme ve öğrenme stilleri, fiziksel ve öğretimsel çevre toplamı ile öğrencilere iletilen mesajlar, yönetim yapıları, öğretmen beklentileri ve notlandırma süreçlerini de içine almaktadır (Mclaren'den aktaran Tuncel, 2008a). Fiziki ortam ve düzenlemeler örtük programın kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği yer olan sınıfların, oturma düzeni ve sınıfta bulunan araç-gereç, mobilya, resim vb. ile donatılma biçimi, öğrenci sayısı gibi fiziki düzenlemeler ve özellikler örtük programı temsil eden önemli unsurlar içermektedir (Yüksel, 2004).

Örtük program kapsamında fiziksel ortam/çevre konusunda araştırma yapan bazı araştırmacılar (Costello, 2001; Demir & Duruhan, 2015; Paul, 1996; Tuncel, 2008a, 2008b; Tor, 2015) fiziksel ortamın örtük (gizil) etkilerine ilişkin önemli sonuçlar ortaya koymuşlardır. Paul (1996) araştırmasında ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinde, sınıf içi örtük programın (sınıfın desen ve dekoru), disiplin ve öğrenme üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, sınıfın deseninin ve dekorunun örtük programının, disiplini sağlamada etkili olduğu belirlenmiştir. Fiziki ortamın iyi olması sınıf disiplinini etkilemektedir. Tuncel'in (2008a, 2008b) araştırmasında, sınıfın fiziki ortam ve

düzenlemelerinden kaynaklanan örtük programın; öğrencilerde öğrenci görüşlerine değeri verilmediği ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerine önem verilmediği algısına neden olduğu, öğrencilerin derse katılım isteğini azalttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Demir ve Duruhan'ın (2015) araştırmasında, sınıfın fiziksel ortam ve düzenlemelerinin, öğrenime uygun olarak düzenlenmediği, yapılan düzenlemelerin etkileşimi sınırlandırdığı belirlenmiştir. Öğrenci algıları bakımından fiziki ortama ilişkin örtük programın, etkileşimi artırmaya yönelik eğitsel çabaları desteklemediği sonucuna ulaşılmıştır. Tor (2015) yaptığı doktora araştırmasında üniversite fiziksel ortamının, öğrencilerin sosyalleşmelerine, duygularına ve bir binanın alana özgü olup olmadığına dair fikirlerine olan etkilerini, yerleşke fiziksel ortamının üniversiteyi nasıl sembolize ettiğini ve fiziksel ortamın gizli etkisini açıklamıştır. Costello (2001), araştırmasında Berkeley Üniversite'sinin Hukuk Fakültesi (The Boalt Hall School of Law) ve Sosyal Bilimler Fakültesi (The School of Social Welfare) binalarını incelemiştir.

Hukuk Fakültesi;

- Hukuk Fakültesi neo-klasik Batı kültürüyle bağı yansıtır, güçlü, büyük ve ihtişamlıdır. Hukuk genelde erkek mesleği olarak görülür.
- Aynı zamanda üst sınıf çocuklarının rağbet ettiği bir bölümdür. Bina, çok büyüktür ve karmaşık bir düzendedir. Döşemeler etkileyici, merdivenler geniştir.
- İlk bakışta binadaki lüks hemen göze çarpmaktadır. İlk günden öğrenciye sen özelsin mesajı verilmektedir.
- Duvarlar iyi sanat eserleriyle doludur. Bu öğrencilerin sınıfsal durumlarıyla da ilgilidir.

Sosyal Bilimler Fakültesi;

- Sosyal Bilimler Fakültesi'ndeki bölümler ise daha çok kız öğrencilere yönelik olarak görülür.
- Okulda kızlar ağırlıkta olup siyahlar, alt gelirli de vardır.
- Fakülte binası basit bir döşemeye ve boyaya sahiptir.
- Devlet yapılarında görünen, bakımsızlık, eskilik, fakirlik hemen göze çarpar.
- Hayırseverlerin isimleri, duvarlarda asılı değildir. Hukuk Fakültesinin duvarlarında olmayan öğrenci çalışmaları, bu binanın duvarlarını süslemektedir. Hukuk Fakültesi böyle bir uygulamayı liseye benzer bulmaktadır.

- Sınıflarda tekli sandalyeler vardır. Yuvarlak bir biçimde otururlar. Hiyerarşi azdır. Toplumsal sorumluluk, para kısıtlılığı, tolerans, empati, alçakgönüllülük, Sosyal Bilimler Fakültesi binasının verdiği mesajlardır.

Eğitim sisteminin, mevcut sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel sistemlerle ilişki ve etkileşim içinde olması, eğitimin temel üretim birimi olan okulların, sözü edilen sistemlerde meydana gelen değişim ve gelişmelerden etkilenmesine neden olmaktadır. Eğitim kurumları, toplumun ve çevrenin ihtiyaçlarını karşılayan bir kaynak merkezidir, bu nedenle kendisini çevre ve toplumun beklentilerine göre geliştirmelidir (Atabay, 2014). Eğitim kurumlarında bu tarz gelişmeler ışığında değişimlerin yapılması, örtük programın ideoloji boyutunu ortaya koymaktadır.

2.5.4.3. Örtük Programın Fiziksel Ortam Özellikleri

Daha çok ilk ve ortaöğretim düzeylerinde ele alınan örtük programın değeri, son yıllarda bütün eğitim kademeleri için kabul edilerek, yükseköğrenim düzeyinde de önem taşıdığı eğitimciler tarafından vurgulanmaktadır (Sarı, 2007, s.7).

Üniversitenin genel görüntüsü ve fiziksel ortamı ile yarattığı izlenim öğrencileri etkilemektedir. Üniversitenin fiziksel ortamını oluşturan çeşitli unsurlar (binalar, sınıflar, bahçe vs.) öğrencilerin üniversiteye yönelik görüşlerini etkilemektedir. Üniversitelerin fiziksel ortamlarının, öğrencilerde kalite algısının oluşumunda ve bu algının sürdürülmesinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, üniversitelerin dış mimarisinin, iç dekorasyonunun, belirli bir uyum içerisinde, planlı bir biçimde tasarlanması gereklidir. Fiziksel ortamın birbiri ile uyumu, tasarım özelliklerinin uygunluğu, öğrencilerde olumlu duyguları artıracığından, üniversiteye yönelik kalite algısının oluşumunda ve bu algının sürdürülmesinde etkili olacaktır.

Fiziksel ortam öğeleri ve her bir öğeye ilişkin özellikler aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

Örtük Programın Bazı Fiziksel Ortam Öğeleri

- *Üniversite Yerleşkesi*

Strange ve Banning (2001), üniversite yerleşkelerinin fiziksel yapısının öğrencilere bir takım yazılı olmayan mesajlar ilettiğini ifade etmişlerdir. Tor (2015), bir yerleşkenin öğrencilerin derslerine, etkinliklerine, arkadaşlıklarına odaklanmasını sağlayacak ve

onların akademik, sosyal, kültürel ve kişisel gelişimlerini destekleyecek şekilde tasarlanmasının gerekliliğine değinmiştir. Bu sayede yerleşkenin öğrenciler için bir yaşam alanı oluşturacağını, yerleşkenin öğrencilerin özgürce kullanabilecekleri ve ulaşabilecekleri rahat mekânlar sağlamasının ve bu mekânlarda öğrenci davranışlarını engelleyecek etkenlerin olamamasının, o yerleşkeyi öğrenci merkezli bir yerleşke haline getireceğini belirtmiştir. Ayrıca üniversitenin, içinde birçok olanağın sunulduğu tek bir yerleşkeye sahip olmasının, üniversite olmasının göstergesi olduğunu, sürekli olarak bakımı yapılan yerlerin, üniversitenin saygınlık elementleri olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Tor (2015), bina ve yerleşke çevresinin nitelikli insan yetiştirilip yetiştirilmediğini gösteren örtük etkileri olduğunu açıklamıştır. Bina ve yerleşke çevresinin oluşturacağı örtük etkileri şöyle açıklamıştır:

- Birçok olanağa sahip bir yerleşkenin nitelikli insan yetiştirilebileceğinin,
- Öğrenci mekânları ile fakülte üyelerinin kullandığı mekânlar arasındaki kesin ayrım, nitelikli insan yetiştirme hususunda bir problemin olduğunun,
- Öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştiren olanaklara sahip bir yerleşkenin nitelikli insan yetiştirilebileceğinin göstergesidir.

Üniversite fiziksel ortamının yanı sıra diğer tüm eğitim kademelerinin de fiziksel ortamlarına, binalarına, sınıflarına, bahçelerine gereken önem verilmelidir. Çünkü okulların fiziki ortamlarının öğrencilerin başarısını artırma veya kısıtlama rolleri olup, bu durum ise öğrencilerin akademik başarısına olumlu veya olumsuz yansıdığı görülmektedir (Göksoy, 2017). Ayrıca eğitim-öğretim mekânı denilince sadece binalar ve derslikler akla gelmemelidir. Fiziki ortam olarak ele alınabilecek okul bahçeleri, öğrencilerin teneffüslerde boş zamanlarını değerlendirdiği mekânlar olmaktan çok, öğrenciler için birer eğitim mekânı olarak algılanmaktadır. Bu amaçla okul bahçelerinin düzenlenmesine en az okulun diğer yapısal bölümleri kadar önem verilmelidir (Erdönmez, 2007, s.119). Üniversiteler ile diğer eğitim kademelerindeki tüm okulların fiziki ortam ve düzenlemeleri, yapılacak her türlü akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere uygun, olumlu bir iklim oluşturacak ve öğrencilerin okula bağlılıkları arttıracak özellikler içermelidir.

- *Binalar*

Eğitim kurumlarının binalarının, yapı, şekil, alana özgü olma, tarihi ve sembolik izlere sahip olma gibi özellikler içermesi örtük program açısından önemlidir. Eğitim

kurumlarında sınıflar, yönetici ve öğretmen odaları için ayrılan alanlar, bunların birbirlerine uzaklıkları, bina içerisindeki konumları, genişlikleri ve içerisinde bulunan donanımlar da örtük programın öğeleri arasında yer almaktadır (Yüksel, 2004).

Bir binada mobilyalara sahip bir oturma alanının olması, o binada bir topluluk oluşması için önemli bir itici güç oluşturabilir. Bir bina istenen etkinlikler için uygun değerinde destek, farklı kullanımlar için alanlar, hareket rahatlığı ve konforu sağlıyor ise, bu bina sosyal fonksiyonu olan bir bina olarak algılanacaktır (Tor, 2015). Costello (2001) araştırmasında, hukuk ve sosyal hizmetler fakültelerinin binalarını ve binaların fiziksel çevrelerini incelemiş, hukuk fakültesinin binasının daha özenli olduğunu, buna karşın sosyal hizmetler fakültesinin binasının, hukuk fakültesi binasına göre daha az özenli olduğunu gözlemlemiştir. Tor (2015) ise, bir binanın veya yerleşkenin birçok olanağa sahip olmasını üniversite öğrencilerinde olumlu duyguları ortaya çıkardığını, binayı ve yerleşkeyi iyi olarak değerlendiren, güzel bulan öğrencilerin ise, o bina ve yerleşke hakkında genel olarak olumlu duygulara sahip olduğunu belirtmiştir. Gair ve Mullins (2001) tıp, mühendislik gibi bilimlerin binalarının daha özenli ve güzel görünümde olduğunu, buna karşın sosyal ve beşeri bilimlerin binalarının özensiz görünümünün olduğunu belirtmektedirler.

- *Koridorlar*

Eğitim kurumlarının fiziksel ortamının önemli öğelerinden biri, eğitim kurumlarının koridorlarıdır. Eğitim kurumlarının koridorlarındaki panolara hangi büyüklükte, görünürlükte ve sıklıkta nesnelerin asılı olması, buralarda ne tür duyurular yapıldığı, duvarlarda asılı olan afiş, resim vb. de örtük program hakkında bilgi vermektedir (Yüksel, 2004).

Tor (2015) yaptığı araştırmasında, bir binanın koridorlarında ve duvarlarında yer alan panoların o binadaki kültürün bir simgesi olarak algılandığını belirtmiştir. Ayrıca boş duvarlara sahip bir binanın sosyal ve eğitimsel etkinliklerin olmadığını işaret ettiğini, dolu ve yenilenen panolar içeren bir binanın ise, öğrencilere önem verildiği mesajını verdiğini ve o binadaki günlük yaşama ilişkin ipuçlarını gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca, bir koridorda iki oturma yerinin olmasının, koridora fonksiyon kattığını, öğrencilerin aktivitelerini gerçekleştirmeleri için itici bir güç oluşturduğunu da vurgulamıştır.

Costello (2001; Yüksel, 2004) yaptığı çalışmada, hukuk fakültesinin koridorlarında hukuk mesleğini öven mesajların yer aldığını; ancak sosyal hizmetler fakültesinde bu tür

mesajların bulunmadığını, dolayısıyla hukuk fakültesi öğrencilerinin hukuk mesleğini daha fazla önemsemelerinde bu örtük mesajların etkili olduğunu belirlemiştir.

- *Sınıflar*

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği yer olan sınıfların, oturma düzeni ve sınıfta bulunan araç-gereç, mobilya, resim vb. ile donatılma biçimi, öğrenci sayısı gibi fiziki düzenlemeler ve özellikler örtük programı temsil eden önemli unsurlar içermektedir. Sınıfların, alan ve içerisinde bulunan malzemeler bakımından yetersiz, yönetici ve öğretmen odalarının ise alan bakımından daha geniş ve içerisinde bulunan donanım daha iyi olduğu bir okulda; otoritenin önemli görüldüğü ve eğitim-öğretim faaliyetlerine yeterince önem verilmediği yönünde bir mesaj çıkarılabilir (Yüksel, 2004).

Tuncel (2008a, 2008b) araştırmasında, sınıfın fiziksel özelliklerinin, öğretim elemanının yöntem-teknik seçimini sınırlandırdığı, bu özelliklerin öğretim elemanını “öğretmen merkezli” bir eğitim durumu düzenlemeye yönlendirdiği ortaya konulmuştur. Öğrencilerin etkin katılımını sınırlandırarak, öğretmen merkezli eğitim durumlarının düzenlenmesine neden olan fiziki ortam ve düzenlemeler, “öğrenci görüşlerine değeri verilmediği” algısına yol açtığı belirlenmiştir.

Sınıfta öğretmen masasının ve sıraların hangi düzen içerisinde yerleştirildiği örtük program hakkında önemli ipuçları sağlamaktadır (Livesey, 2005; Yüksel, 2004). Öğretmen masasının öğrenci sıralarından yüksek olduğu, sıraların sabit ve önden arkaya doğru düzenlendiği sınıflarda, örtük program aracılığıyla öğretmenin otorite olduğu, öğrencilerden işbirliği içinde çalışmalarının, aktif olmalarının beklenmediği yönünde mesajlar verildiği düşünülmektedir (Yüksel, 2004).

Costello’nun (2001) araştırmasında, hukuk fakültesi sınıflarında hukuk eğitimi için, öğretmen masası ve sıraların yerleşiminin, tartışmaya uygun düzenlenmediğini, sosyal hizmetler eğitimi verilen sınıfların tartışmaya uygun biçimde yerleştirildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla hukuk eğitimi verilen sınıflardaki öğrencilerden tartışmalarının beklenmediği, sosyal hizmetler eğitimi verilen sınıflardaki öğrencilerden ise tartışma yapmalarının beklendiği söylenebilir.

Tuncel (2008a, 2008b) araştırmasında, resmi programda, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinde öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmesine rağmen, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı, buna karşılık olarak öğrencilerin kendilerine sunulan fiziki ortam ve düzenlemelerden memnun olmadıkları belirlenmiştir.

Bu durumun öğrencilerde, “üniversitede öğrenci ihtiyaçlarına ve duygularına önem verilmediği” algısını oluşturduğu ifade edilmiştir.

Coşkun’un (2016) araştırmasında, sosyal bilimler binasında bulunan sınıfın fiziki ortamına ilişkin olarak, pencerelerin duvar boyası ile boyanmış olması, masa ve sıraların sabit olmasının, öğrencilerin özgürlüklerinin kısıtlandığına ve öğretim elemanı-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşimini sınırlandırdığına ilişkin örtük mesajlar taşıdığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretim elemanının kürsüsünün belli bir yükseklikte olması, öğrencilere öğrenim gördükleri fakültede hiyerarşik bir düzen olduğuna yönelik örtük bir mesaj vermektedir. Aynı çalışmada Yabancı Diller İngilizce Eğitimi Binası’nda bulunan sınıfın, birinci katta bulunduğu, pencerelerinin küçük olduğu, ışık aldığını, çok küçük olduğunu, sınıftaki masaların ve sıraların sabit olduğu, arka arkaya sıralandığı, sıraların dört öğrencinin oturabileceği genişlikte olduğu, öğretim elemanının öğrenciler arasında dolaşabileceği yeterli bir alanın olmadığı araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Belirtilen olumsuz fiziki koşulların ise, öğretim elemanı ve öğrencilerin özgürlüklerini kısıtladığı, öğretim elemanı-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşiminin sınırlandırdığına ilişkin örtük mesajlar taşıdığı belirtilmiştir. Sınıftaki sıraların düzeninin, öğrenci merkezli bir öğretimden çok öğretmen merkezli bir öğretimin gerçekleştirilmesine yönelik koşulu sağladığı belirtilmiştir. Resmi programda öğrenci merkezli bir öğretimden bahsedilirken, örtük program kapsamında bu durumun farklılaştığı ifade edilmiştir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, yükseköğretimde üniversite, fakülte ya da bölüm düzeyinde fiziksel ortamlar, kalite kavramı ve örtük program ile ilgili Türkiye’de ve yurt dışında yapılmış bilimsel çalışmalar incelenmiştir.

3.1. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

3.1.1. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Yorgancıoğlu vd. (2018) “Üniversite yerleşkelerinin mekân ve pedagoji ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi” isimli araştırmalarında, yükseköğretimde disiplin bazlı olarak öğrencilerin ve akademisyenlerin daha etkili öğrenme/ öğretim deneyimleri edinmelerini destekleyecek mekânsal özellikleri belirlenmeyi ve bu çerçevede bir öğrenme mekânı değerlendirme modeli geliştirilmeyi amaçlamışlardır. Araştırma nitel araştırma türünde olup, araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış odak grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları akademisyenlerin ve öğrencilerin tasarımcıların eğitim yapılarıyla ilgili varsayımlarının ötesinde deneyimler yaşadıklarını göstermiştir. Eğitim yapılarında mekân-pedagoji ilişkisinde tasarımın önemli bir rol oynadığı ortaya koyulmuştur.

Dülger (2017) “Üniversite yerleşkelerinin kullanıcı gereksinimlerine göre güncellenmesi için bir yöntem önerisi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Meşelik Yerleşkesi örneği” isimli araştırmasında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Meşelik yerleşkesinin, kullanıcı memnuniyeti ve kullanım sonrası değerlendirilmesinin (KSD) yapılarak, ihtiyaç ve beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın yönteminde üç aşama izlenmiştir. Yöntemin ilk aşaması olan yerleşke fiziksel analizinde, Kevin Lynch’in “Kent İmgesi”

kitabında yer alan fiziksel çevre analiz öğeleri (bölgeler, sınırlar, yollar, düğüm /odak noktaları, işaret öğeleri) kullanılmıştır. İkinci aşamada “zihin haritası” uygulaması ile yerleşkenin okunabilirliği ve kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı tespit edilmiştir. Üçüncü aşamada ise bu iki çalışmanın verilerine göre oluşturulan anket soruları ile “Kullanım Sonrası Değerlendirme (KSD) yöntemi uygulanmıştır. Araştırma, üniversite yerleşkelerinde zaman içinde gereksinimlerin değişebileceği göz önünde bulundurularak, kullanıcı memnuniyetinin belli dönemlerde sorgulanması ve güncellenmiş veriler doğrultusunda yeni düzenlemelere olanak sağlanması gerekliliğini savunmaktadır. Bu amaçla en üç aşamalı bir yöntem geliştirilmiştir. Bu üç aşamalı yöntem ile kullanıcı-yerleşke ilişkisi tespit edilebilmiştir.

Kocaoğlu (2015) “Işığın renk sıcaklığının eğitim ortamlarında üniversite öğrencilerinin dikkat ve duygu durumu üzerine etkisi” isimli araştırmasında, ışığın renk sıcaklığının eğitim ortamlarında üniversite öğrencilerinin dikkati ve duygu durumu üzerine etkisini anlamayı ve farklı seviyelerdeki renk sıcaklıklarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Deneysel bir çalışmadır. Katılımcılar dikkat ve duygu durumuyla ilgili üç adet test çözmüşlerdir. Sonuç olarak renk sıcaklığının öğrencilerin duygu durumu üzerine kesin bir sonuca ulaşamamıştır. Renk sıcaklığının yanlış işaretlenen karakter sayısı ve yapılan hata sayısı üzerinde bir etkisi bulunmuştur.

Büyükşahin Sıramkaya ve Çınar (2012) “Üniversite kampüs yerleşkelerinde ortak kullanım mekânlarının incelenmesi: Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubat Kampüsü örneği” isimli araştırmalarında, Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubat yerleşkesinin ortak kullanım mekânlarını değerlendirilmeyi ve yerleşkenin fiziksel gelişimine katkıda bulunabilecek sonuçlar ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmanın sonuçlarında, Alâeddin Keykubat Yerleşkesi’nde eğitim ve temel ihtiyaçlara yönelik ortak kullanım mekânları genel olarak olumlu olarak değerlendirilmiştir. Ancak rekreasyonel amaçlı ortak kullanım mekânlarının planlanmalarında yerleşim sisteminin de özelliklerine bağlı olarak konum, yıl boyu kullanım ve yerleşke içindeki dağılımı ile ilgili olumsuz noktalar tespit edilmiştir.

Kuyrukçu (2012) “Kampüslerde fiziksel değişim üzerine bir araştırma: Selçuk Üniversitesi Alaeddin Keykubat Kampüsü örneği” isimli araştırmasında, üniversite yerleşkelerinde zamanla ortaya çıkan ilave ihtiyaçların üniversite yerleşkelerinde ve binaların fiziksel yapısında oluşturduğu değişimleri incelemeyi ve bunların Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubat Yerleşkesi’nde ve Mühendislik-Mimarlık Fakültesi’nde yapılacak bir çalışma ile örneklemeyi amaçlamıştır. Çalışmada beş aşamalı bir metod izlenmiştir. Örneklem alanı

olarak seçilen Alaeddin Keykubat Yerleşkesi'nde yapılan çalışmada rektörlerin görev yaptığı dönemler boyunca yerleşkenin değişim planları çıkartılmış, fonksiyon bölgelerine göre analizler yapılmış ve Mühendislik-Mimarlık Fakültesi'nde 1981-2011 yılları arasında oluşan değişimlerin son durumu saptanarak planlara işlenmiş ve binanın fiziksel yapısına yansıyan değişim tipleri belirlenerek bir değerlendirmeye gidilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucu yaygın yerleşme modeli uygulanan Alaeddin Keykubat Yerleşkesi'nde gerekli dokusal karakter ve yerleşke imajı oluşmadığı, mekânsal bütünlüğe uzun bir süreç (30 yıl) sonunda varıldığı, iç ulaşım ağının çözümünde taşıt ve tramvay kullanımının zorunlu hale geldiği, otopark alanları ile yurt kapasitesinin yeterli olmadığı saptanmıştır. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi'nde ise fiziksel değişimlerin binanın genellikle zemin katında yoğunlaştığı, bu değişimlerin bina içinde dolaşım alanlarının daralmasına neden olduğu ve fakültede eğitim-öğretim gören öğrenci sayısının artmasının fiziksel olarak bina kabuğuna yansıdığı ve projeye aykırı blokların eklenmesine neden olduğu tespit edilmiştir.

Erçevik ve Önal'ın (2011) "Üniversite kampüs sistemlerinde sosyal mekân kullanımları" isimli araştırmalarında üniversite öğrencilerinin farklı yerleşke sistemlerinde (kent üniversitesi, kent içi yerleşke, kent dışı yerleşke), sosyal ve kültürel etkinlik alanlarının kullanımları hakkındaki öğrenci değerlendirmelerini analiz etmeyi amaçlamışlardır. İstanbul'da bulunan farklı yerleşke sistemlerinde (kent üniversitesi, kent içi yerleşke, kent dışı yerleşke) sosyal ve kültürel etkinlik alanı yeterliliği, kullanım süreleri, ulaşılabilirlik, kullanıcı profili ve kent kullanımı alan çalışmaları yolu ile incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan alan çalışmaları için İstanbul'da yer alan, Bahçeşehir Üniversitesi Beşiktaş Yerleşke kent üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız Merkez Yerleşkesi kent içi yerleşke, Koç Üniversitesi Sarıyer Yerleşkesi ise kent dışı yerleşke olarak seçilmiştir. Alan çalışmalarından elde edilen veriler, istatistikî analiz yöntemi ile değerlendirilerek, yerleşkelerdeki sosyal ve kültürel etkinlik alanı yeterliliği, kullanım süreleri, ulaşılabilirlik, kullanıcı profili ve kent kullanımı ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada ülke ve bölgelerin değişen sosyo kültürel yapısı, coğrafyası, iklim, ekonomi ve yaşam biçimlerinin üniversitelerin sosyal mekân kullanımlarını da etkilediği belirtilmiştir. Yerleşke tasarımlarında bu faktörlerin dikkate alınması gerekliliği savunulmaktadır.

Özarlan (2010) "Bir üniversite yerleşkesinde engelsiz mekân düzenlemesi yapılabilirliğinin irdelenmesi" isimli araştırmasında, Gazi Üniversitesi Rektörlük yerleşkenin engelsiz mekân olarak düzenlenmesi, yerleşkeyi kullanan engelli öğrenci ve görevliler ile birlikte diğer bireylere erişilebilir kılınması ayrıca burada yapılacak

Çalışmaların diğerk üniversitelerin yerleşkelerinde yapacakları engelsiz mekân çalışmalarına örnek teşkil etmesini amaçlamıştır. Örnekleme alanı olarak seçilen Gazi Üniversitesi Rektörlük yerleşkesinde fiziksel mekânlara, engelli engelsiz tüm öğrenci ve diğerk bireylerin, engelsiz erişiminin sağlanması, özellikle görme ve bedensel engelli öğrencilerin birinci derece ilişkili oldukları yapılarla erişebilir kılınması için, bina giriş kapıları dâhil olmak üzere yapıllı fiziksel çevredeki sorunlar saptanmıştır. Bu sorunlara, alan çalışması ile gerekli yapısal müdahalelerin neler olabileceği, bunların ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde uygulanabilirlikleri irdelenerek, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda örnekleme alan olan Gazi Üniversitesi Rektörlük Yerleşkesi'nin, yer dokusu analizleri, engelli bireyler ile örnekleme güzergâhlardaki saptamalar ve diğerk incelemeler neticesinde çıkan sonuçlar, engelli öğrenciler için olumlu değildir.

Peker (2010) “Campus as an integrated learning environment: Learning in campus open Spaces” isimli araştırmasında yerleşke açık alan tasarımlarının öğrencilerin öğrenme deneyimleri üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma öğrenme ile öğrenmenin gerçekleştiği mekân arasında önemli bir bağ olduğunu savunmaktadır. Araştırma hem farklı öğrenme yaklaşımları ve öğrenmeyi açıklayan başat unsurların incelendiği teorik çerçeveyi, hemde ODTU yerleşkesinde seçilen örnekleme alanlarında yapılan analizlerle, yerleşke açık alanlarında meydana gelen öğrenme deneyimlerini ve bu deneyimleri tetikleyen tasarım ölçütlerini ortaya çıkaran örnek bir yerleşke çalışmasını kapsamaktadır.

3.1.2. Üniversite Fiziksel Ortamı ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

McFarland, Waliczek ve Zajicek (2008) “The relationship between student use of campus green spaces and perceptions of quality of life” isimli araştırmada, üniversite öğrencilerinin yerleşke yeşil alanlarını kullanması ile yaşam kalitesine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırma verileri anket yoluyla toplanmıştır. Toplam 373 anketin analizi sonucunda öğrencilerin yarısından fazlası, yerleşke alanlarını kullanmaları bakımından "yüksek kullanıcılar" olarak derecelendirilmiştir. Çok az sayıda öğrenci "düşük kullanıcılar" olarak derecelendirilmiştir. Yerleşke yeşil alanlarını sıklıkla kullananların, daha az kullananlara göre yaşam kalitesini daha yüksek algıladıkları belirlenmiştir. Yerleşke yeşili mekânlarında daha fazla zaman geçirdiğini bildiren öğrencilerin, özellikle duygusal alandaki ifadelerinde, yaşam kalitelerini daha yüksek olarak değerlendirme

eğiliminde oldukları görülmüştür. Yine yerleşke yeşil alanlarında daha fazla zaman geçirdiğini bildiren öğrenciler, yerleşkenin bilişsel alandaki katkılarını, yerleşkenin yeşil mekânlarında daha az zaman geçiren öğrencilerden daha yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Abu-ghazzaeh (1999) “Communicating behavioral research to campus design: Factors affecting the perception and use of outdoor spaces at the University of Jordan” isimli araştırmasında; Ürdün'ün başkenti Amman'da bulunan Ürdün Üniversitesi'ndeki dış mekân çalışmalarına odaklanmış ve dış mekân kullanımına ilişkin kullanıcı algılarını ve kalıplarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, veriler katılımcılarla yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite binaları arasındaki dış mekânların, öğrencilerin günlük davranışlarındaki odak noktaları olduğu ortaya çıkmıştır.

3.2. Kalite Kavramı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

3.2.1. Kalite Kavramı ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Adatepe (2018) “Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin eğitim kalite algılarının ölçülmesi (Bartın Üniversitesi örneği)” isimli araştırmasında, Bartın Üniversitesi BESYO' da eğitim gören öğrencilerin, eğitim gördükleri kurumun eğitim kalitesine ilişkin algılarını incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma nicel bir çalışmadır ve genel tarama yöntemiyle tasarlanmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları, Paktaş (2015), “BESYO öğrencilerine yönelik Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Üniversitelerde Eğitim Kalitesi Ölçeği (BESÖVÜEK)” ve kişisel bilgi formlarıdır. Araştırma sonucunda: lisans seviyesindeki öğrencilerin eğitim kalitesine ilişkin algılarının sınıf değişkeni açısından anlamlı fark oluşturmadığı ($p>0.05$), cinsiyet (Fiziksel Koşullar ve Ölçme Değerlendirme alt boyutları) ve bölüm(Öğretim Metotları hariç tüm alt boyutlar) değişkenlerine göre anlamlı fark oluşturduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ayrıca, yaş ve sosyo-ekonomik düzey değişkenleri için yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda, yaş değişkeni artan öğrencilerin yönetici özellikleri, yönetici vizyonu, öğretim elemanları özellikleri, eğitim programları ve ölçme değerlendirme alt boyutlarına ilişkin eğitim kalite algısı görüşleri azalmaktadır. Sosyo-ekonomik düzey değişkeninde, sosyo-ekonomik düzey artarken, tüm ölçek alt boyutlarına ilişkin eğitim kalite algısı görüşleri de artmaktadır.

Ay (2017) “Turizm ve otelcilik meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretim hizmet kalitesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (Türkiye örneği)” isimli araştırmasında Türkiye’deki turizm ve otelcilik meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretim hizmet kalitesine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Nicel araştırma türünde olan araştırmanın, verileri araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye’deki turizm ve otelcilik meslek yüksekokulları’nda öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretim hizmet kalitesine yönelik görüşlerinin genel olarak olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okulların öğrencilerin sosyalleşebilecekleri ortak alanlara, bilişim-teknoloji imkânlarına sahip olmaları ve bu imkânlardan öğrencilerin kolaylıkla yararlanabilmeleri konularında öğrencilerin ağırlıklı olarak kararsız görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin eğitim-öğretim hizmet kalitesine yönelik görüşlerinin ölçekte belirlenen faktörlere ve okullara göre farklılaştığı da tespit edilmiştir.

Özçetin ve Gök (2017) “Akdeniz Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin hizmet kalitesi ile ilgili memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi” isimli araştırmalarında Akdeniz Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin, üniversitenin sağladığı çeşitli hizmet ve olanakların kalitesine ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve araştırma verileri “Yükseköğretimde Öğrenciye Yönelik Hizmet Kalitesi Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda; cinsiyet değişkenine göre, erkek öğrencilerin eğitim fakültesi idari personelinden daha çok memnun oldukları; mezun olunan lise değişkenine göre fen/anadolu lisesi mezunu öğrencilerin memnuniyet düzeyi, mesleki lise ve genel lise öğrencilerinin memnuniyet düzeyinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sınıf değişkenine göre, 4. sınıf öğrencilerinin eğitim öğretim kaynaklarının yeterliliği, öğretim elemanlarının kalitesi ve üniversite destek hizmetlerinin kalitesinden memnun oldukları sonuçları ortaya konulmuştur.

Eraslan (2014) “Üniversite yerleşkelerindeki rekreasyonel spor merkezlerinde hizmet kalitesi” isimli araştırmasında devlet ve vakıf üniversitesi yerleşkelerindeki rekreasyonel spor merkezlerinin hizmet kalitesini öğrenci algıları çerçevesinde karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma tarama türünde olup, araştırmanın verileri Ko ve Pastore (2005) tarafından geliştirilen Rekreasyonel Spor Hizmetleri Kalite Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, vakıf üniversitesi yerleşkelerindeki rekreasyonel spor merkezlerini kullanan öğrencilerin hizmet kalitesi algıları RSHKÖ “program kalitesi” ve

“fiziki çevre kalitesi” alt boyutunda ve kalite algısı toplam puanlarında devlet üniversitesindeki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tezişçi (2013) “Eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversitelerinin örgütsel imajına ilişkin algıları” isimli araştırmasında farklı üniversitelerde okuyan eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversitelerinin örgütsel imajına yönelik algılarını belirleyerek bu algıların öğrencilerin demografik değişkenlerine ve örgütsel imaj alt boyutlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Polat (2011) tarafından geliştirilen yedi alt boyuta sahip “Örgütsel İmaj Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar; Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin üniversitelere yönelik örgütsel imaj düzeyine yönelik algıları orta düzeydedir. Ancak Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin üniversitelere yönelik örgütsel imaj algısı, Marmara ve İstanbul Üniversitesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Öğrencilerin üniversitelere yönelik örgütsel imaj algıları cinsiyete, yaş grubuna, sınıf seviyesine, bölüme ve bölüm tercihine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Her üç üniversite öğrencileri de örgütsel imajın alt boyutlarından kalite imajını en yüksek düzeyde algılamaktadır. Öğrencilerin kendi üniversitelere yönelik örgütsel imaj alt boyutlarına ilişkin algıları birbiriyle anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Meraler ve Adıgüzel (2012) “Eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi” isimli araştırmalarında eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada tekil ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin büyük bir çoğunluğu; engelli öğrencilere sunulan hizmetlerin yeterli olmasını, öğretim elemanlarının yurt dışında eğitim almış olmasını, öğrencilere sunulan eğitimin niteliğini arttıracak eğitsel destek hizmetlerinin yeterli olmasını, üniversite kütüphanesinde zengin basılı ve elektronik kaynakların olmasını, üniversitede demokratik bir ortamın olmasını, üniversitenin dünyanın iyi üniversiteleri sıralamasında yer almasını ve üniversitenin burs verme oranı ve yarı zamanlı iş olanağı sağlamasını yükseköğretimde kalite açısından önemli bulmuşlardır.

Demirhan Yüksel (2011) “Kalite ve kaliteli üniversite” kavramlarına ilişkin üniversite öğrencilerinin algıları (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)” isimli

araştırmasında kalite ve kaliteli üniversite kavramlarına ilişkin öğrenci algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel araştırma türündedir. Veriler eğitim fakültesi öğrencilerinin kalite, kaliteli üniversite, kaliteli öğretim ve kaliteli öğretim elemanı kavramlarına ilişkin algıları anketi ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kalite kavramı ile ilgili olarak *amaca uygunluk anlamında kalite* yaklaşımının benimsendiği; kaliteli bir üniversitede bulunması gereken özellik olarak *eğitim-öğretim ile ilgili özellikler* belirtmişlerdir. Kaliteli öğretim kavramının öncelikli olarak eğitim programının eğitim durumları/öğrenme öğretme strateji, kuram, yöntem ve teknikleri/ etkinlikler” boyutunda olması gereken özellikler, kaliteli bir öğretim elemanında bulunması gereken özelliği kişisel gelişim sağlama yeterliliğinin olması olarak belirttikleri görülmüştür.

Kesim (2011) “Üniversite kütüphanelerinde sürekli iyileştirme felsefesinin uygulanması: Sakarya üniversitesi kütüphanesi örneği” isimli araştırmasında Toplam Kalite Yönetimi ilkelerinden olan sürekli iyileştirme felsefesinin uygulanması esnasında sorun yaratan süreçlerin esas kaynağını bulmayı, sorunlara uygun iyileştirmeler yapmayı ve olası sorunları engellemeyi amaçlamıştır. Kuramsal nitelikte olan bu çalışmada örnek olay tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sürekli iyileştirmenin kurumlarda tam olarak uygulanmasının ancak çalışanların kalite bilincine sahip olmasına, katılımcı destekleyici bir yönetim ve ekip ruhuyla gerçekleştirilmesine ve çalışanların bu işe gönüllü olarak katılmasına bağlı olduğu belirtilmiştir.

Ergin (2010), “Üniversite spor merkezlerindeki algılanan hizmet kalitesinin yapısal eşitlik modeli (YEM) ile incelenmesi” isimli araştırmasında spor tesisleri avantajlarına göre seçilmiş üniversitelerin spor merkezlerindeki akademik ve idari personelin hizmet kalitesi algılarını belirlemeyi, kişisel özelliklerin algılanan hizmet kalitesi üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma türünde olup, araştırmanın verileri SERVQUAL hizmet kalitesi ölçeğinden esinlenerek geliştirilen “Algılanan Hizmet Kalitesi Ölçeği” ile elde edilmiştir. Üniversitelerde görev yapan akademik ve idari personelin üniversite spor merkezlerine öncelikli olarak “sağlıklı bir yaşam sürdürme” amacıyla gittikleri belirlenmiştir. Üniversiteler spor merkezlerine 1-3 yıl ve 3-5 yıl süreyle devam eden katılımcılar çoğunluğu oluşturmaktadır. Kullanım süresi arttıkça katılımcı sayısında azalma görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun orta gelir grubuna mensup oldukları saptanmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı spor tesislerini haftada 1-2 kez kullanmaktadırlar. Düşük gelir grubuna mensup bireylerin ise spor tesislerini kullanma sıklığı ayda bir olduğu belirlenmiştir.

Adıgüzel (2008), “Eğitim fakültelerinde öğretmen eğitimi program standartlarının gerçekleşme düzeyi” isimli araştırmasında eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının, öğretmen eğitimi program standartlarının eğitim fakültelerinde gerçekleşme düzeyi, eğitim fakültelerinde standartların geliştirilmesine yönelik önerileri ve geliştirme çalışmalarında yaşanan güçlükler ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim fakültelerinde öğretmen eğitimi program standartları genel olarak orta düzeyde gerçekleştiği, “Kalite güvencesi” alanına ilişkin uygulamaların çok yeni olması nedeniyle bu alandaki standartların fakültelerde gerçekleşme düzeyinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Saydan (2008) “Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarından kalite beklentileri” isimli araştırmasında daha kaliteli bir akademik kadro, daha bilgili bir öğrenci kitlesi ve daha başarılı bir üniversite eğitiminin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla üniversite öğrencilerinin, öğretim elemanlarından beklentileri ve bu beklentilerin önem derecelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte araştırmada 24 adet ifadeyi içeren altı boyutlu bir kalite beklenti ölçeği oluşturulmuştur. Araştırmacı, araştırma sonucunda öğrencilerin öğretim elemanları ile ilgili 24 ifade içeren altı boyutlu bir yapı belirlemiştir.

Özdemir (2007) “Öğretim süreçlerinde toplam kalite ilkelerinin uygulanmasının öğrencilerin tutumlarına ve başarılarına etkisi” isimli araştırmasında toplam kalite ilkelerine dayalı yapılan öğretimin, klasik öğretim uygulamalarına göre öğrencilerin tutumlarını ve akademik başarılarını artırmada önemli rol oynayıp oynamadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmada, uygulama öncesi ve sonrasındaki başarı durumlarını belirlemeye ilişkin başarı testi ve toplam kalite ilkelerine uygun öğretmen davranışlarını içeren tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencileri merkeze alan, öğrencilerle öğretmen arasında güçlü bir iletişim sağlayan, öğrencilerin sadece sınavla değil, süreç boyunca öğrendikleri ile değerlendirilmesine imkân tanıyan, öğrencilerin de sürece katılımını teşvik eden, öğrencileri işbirliğine dayalı ekip çalışmaları ile öğrenmeye yönlendiren ve öğrencileri sürekli öğrenme yönünde cesaretlendiren uygulamaların yer aldığı deney grubundaki öğrencilerin uygulanan öğretime ilişkin tutumlarının, herhangi bir özel programın uygulanmadığı kontrol grubundaki öğrencilerin tutumlarına göre dikkate değer düzeyde daha yüksek olduğu ve akademik başarılarının ise nispeten daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygun (2007) “Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesinin ölçümü- bir pilot araştırma” isimli araştırmasında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin kurslarında verilen eğitim hizmetlerinde, hizmeti alan öğrencilerin hizmetin kalitesine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırmada SERVQUAL hizmet kalitesi ölçüm modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri anket ile toplanmıştır. Anket formundaki değişkenler SERVQUAL ölçeğinin eğitim hizmetlerine uyarlanması sonucu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda beklentilerin ölçüldüğü bölümde, öğrencilerin pek çok hizmeti kesinlikle beklemelerine karşın; kurs binasının görsel olarak çekici olmasını, kursun kendilerinin özel istek ve ihtiyaçlarını anlamasını ve ders dışındaki diğer hizmetleri beklemeden, hızlı bir şekilde alabilmeyi diğerlerine göre göreceli olarak daha az beklemektedirler. Öğrenciler, kurs binasının görsel olarak çekici olmasından ziyade fiziksel ortamların temiz ve düzenli olmasını daha çok beklemektedir. Kurstan kendilerinin özel istek ve ihtiyaçlarını anlamasını, eğitimi ilgilendiren alanlardaki ihtiyaçlara göre daha az beklemektedirler.

Hacıfazlıoğlu (2006) “Avrupa birliği yükseköğretim kalite göstergeleri ve Türkiye örneği” isimli araştırmasında yükseköğretim kurumlarındaki öğretim süreçleri ve öğrenme kaynaklarının kalitesine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma genel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmanın verileri literatür taraması ve örnekleme giren öğrencilere geliştirilen ölçeğin uygulanması yoluyla elde etmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin, fakülteleriyle bütünleşme konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Araştırmada işletme fakültesi öğrencilerinin eğitim fakültesi öğrencilerine göre kendilerini fakültelerine daha fazla ait hissettikleri belirlenmiştir. Bütünleşme en fazla yabancı diller bölümünde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle, işletme bölümünde öğrenim gören 1. ve 2. sınıf öğrencilerinde görülmektedir. Bütünleşme en az eğitim fakültesinde sözel ve sayısal bölümlerde öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinde yaşanmaktadır. Fakültelerindeki öğretim konusunda, öğrencilerin genel olarak kararsız bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. İşletme fakültesi öğrencileri eğitim fakültesi öğrencilerine göre öğretim süreçlerinden daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretim süreçleri alt boyutunda 1. sınıf ve son sınıf öğrencileri arasında birinci sınıf öğrencilerinin lehine bir farklılık belirlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin öğretim ve öğrenme süreçleri alt boyutlarının tümünde fakülte, bölüm, sınıf, cinsiyet ve üye olunan kulüp faaliyetlerine ilişkin farklı görüşler belirttikleri belirlenmiştir.

Sakarya (2006) “Yükseköğretimde öğrenciye yönelik hizmet kalitesinin ölçülmesi: Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. öğrencileri üzerine bir araştırma” isimli araştırmasında, yükseköğretimde öğrencilere yönelik hizmet kalitesinin ölçümü için kullanılmış ölçeklerden yararlanarak bir öğrenci tatmin ölçeği geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, nicel araştırma türündedir. Araştırmanın verileri geliştirilen bir ölçek yardımıyla toplanmıştır. Bulgularda 2. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu gözlemlenmiş; ortalama değerlerine bakıldığında da 2. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre tatmin düzeylerinin daha yüksek seviyede gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Erişti (2004) “Avrupa kalite yönetimi vakfı mükemmellik modelinin eğitim fakülteleri için uyarlaması” isimli araştırmasında Eğitim Fakültelerinin bir sistem bütünlüğü içerisinde gelişmelerini sağlamak adına, kurumsal öz değerlendirme yapabilmelerini sağlayacak bir ölçütler takımı ve bunları içine alan bir kalite ve öz değerlendirme modeli oluşturmayı amaçlamıştır. Araştırma tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından oluşturulan Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı Mükemmellik Modelinin Eğitim Fakülteleri için Uyarlaması Araştırması anketi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğretim elemanlarınca modele uygun bulunan ölçüt, alt ölçüt, gösterge ve göstergelere ilişkin kanıtlardan yararlanılarak oluşturulan bu yapıya, modelde yer alan semboller ve anlamlarının da eklenmesiyle Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı Mükemmellik Modelinin Eğitim Fakülteleri için Uyarlamasını bir bütün olarak ortaya çıkarmıştır.

3.2.2. Kalite Kavramı ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Dicker, Garcia, Kelly ve Mulrooney (2018) “What does ‘quality’ in higher education mean? Perceptions of staff, students and employers” isimli araştırmalarında, yükseköğretimdeki kaliteyi lisans öğrencileri, akademik personel ve işverenlerin bakış açılarıyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel bir araştırma olup, 340 öğrenci, 32 personel ve 17 işveren anket doldurmuştur. Odak gruplarındaki öğrencilerden nitel veriler toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, işverenler için mezunların kişisel nitelikleri en yüksek düzeyde derecelendirilirken, öğretme ve öğrenme kalitesi, geri bildirim ve personel: öğrenci ilişkileri, öğrenciler ve öğrenciler tarafından yüksek oranda derecelendirilmiştir. Yükseköğretim kurumları ve akademik personel, akademik teklifin değerini öğrencilerine daha açık bir şekilde ifade etmelidir.

Akareem ve Hossain (2016) “Determinants of education quality: what makes students’ perception different?” isimli araştırmalarında, yükseköğretim kalitesi ile ilgili algılarını farklılaştıran öğrencilerin demografik ve arka plan bilgilerini tanımlamayı amaçlamışlardır. Bangladeş’in en iyi beş özel üniversitesinden 432 öğrenci alınmıştır. Yükseköğretimin kalitesiyle ilgili öğrencilerin algılarını farklı kılan özellikleri belirlemek için multinomial regresyon analizi yapılmıştır. Bulgular, öğrencilerin burs, statü dışı etkinlikler, ebeveynlerin eğitimi, yaş, önceki sonuç ve çalıştıkları üniversitedeki statüsünün, yükseköğretim kalitesi hakkındaki algılarını etkilemektedir. Yarı zamanlı iş statüsü, öğrencilerin algıları üzerinde ılımlı bir etkiye sahiptir.

Zineldin, Akdağ ve Vasicheva (2011) “Assessing quality in higher education: New criteria for evaluating students satisfaction” isimli çalışmalarında yeni bir kalite güvence modeli (5Ç) sunmak ve öğrencilerin toplam memnuniyet algılarını etkileyen ana faktörleri incelemeği amaçlamışlardır. Model, öğrenci memnuniyetinin davranışsal boyutlarını içerir. Öğrencilerin toplam memnuniyet algılarını etkileyen ana faktörler teknik, fonksiyonel, altyapı, etkileşim ve yükseköğretim kurumlarının atmosferidir. Çalışma, İstanbul Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarındaki öğrencileri ilgilendirmektedir. Anket, yeni geliştirilen beş kalite boyutundan (5Ç) toplam 39 maddeden (nitelikler) oluşmaktadır. Sonuçlar, yükseköğretim kurumları tarafından, yaratıcı bir şekilde kalite yönetimi süreçlerini ve daha etkili eğitim kalitesi stratejilerinin gelecekteki yönlerini yeniden tasarlamak ve yeniden tasarlamak için kullanılabilir.

Watty (2006) “Want to know about quality in higher education? Ask on academic” isimli araştırmasında, yönetici ve politika oluşturucularının hem ilgisini hem dikkatini çekmeyi amaçlamıştır. Deneysel bir çalışmadır. Veriler anket aracılığıyla toplanmıştır. Öğretim elemanlarının muhasebe eğitiminde kaliteye dair görüşleri nelerdir? Sorusunu cevaplamak için muhasebe eğitiminde kaliteye ilişkin görüşler hakkında katılımcıların inanç ve tavırları göz önüne alınmış ve analizde Harvey ve Green’in (1993) geliştirdikleri model kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında, hâkim olan kalite görüşü “amaca uygunluk” görüşü olarak belirtilmiştir.

Donald ve Denison (2001) “Quality assesment of university students: Student perceptions of quality criteria” isimli araştırmalarında, öğrencilerin üniversitedeki öğrenimini incelenmeyi ve kalitenin değerlendirilmesinde her üç dönemde (giriş, eğitim sırasında, mezuniyete yakın) önemli olduğunu düşündükleri ölçütleri belirlenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın bulgularına göre, kurumda yer alan öğrencilerden oluşan grubun ulusal kalite

ölçütlerini önemli olarak değerlendirdiği ve bu konuda geniş bir çıkar grubuyla hem fikir oldukları, öğrencilerin öğrenci kalitesini öğretim elemanlarından daha kapsamlı olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Öğrenciler; üniversiteye girişte sorumluluk duygusu, açıklık ve esneklik, öğrenmede bağımsızlık, diğerleriyle etkileşim kurabilme becerisi, özgüven ve yaşam boyu öğrenme sorumluluğu ölçütlerinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

3.3. Örtük Program ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

3.3.1. Örtük Program ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar

Gün (2018) “Türk Hava Kuvvetleri Subay ve Astsubay Yetiştirme Okulu örtük program kapsamının okul iklimi ve sınıf iklimi boyutlarıyla incelenmesi” isimli araştırmasında Türk Hava Kuvvetleri Subay ve Astsubay Yetiştirme Okulundaki örtük programın kapsamını okul iklimi ve sınıf iklimi boyutlarıyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni benimsenmiştir. Verilerin toplanmasında gözlem ve görüşme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada okulda yürütülen resmi programın yanında yoğun biçimde uygulanan bir örtük programında da olduğu görülmüştür. Ortaya konulan örtük programın öğrenmenin duyuşsal alanında kendini daha fazla gösterdiği, bu durumun ise askerlik mesleğinin karakteristik özelliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca elde edilen sonuçlar, kuramsal açıdan örtük programa yönelik yapısal-fonksiyonanalist (işlevselci) görüşe sahip araştırmacıların görüşlerini desteklemektedir.

Akbulut (2016) “Üniversite öğrencilerinin örtük program algılama düzeyleri ile eğitim stresi algılama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” isimli araştırmasında örtük program algılama düzeyi ile eğitim stresi algılama düzeyi arasındaki ilişkiyi ve bu iki yapı açısından cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre farklılıklar olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma, nitel araştırma deseninde tarama türünde bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu, örtük program ölçeği ve eğitim stresi ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada algılanan örtük program ve algılanan eğitim stresinin birbiriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, eğitim stresi algılama düzeyi açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulgular arasındadır.

Coşkun (2016), “ Eğitim fakültesi öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının öğretmenlik meslek etiği değerlerine ilişkin görüşleri: Mesleki etik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program” isimli araştırmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının öğretmenlik meslek etiği değerlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı ve mesleki etik değerlerin kazanımı sürecinde örtük programın rolünü derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup araştırmada fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşmeler, odak grup görüşmeleri, gözlemler ve araştırmacı günlüğü yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda eğitim fakültesi öğrencileri, öğretmenlik meslek etiği değerlerini sırasıyla saygı, eşitlik, adalet, tarafsızlık, sevgi, sürekli gelişme, sorumluluk ve güven olarak belirtmişlerdir. Öğretim elemanları ise öğretmenlik meslek etiği değerlerini sırasıyla adalet, eşitlik, saygı, sorumluluk, mesleki bakımdan yeterli olma, empati, tarafsızlık, güven, sürekli gelişme, sevgi ve yolsuzluk yapmama olarak belirtmişlerdir.

Tor (2015) “Yükseköğretimde fiziksel ortamın örtük programının incelenmesi: Bir gömülü kuram çalışması” isimli araştırmasında üniversite eğitiminde fiziksel ortamın örtük programını araştırmayı amaçlamıştır. Nitel bir çalışma türü olan bu araştırmada veriler dolaşarak görüşme ve fotoğrafla tanımlama yöntemleri ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, fiziksel ortamın örtük programı üç ana boyutta irdelenmiştir. İlk boyutta, öğrencilerin açıkça belirtmiş oldukları fiziksel ortamın öğrencilerin sosyalleşmelerine, duygularına ve binanın alana özgü olup olmadığına dair fikirlerine olan etkileri tartışılmıştır. İkinci boyutta, yerleşke fiziksel ortamının üniversiteyi nasıl sembolize ettiği betimlenmiştir. Üçüncü boyutta ise araştırmacının çalışma alanına ve ideolojisine bağlı olarak değişen fiziksel ortamın gizli etkisi tartışılmıştır.

Boztaş (2015) “Tutum ve değerler kapsamında polis meslek yüksekokulu örtük programı” isimli araştırmasında Balıkesir Polis Meslek Yüksekokulu'nda (Balıkesir PMYO) uygulanmakta olan resmi program dışında örtük programın kapsamının ne olduğunu açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel ve nicel yöntem birlikte kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen okula, mesleğe ve Polis Özel Harekât (PÖH) branşına yönelik tutum ölçeğinin yanı sıra, öğrenci ve öğretim görevlisi görüşme formu ile öğrencilere yazdırılan kompozisyonlar kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Balıkesir PMYO'da öğrenim gören öğrencilerin, öğrenim gördükleri okul, polislik mesleği ve polis özel harekât dallarına yönelik tutumları yüksek bulunmuştur. Balıkesir PMYO'nun örtük programı kapsamında öğretim görevlileri resmi programda

eksiklik görmekte, bu eksikliği tamamlamak ya da ders içeriklerinde yer alan kuramsal bilginin nasıl uygulanacağını öğrencilere açıklamak istemektedirler. Öğrencilerin perspektifinden kendilerine ilk sırada kazandırılan değer, insana ve topluma önem değeri, ardından eşit oranda saygı ve sevgi ile doğruluk ve dürüstlük değerleridir. Öğretim görevlileri, programdaki mevcut değerler haricinde öğrencilere kazandırılması gereken değer olarak sosyal olmayı tüm diğer değerlerin önünde görmektedirler. Öğrenciler, öğretim görevlileri ile idari görevliler arasında davranış farkına işaret etmektedirler. Öğretim görevlilerinin oluşturdukları havanın daha sevecen, cana yakın, müşfik ve esnek tavırlarına karşın idari görevlilerin daha katı ve kuralcı davrandıklarına ilişkin algı oluşmuştur.

Demir ve Duruhan (2015) “Psikolojik danışma ve rehberlik programı’ nda örtük program algısı (İnönü Üniversitesi örneği): Bir durum çalışması” isimli araştırmalarında Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı’ndaki örtük programı incelemeyi amaçlamışlardır. Nitel bir araştırma türü olan bu çalışmada, veriler yapılandırılmış gözlemler ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; fiziki ortamla ilgili örtük programın, etkileşimi artırmaya yönelik eğitsel çabaları desteklemediği; öğretim elemanı-öğrenci etkileşimi ile ilgili olarak; öğretim elemanlarının, sınıf kuralları, ders işleniş tarzı, derse katılım, ödev, değerlendirme yöntemi ve örtük beklentiler şeklinde sınıflandırılacak beklentilerinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şahan ve Kalkay (2012) “Örtük programın öğretmenlik meslek bilgisi kapsamındaki ideal nitelikleri kazandırmadaki etkililiği” isimli araştırmalarında örtük programın öğretmenlik meslek bilgisi kapsamındaki ideal nitelikleri kazandırmadaki etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma olan bu çalışmada durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın verileri katılımcılarla yapılan bire bir yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Araştırma sonucunda resmi programla ilgili tezatlar olduğu, öğretim elemanlarının örtük program kapsamında davranışlar sergiledikleri, bu davranışların öğrencilerin ideal mesleki öğretmenlik niteliklerini etkiledikleri sonuçlar arasındadır.

Sezen (2011) “Bir üniversite yabancı diller hazırlık okulunun örtük programının algılar yoluyla incelenmesi üzerine bir vaka çalışması” isimli araştırmasında Türkiye’de bir devlet üniversitesinde Yabancı Diller Hazırlık Okulu’nda örtük programın varlığını, bu programın öğrencilerin akademik başarısına ve öğrencilerin algılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, nitel tanımlayıcı araştırma yöntemlerine dayanan bir vaka

çalışmasıdır. Veriler kurumun resmi müfredatları analiz edilerek ve rastgele seçilmiş katılımcı sekiz öğrenci, dört öğretim görevlisi ve iki yönetici ile görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Sonuç olarak adı geçen üniversitede Yabancı Diller Okulu'nda örtük programın varlığı ve örtük programın öğrenci başarısına yüksek düzeyde etki ettiği tespit edilmiştir.

Serhatlıoğlu ve Gürol (2009) “Eğitim fakültesi öğrencilerinin örtük programa ilişkin algıları: Fırat Üniversitesi örneği” isimli araştırmalarında Fırat Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin örtük program hakkında algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma olgubilim araştırması olup, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler katılımcılarla yapılan görüşmeler ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler, örtük programın resmi ve yazılı olmadığını, her okulun olanakları ve öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda öğretmen ve idareciler tarafından şekillendiğini, resmi programdan daha geniş ve öğretim programlarının görünmeyen yüzü olduğunu ve öğretim programıyla paralel olarak gelişirse daha fazla etkili olacağını belirtmişlerdir.

Tuncel (2008b) “Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından fiziksel ortamdan kaynaklanan örtük programın incelenmesi” isimli araştırmalarında; sınıfın fiziki ortamından kaynaklanan örtük programın, duyuşsal özelliklerin gelişimini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma nitel bir durum çalışması olup, veri toplama aracı olarak gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada sonucunda, sınıfın fiziki ortamının, öğretim elemanının ders programı gereği gerçekleştirmek istediği etkinlikleri ve etkileşimi sınırlandırdığı belirlenmiştir. Sınıfın fiziki ortamından kaynaklanan örtük program; öğrencilerde öğrenci görüşlerine değeri verilmediği, öğretmenlik meslek bilgisi derslerine önem verilmediği algısına neden olduğu ve öğrencilerin derse katılım isteğini azalttığı sonuçları ortaya konulmuştur.

Yüksel (2007), “Örtük programın öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerindeki etkisi” isimli araştırmalarında, eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerinde örtük programın etkilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel bir araştırma olup, veriler görüşme yöntemiyle ile toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin önemli olduğunu kabul etmekle birlikte, genelde öğretmenliğe olumsuz baktıkları, alan derslerine daha fazla ilgi gösterdikleri, öğretmenlik meslek derslerine giren öğretim elemanlarıyla iletişim kurmada problem yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada anabilim dallarının örtük

programı ana hatlarıyla ortaya konmuş, öğrencilerin öğretmenlik ve öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerinde örtük programın etkisi açıklanmıştır.

3.3.2. Örtük Program ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Lempp ve Seale (2004) “The hidden curriculum in undergraduate medical education: Qualitative study of medical students' perceptions of teaching” isimli araştırmalarında, Birleşik Krallık’taki bir tıp okulundaki öğrencilerin aldıkları eğitimin kalitesi, özellikle de gizli müfredat açısından görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma nitel araştırma türündedir. Veriler öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Araştırma sonucunda görüşülen öğrenciler, onları cesaretlendirici ve motive edici etkisi olan, olumlu rol model olan öğretmenler olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda, okulda hiyerarşik ve rekabetçi bir ortam olduğu, özellikle klinik eğitim dönemleri boyunca gelişigüzel öğretimin yapıldığı ve öğretim sırasında aşağılamaların olduğunu belirtmişlerdir.

Gair (2003), “Socrates never took attence: Hidden curriculum in a teacher preparation program” isimli araştırmasında Canyon State Üniversitesinde öğretmen yetiştirme programındaki örtük programı tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel araştırma türünde olup, veriler görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlik sertifika programının örtük programının kültür, metod ve meslek edinme konuları ile ilgili üç ana boyutu bulunmaktadır.

Resnick (2002) “Change and tradition: Gender identity construction of adolescent girls under the influence of the hidden curriculum” isimli araştırmasında örtük programın ergen kızların kimlik kazanımı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilere karşı sınırlandırmaların olduğu, ancak toplumda oluşan ve akademik başarılar kazanması, spor etkinliklerine katılması, liderlik özelliği gelişmesi beklenen yeni kız profilinin içselleştirilmesi için de mesajlar verildiği görülmüştür.

Costello (2001), “Schooled by the classroom: The (reproduction of social stratification in professional school settings” isimli araştırmasında katılımcı gözlemci rolü ile iki farklı yükseköğretim kurumunun fiziksel çevresini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı Berkeley Üniversite’sinin Hukuk Fakültesi ve Sosyal Bilimler Fakültesi binalarını inceler. Araştırmanın verileri gözlem yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda fiziksel çevrenin sosyal tabakalaşmada rolü olduğunu ortaya koymuştur. Hukuk Fakültesi neo-

klasik Batı kültürüyle bağı yansıtır, güçlü, büyük ve ihtişamlıdır. Hukuk genelde erkek mesleği olarak görülür. Aynı zamanda üst sınıf çocuklarının rağbet ettiği bir bölümdür. Bina, çok büyüktür ve karmaşık bir düzendedir. Döşemeler etkileyici, merdivenler geniştir. İlk bakışta binadaki lüks hemen göze çarpmaktadır. İlk günden öğrenciye sen özelsin mesajı verilmektedir. Duvarlar iyi sanat eserleriyle doludur. Bu öğrencilerin sınıfsal durumlarıyla da ilgilidir. Sosyal Bilimler Fakültesi'ndeki bölümler ise daha çok kız öğrencilere yönelik olarak görülür. Okulda kızlar ağırlıkta olup siyahlar, alt gelirli de vardır. Fakülte binası basit bir döşemeye ve boyaya sahiptir. Devlet yapılarında görünen, bakımsızlık, eskilik, fakirlik hemen göze çarpar. Hayırseverlerin isimleri, duvarlarda asılı değildir. Hukuk Fakültesinin duvarlarında olmayan öğrenci çalışmaları, bu binanın duvarlarını süslemektedir. Hukuk Fakültesi böyle bir uygulamayı liseye benzer bulmaktadır. Sınıflarda tekli sandalyeler vardır. Yuvarlak bir biçimde otururlar. Hiyerarşi azdır. Toplumsal sorumluluk, para kısıtlılığı, tolerans, duygudaşlık, alçakgönüllülük, Sosyal Bilimler Fakültesi binasının verdiği mesajlardır.

Ahola (2000), "Hidden curriculum in higher education: Something to fear for or comply to" isimli araştırmasında Finlandiya'daki yükseköğretimdeki örtük programı, Turku Üniversitesi'ndeki tıp fakültesi, eğitim fakültesi ve sosyoloji bölümlerindeki öğrencileri inceleyerek ortaya koymayı amaçlamıştır. Amprik çalışma için Turku Üniversitesi'nde üç farklı çalışma alanı seçilmiştir. Araştırmanın verilerini pilot görüşmeler sonucunda geliştirdiği anket formunu kullanarak toplamıştır. Araştırma sonucunda, günümüz üniversitesi ile ideal üniversite arasında farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. İdeal üniversitede gerçek öğrenme durumları varken günümüz üniversitesinde stres, rutin ve işlenmeyen derslerin olduğu; resmi programın, "bütün hepsinin öğrenilmesine imkân olmadığının yeni farkına varılan bilgilerle" dolu olduğu; öğrencilerin gerçekten ne öğrendikleri yerine, onların sınavda kendilerinden istenileni ortaya koyma çabası içinde oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Margolis ve Romero (1998), "The department is very male, very white, very old, and very conservative: The functioning of the hidden curriculum in graduate sociology departments" isimli araştırmalarında örtük programın, sosyoloji lisansüstü programlarında öğrenim gören ve farklı ırktan olan kız öğrenciler üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma verileri öğrencilerle görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, okul programının profesyonel sosyolog yetiştirmenin yanında, cinsiyet, ırk, sınıf ayrımı gibi eşitsizlik durumlarını nasıl ortaya çıkardığı araştırılmış ve

örtük programın “güçlü” ve “zayıf” yönleri ortaya konmuştur. Ayrıca örtük programın, “basmakalıp düşünce” ve “kurbanı suçlama” gibi birçok faktörünün olduğu ve bu durumların görüşme yapılan öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, çalışma ortamı, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın yönteminde izlenen aşamaların genel yapısı Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Araştırmanın Yöntemi

YÖNTEM									
Model	Araştırma Yöntemi	Araştırma Deseni	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Alt Amaçları	Çalışma Grubu	Çalışma Ortamı	Veri Toplama Tekniği	Veri Toplama Aracı	Verilerin Analiz
Betimsel	Nitel+ Nicel=Karma	Görmülü	Üniversitenin fiziksel ortamına, kalite, kaliteli üniversite kavramlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemeyi ve üniversitelerin fiziksel ortamları ile örtük program ve kalite arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamaktadır.	1) Öğrencilerin, üniversite yerleşkesinin genel ortamına, öğretim mekânlarına, sosyal-kültürel mekânlara ve yardımcı mekânlara ilişkin görüşleri nelerdir? Görüşleri sınıf düzeylerine göre nasıl farklılık göstermektedir?	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde yedi farklı bölümün, 13 farklı anabilim dalının, birinci ve son sınıflarında öğrenim gören 247 öğrenci.	Yerleşkede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar, sosyal ve kültürel ve yardımcı mekânlar.	Görüşme	Görüşme Formu (Yarı yapılandırılmış)	İçerik Analizi
				2) “Kalite” kavramına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir? Görüşler, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?	 247 öğrenci.				
				3) “Kaliteli üniversite”nin sahip olması gereken özelliklere ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir? Görüşler, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?	 247 öğrenci.				

Tablo 4 (devam)

Araştırmanın Yöntemi

4) Öğrenciler, üniversitenin fiziksel ortamlarının kalitesine kaç puan vermektedir? Bu puanlama, sınıf düzeylerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?	 247 öğrenci.	Yerleşkede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar, sosyal- kültürel ve yardımcı mekânlar.	Kalite Puanlama Anketi (Görüşme formunun dördüncü bölümü)	Betimsel İstatistik
5) Öğrencilerin üniversitenin fiziksel ortamlarına ilişkin değerlendirmelerinin, örtük program ve kalite açısından analizi.	Bu alt amaç, bulgulara dayalı olarak araştırmacı tarafından elde edilen tüm bulguların örtük program ve kalite açısından tartışıldığı kısımdır. Araştırmacı bu alt amaçta bulguları, örtük program ve kalite bağlamında tartışmıştır.			

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; öğrencilerin üniversitenin fiziksel ortamına, kalite, kaliteli üniversite kavramlarına ve üniversitenin fiziksel ortamına vermiş oldukları kalite puanlarına ilişkin görüşlerini, tam ve dikkatli bir şekilde açıklamayı amaçladığından modeli betimseldir. Betimsel (tarama) araştırmalarda, bir durum kendi koşulları içerisinde tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamaya çalışılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016, s. 23; Karasar, 2016, s.109).

Araştırmanın amacı kapsamında hem nitel, hem de nicel veriler toplandığı için araştırma, karma yöntem araştırmasıdır. Karma yöntem araştırmaları, hem nitel hem de nicel verilerin, toplandığı, analiz edildiği ve birleştirildiği araştırmalardır (Creswell, 2005, s.510). Bu araştırmaların, nitel ve nicel yöntemlerle toplanan verilerin birbirini teyit etme amacıyla kullanılması, bu şekilde sonuçların inandırıcılığını artırması gibi önemli bir özelliği vardır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.323). Araştırmanın ilk üç alt amacı için var olan durumun ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi amaçladığından, araştırmanın bu kısmı nitel özellik taşımaktadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulması amacıyla nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.41). Nitel yöntemin ağırlıklı olduğu bu araştırmanın deseni, gömülü desendir. Gömülü desen, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı ve bu yöntemlerden birinin diğerine göre daha ağırlıklı olduğu durumlarda geçerli olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.326-327). Araştırmanın dördüncü alt amacı, nicel özellik taşımaktadır.

4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu ve Çalışma Ortamları

4.2.1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 247 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler yedi farklı bölümün, 13 farklı anabilim dalının birinci ve son sınıflarında öğrenim görmektedirler. Farklı bölüm, anabilim dalı ve sınıflardan öğrencilerin olması, örneklem alınan çalışma grubunda maksimum seviyede çeşitlilik sağlamaktadır. Çalışma grubunun bu özelliği alan yazında maksimum çeşitlilik örneklemesi olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.119; Lincoln & Guba, 1985, s. 233).

Çalışma grubunun, bölüm, anabilim dalı ve sınıflara göre dağılımı Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Araştırmanın Çalışma Grubu

BÖLÜM	ANABİLİM DALI	SINIF DÜZEYİ		TOPLAM
		1.SINIF	4. SINIF	
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi		9	12	21
Yabancı Diller	İngiliz Dili Eğitimi	10	11	21
	Arap Dili Eğitimi	10	11	21
Temel Eğitim	Okulöncesi Eğitimi	10	10	20
	Sınıf Eğitimi	10	11	21
Güzel Sanatlar Eğitimi	Resim-İş Eğitimi	10	14	24
	Müzik Eğitimi	10	10	20
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi	Biyoloji Eğitimi	11	7	18
	Kimya Eğitimi	7	7	14
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	Tarih Eğitimi	10	8	18
	Felsefe Grubu Eğitimi	7	8	15
Özel Eğitim	Zihin Engelliler Eğitimi	14	10	34
	Görme Engelliler Eğitimi		10	
Toplam		118	129	247

Çalışma grubunda farklı bölüm ve sınıf düzeyi tercih etme gerekçeleri şöyledir:

- Birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin seçilme gerekçesi; üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin ilk görüşlerini ve kalite ile kaliteli üniversite kavramlarını nasıl açıkladıklarını ortaya koymaktır.
- Son sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin seçilme gerekçesi; üniversite ortamını uzun süre deneyimlemiş öğrencilerin üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin görüşlerini ve aldıkları üniversite eğitimi sayesinde kalite ile kaliteli üniversite kavramlarını nasıl açıkladıklarını ortaya koymaktır.
- Farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin seçilme gerekçesi; her bölümün öğrenim gördüğü eğitim ortamlarının farklı olabileceğinden, yerleşkede yer alan çeşitli ortamları farklı amaçlar ile farklı sıklıklarda kullanıyor olabileceklerinden, kullandıkları alanların farklılaşabileceğinden; bu durumun öğrencilerin görüşlerine nasıl yansıdığını ve onların görüşleri arasındaki ortak ya da farklı yönleri ortaya koymaktır.

4.2.2. Araştırmanın Çalışma Ortamları

Araştırmada, üniversite yerleşkesindeki fiziksel ortamlar hakkında öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Üniversitenin merkez kampüsü çok büyük olması ve farklı mekânlara sahip olması nedeniyle görüş alınan mekânlar sınırlandırılmıştır. Bu sınırlılık, çalışma grubundaki öğrencilerin öğrenim gördüğü mekânları ve bu öğrencilerin tercih ettikleri sosyal-kültürel ve yardımcı mekânları kapsamaktadır. Araştırmanın çalışma ortamı kapsamına dâhil edilen mekânlara ait bilgiler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Araştırmanın Çalışma Ortamları

Öğretim Mekânları	
• Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Binalar)	F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binaları
• Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Sınıflar)	F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binalarında yer alan sınıflar
• Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Atölyeler)	Resim-İş AD öğrencilerinin öğrenim gördüğü atölyeler
Sosyal-Kültürel Mekânlar	
• Konferans Salonları	F blok, Neşe Yağız ve Mimar Kemaleddin konferans salonları
• Spor Alanları	Merkez yerleşke açık ve kapalı spor alanları
• Müzeler	Mimar Kemaleddin Binası’nda (Rektörlük Binası) yer alan müzeler
• Sanat Galerisi	Malik Aksel Sanat Galerisi
• Kütüphane	Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
Yardımcı Mekânlar	
• Yemekhane	B Blok yemekhanesi
• Kantinler	F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binalarında yer alan kantinler
• Alışveriş Yerleri	F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binalarının içlerinde ve yerleşkenin içinde yer alan alışveriş yerleri
• Yerleşke Bahçesi	Merkez yerleşke bahçesi
• Banka-Bankamatikler	Merkez yerleşkede yer alan banka ve çeşitli bankaların bankamatikleri

*İlgili mekânlara ilişkin görseller, ekler kısmında sunulmuştur.

Araştırmanın çalışma ortamlarına ilişkin farklı gösterim Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 5. Araştırmanın çalışma ortamları

Araştırmanın çalışma ortamlarının belirlenmesinde kullanılan örnekleme yöntemleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Araştırmanın Çalışma Ortamlarının Örneklem Yöntemi ve Gerekçesi

Mekân	Çalışma Ortamı	Örneklem Yöntemi	Örneklem Yönteminin Gerekçesi	Çalışma Ortamı	Örneklem Yöntemi	Örneklem Yönteminin Gerekçesi
Öğretim Mekânları	Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Binalar)	Maksimum Çeşitlilik Örneklem	Görelî olarak küçük bir örneklem oluşturarak, örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaya (öğretim mekânlarına taraf olabilecek ortamlar)	F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binaları	Ölçüt Örneklem	Önceden belirlenen bir dizi kalite ölçütünü karşılayan durumlar Binaların ölçütü: Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenim görmesi Sınıfların ölçütü: Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenim görmesi Atölyelerin ölçütü: Resim-İş Eğitimi AD öğrencilerinin öğrenim görmesi
	Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Sınıflar)			F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar (Resim-iş ve Müzik Eğitimi AD) binalarında yer alan sınıflar		
	Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlar (Atölyeler)			Resim-İş AD öğrencilerinin öğrenim gördüğü atölyeler		
Sosyal-Kültürel Mekânlar	Konferans Salonları	Maksimum Çeşitlilik Örneklem	Görelî olarak küçük bir örneklem oluşturarak, örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaya (sosyal ve kültürel mekânlara taraf olabilecek ortamlar)	F Blok, Neşe Yağız ve Mimar Kemaleddin konferans salonları	Kolay Ulaşılabilir Durum Örneklemesi	Araştırmacının diğer örneklem yöntemlerini kullanma olanağının olmadığı durumlarda (Bu alanlar tek ya da az sayıda olduğu için tercih edilmiştir)
	Spor Alanları			Merkez yerleşke açık ve kapalı spor alanları		
	Müzeler			Rektörlük Binası'nda yer alan müzeler		
	Sanat Galerisi			Malik Aksel Sanat Galerisi		
	Kütüphane			Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi		
Yardımcı Mekânlar	Yemekhane	Maksimum Çeşitlilik Örneklem	Görelî olarak küçük bir örneklem oluşturarak, örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaya (yardımcı mekânlara taraf olabilecek ortamlar)	B Blok yemekhanesi	Kolay Ulaşılabilir Durum Örneklemesi	Araştırmacının diğer örneklem yöntemlerini kullanma olanağının olmadığı durumlarda (Bu alanlar tek ya da az sayıda olduğu için tercih edilmiştir)
	Kantinler			F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar binalarında yer alan kantinler		
	Alışveriş yerleri			F Blok, C Blok, Bosna-Hersek ve Güzel Sanatlar binalarının içlerinde ve yerleşke nin içinde yer alan alışveriş yerleri		
	Yerleşke bahçesi			Merkez yerleşke bahçesi		
	Banka-Bankamatikler			Merkez yerleşkede yer alan banka ve çeşitli bankaların bankamatikleri		

4.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

4.3.1. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın birinci, ikinci ve üçüncü alt amacının veri toplama aracı, görüşme formudur. Görüşme formu, araştırmanın amacı doğrultusunda çeşitli boyutlarda veri toplamayı sağlamaktadır. Bu form yarı yapılandırılmış olup, ayrıntılı yanıtlar verilmesine olanak tanıyacak açık uçlu ve kolay anlaşılabilir sorulardan oluşmaktadır. Kullanılan formun araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeni ile daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Kullanılan görüşme formu (Ek 1) dört bölümden oluşmuştur. Bu bölümler;

- Öğrencilerin demografik özelliklerinin (bölüm, sınıf düzeyi, cinsiyet, mezun olunan lise türü, mezun olunan lise) belirlendiği birinci bölüm,
- Yerleşke fiziksel ortamına ilişkin bilgilerin sunulduğu ikinci bölüm,
- Araştırmanın amacına ilişkin 30 sorunun yer aldığı üçüncü bölüm,
- Kalite puanlama anketinin (üniversitenin fiziksel ortamlarının kalite/nitelik bakımından derecelendirildiği) yer aldığı dördüncü bölüm şeklindedir.

Veri toplama aracının hazırlanması ve test edilmesi sürecinde yapılanlar aşağıda sunulmuştur.

- *Veri toplama aracının hazırlanması:* Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan alan yazın taramasının ardından araştırmacı tarafından taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Bu taslak form, eğitim programları ve öğretim alanında çalışan beş uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda, formun üçüncü bölümünde yer alan ve kapsamı geniş olan görüşme sorularının, kapsamı daraltılmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.
- *Veri toplama aracının test edilmesi:* Taslak görüşme formunun araştırmanın amacına uygunluğu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan pilot görüşmelerde test edilmiştir. Bu görüşmeler üçer kişiden oluşan dört farklı öğrenci grubu ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenci gruplarıyla yapılan görüşmeler neticesinde, görüşme formunun araştırmanın amacına uygun olduğu ve formda yer alan soruların öğrenciler tarafından anlaşılır olduğu belirlenmiştir.

4.3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın birinci, ikinci ve üçüncü alt amacının verileri görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniği ile deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi insana dair gözlenemeyen pek çok şey anlaşılmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.130). Araştırmanın dördüncü alt amacının verileri, görüşme formunun dördüncü kısmını oluşturan kalite puanlama anketi ile toplanmıştır (Ek 1).

Verilerin toplanması sürecinde izlenen aşamalar; görüşmelerin ayarlanması, hazırlıkların yapılması ve verilerin toplanması şeklindedir. Her bir aşamada yapılanlar aşağıda sunulmuştur.

Görüşmelerin ayarlanması ve hazırlıkların yapılması: Araştırmacı tarafından görüşme öncesinde öğrenci gruplarına veri toplama süreciyle ilgili açık ve anlaşılır bir şekilde bilgi verilmiştir. Öğrencilerden gelen çeşitli sorular, araştırmacı tarafından yanıtlanmıştır.

Öğrenci gruplarına,

- Araştırma süresince etik kurallara dikkat edileceği,
- Kişisel bilgilerin saklı tutulacağı,
- Araştırmada adları ile değil, verilecek kodlarla yer alacakları,
- Verdikleri bilgilerden tedirgin olmaları durumunda, o kısmın analizinin yapılmayacağı belirtilmiştir.

Verilerin toplanması: Araştırma konusu kapsamlı olduğu için, farklı anabilim dallarındaki öğrencilerden veri toplanmak istenmesi, çalışma grubundaki öğrenci sayısını artırmıştır. Bu nedenle veriler öğrenci gruplarından toplanmıştır. Veriler, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının güz döneminde, 3, 4 veya 5 öğrenciden oluşan toplam 58 grupta yapılan yüz yüze görüşmeler ile toplanmıştır. 3, 4 veya 5 kişiden oluşan öğrenci gruplarıyla verilerin toplanması, her bir öğrenciye ayrı ayrı ulaşılması ve açıklama yapılması zor olduğu ve zaman aldığı için tercih edilmiştir. Yüz yüze yapılan bu görüşmelerde, öncelikle her bir öğrenci grubuna kısa bir açıklama yapılmış, ardından görüşme formu dağıtılmış, sorusu olan öğrencilerin soruları yanıtlanmıştır. Her bir grupta görüşme formları doldurulmadan önce, araştırma konusuna ilişkin 10-15 dakika arasında tartışma yapılmıştır. Daha sonra öğrenci gruplarında yer alan her bir öğrenciden, formda yer alan soruları yazılı olarak cevaplaması ve ardından kalite puanlama anketini doldurması istenmiştir. Çalışma grubunun, gruplara dağılımı Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Çalışma Grubunun Gruplara Dağılımı

ANABİLİM DALI	SINIF DÜZEYİNE GÖRE ÖĞRENCİ GRUPLARI				TOPLAM
	1.Sınıf		4. Sınıf		
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	9	3 kişiden oluşan 3 grup	12	4 kişiden oluşan 3 grup	6 öğrenci grubu
İngiliz Dili Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	11	4 kişiden oluşan 2 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	5 öğrenci grubu
Arap Dili Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	11	4 kişiden oluşan 2 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	5 öğrenci grubu
Okulöncesi Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	10	5 kişiden oluşan 2 grup	4 öğrenci grubu
Sınıf Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	11	4 kişiden oluşan 2 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	5 öğrenci grubu
Resim-İş Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	14	5 kişiden oluşan 2 grup+ 4 kişiden oluşan 1 grup	5 öğrenci grubu
Müzik Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	10	5 kişiden oluşan 2 grup	4 öğrenci grubu
Biyoloji Eğitimi	11	4 kişiden oluşan 2 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	7	4 kişiden oluşan 1 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	5 öğrenci grubu
Kimya Eğitimi	7	4 kişiden oluşan 1 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	7	4 kişiden oluşan 1 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	4 öğrenci grubu
Tarih Eğitimi	10	5 kişiden oluşan 2 grup	8	4 kişiden oluşan 2 grup	4 öğrenci grubu
Felsefe Eğitimi	7	4 kişiden oluşan 1 grup+ 3 kişiden oluşan 1 grup	8	4 kişiden oluşan 2 grup	4 öğrenci grubu
Zihin Engelliler Eğitim	14	5 kişiden oluşan 2 grup+ 4 kişiden oluşan 1 grup	10	5 kişiden oluşan 2 grup	7 öğrenci grubu
Görme Engelliler Eğitimi			10	5 kişiden oluşan 2 grup	
Toplam	118	27 öğrenci grubu	129	31 öğrenci grubu	58 öğrenci grubu

4.4. Verilerin Analizi**4.4.1. Nitel Verilerin Analizi**

Araştırmanın birinci, ikinci ve üçüncü alt amacı kapsamında toplanan nitel verilerin analizinde, nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Van Manen (1990) öğrencilerin yaşadığı deneyimlerin, onların yazılı yorumlarından içerik analizi ile ortaya konabileceğini belirtmiştir. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaştırmaktır”. Bu çerçevede içerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar şeklinde bir araya

getirilerek, okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleme ve yorumlama işlemleri yapılır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.242). Araştırmada veri kaynağını oluşturan katılımcılardan elde edilen nitel veriler kapsamlı bir veri analizine tabi tutulmuştur.

Nitel Verilerin Analizinde İzlenen Aşamalar;

1.Nitel verilerin analizi için 25 farklı anabilim dalının her birine ayrı ayrı veri dosyası hazırlanmıştır.

2.Çalışma grubunda yer alan bütün öğrencilerin görüşme formunda yer alan 30 soruya yazmış oldukları cevaplar, bilgisayar ortamında ilgili anabilim dalının veri doyasına aktarılmıştır.

3.Bilgisayar ortamında oluşturulan bütün veri dosyalarından, 247 öğrencinin her bir soruya ilişkin ifade ettikleri görüşlerden oluşan yeni veri dosyaları hazırlanmıştır. Bu dosyalar, birinci soruya ilişkin 247 öğrencinin görüşü, ikinci soruya ilişkin 247 öğrencinin görüşü şeklinde oluşturulmuştur. Görüşme formunda 30 adet soru olduğu için 30 adet yeni veri dosyası oluşturulmuştur. Daha sonra birinci soruya ilişkin görüşlerin olduğu veri dosyası okunarak, öğrencilerin orijinal görüşlerinden, aynı anlama gelenler aynı renkler ile belirtilmiştir (Ek 21). Aynı renkler ile işaretlenmiş görüşleri en iyi temsil edecek kodlar oluşturulmuştur. Kodlar çoğunlukla orijinal görüşlere benzer şekilde oluşturulmuştur. Araştırmanın kodlama yöntemi, tümevarımcı analizdir. Tümevarımcı analizde verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmaktadır. Yapılan bu işlemler diğer sorulara ilişkin veri dosyaları için de ayrı ayrı yapılmıştır. Bu işlemlerin sonunda her bir soruya ilişkin ayrı ayrı kod listeleri oluşmuştur.

4. Bir önceki aşamada oluşturulan kod listeleri ayrı ayrı incelenmiştir. Her bir listede anlamsal bütünlük sağlayan kodlar bir araya getirilerek, bu kodları belirli bir bütünlük açısından kapsayacak alt temalar tümevarımcı analiz ile oluşturulmuştur. Daha sonra bu alt temalara da yine tümevarımcı analiz ile uygun temalar oluşturulmuştur.

- Araştırmanın birinci ve üçüncü alt amacının alt temaları ve temaları tümevarımcı analiz ile oluşturulmuştur.
- Araştırmanın ikinci alt amacının alt temaları yine tümevarımcı analiz ile oluşturulmuş; ancak bu alt amacın temaları tümdengelimci analiz ile belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci alt amacının temaları, Harvey ve Green'in (1993) ortaya koyduğu kalite

yaklaşımlarından oluşmaktadır. Bu kalite yaklaşımları; istisnai bir olgu, mükemmellik-tutarlılık, amaca uygunluk, maliyet-fayda ve dönüşümsel kalite şeklindedir. Her bir yaklaşım tema olarak kabul edilmiştir. Kullanılan temaların, altında yer alan kodlarla anlamlı bir bütün oluşturduğu, araştırmada elde edilen veriler ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Her bir alt amaca ilişkin ortaya çıkan kodların, alt temaların ve temaların oluşturulma yöntemi Tablo 9’da da sunulmuştur.

Tablo 9

Kodların, Alt Temaların ve Temaların Oluşturulma Yöntemi

ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARI	KODLAR	ALT TEMALAR	TEMALAR
Araştırmanın birinci alt amacı	Tümevarımcı Analiz	Tümevarımcı Analiz	Tümevarımcı Analiz
Araştırmanın ikinci alt amacı	Tümevarımcı Analiz	Tümevarımcı Analiz	Tümdengelimci Analiz Harvey ve Green’in (1993) ortaya koydukları kalite yaklaşımları tema olarak belirlenmiştir.
Araştırmanın üçüncü alt amacı	Tümevarımcı Analiz	Tümevarımcı Analiz	Tümevarımcı Analiz

5. Kodlar, alt temalar ve temaların; frekansları belirlenmiş ve tablolar haline getirilerek görselleştirilmiştir. Oluşturulan tablolardaki tema, alt tema ve kodların düzeni aşağıda belirtilen şekildedir:

- Temaların veriliş şekli: Temalardan toplam frekansı en yüksek olan tablonun başında verilmiştir.
- Temaların altındaki alt temaların veriliş şekli: Tablolarda yer alan alt temaların sıralanması, birinci sınıf düzeyi için en yüksek frekanslı olandan, en düşük frekanslı olana doğrudur.
- Alt temalardaki ortak olan kodların veriliş şekli: Alt temalar altında yer alan her iki sınıf düzeyi için de ortak olan kodlar, yine birinci sınıf düzeyi için en yüksek frekanslı olandan, en düşük frekanslı olana doğru sıralanmıştır.
- Alt temalardaki ortak olmayan kodların veriliş şekli: Ortak kodların dışında kalan farklı kodlar ise, her iki sınıf düzeyinde de frekansı yüksek olandan düşük olana doğru sıralanmıştır.

6. Bir önceki aşamada tanımlanan ve sunulan bulgular yorumlanmıştır. Her alt amaç için ayrı ayrı hazırlanan tablolardaki veriler arasında sınıflar arasında karşılaştırmalar yapılarak, yorumlanmıştır. Yorumlar, alan yazında bulunan benzer ve tamamlayıcı araştırmalarla desteklenmiştir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördüğü anabilim dalları ve sınıfları, Tablo 10'da gösterilen şekilde kodlanmıştır. Bu kodlamalar ise, bulgular bölümünde öğrenci görüşleri doğrudan verilirken kullanılmıştır.

Tablo 10

Öğrencilerin Bölümlerinin ve Sınıflarının Kodlanması (Birinci Öğrenci Üzerinden Gösterim)

ANABİLİMDALI	1.SINIFLAR	4.SINIFLAR
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	BÖTE1,Ö1	BÖTE4,Ö1
İngiliz Dili Eğitimi	İÖ1,Ö1	İÖ4,Ö1
Arap Dili Eğitimi	AÖ1,Ö1	AÖ4,Ö1
Okulöncesi Eğitimi	OÖ1,Ö1	OÖ4,Ö1
Sınıf Eğitimi	SÖ1,Ö1	SÖ4,Ö1
Resim-İş Eğitimi	RİÖ1,Ö1	RİÖ4,Ö1
Müzik Eğitimi	MÖ1,Ö1	MÖ4,Ö1
Biyoloji Eğitimi	BÖ1,Ö1	BÖ4,Ö1
Kimya Eğitimi	KÖ1,Ö1	KÖ4,Ö1
Tarih Eğitimi	TÖ1,Ö1	TÖ4,Ö1
Felsefe Grubu Eğitimi	FÖ1,Ö1	FÖ4,Ö1
Zihin Engelliler Eğitimi	ÖÖ1,Ö1	ZEÖ1,Ö1
Görme Engelliler Eğitimi	(Özel Öğretim Eğitimi)	GÖ1,Ö1

Not: Tabloda yer alan zihinsel engelliler ve görme engelliler bölümü öğrencileri birinci sınıfta özel öğretim bölümü olarak ortak ders görmektedirler.

4.4.1.1. Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramları nicel araştırmalara göre farklı şekilde ele alınmaktadır. Bu iki kavram ile ilgili alınması gereken önlemler ve stratejiler vardır. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramlarını sağlamak üzere dört stratejiden bahsedilmektedir. Yıldırım ve Şimşek (2016, s.277) geçerliği sağlamak için kullanılan kavramların, inandırıcılık (iç geçerlik) ve aktarılabirlik (dış geçerlik) olduğunu ve bu kavramlar için alınması gereken önlemleri belirtmişlerdir. Güvenirliği sağlamak için kullanılan kavramların ise; tutarlık (iç güvenirlik) ve teyit edilebilirlik (dış güvenirlik) olduğunu yine bu kavramlar için alınması gereken önlemleri ayrıntılı bir biçimde açıklamışlardır. Araştırmada geçerlik ve güvenirliği sağlamak için aşağıdaki işlemler yapılmıştır.

- İnandırıcılık (İç Geçerlik)

İnandırıcılık (iç geçerlik); araştırmada elde edilen bulguların gerçekliğine, benzer ortamlarda sonuçların geçerliğine, tüm süreçlerin tutarlılığına, nesnel bir yaklaşımla toplanan verilerin yine nesnel bir yaklaşımla sunulduğuna ilişkin kanıtların ortaya konulmasıdır. Araştırmada inandırıcılığın sağlanması adına, Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Araştırmada İnandırıcılık Kapsamında Yapılanlar

İnandırıcılık Kapsamında Yapılanlar	Açıklaması
Uzun süreli etkileşim	Çalışmanın veri kaynağını oluşturan Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencileri ile görüşmeler esnasında uzun süreli bir etkileşim içinde veri toplama işlemi yapılmıştır.
Derin odaklı veri toplama	▪ Araştırma problemi hakkında yapılmış çeşitli araştırmalar ayrıntılı bir biçimde incelenerek, elde edilen veriler doğrultusunda toplanan verilerin analizi için kodlar, temalar belirlenerek veri setine işlenmiştir. ▪ Araştırma verilerinin toplanması aşamasında öğrencilerle gruplar halinde yüz yüze uzun süreli görüşmelerin yapılması, derin odaklı veriler elde edilmesine imkân sağlamıştır.
Çeşitleme (Üçgenleme)	▪ Araştırmada, veri kaynağı çeşitlemesi sağlamak amacıyla sınıf (birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri) ve bölüm (yedi farklı bölüm) bakımından farklı özelliklere sahip katılımcılar araştırmaya dâhil etmiştir. ▪ Araştırmada, nitel ve nicel olmak üzere iki çeşit veri toplanmıştır. ▪ Araştırmada görüşme yöntemi ve kalite puanlama anketi olmak üzere iki farklı veri toplama yöntemi ile veri toplanmıştır.
Uzman incelemesi	▪ Araştırmacının dışında, araştırma problemi hakkında eğitim programları ve öğretim alanında deneyimli bir uzman, tüm çalışma boyunca bu araştırmaya danışmanlık etmiştir. Bu incelemede danışman, araştırmanın deseninden, araştırmanın türüne, toplanan verilere, bunların analizine ve sonuçların yazımına kadar olan tüm sürece eleştirel bir şekilde yaklaşarak araştırmacıya geribildirim sunmuştur. Danışmanın geribildirimlerine göre, araştırmacı gerekli düzeltmeleri yapmıştır. ▪ Araştırmada oluşturulan tabloların araştırmanın amacına uygunluğunu ve verilerin kendi içinde tutarlı olup olmadığını ilişkin olarak iki uzmanın (eğitim programları ve öğretim alanından) görüşü alınmış, bazı bölümler yeniden incelenerek tablolar tekrar gözden geçirilmiştir. ▪ Veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde eğitim programları ve öğretim alanında çalışan beş uzmanın görüşleri alınmıştır.

- Aktarılabilirlik (Dış Geçerlik)

Aktarılabilirliği sağlamak adına, araştırmacı “ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme” yöntemlerini kullanabilir. Ayrıntılı betimleme, ham verinin, verilerin analizi sonucu elde edilen kavram ve temalara göre düzenlenerek, okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğunca sadık kalınarak aktarılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016,s.282). Amaçlı örnekleme ise, hem genele hem de özele ait bilgilere ulaşmada katkı sağlamakta ve araştırmacıya ek örnekleme yapma fırsatı vermektedir. Bu tür bir esneklik, araştırmacıya olay ve olguları doğasına uygun bir biçimde sunma fırsatı vermektedir. Nitel araştırmalarda hem genele hem de özele ait bilgilere ulaşma yönelimi vardır. Bu nedenle araştırmaya dâhil edilen veri kaynaklarının bu farklılığı yansıtacak biçimde seçilmesi önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.282). Araştırmada aktarılabilirlik kapsamında yapılanlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Araştırmada Aktarılabilirlik Kapsamında Yapılanlar

Aktarılabilirlik Kapsamında Yapılanlar	Açıklaması
Ayrıntılı Betimleme	Toplanan veriler ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenerek, yorum katmadan doğal haliyle sunulmuştur.
Amaçlı örnekleme	Araştırmada, çalışma grubu seçiminde seçkisiz (olasılıklı/tesadüfî) olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçlı örnekleme yönteminin bir alt boyutu, “maksimum çeşitlilik” örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

- Tutarlılık (İç Güvenirlik)

Araştırmada tutarlılığının sağlanması adına, tutarlılık incelemesi yapılmıştır. Tutarlılık incelemesi, araştırmaya dışarıdan bir gözle bakıldığında ve araştırmacının araştırma boyunca gerçekleştireceği araştırma etkinliklerinde, tutarlı davranıp davranmadığının ortaya konulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.283). Bu tutarlılık, veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması ve analizi aşamalarında sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada tutarlılık kapsamında yapılanlar Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13

Araştırmada Tutarlılık Kapsamında Yapılanlar

Tutarlılık Kapsamında Yapılanlar	Açıklaması
Veri Toplama Aracı	Tutarlılığı sağlamak adına, veri toplama aracı oluştururken uzmanlardan görüş alınmış ve oluşturulan görüşme formu ile pilot uygulama yapılmıştır.
Verilerin Toplanması	Verilerin toplanması aşamasında, araştırmacı görüşmelerinde görüşme formundaki soruları benzer yaklaşımlarla katılımcılara yöneltilmiş ve katılımcıların görüşlerini kayıt altına almıştır
Verilerin Analizi	Verilerin analizi sürecinde ortaya çıkan temalar ile altında yer alan kodlar anlamlı bir bütün oluşturmakta ve ortaya çıkan temaların tümü araştırmada elde edilen verileri açıklamaktadır.

- Teyit edilebilirlik (Dış Güvenirlik)

Bu bölümde teyit incelemesi stratejisi kullanılmıştır. Teyit incelemesinde amaç, ulaşılan sonuçlar ile ham veriler karşılaştırıldığında teyit mekanizmasının çalışıp çalışmadığına bakmaktır. Bu amaçla, dışarıdan bir uzman, araştırmada ulaşılan yargıların, yorumların ve önerilerin ham verilere gidildiği zaman teyit mekanizmasına yönelik bir değerlendirme yapar (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.283). Araştırmada teyit edilebilirlik kapsamında yapılanlar Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Araştırmada Teyit Edilebilirlik Kapsamında Yapılanlar

Teyit Edilebilirlik Kapsamında Yapılanlar	Açıklaması
Teyit incelemesi stratejisi	• Araştırmadan elde edilen veriler ile ulaşılan sonuçlar sürekli olarak teyit edilmiştir. • Veri toplama aracı, araştırmanın ham verileri, analiz aşamasında yapılan işlemler ve araştırmaya temel oluşturan dokümanlar saklanacak ve gerektiğinde incelemeye sunulacaktır. • Verilerin analiz aşamaları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu ayrıntılı açıklama, araştırma sonuçlarının, öznel varsayımlardan ve önyargılardan etkilenme olasılığını azaltmakta ve benzer araştırmaları yapanlara yol gösterici olmaktadır.

4.4.2. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında üniversitenin fiziksel ortamlarını, kalite/nitelik bakımından değerlendirmek amacıyla Kalite Puanlama Anketi (Görüşme

formunun dördüncü bölümü, Ek 1’de sunulmuştur) kullanılmıştır. Formdan elde edilen nicel verilerin analizi için Microsoft Office (Excel) paket programı kullanılmıştır.

Nicel Verilerin Analizinde İzlenen Aşamalar;

- 1.Nicel verilerin analizi için 25 farklı anabilim dalının her birine ayrı ayrı veri dosyası hazırlanmıştır.
- 2.Çalışma grubunda yer alan bütün öğrencilerin öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlara verdikleri kalite puanları, bilgisayar ortamında ilgili anabilim dalının veri dosyasına aktarılmıştır.
- 3.Bilgisayar ortamında oluşturulan bütün veri dosyalarından, birinci sınıf öğrencilerinin kalite puanları, ikinci sınıf öğrencilerinin kalite puanları ve bütün öğrencilerin kalite puanları isimli üç adet yeni veri dosyası hazırlanmıştır.
- 4.Bilgisayar ortamında oluşturulan bu üç veri dosyasının betimsel istatistikleri hesaplanarak, aritmetik ortalaması alınmıştır. Nicel verilerin analiz sonuçları Ek 4 ve Ek 5’te sunulmuştur.
4. Ek 4 ve Ek 5’te verilen analiz sonuçları Şekil 37’de (s.295) birleştirilerek, karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.
5. Tanımlanan ve sunulan bulgularda sınıflar arasında karşılaştırma yapıp, yorumlanmıştır. Yorumlar, alan yazında bulunan benzer ve tamamlayıcı araştırmalarla desteklenmiştir.

4.4.2.1. Nicel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliliği

Kalite Puanlama Anketinin geçerlik ve güvenirliğinin sağlanması ve test edilmesi için yapılan işlemler aşağıda sunulmuştur:

Geçerlik

Geçerlik, ölçülmek istenen özelliğin diğer özelliklerle karıştırılmadan doğru ölçülmesi ile de ilgilidir (Büyüköztürk vd., 2016, s.116). Araştırmada geçerliği sağlama adına kapsam geçerliğine ilişkin önlemler alınmıştır. *Kapsam geçerliği*, “testi oluşturan maddelerin (soruların) ölçülmek istenen tanımlanmış davranışlar evrenini (bütününü) ölçmede ne derece temsil ettiğine, örneklediğine ilişkindir.” (Büyüköztürk vd., 2016, s.117).

Araştırmada Kalite Puanlama Anketinin *kapsam geçerliği*nin sağlanması için eğitim programları ve öğretim alanında çalışan beş uzmanın, formu değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlar ankette yer alan her bir maddenin ölçülmek istenen özellikleri karşılayıp karşılamadığını, karşılamıyorsa nasıl iyileştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Beş uzmanın görüşleri çerçevesinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmada geçerliği sağlama adına görünüş geçerliği için de önlemler alınmıştır. *Görünüş geçerliği*, “bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçüyor görünmesi olarak tanımlanabilir.” (Büyüköztürk vd., 2016, s.116). Araştırmada Kalite Puanlama Anketinin *görünüş geçerliği*nin sağlanması amacıyla da eğitim programları ve öğretim alanında çalışan beş uzmanın görüşü alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda formdaki anketteki ifade biçimlerinin benzer olması gerektiği uzmanlar tarafından ifade edilmiştir. Uzman görüşleri dikkate alınarak forma son şekli verilmiştir.

Güvenirlilik

Güvenirlilik ölçülmek istenen özelliğin ne derecede doğru ölçüldüğü ile ilgilidir (Büyüköztürk vd., 2016, s.109). Kalite puanlama anketi araştırmada kullanılmadan önce güvenirliğinin test edilmesi için pilot uygulama yapılmıştır. Anketin test edilmesi için 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) bölümü ikinci sınıf öğrencileriyle pilot görüşmeler yapılmıştır. Uygulama neticesinde anketteki soruların öğrenciler tarafından anlaşılır yapıda olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada elde edilen tüm verilerin bulguları ve bu bulgulara ilişkin yorumlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sunulmuştur.

5.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

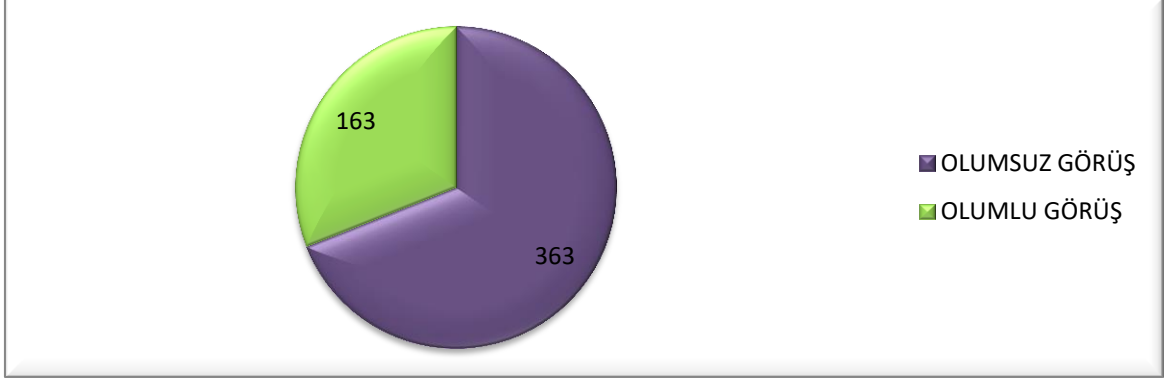
Birinci alt amaç doğrultusunda öğrencilerin üniversite yerleşkesinin; genel ortamına, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarına ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları şekil ve tablolar halinde hazırlanarak gösterilmiştir.

5.1.1. Üniversite Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin üniversite yerleşkesinin genel ortamına ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, *üniversite yerleşkesinin genel ortamı* ve *üniversite yerleşke ortamında en sevilen yer* olmak üzere iki başlıkta hazırlanmıştır.

5.1.1.1. Üniversite Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin yerleşkenin genel ortamı ile ilgili görüşleri Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6. Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrenci görüşleri

Not: Öğrenciler birden fazla tema ve alt temalarda görüş belirtmişlerdir. Bu nedenle katılımcı sayısı 247 olmasına rağmen görüş sayıları daha fazla çıkmıştır.

Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yerleşkenin genel ortamına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Beklentimin çok altında bir yerleşke alanıyla karşılaştım. Yemekhane, kantin gibi sosyal alanlar çok yetersiz. Üniversiteye ilişkin görüşlerimi olumsuz yönde etkiledi.” (ÖÖ1-Ö3)

“Daha sosyal bir ortam ve daha canlı bir ortam beklerken sadece bahçe buldum. Gazi Üniversitesi adına yakışmadığını düşünüyorum.” (ZEÖ4-Ö2)

“Yerleşke öğrencinin üniversitede kaliteli vakit geçirebileceği şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Bu haliyle ne yazık ki, öğrenciye hitap etmemektedir.” (FÖ4-Ö4)

Öğrencinin yerleşke ortamının kaliteli vakit geçirmeyi sağlayacak şekilde olmadığını belirtmesi, yerleşkeye yönelik kalite algısının da düşük olduğunu göstermektedir. Demirhan Yüksel’in (2011) araştırmasında, fiziksel ortam açısından öğrencilerin kaliteli bir üniversiteden bekledikleri en önemli özellikler arasında, yerleşke ortamının yeterli özellikler barındırmasının olduğu görülmüştür.

“Yerleşke ortamı üniversiteye olan görüşümü iyi yönde etkiledi.” (BÖTÖ1-Ö3)

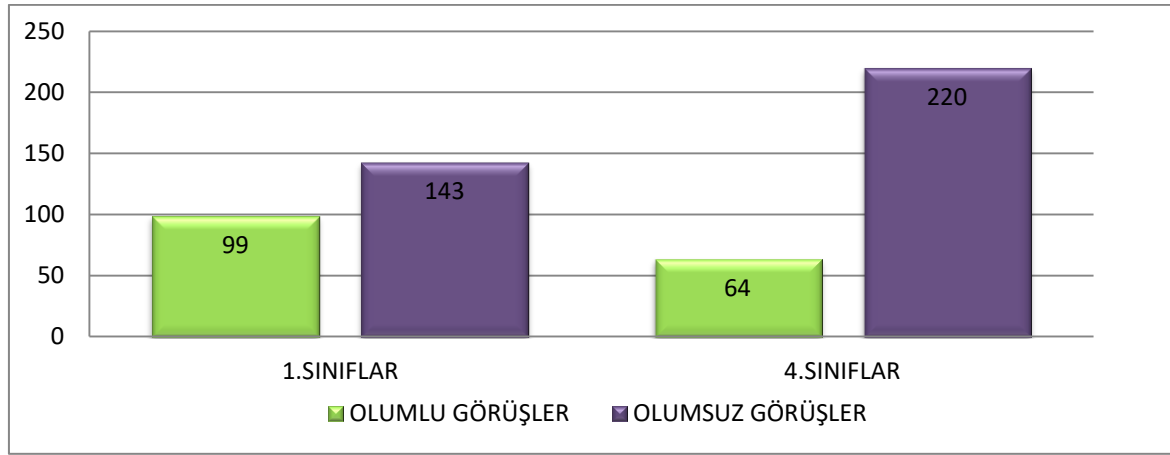
Öğrencilerin okula karşı olumlu veya olumsuz tutum geliştirmeleri, okulun öğrenciyi tatmin etme düzeyi ve okul yaşamının kalitesi ile ilgilidir (Sarı, 2007, s.77). Bu nedenle

okul iklimi, öğrencilerin okul yaşam kalitesine yönelik algılarını etkilediğinden, dolaylı olarak da öğrencilerin okula bağlılığını etkileyecektir (Kalaycı & Özdemir, 2013).

“Yerleşke ortamı üniversiteyi sevmem için en önemli etken.”(OÖ4-Ö8)

Özdemir (2017) , okula yönelik tutumu, “okula ya da okulla ilişkili durumlara yönelik öğrencilerin olumlu ya da olumsuz duygu yoğunluğu” olarak tanımlamaktadır. Yukarıda belirtilen öğrenci görüşünde okulun sevilme nedenlerinden biri olarak yerleşkenin gösterilmesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 7’de sunulmuştur.

Şekil 7. Yerleşkenin genel ortamına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 143, son sınıflarda ise 220’ dir. Olumlu görüşlerin frekansı ise, birinci sınıflarda 99, son sınıflarda 64’tür. Birinci sınıflar ile son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşleri arasındaki farkın kaynağı olarak, son sınıf öğrencilerinin üniversite yerleşkesinde daha fazla zaman geçirmeleri, bu süre içinde edindikleri bilgi, beceri ve tüm deneyimler doğrultusunda bulunduğu mekânı daha eleştirel değerlendirebiliyor olmaları düşünülebilir.

Hacıfazlıoğlu’nun (2006) araştırma bulguları ile araştırmanın bu bulgusu paralellik göstermektedir. Hacıfazlıoğlu’nun araştırmasında yerleşke ve yerleşke hizmetleri konusunda üniversite dördüncü sınıf öğrencileri olumsuz görüş belirtmişlerdir Birinci sınıf öğrencilerinin yerleşke hizmetleri konusunda daha olumlu bir tutum içinde olmaları akademik temelli sosyal bir ortam ile yeni tanışmış olmalarına ve ilk yılın heyecanına

bağlanmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin olumsuz tutumu, bulundukları ortama alışmış olmalarına, zaman içinde sunulan hizmetlerdeki eksiklikleri görmelerine, hatta başka üniversitelerde sunulan hizmetleri karşılaştırmalarına bağlanmıştır.

5.1.1.2. Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevilen Yere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin üniversite yerleşke ortamında en sevdikleri yer ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15

Öğrencilerin Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevdikleri Yere İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	F
Kütüphane	Çalışma Ortamı	Uygun	37	Uygun	21
		Donanımlı/Kullanışlı	11		
		Ara Toplam	48	Ara Toplam	21
	Bina	Güzel/gösterişli	24	Güzel/gösterişli	13
		Büyük /geniş	12	Büyük /geniş	5
		Ara Toplam	36	Ara Toplam	18
	Yayınlar ve Dökümanlar	Kitap sayısı yeterli	20	Kitap sayısı yeterli	25
		Kitap okumayı sevdiriyor	4	Kitap okumayı sevdiriyor	5
				İnternette kitap süresi	1
				uzatılabilir	
				Öğrencinin birçok kitabı ilk kez burada görmesi	1
		Ara Toplam	24	Ara Toplam	32
	Faydaları	Bilgi ve deneyim kazandırıyor	6	Bilgi ve deneyim kazandırıyor	6
		Sosyal aktivite alanı oluşturuyor	5	Sosyal aktivite alanı oluşturuyor	2
		Araştırma ortamı sağlıyor	1	Araştırma ortamı sağlıyor	1
		Verimli bir yer	2	Öğrenci ihtiyaçlarını karşılıyor	2
		Kültürel etkinlik alanı	1		
		Sınav zamanı çalışma ortamı sağlıyor	1		
		Ara Toplam	16	Ara Toplam	11
	Konfor	Sessiz	7	Sessiz	6
		Sıcak	7	Sıcak	2
		Ara Toplam	14	Ara Toplam	8
	Psikolojik Etkisi	Rahatlık sağlıyor	4	Rahatlık sağlıyor	3
		Huzur veriyor	3	Huzur veriyor	2
		Etkileyici	3		
		Ortamın sevilmesi	2		
		Motive ediyor	1		
		Ara Toplam	13	Ara Toplam	5
	İşleyiş	7 gün 24 saat açık	2	7 gün 24 saat açık	12
		Düzenli ve sistemli	1		
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	12
	Diğer	Mescidi var	1	Mescidi var	1
		Kalite açısından yeterli	1	Milli kütüphaneden sonra en iyi kütüphane	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	2
		Genel Toplam	156	Genel Toplam	109

Tablo 15 (devam)

Öğrencilerin Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevdikleri Yere İlişkin Görüşleri

Rektörlük Binası	Bina	Gösterişli /güzel	54	Gösterişli /güzel	49
		Tarihi bir yapı	13	Tarihi bir yapı	30
		Büyük boyutlu	1	Taş bina	1
		Temiz	1	Özel bir bina	1
		Ara Toplam	69	Ara Toplam	81
	Bina Önü	Havuz var	6	Havuz var	3
		Yeşil alanlı	2	Yeşil alanlı	6
		Oturulabilecek banklar var	4	Görünümü iyi	2
		Mevkisi güzel	1	Atatürk heykeli var	1
				Güzel zaman geçirilmesi	1
		Ara Toplam	13	Ara Toplam	13
	Psikolojik Etkisi	Huzur veriyor	2	Huzur verici	3
		Öğrencinin hoşuna gidiyor	1	İyi hissettiriyor	2
		Öğrenciye üniversitede olduğunu hissettiriyor	1	Çok etkileyici	1
		Ferahlatıcı	1	Resim-iş Öğrencilerine ilham veriyor	1
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	7
	Diğer	Üniversiteyi üniversite yapan yer	1	Eğitim fakültesinin temeli	3
		Teknolojik ve gelişmiş	1	Mescidi var	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	4
		Genel Toplam	89	Genel Toplam	105
Yerleşke Bahçesi	Fiziki Yapısı	Yeşil alanlı/doğal bir ortam	34	Yeşil alanlı/doğal bir ortam	28
		Güzel /bakımlı	6	Güzel/bakımlı	6
		Geniş	1	Geniş	1
		Ara Toplam	41	Ara Toplam	35
	Psikolojik Etkisi	Huzur veriyor	12	Huzur veriyor	6
		Öğrenciyi dinlendiriyor	2	Öğrenciyi dinlendiriyor	4
		Öğrencinin hoşuna gidiyor	1	Öğrencinin hoşuna gidiyor	1
		Öğrenciye üniversite ortamını hissettiriyor	1		
		Ara Toplam	16	Ara Toplam	11
	Faydaları	Öğrencinin arkadaşlarıyla vakit geçirebileceği bir yer	5	Öğrencinin arkadaşlarıyla vakit geçirebileceği bir yer	2
		Güzel vakit geçirmeyi sağlıyor	4	Güzel vakit geçirmeyi sağlıyor	3
		Üniversiteyi renklendiriyor	3	Üniversiteyi renklendiriyor	1
		Farklı kişilerle tanışma imkânı sağlıyor	1	Hayvanlara yuva olan bir yer	1
		Ara Toplam	13	Ara Toplam	7
	Diğer	Kapılarda güvenlik görevlileri var	2	Özel ortam	1
		Doğaya duyarlı bir üniversite	1	Arnavut kaldırımlarının güzel görüntüsü	1
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	2
		Genel Toplam	73	Genel Toplam	55
Yemekhane	Yemekler	Lezzetli	16	Lezzetli	1
		Uygun	15	Uygun	4
		Ara Toplam	31	Ara Toplam	5
	Faydaları	Beslenme ihtiyacını karşılıyor	2	Beslenme ihtiyacını karşılıyor	1
		Sosyalleşme sağlıyor	1		
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	1
	Ortam	İyi	3	Temiz	1
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	1
		Genel Toplam	37	Genel Toplam	7

Tablo 15 (devam)

Öğrencilerin Üniversite Yerleşke Ortamında En Sevdikleri Yere İlişkin Görüşleri

Spor Alanları	Ortam	Güzel	10	Güzel	2
		Yeterli düzeyde	4	Antrenmanları güzel	1
				İşlevsel	1
		Ara Toplam	14	Ara Toplam	4
	Faydaları	Öğrenci için bir faaliyet	5	Spor yapma imkânı sağlıyor	1
		Stres atmayı sağlıyor	3		
		Morali yükseltiyor	2		
		Enerji attırıyor	2		
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	1
	Sahalar	Öğrencinin ilgi alanı	7	Öğrencinin ilgi alanı	4
		Futbol sahası iyi	2	Futbol sahası iyi	3
				Tenis kortları iyi	2
				Basketbol sahası iyi	1
				Voleybol sahası iyi	1
		Ara Toplam	9	Ara Toplam	11
		Genel Toplam	35	Genel Toplam	16
Bosna-Hersek Binaları	Bina	Güzel/İhtişamlı	3	Güzel/İhtişamlı	6
		Dış görüntüsü güzel	2	Yeni bir bina	1
		Gerekli araç gereçlerin mevcut olması	2	İsim ile atıf yapılması	1
		Beklentiye karşılıyor	2	Güzel imkânlar sunması	1
		Ara Toplam	9	Ara Toplam	9
	Ortam	Güzel	3	Güzel	2
		Temiz	2		
		Ferah	1		
		Ara Toplam	6	Ara Toplam	2
	Faydaları	Bireysel ve grup çalışmalara uygun	2	Öğrenciyi olumlu etkiliyor	4
		Öğrenci iyi vakit geçiriyor	1	Yeni deneyimler yaşıyor	1
		Öğrenciye bilgisayar dersini sevdireyor	1	Eğitimi güzel	1
		Ara Toplam	4	Ara Toplam	6
		Genel Toplam	19	Genel Toplam	17
Kafeler	Faydaları	Sosyalleşme sağlıyor	4	Sosyalleşme sağlıyor	6
		Ders aralarını geçirebilecek yerler	2		
		İçinde ders çalışabiliyor	1		
		Uygun fiyata beslenme sağlıyor	1		
		Ara Toplam	8	Ara Toplam	6
	Ortam	Güzel	5	Güzel	8
		Eglenceli	2		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	8
		Genel Toplam	15	Genel Toplam	14
İbadet Yerleri		Mescidin olması	2		
		Abdest alma yerleri var	2		
		Ferah	1		
		Din görevlisi var	1		
		Genel Toplam	6		

Öğrencilerin üniversite yerleşke ortamında en sevdikleri yer ile ilgili görüşleri sekiz temada toplanmıştır. Üniversite yerleşke ortamında en sevilen yer “kütüphane” olarak belirtilmiştir. Bayrak’ın (2007) yaptığı araştırmada da, ülkemizde devlet ve özel üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğrenciler, üniversitenin hizmet kalitesi konusunda ilk akıllarına gelen yerin, kütüphane olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin olumlu görüşleri; çalışma ortamı, bina, yayınlar ve dökümanlar, faydaları, konfor, psikolojik etkisi, işleyiş ve diğer adlı alt temalarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip olan kütüphanenin, çalışma ortamı ve kütüphane binası alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla kütüphaneye

ilişkin olarak, çalışma ortamının uygun, donanımlı ve kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphane yerleşke içerisinde en sevdiğim yer. Sessizlik ve çalışma ortamı sebebiyle kütüphaneyi seviyorum.” (AÖ1-Ö4)

“Kütüphaneyi ortam ve kalite açısından yeterli olduğu için çok seviyorum.” (BÖ1-Ö1)

“Kütüphane en sevdiğim yerdir. Çünkü bilgi edinme konusunda çok fazla kitap var ve çalışma ortamı güzel.” (RİÖ4-Ö6)

Öğrencilerin kütüphaneyi sevmeye nedenleri arasında kütüphane binasının güzel, gösterişli, büyük ve geniş olması yer almaktadır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphane en sevdiğim yer. Hem çok güzel bir yer. Hem de ortamını seviyorum.” (TÖ1-Ö3)

“Beni etkileyen yer kütüphane binasıdır. Güzel ve gösterişli olmasından dolayı.” (BÖTÖ4-Ö5)

“Kütüphane en etkileyen yer diyebilirim. Bina olarak güzel, imkânları güzel.” (KÖ4-Ö5)

Öğrencilerin üniversite yerleşke ortamında sevdikleri yerler arasında, ikinci sırada rektörlük binası gelmektedir. Öğrenciler sıklıkla Rektörlük Binasını ve binanın ön kısmında yer alan alanı beğendiklerini belirtmişlerdir. Rektörlük binasının gösterişli ve güzel olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Rektörlük binası mimari açıdan hoş bir üsluba sahip olduğu için.” (TÖ1-Ö3)

“Rektörlük binası. Mimari yapısı nedeniyle.” (İÖ4-Ö4)

“Rektörlük binası. Mimari yapısından dolayı.” (GÖ4-Ö1)

Tor’a (2015) göre, bir bina estetik açıdan güzel olarak tanımlanıyorsa, bu bina öğrencilerin duygu ve hislerine hitap etmektedir. Bu durum, öğrencilerin kendilerini itibarlı hissetme duygusunu artırmaktadır.

Waterloo Üniversitesi'nde tasarımın psikolojik etkileri üzerine araştırma yapan Colin Ellard'a göre, bina cepheleri insanları fazlasıyla etkilemektedir. Örneğin; bina cephesinin ayrıntılı/detaylı bir yapıya sahip ve ilginç olması insanlarda olumlu etki, basit ve monoton bir görünüme sahip olması ise olumsuz etki yaratmaktadır (BBC Future, 2017).

Rektörlük binasının tarihi bir yapı olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Rektörlük binası. Tarihi yerleri sevdiğim için çok ilgimi çekiyor.” (MÖ1-Ö2)

“Rektörlük binası tarihi bir güzelliği olduğu için beni etkiler.” (RİÖ4-Ö3)

“Rektörlük binasını buna örnek verebilirim binanın iç ve dış tarihi yapısı beni etkilemekte.” (KÖ-Ö6)

Öğrenciler, Rektörlük Binasını beğenme gerekçesi olarak tarihi bir yapı olmasını belirtmişlerdir. Rektörlük binasının tarihi yapısının öğrencileri olumlu yönde etkilediği, onlara üniversitede olma duygusunu yaşattığı anlaşılmaktadır. Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası, Cumhuriyet döneminin en önemli mimarlarından olan Mimar Kemaleddin’in eseridir. Ankara’da 1927 yılında yapımına başlanan ve 1930 yılında tamamlanan bu görkemli binayı Mimar Kemaleddin Bey, betonarme iskelet sistem ile inşa etmiştir. Gazi İlk Muallim Mektebi ön ve arka giriş revaklarıyla, toplantı salonundaki balkonun taşıyıcıları dökme mozaik tekniği ile yapılan betonarme sütunlarla çözümlenmiş, böylece bunlar taşıyıcı niteliklerinden daha çok görsel nitelikleri ile önemsenmiştir (Gazi Üniversitesi, 2019a). Öğrencilerin görsel nitelikleri fazla olan bu binadan etkilenmeleri, Mimar Kemaleddin’e dolaylı yoldan gösterilen haklı bir övgüdür (Ek 5, Şekil 35).

Rektörlük binasının ön kısmındaki alan ile ilgili olarak öğrenciler; alanın yeşil, görünüm olarak güzel, konum olarak iyi olduğunu, ayrıca alanda Atatürk heykelinin, havuzun ve bankların yer almasından dolayı binanın ön kısmını beğendiklerini ve güzel zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu konudaki bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Havuz var, bu nedenle temiz ve havadar.” (İÖ1-K3)

“Hem mimari olarak güzel bir yer. Hem de bina önündeki havuzun rahatlatıcı etkisi var.” (ÖÖ1-K3)

“Etrafı yeşil olduğu için. Huzur verdiği için.” (SÖ4,K8)

“Hem görsel olarak hem de yeşillik açısından ilgi çekici.” (SÖ4,K9)

Tor (2015), doğaya ait öğeler içeren bir binanın ve yerleşke çevresinin öğrencilerin mutluluğunu artırdığını belirtmiştir. Doğaya ait öğelerin insanlarda mutluluk oluşturduğunu gösteren bir başka sonuç ise; en mutlu ülke olarak Kosta Rika’nın seçilmesidir. Kosta Rika yeşil olduğu için insanların mutlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Doğanın oluşturduğu bu olumlu etkileri gösteren sonuçlar üzerine, yeşil yerleşke, sürdürebilir yerleşke uygulamaları son zamanlarda üzerinde durulan konular

arasında olmaya başlamıştır. Dünyada ve ülkemizde özellikle son zamanlarda çevreye duyarlı, enerji tasarrufu yöntemlerini kullanan yerleşkelerle, çevresel farkındalık oluşturmak için, yerleşkelerde “Sürdürülebilir Yerleşke-Yeşil Yerleşke” uygulamaları başlatılmıştır (Kurdoğlu, Yurdakul & Bayramoğlu, 2018).

5.1.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Mekânlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar, sınıflar ve atölyeler) ile ilgili görüşleri sırasıyla alt başlıklar şeklinde sunulmuştur.

5.1.2.1. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar) ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan ve öğretim hizmetlerinin gerçekleştirildiği mekânlar (binalar) ; Bosna-Hersek, F Blok, C Blok, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı binalarıdır (Binalara ilişkin fotoğraflar Ek 6,7, 8, 9 ve 10’da sunulmuştur). Öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar) ile ilgili görüşleri Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	F
Olumsuz Görüşler	Fiziksel Durumu	Bakımsız / yıpranmış/eski	50	Bakımsız / yıpranmış/eski	55
		Çevresi kötü	6	Çevresi kötü	4
		Yapısı ve renkleri çekici değil	5	Yapısı ve renkleri çekici değil	3
		Öğrenciye uygun tasarlanmamış	3	Öğrenciye uygun tasarlanmamış	2
		Küçük	2	Küçük	4
		Kirli	11	Çok sıradan	5
		Modern değil	2	Mimari olarak kötü	4
		Düzensiz	2	Aydınlık olmaması	2
		Belli bir estetik anlayışı yok	2		
		Ara Toplam	83	Ara Toplam	79

Tablo 16 (devam)

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Görüşleri

	Yetersiz/az	30	Yetersiz/az	23
	Dikkat çekici değil	15	Dikkat çekici değil	26
	Uygun değil	8	Uygun değil	25
Görseller	Yamuk ve kırık	1	Yamuk ve kırık	2
	Görsel özelliği taşımaması	1	Zamanla çekiciliğini yitirmiş	3
			Karmaşık	2
	Ara Toplam	55	Ara Toplam	81
	İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor	30	İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor	37
Yapı ve Düzenlemeler	Yetersiz	25	Yetersiz	40
	Ara Toplam	55	Ara Toplam	77
	Asansör öğrenci kullanımına açık değil	16	Asansör öğrenci kullanımına açık değil	20
	Tuvaletler kirli ve bakımsız	8	Tuvaletler kirli ve bakımsız	26
	İnternet erişimi zor	2	İnternet erişimi zor	3
	Merdivenleri sorunlu	11	Dinlenecek yer ve çalışma salonları yok	2
	Tuvaletlerde su olmaması/son katlara su çıkmıyor	5	Pencere sistemleri üniversiteye uygun değil	2
Fiziksel Donanım	Kapı arızaları	3	Giriş kapıları bozuk	2
	Döner kapılar tehlikeli	2	Binalarda farklı yer ve mekânlar yok	2
	Tuvaletlerde sabun ve tuvalet kâğıdı yok	1	Mescit ve abdesthaneler yetersiz ve kirli	1
	Tuvalet musluklarının lavaboya yakın olması ergonomik değil	1	Teknolojiden uzak	1
	Tuvalet kapıları kilitli	1		
Olumsuz Görüşler	Ara Toplam	50	Ara Toplam	59
	Olumsuz etkiliyor (renk, mimari)	5	Olumsuz etkiliyor (renk, mimari)	10
	Beklentileri karşılamıyor	2	Beklentileri karşılamıyor	3
	Okuldan soğutuyor	1	Okuldan soğutuyor	1
			Ruhsuz	4
Psikolojik Etkisi			İç açıcı gelmiyor	2
			Lisede gibi hissettiriyor	2
			Eski binalar motivasyonu düşürüyor	1
			Tasarımı enerjiyi düşürüyor	1
	Ara Toplam	8	Ara Toplam	24
	Soğuk	3	Soğuk	1
Konfor	Konforsuz	1	Işıklandırması kötü	1
	Ara Toplam	4	Ara Toplam	2
	Türk Müziği Konservatuvar binası apartman şeklinde	2	Köy okulu gibi	5
			Üniversitenin öğrenci odaklı vizyonuna uygun olmaması	3
			Yapılarda bütünlük yok	2
Diğer			Güzel Sanatlar binasının ismine yakışmaması	2
			Bosna-Hersek binalarının yaşamsallık göstermemesi	1
			Bosna-Hersek binalarının modern olmasının ortamı ruhsuz yapması	1
			Lise binası gibi	1
	Ara Toplam	2	Ara Toplam	15
	Genel Toplam	257	Genel Toplam	337

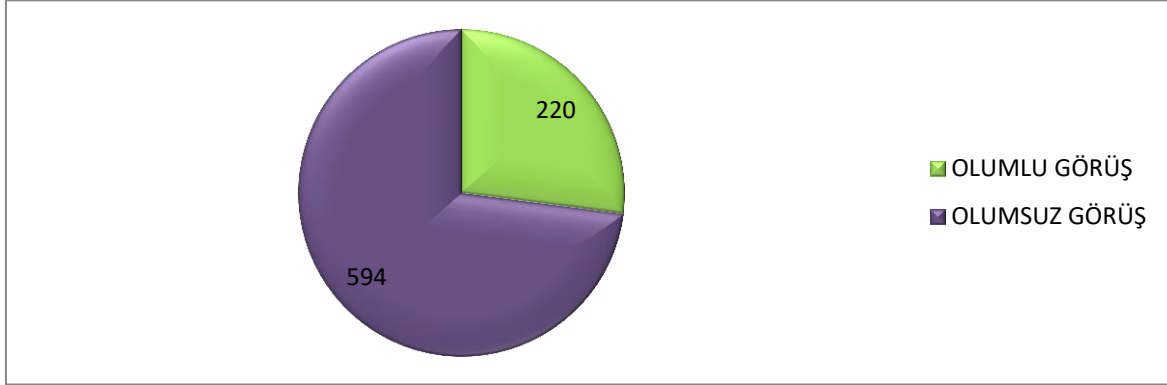
Tablo 16 (devam)

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Görüşleri

	Yeterli	22	Yeterli	14
Yapı ve Düzenlemeler	İlgi ve ihtiyaçları karşılaması	10	İlgi ve ihtiyaçları karşılaması	4
	Ara Toplam	32	Ara Toplam	18
Görsellerin Psikolojik Etkisi	Olumlu/iyi etkiliyor	15	Olumlu/iyi etkiliyor	15
	Mutlu ediyor	6	Mutlu ediyor	2
	Öğrencinin hoşuna gidiyor	5	Öğrencinin hoşuna gidiyor	10
	Öğrenciyi memnun ediyor	2	Öğrenciye okulda olduğunu hissettiriyor	1
	Öğrenciyi heyecanlandırıyor	1	Öğrenciyi motive etmesi	1
	Samimi ve içten	1	Öğrencinin ruhuna hitap etmesi	1
	Ara Toplam	30	Ara Toplam	30
Görsellerin Durumu	Güzel/hoş	10	Güzel/hoş	7
	İlgi çekici	9	İlgi çekici	7
	Yeterli	4	Yeterli	1
	İç açıcı	2	Estetik olarak etkileyici	6
	Çok güzel çizilmiş	1	Çeşitlilik olması	2
	Resim İş Bölümüne uygun	1		
	Ara Toplam	27	Ara Toplam	23
Olumlu Görüşler	Bilgi verici/öğretici	8	Bilgi verici/öğretici	5
	Estetik bakış açısını/duygusunu geliştiriyor	4	Estetik bakış açısını/duygusunu geliştiriyor	3
	Güzel/hoş ortam yaratıyor	6	Genel kültür kazandırıyor	1
	Sanatsal bir duruş kazandırma	3	Soyut kavramları anlamayı sağlama	1
	Farklı bakış açıları kazandırma	2	Sanatsal bilgi ve deneyim sağlama	1
	Yorum yapmayı sağlama	2	Göze hitap etme ve güzelleştirme	1
	Derslere karşı daha azimli kılma	1	Merak uyandırma	1
	Gözlem yeteneğini artırma	1	Resimler insanların iç dünyasını yansıtıyor	1
	Ara Toplam	27	Ara Toplam	14
	Olumlu düşündürüyor	4	Olumlu düşündürüyor	1
Psikolojik Etkisi	Ders işleme isteği uyandırıyor	2	Eski olmasının sevilmesi	2
	Güzel duygular uyandırıyor	2	Yeni binaların öğrencinin hoşuna gitmesi	1
	Öğrencinin sevmesi	1		
	Ara Toplam	9	Ara Toplam	4
Diğer	F blok önünde politik bir çadır olması	2	Temiz	2
			Yeni binalar estetik	2
	Ara Toplam	2	Ara Toplam	4
	Genel Toplam	127	Genel Toplam	93

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar) ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumsuz görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşleri Şekil 8’de sunulmuştur.

Şekil 8. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

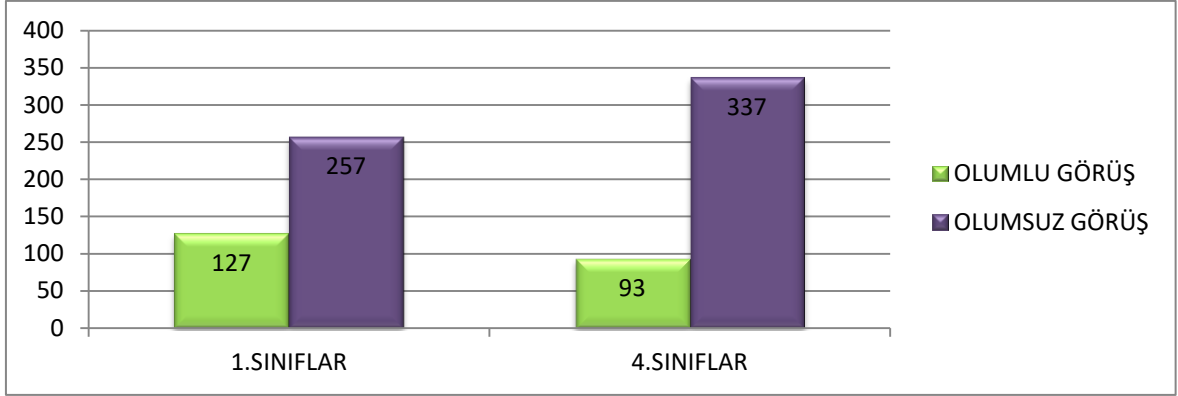
“Binaların ihtiyaç ve ilgiye uygunluk alakası bile yok. Eski olması sebebiyle fazla karamsar ve karamsar olmaya yatkın.” (İÖ1-Ö2)

“Binalar uygun değil. Kendimi lisede gibi hissediyorum. Bazı binalarda asansör yok. Engelli arkadaşlarımız büyük zorluklar yaşıyor. Ayrıca biz de yoruluyoruz.” (İÖ4-Ö9)

“C bloğun eski olması ve yıkık dökük gözükmesi estetik sağlamıyor. Bu durum beni ruhsal olarak da etkiliyor.” (FÖ1-Ö2)

“Özellikle yeni binalar öğrencilere daha uygun, Öğrenci daha fazla düşünülmüş. Derslikleri de daha uygun.” (BÖT4-Ö6)

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 9’da sunulmuştur.

Şekil 9. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşleri, birinci sınıflarda 257, son sınıflarda ise 337’dir. Olumsuz görüşlerin son sınıflarda daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu farkın kaynağı, son sınıf öğrencilerinin binalarda daha fazla zaman geçirmeleri, bu süre zarfında mekânı daha fazla ve daha eleştirel değerlendirebilme fırsatı bulmaları olabilir. Benzer sonuç Çillioğlu’ nun (2010) araştırmasında da görülmektedir. Araştırmada, süre değişkenine göre üniversite ile ilişkisinin uzun zamanı kapsadığı iç paydaş gruplarının kurumu eleştirdikleri görülmüştür.

Sakarya’nın (2006) yükseköğretimde öğrenciye yönelik hizmet kalitesinin ölçmek amacıyla yaptığı araştırmasında, son sınıf öğrencilerinin tatmin düzeylerinin daha düşük seviyede gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu araştırmada da son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin daha fazla olması, tatmin düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. İki araştırmada da son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin ağırlıklı olması paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüşleri; fiziksel durumu, görseller, yapı ve düzenlemeler, fiziksel donanım, psikolojik etkisi, konfor ve diğer isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip olan binalardaki fiziksel durum, görseller, yapı ve düzenlemeler ile fiziksel donanım alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla binaların fiziksel durumuna ilişkin olarak, binaların mevcut durumunu bakımsız, eski, yapı ve renk olarak kötü, boyut olarak küçük, tasarım bakımından öğrenciye uygun, modern ve estetik olmadığını, bina içlerinin kirli ve düzensiz, bina çevresinin ise kötü olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Olumlu bir şey pek söyleyemem. Çünkü bakımsız, eski ve durağan.” (ÖÖÖ1-Ö5)

“Bölümümüzün binası eski ve bakımsız. Eski bina olan rektörlük binası olmasını tercih ederdim. Sanat yapılan ortam ilham açısından oldukça önemli.” (RİÖ4-Ö8)

“Binalar yıpranmış ve sıradan. Bu bizi olumsuz etkiliyor. Gün ışığını bile içine almaması çok kötü bir durum.”(SÖ4,Ö1)

Tezişçi’ nin (2013) yaptığı araştırmada öğrenciler, İstanbul Üniversitesi’nin genel görünüm ve alt yapı imajını yetersiz bulmuşlardır. Bu sonuca gerekçe gösterilen durumlar arasında, binaların çok eski görünümlü, yıpranmış ve tadilata ihtiyaç duyması yer almaktadır. Örneklemnin öğrenim gördüğü bina; ana binadan oldukça uzak, eski evlerin arasında, oldukça bakımsız, ısınma problemi olan, çok yağmur yağdığında içeri su sızdıran bir binadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bu binadan olumsuz etkilenerek bütün üniversiteyi aynı düzeyde değerlendirmiş oldukları düşünülmüştür. Aynı araştırmada Marmara Üniversitesi öğrencilerinin üniversitelerinin genel görünüm ve alt yapı imajına yönelik algılarının, İstanbul Üniversitesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun gerekçeleri arasında binaların düzenli ve bakımlı olması yer almaktadır.

Costello’nun (2001) Hukuk ve Sosyal Hizmetler Fakültelerinin binalarını ve bu binaların fiziksel çevrelerini incelediği araştırmasında, hukuk okulunun binasının sosyal hizmetler okulu binasına göre daha özenli olduğunu, hukuk okulunun duvarlarında mesleğe yönelik yüceltici mesajların yer aldığını, koridorlarının üstünlük hissi verdiğini belirtmiştir. Bu okulun örtük programının ayrıcalık ve özerklik hissi verdiğini, gücün ve otoritenin rollerini, zenginliği, rahatı ve üst sınıf kültürünü almaları için öğrencileri sosyalleştirdiğini belirtmiştir. Sosyal hizmetler okul binası ise, daha mütevazı ve özentisizdir. Bu okulun binasıyla, ihtişamdıan çok faydalılığın önemli olduğu örtük mesajını, okulun fiziki çevresiyle ise, öğrencilere alçak gönüllülük ve tolerans örtük mesajlarını verdiğini belirtmiştir.

Binaların etkilerine değinen bir başka isim ise, Ünlü İngiliz siyasetçi Winston Churchill’dir. İkinci Dünya Savaşı’nda bombalanan parlamento binasının tamiri konusunda konuşurken "Biz binaları biçimlendiriyoruz, sonra onlar bizi biçimlendiriyor" şeklinde ortaya attığı bu tezi, bugün mimarlar, nörobilimciler ve psikologlar haladesteklemektedir (BBC Future, 2017).

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) fiziksel durumu hakkında olumsuz görüş belirtme nedenleri arasında binaların renk ve yapı olarak ilgi çekici olmaması da yer almaktadır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Binamız oldukça sade ve ilgimizi çekmiyor.” (İÖ1-K1)

“Binalar yapısı ve renkleri itibariyle çekici değil. C blok Bosna-Hersek ile kıyaslandığında birçok açıdan çok eksik.” (AÖ1-K8)

Öğrencilerin binalarının renklerine önem verdiği ve renklerden etkilendikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle bina renklerinin seçiminde, renklerin psikoloji üzerindeki etkisinin göz önüne alınması gereklidir. Çünkü renk her an algılama alanımız içinde olan, bireylerin mutluluğu ve sağlıklı yaşamı için önemli rol oynayan, tasarım öğeleri içinde önemli yer tutan bir olgudur.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) estetik bir yapısının olmadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Resim iş eğitimi binasının bölüme uygun bir estetik anlayışı yok.” (RİÖ1-Ö3)

“Binaların daha estetik ve güzel bir yapıda olmasını isterdim ve kendi içinde uyumlu olmasını isterdim.” (RİÖ1-Ö1)

Tor’a (2015) göre; eğer bir bina estetik açıdan güzel tanımlanıyorsa, bu bina öğrencilerin duygu ve hislerine hitap etmekte olup, öğrencilerin kendilerini itibarlı hissetme duygusunu artırmaktadır.

Öğrenciler, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların), fiziksel durumu hakkında çoğunlukla olumsuz değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ancak bu konuda olumlu görüşlere sahip öğrencilerde mevcuttur. Binaların fiziksel durumu hakkında olumlu görüşe sahip öğrenciler; binaların iyi/güzel olduğunu, temiz olduğunu ve estetik olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Binalar eski olabilir, ancak eski olmasına rağmen güzel ve temiz. Bakımsız değil. Eski olmasını seviyorum. Mesela Bosna’yı istemem. C blok bana göre daha iyi. Bildiğim kadarıyla üniversite kurulduğundan beri var. Ancak eski ve küçük olması bazen dezavantaj olabiliyor. Yoğun geçen derslerde sorun olabiliyor.” (AÖ4-Ö1)

“Binalar güzel, olumlu duyguları besliyor.” (RİÖ1-Ö5)

“Binalar mimari açıdan iyi tasarlanmış güzel duygular uyandırıyor.” (KÖ1-Ö6)

Binaların fiziksel durumu sınıflardaki öğretme- öğrenme hizmetlerinin niteliğinde önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü binaların fiziki durumunun öğrenci başarısını artırma veya kısıtlama rolleri olabilir. Eğitim verimliliğine okul binalarının mimarî tarzı, inşaat kalitesi, sağlığa uygun durumu, fizikî mekân rahatlığı tesir etmektedir. Estetik görünümlü, geniş bahçeli, spor tesisli, havadar, sağlık şartlarına uygun her türlü gürültüden uzak okul binaları eğitim kalitesine olumlu tesir edecektir (Kayadibi, ty, s.80). Kaliteli eğitim hizmeti sayesinde ülke kalkınmasına katkıda bulunmuş olacaktırlar.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüşlerinin ikinci alt başlığını görseller oluşturmaktadır. Öğrenciler sıklıkla binalardaki görsellerin sayı olarak yetersiz, bazı görsellerin ise yamuk asılmış ve kırık halde olduğunu, ayrıca mevcuttaki görsellerin dikkat çekici ve uygun olmadığını belirtmişlerdir. Görsellerin yetersiz olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Binalarda yeterince görsel materyal olduğunu düşünmüyorum.” (MÖ1-Ö7)

“Resim iş bölümü olduğunu belli edecek görsel materyaller yetersiz.” (RİÖ1-Ö2)

“Görsel materyallerin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (RİÖ1-Ö4)

“Çok az görsel materyal var .”(BÖTE-Ö2)

“Kütüphane, Rektörlük gibi alanlardaki görseller gayet güzel, ancak diğer alanlarda görsel sayısı çok yetersiz.” (ZEÖ4-Ö7)

Öğrenciler görsel materyallerin faydalı olduğunu, binaları renklendirerek hoş ve güzel bir ortam oluşturduğunu belirttikleri görüşleri de mevcuttur. Görsel materyallerin ortama ve öğrencilere olan bu olumlu katkıları düşünüldüğünde, görsellerin artırılması öğrenci yararına olacaktır. Ayrıca duvarların görsellerle süslenmesi öğrencilere de bir takım mesajlar verecektir. Bir binanın duvarındaki panolar o binadaki kültürün bir simgesi olarak algılanacağından, dolu ve yenilenen panolar öğrencilere önem verildiği mesajını verecektir (Tor, 2015).

Öğrenciler görsellerle ilgili olarak mevcuttaki görsellerin çok dikkat çekici olmadığı belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Dikkat çekici değil. Bu soru sorulana kadar fark etmemiştim bile. Sadece bir kısımda olmamalı arttırılmalı.”(BÖ1-Ö7)

“Görsel materyaller yok denilecek kadar az. Olanlar da çok sıradan ve dikkatimi çekmiyor.”(SÖ4-Ö1)

“Yetersiz ve bazıları dikkat çekici bile değil. Bazıları ise çok irite edici ve yamuk asılmış.”(İÖ4-Ö1)

Öğrenci görüşleri incelendiğinde; bazı öğrencilerin binalardaki görselleri çok sıradan bulduğu, bazı öğrencilerin hiç fark etmediği, bazı öğrencilerin ise irite edici buldukları görülmektedir. Bu nedenle binalardaki görsellerin tekrar gözden geçirilmesi öğrenci yararına olacaktır.

Öğrencilerin, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüş belirtmelerinin bir diğer nedeni ise; binaların yapı ve düzenleme olarak öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaması ve yetersiz kalmasıdır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“İlgi ve ihtiyaçların çok fazla dikkate alınmadığını düşünüyorum.”(OÖ4-Ö2)

“Öğrenciye hitap etmiyor. Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları yeterince dikkate alınmamış.”(GÖ4-Ö3)

Altındağ (2015), okullarda öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının bir bütün olarak ele alınmasının önemli olduğunu, aksi takdirde okul yaşam kalitesinin düşebileceğini belirtmiştir. Hathaway (1991) ise, eğitim yapılarının eğitim ve öğretimin gerçekleştiği mekânlar olarak tuğla ve harçtan çok daha fazlasını ifade ettiğini, toplumun kültürünü, değer ve dünya görüşünü yansıttığını belirtmiştir.

Öğrencilerin, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüş belirtme nedenleri arasında, binalardaki fiziksel donanım da yer almaktadır. Öğrenciler asansör kullanımının öğrenciye açık olmadığını, binalardaki tuvaletlerin kirli olduğunu, tuvaletlerde hijyen malzemelerinin eksik, tuvalet kapılarının kilitli olduğunu, binalarda internet erişiminin zor olduğunu, binaların merdivenlerin sorun yaşattığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Olduğumuz binada merdivenler çok fazla ve asansör yok.” (İÖ1,K3)

“Çoğunlukla f blokta derse giriyoruz ve 5. Katta derse giriyoruz bu bizi çok yoruyor asansörü kullanamıyoruz.” (SÖ1,E1)

“F blokta bir asansör yok. O kadar katı yürüyerek çık. Derse başlamadan yorul. Üniversite vizyonuna bakarsanız öğrenci odaklı ama uygulamada öğrenciyi düşünen yok.”(BÖTÖ4,E6)

Öğrenciler asansörün öğrenci kullanımına açık olmamasının yarattığı olumsuzlukları belirtmişlerdir. Görüşlerden asansörün öğrenci kullanıma açık olmamasının öğrencileri zorladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrenciler üniversitenin öğrenci odaklılık vizyonu ile bu durumun ters düştüğünü vurgulamışlardır.

Öğrenciler öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlarda (binalarda) tuvaletlerin temiz olmadığını, bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Tuvaletler kötü, temiz değil.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Lavabolar çok yetersiz ve pis.” (OÖ1-Ö5)

“Tuvaletler pis, asansörler çalışmıyor laboratuvarlar pis dumansız hava sahaları işgal ediliyor mescit ve abdesthaneler yeterli değil ve temiz değil camlar pis amfi sınıflar yok.” (KÖ4-Ö3)

Cevher’in (2015) araştırmasında da öğrenciler benzer şekilde “Okul temizlik ve hijyen açısından kötü durumdadır, tuvaletlerde sıvı sabunlar ve tuvalet kağıdı bulunmamaktadır”; “Tuvaletler yeteri kadar temiz değildir”; “Lavaboların temiz olmaması” ; “Lavabolarımız eksi sıfırda, lavabolarda peçete yok, o kadar güzel kokuyor ki önünden geçemiyoruz!” ; “Lavabolarda peçetelerin, sabunların karşılanmaması” gibi görüşler ile eğitim gördükleri meslek yüksekokulunu temizlik ve hijyen açısından eleştirmişlerdir.

Tuvaletler ile ilgili ergonomi konusuna dikkat çeken öğrenci görüşü ise şöyledir:

“Tuvaletlerin muslukları lavaboya yakın olduğu için ergonomik olarak el yıkamayı zorlaştırabilmektedir.” (TÖ1,Ö3)

Tuvaletler ile temizlik açısından problemler yaşandığı anlaşılmaktadır. Bazı öğrenciler ise; sabun, peçete ve tuvalet kâğıdı gibi temizlik malzemelerinin eksik olduğunu belirtmişlerdir.

Kayadibi (ty), eğitim verimliliğine etki eden unsurlar arasında okul binalarının hijyenik durumunun da yer aldığını belirtmektedir. Zineldin vd. (2011) araştırmasında, öğrencilerin kalite algısında en önemli etkenin sınıf ve tuvaletlerin temizliği olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, temiz bir ortamı kalite açısından önemli görmekte olup, temiz bir ortamın kendilerini iyi hissetmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Hacıfazlıoğlu’ nun (2006) araştırmasında ise, öğrenciler genel alanların temizliği (derslik, kantin, tuvalet gibi)

konusunda (%70) olumsuz görüş bildirmişlerdir. Araştırma bulguları bu bakımdan paralellik göstermektedir.

Üniversitelerde nitelikli hizmet sağlanabilmesi için; yeterli bina, teknolojik altyapı ve araç gibi girdilerin güçlü bir şekilde yapılandırılması gereklidir. Öte yandan sınıflarda araç ve gereçlerin, laboratuvarlarda donanımların uygun ve yeterli olmasının eğitimde verimliliği artıracığı muhakkaktır (Kayadibi, ty, s.80).

5.1.2.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (sınıflar) ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan ve öğretim hizmetlerinin gerçekleştirildiği mekânlar (sınıflar); Bosna-Hersek, F Blok, C Blok, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı binalarında yer alan sınıflardır (Sınıflara ilişkin fotoğraflar Ek 6,7, 8, 9 ve 10’da sunulmuştur). Öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (sınıflar) ile ilgili görüşleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Konfor	Soğuk	18	Soğuk	18
		Havasız	14	Havasız	7
		Aydınlatması yetersiz	2	Aydınlatması yetersiz	6
		Işıkları yere yakın	1	Gün ışığını içeri almıyor	1
		Ara Toplam	35	Ara Toplam	32
	Ortam	Küçük	19	Küçük	13
		Eski	7	Eski	6
		Bakımsız/kötü	4	Bakımsız/kötü	4
		Yeterince modern değil	1	Geleneksel sıra düzeninde	6
		İlgi çekmiyor	1	Çok sıradan	4
		Konforsuz	1	Kirli	4
				Lise sınıfları gibi	2
				Teknolojiden uzak	1
		Ara Toplam	33	Ara Toplam	40
	Fiziksel Donanım	Bilgisayardaki görüntünün akıllı tahtaya aktarılamıyor/bilgisayarda sorunlar yaşıyor	11	Bilgisayardaki görüntünün akıllı tahtaya aktarılamıyor/bilgisayarda sorunlar yaşıyor	1
		Ses sistemi sorunlu	4	Ses sistemi sorunlu	4
		Projeksiyon düzgün çalışmıyor	4	Projeksiyon düzgün çalışmıyor	9
		Materyaller eksik	4	Materyaller eksik	5
		Sıralar sabit / ders içeriğine göre düzenlenemiyor	3	Sıralar sabit / ders içeriğine göre düzenlenemiyor	11
		Masa ve sıralar rahatsız ediyor	2	Masa ve sıralar rahatsız ediyor	8
		Pencereler bozuk	2	Perdelerin açık renkli olması projeksiyon kullanımını zorlaştırıyor	4
				Tahta herkesin görebileceği şekilde değil	2
		Ara Toplam	30	Ara Toplam	44

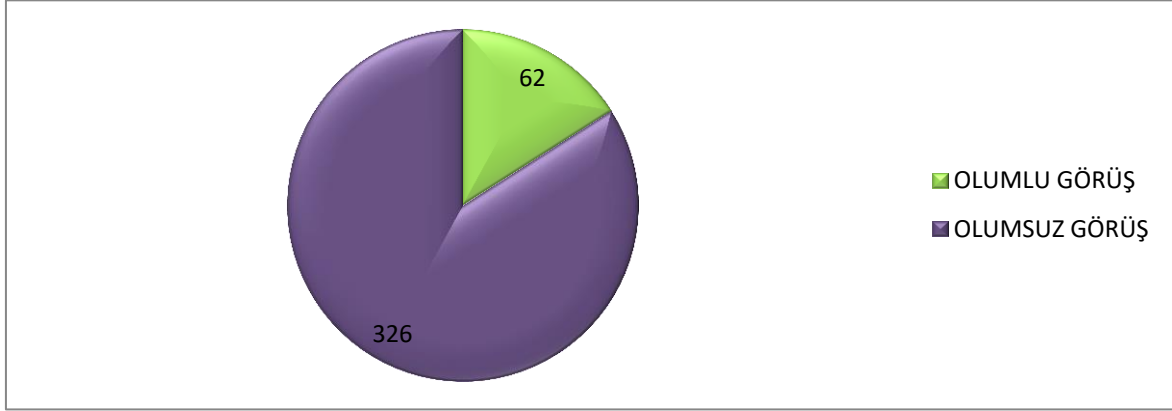
Tablo 17 (devam)

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Görüşleri

Müzik Bölümü Fiziksel Donanımı	Nota sehpaları eksik	7		
	Bireysel çalışma odaları yetersiz	5		
	Bireysel odalarda ses yalıtımı yok	3		
	Eşya yerleştirecek dolap yok	3		
	Piyanolar eski	3		
	Piyanolar kötü/bozuk	3		
	Piyanolar akortsuz	1		
	Sıralar kullanıma uygun değil	1		
	Ara Toplam	26		
	Yapı ve Düzenlemeler			
	Yetersiz	10	Yetersiz	25
	İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor	6	İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor	13
	Ara Toplam	16	Ara Toplam	38
Psikolojik Etkisi	Çok sıkıcı	3	Çok sıkıcı	3
	Öğrenci beğenmiyor	2	Üniversite ortamını hissettirmiyor	3
	Estetik ve ruhsal olarak kötü etkiliyor	1		
	Karamsarlık yaratıyor	1		
	Ara Toplam	7	Ara Toplam	6
Üniversiteye Yönelik Görüşler	Amfi tipi sınıf ortamı az	5	Amfi tipi sınıf ortamı az	6
	Estetik anlayışı yok	1	Öğrenci odaklı değil	3
	Üniversite beklentileri karşılamıyor	1	Yapılmış olmak için yapılmış gibi	1
			Gazi Üniversitesi reklamına uymuyor	1
			Verimli ders işlenmiyor	1
	Ara Toplam	7	Ara Toplam	12
	Genel Toplam	154	Genel Toplam	172
Olumlu Görüşler	Yapı ve Düzenlemeler			
	Yeterli /uygun	22	Yeterli /uygun	12
	İlgi ve ihtiyaçları karşılıyor	8	İlgi ve ihtiyaçları karşılıyor	5
	Ara Toplam	30	Ara Toplam	17
	Ortam			
	Sıralar uygun	2	Sıraları uygun	2
	Eğitime elverişli	2	Rahat	1
	Güzel bir sınıf	2	Öğrencinin memnun olması	1
	Yeterince büyük	1		
	Teknolojik	1		
	Ara Toplam	8	Ara Toplam	4
	Konfor			
	Aydınlatması iyi	1	Aydınlatması iyi	1
	Sıcaklığı uygun	1		
	Ara Toplam	2	Ara Toplam	1
	Genel Toplam	40	Genel Toplam	22

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (sınıflar) ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşleri en fazla “olumsuz görüşler” temasındadır.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşleri Şekil 10’da sunulmuştur.

Şekil 10. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflar) ilişkin bazı olumlu-olumsuz görüşleri şöyledir:

“Derslikler kullanışlı değil, sınıf olarak kapasitesi az, çoğu zaman boğucu bir iklimi var.” (ÖÖÖ1-Ö3)

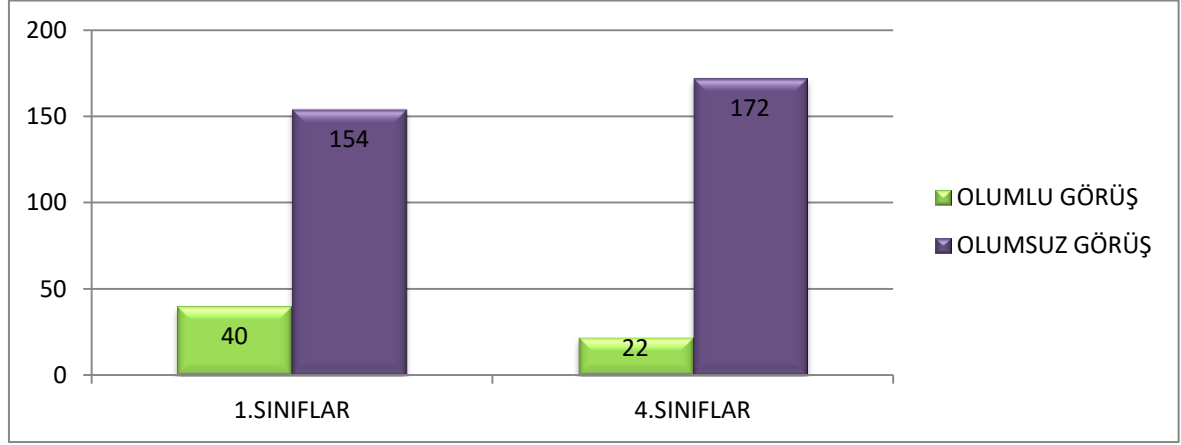
“Dersliklerdeki projeksiyon sorunlu. Sıralara sığamıyoruz lise sınıfı ile aynı.” (BÖ4-Ö3)

“Derslikler öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun değildir. Sıralar ve masalar derslerin içeriğine göre düzenlenebilmeli.” (GÖ4-Ö1)

“Derslikler öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanmış.” (OÖ1-Ö9)

“Derslikler öğrencilerin ihtiyaçları için uygundur.” (TÖ4-Ö1)

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 11’de sunulmuştur.

Şekil 11. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 154, son sınıflarda ise 172’dir. Öğrencilerin olumlu görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 40, son sınıflarda ise 22’dir. Her iki sınıf düzeyinde de olumsuz görüşlerin, olumlu görüşlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak son sınıf öğrencileri, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin daha fazla olumsuz görüş belirtmişlerdir. Son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin son sınıflara göre daha az olmasının nedeni olarak, çeşitli liselerden üniversiteye yeni gelen bu öğrencilerin lisedeki sınıflarının daha kötü olması, bu nedenle üniversite ortamındaki sınıfların beklentilerini karşılamış olması düşünülebilir. Bu düşünceyi destekler nitelikte bir sonuç, Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu (2004) tarafından yapılmış olan çalışmada da ortaya çıkmıştır. Araştırmada birinci sınıf öğrencileri, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre, derslerdeki aktivitelerin teknolojik araçlarla desteklenmesi konusunda daha çekimser bir tutum sergilemişlerdir. Bu durumun, lisedeki öğretmenlerin bu yardımcı araçlardan fazlaca yararlanmamasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin olumsuz görüşleri; konfor, ortam, fiziksel donanım, müzik bölümü fiziksel donanımı, yapı ve düzenlemeler, psikolojik etkisi ve üniversiteye yönelik görüşler alt başlıklarında toplanmıştır. Bu bölümde sınıfların en fazla frekansa sahip olan; konfor, ortam ve fiziksel

donanım alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla sınıfların konfor bakımından soğuk ve havasız olduğunu, aydınlatmasının ise yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Derslikler kışları çok soğuk oluyor.” (BÖ4-Ö3)

“Dersliklerin fazla büyük olması veya fazla küçük olması sınıfın ısını etkilediği için beni olumsuz etkiliyor. Bazen çok soğuk olabiliyor.” (İÖ4-Ö6)

“Işık ve ısıtma yönünden olumsuz düşünüyorum.” (AÖ1-Ö4)

Öğrenme mekânlarında ısıtma ve soğutma sistemlerinin yetersizliği öğreten ve öğrenen açısından problem oluşturabilmektedir. Öğrenme mekânlarında ısıtma sisteminin yeterli düzeyde çalışmaması sonucu mekânın soğuk olması, yaz aylarında ise mekanik havalandırma sistemin yeterli düzeyde çalışmaması nedeniyle mekânın aşırı sıcak olması, dersin verimini olumsuz etkilemektedir (Yorgancıoğlu vd. , 2018).

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) havasız olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Sınıflar havasız kalıyor ve soğuk oluyor. Işık sistemi de uygun değil.” (GÖ4-Ö4)

“Sınıf mevcudun fazla olduğunda sınıfta çok basık ve havasız oluyor.” (ZEÖ4-Ö8)

“Dersliklerde havalandırma yok. Kalabalık olduğumuzda sınıfta kötü kokular oluşmaktadır. Bu da derslerde bizi olumsuz etkilemektedir.” (ÖÖÖ1-Ö9)

Kalabalık bir grubun uzun süre kapalı bir alanda bulunması, ortamın karbondioksit oranını artırarak, rahat nefes almayı, beraberinde rahat çalışmayı engelleyecektir. Bu nedenle sınıfların düzenli olarak havalandırılması eğitim-öğretim etkinliklerinin verimliliği için önemli bir faktördür.

Doğal havalandırmayı sağlayabilmek için pencerelerin açılması, bazen yeterli ısısal konforu sağlamayı engellemektedir. Bu nedenle özellikle dış ortamla doğrudan ilişkisi olmayan öğrenme mekânlarında, pencere açma olanağı bulunmadığından mekanik havalandırma sistemlerinin çalışması daha da önemlidir. Havalandırma yetersizliği, özellikle farklı malzemelerin kullanıldığı uygulamalı derslerde, mekândaki konforu olumsuz yönde etkilemektedir (Yorgancıoğlu vd., 2018).

Tuncel'in (2008a, 2008b) araştırmasında, öğrenciler sınıf ortamının kalabalık, soğuk, havasız ve karanlık olduğunu, sıraların öğrencilerin birbirlerinin ensesini görecektir şekilde

düzenlendiğini bu nedenle dersten zevk almadıklarını ve derse katılım isteği duymadıklarını belirtmişlerdir. Sınıfın etkileşimi sınırlandıran bu fiziki özelliklerinin, öğrencilerin “derse katılım isteğini azalttığı” yorumu yapılmıştır. Bu araştırmada da öğrencilerin sınıfların soğuk, havasız ve aydınlatmasının yetersiz olduğunu belirtmeleri paralellik göstermektedir. Ayrıca sınıfların bu özellikleri Tuncel’in belirttiği gibi öğrencilerin derse katılım isteğini azaltabilir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) aydınlatmasının yetersiz olduğu da anlaşılmaktadır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Dersliklerin ışıkları yere yakın olduğu için rahatsız etmekte.” (TÖ1-Ö3)

“Sınıfların içi yeterince ışık almıyor.” (TÖ4-Ö7)

“Işık yönünden olumsuz düşünüyorum.” (AÖ1-Ö4)

Aydınlatma öğrenme-öğretme süreçlerinde odaklanmayı etkileyeceğinden önemlidir. Ortamdaki iyi bir aydınlatma erken yorulmayı önler, odaklanmayı sağlar, bunun sonucunda iş verimi artar. Gün ışığına yakın bir aydınlatma görüş etkililiğini artırır. Kötü aydınlatma ise yorgunluğu artırır, odaklanmayı güçleştirir ve insanları moral olarak yıpratır. Aydınlatmanın bu önemli etkileri, sınıf ortamında ışığın dağılımına, şiddetine ve rengine dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir (Akbaba & Turhan, 2016).

Demir ve Duruhan’ın (2015) yaptıkları araştırmada, öğrenciler fiziki ortamlara ilişkin çeşitli beklentilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu beklentiler arasında aydınlatma problemlerinin giderilmesi de yer almaktadır. Sınıflarda doğal aydınlatmanın yetersiz kaldığı durumlarda, aydınlatma düzeyi yapay aydınlatma ile sağlanabilir. Yorgancıoğlu vd. (2018) yaptığı araştırmada, öne çıkan alt başlıklardan birinin, aydınlatma konusu olduğu görülmektedir. Araştırmada etkili öğrenme süreçleri için doğal ışığın yeterli olmaması durumunda yapay aydınlatma düzeyinin iyi seviyelere getirilmesinin önemli olduğuna dikkat çekilmiştir.

Her iki sınıf düzeyinde de sınıfların konfor bakımından yetersiz olduğunu belirten öğrencilerin görüşlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Sınıflarda konfor, eğitim-öğretim etkinliklerinin iyi bir şekilde yapılması, nitelikli öğrenme gerçekleşebilmesi, ilgi, dikkat ve derse katılımın ders süresince devamı için iyi bir seviyede olmalıdır. Gürültülü, havasız, aşırı sıcak veya soğuk, aydınlatmanın yetersiz veya fazla olduğu bir ortamda öğrencilerin dikkati dağılacak ve sıkılacaklardır. Bunun sonucunda ise öğrencilerde derse ilgisizlik, dikkat ve güdülenme eksikliği ya da kaygı gibi durumlar ortaya çıkacaktır. Bu

olumsuz durumların oluşmasını engellemek için, sınıflar konfor bakımından uygun seviyelere getirilmelidir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (sınıflar) ile ilgili olumsuz görüş belirtmelerinin bir diğer nedeni ise, sınıfların ortamıdır. Öğrenciler sınıfların ortam olarak küçük, eski, bakımsız ve kötü, sınıflardaki sıra düzeninin ise uygunsuz olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Derslikler küçük, boğuk bir ortam var. Sınıfa girdiğimizde yer bulamıyoruz. Ortam havasız sıkış sıkış oturuyoruz.” (AÖ1-Ö2)

“Derslikler küçük, havasız. Tahtalar küçük olduğu için yazı yazıldığı zaman hemen siliniyor.” (BÖT4-Ö7)

Öğrencilerin görüşlerinden öğrenci-sınıf kapasitesi arasında uyumsuzluk olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum öğrenme-öğretme ilişkisini olumsuz etkileyeceğinden böyle ortamlarda verimin düşeceği düşünülmektedir. Yorgancıoğlu vd.’nin (2018) yaptığı araştırmada, araştırmaya katılan akademisyenler, dersliklerin büyüklüğüne oranla öğrenci sayısının fazla olduğunu, sınıfların kalabalık olmasının öğretme/öğrenme sürecinin verimini olumsuz yönde etkilediğini, kalabalık sınıfların ölçme-değerlendirme süreçlerinin sağlıklı işletilememesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun, öğrencilerin derse odaklanmasını olumsuz yönde etkileme, akademisyen ve öğrenciler arasındaki diyalogu kısıtlama gibi olumsuz sonuçlara neden olduğu belirtilmiştir.

Yaman (2010) kalabalık sınıfların eğitim-öğretim ortamının; kısmen kalabalık olan sınıfların ortamına göre öğrencileri hijyen ve sağlık açısından çok daha fazla olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Hacıfazlıoğlu’nun (2006) araştırmasında, derslik sayılarının yeterliliği konusunda öğrencilerin görüşleri olumsuzdur.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) sıra düzenini uygunsuz bulan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Dersliklerdeki sıralar sabitlenmemeli.” (SÖ4-Ö7)

“Derslikler geçmiş eğitim anlayışını sürdüren şekilde, sıralar sabit. Öğrenci enseyi görüyor. Sıraların hareketli olması daha iyi olur.” (SÖ4-Ö9)

“Dersliklerde sıra yapıları olumsuz durumda bulunuyor. Derslikler yetersiz ve rahatsız edici. Teknolojiden uzak.” (İÖ4-Ö8)

Öğrenciler sabit sıraları, dersin işlenişini kısıtladığı için uygunsuz bulmuşlardır. Tuncel (2008b) duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından fiziki ortamdan kaynaklanan örtük programı incelediği araştırmasında, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinin (*sınıftaki öğrenci sayısı ve yerleşim düzeni*) öğrencilerin etkin katılımını sınırlandırarak; öğretim elemanlarının zorunlu olarak geleneksel rol ve sorumlulukları üstlenmelerine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Sınıfın fiziksel özellikleri, öğretim elemanının yöntem-teknik seçimini sınırlandırarak, öğretim elemanını “*öğretmen merkezli*” bir eğitim durumu düzenlemeye yönlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun ise öğrencilerde, “*öğrenci görüşlerine değer verilmediği*” algısına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerdeki bu algı amaçlanmamış bir öğrenme olup, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinin örtük (gizil) etkisini ortaya çıkarmaktadır. Resmi programlarda öğrencilere, sınıfların fiziki ortam ve düzenlemelerinde öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasının önemi öğretilmeye çalışılırken, üniversitede öğrencilere sunulan sınıf ortamlarının bu durumu yansıtmamasının çelişki yarattığı ifade edilmiştir. Yine Tuncel’in aynı araştırmasında öğrenciler, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinde öğrenci ihtiyaçlarının ve duygularının dikkate alınması gerektiğine ilişkin beklentilerinin olduğunu, ancak bu beklentilerinin karşılanmadığını ve kendilerine sunulan fiziki ortam ve düzenlemelerden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin üniversitede öğrenci ihtiyaçlarının ve duygularının göz ardı edildiği çıkarımında bulundukları anlaşılmaktadır. Bu durum ise, öğrencilerde “*üniversitede öğrenci ihtiyaçlarına ve duygularına önem verilmediği*” örtük (gizil) algısını oluşturmaktadır.

Bacanlı (2006), örtük programın (gizli müfredatın) bir parçası olarak ele alınabilecek en açık faktörün sınıf düzeni olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle sınıf düzeninin vereceği gizli mesajların olumlu olması için, sınıfların fiziki ortam ve düzenlemeleri, resmi programın yanında örtük program da dikkate alınarak uygun hale getirilmelidir.

Demir ve Duruhan’ın (2015) yaptığı çalışmada öğrenciler, sınıfların fiziki ortamlarının öğrenime uygun olarak düzenlenmediğini, yapılan düzenlemelerin etkileşimi sınırlandırdığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, öğrencilerin fiziki ortamlara ilişkin beklentileri arasında dikkatleri canlı tutmaya yönelik öğrenmeye teşvik edici, etkileşime açık oturma düzenlerinin oluşturulması, canlı duvar renklerinin kullanılması, daha az kalabalık sınıfların varlığı yer almaktadır. Araştırmada öğrenci algıları bakımından fiziki ortama ilişkin örtük programın, etkileşimi artırmaya yönelik eğitsel çabaları desteklemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Meraler ve Adıgüzel 'in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri; derslik, atölye ve laboratuvar vb. öğretim ortamlarının yeterli ve bakımlı olmasını yükseköğretimde kalite göstergesi yönünden önemli bulmuşlardır.

Sınıf ortamı ile ilgili olarak farklı bölümlerde öğrenim gören öğrenciler, kendi disiplin alanlarında kullandıkları sınıf ortamındaki olumsuzlukları, ders işlenişi esnasında sınıf ortamının getirdiği sınırlamaları belirtmişlerdir. Sınıf ortamının çeşitli yöntem ve teknikleri uygulayabilecek şekilde tasarlanmış olması gerekliliği, çalışmaya katılan öğrencilerin ifadelerinde yer bulmuştur. Yorgancıoğlu vd. (2018) araştırmalarında iktisadi idari ve sosyal bilimler fakültesi ile hukuk fakültesi öğrencileri tartışma yönteminin, sınıfın fiziki ortamı uygun olmadığı için kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Bu araştırmada da öğrenciler sınıflardaki sıraların sabit olmasının derslerde farklı yöntem ve teknikleri kullanmayı kısıtladığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarının bu bakımdan paralellik gösterdiği görülmektedir.

Öğretme ve öğrenme etkinliklerinin yer aldığı eğitim-öğretim ortamı, öğrencilerin farklı öğrenme amaçları, ilgileri, gereksinimleri ve becerileri ile uygunluk içinde olmalıdır. Çünkü öğrencinin öğrenmesinde, sınıfa ve okula uyum sağlamasında fiziksel çevrenin önemli bir payı vardır (Başar, 2001). Demirhan Yüksel 'in (2011) araştırmasında, öğrencilerin fiziki ortam bakımından kaliteli bir üniversiteden bekledikleri en önemli özelliğin, öncelikle eğitim aldıkları sınıfların ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun yapıda ve donanımda olmasıdır.

Olumsuz görüşler temasında yer alan bir diğer alt başlık fiziksel donanımdır. Bu konuda öğrenciler; akıllı tahtalar ve bilgisayarlarda yaşanan sorunları, projeksiyon, ses sistemi, materyaller, sıralar, masalar ve tahtalar ile ilgili yaşadıkları olumsuzlukları belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bilgisayarlar ve akıllı tahtalar düzenli çalışmıyor. Bilgisayardaki görüntü akıllı tahtaya aktarılamıyor.” (BÖ4-Ö6)

“Bilgisayar ve akıllı tahtalar sorunlu .” (BÖ4-Ö3)

Sınıflarda bu gibi olumsuz durumların önüne geçilebilmesi için; araç-gereç, malzeme ve materyallerin eğitim-öğretim faaliyetlerine katkı sağlayacak şekilde tahsis edilmesi gerekmektedir. Demirhan Yüksel 'in (2011) araştırmasında öğrenciler, fiziksel donanım bakımından kaliteli bir üniversiteden bekledikleri en önemli özelliğin, öncelikle eğitim hizmetini aldıkları sınıf ortamının her yönden yeterliliği ve kalitesi olduğunu

belirtmişlerdir. Sakarya'nın (2006) yükseköğretimde öğrenciye yönelik hizmet kalitesini değerlendirmek amacıyla yaptığı araştırmada, öğrenciler eğitim-öğretim kaynaklarını değerlendirirken “modern öğretim araçları ve donanımı vardır” önermesine 3.59'luk ortalamayla en yüksek puanı vermişlerdir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği yer olan sınıfların, oturma düzeni ve sınıfta bulunan araç-gereç, mobilya, resim vb. ile donatılma biçimi, öğrenci sayısı gibi fiziki düzenlemeler ve özellikler örtük programı temsil eden unsurlar içermektedir (Yüksel, 2004). Program dışı davranışları azaltmak ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için sınıf ve materyallerin düzenlenmesi gerekmektedir.

5.1.2.3. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (atölyeler) ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan ve öğretim hizmetlerinin gerçekleştirildiği mekânlar (atölyeler) ; Resim-iş Anabili Dalı atölyeleridir (Atölyelere ilişkin görseller Ek 10'da sunulmuştur). Öğrencilerin üniversite yerleşkesinde öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (atölyeler) ile ilgili görüşleri Tablo 18'de sunulmuştur.

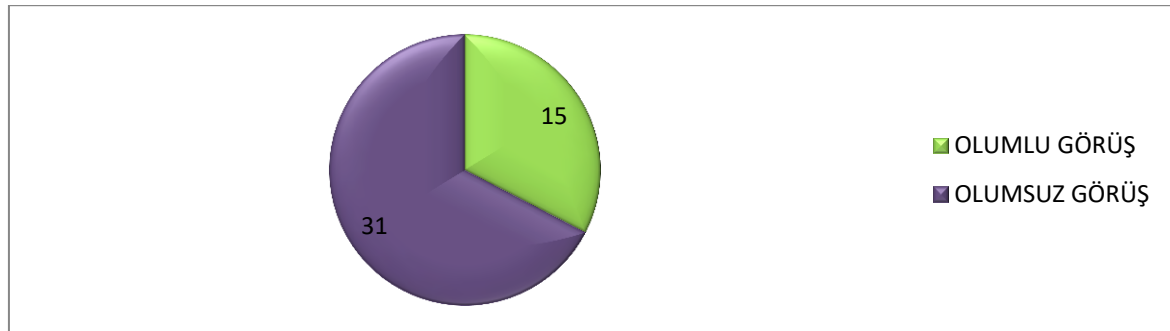
Tablo 18

Öğrencilerin Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Fiziksel Donanım	Her atölyede öğrenci çalışmaları yok	3	Teknolojiden uzak	1
		Masalar ve malzemeler eski	2	Sabit internet yok	1
		Dolaplar küçük	1	Bazı malzemeler eksik	1
		Ara Toplam	6	Ara Toplam	3
	Ortam	Kirli	1	Kirli	1
		Düzensiz	1	Ferah olmaması	3
		Bakımsız	1	Yetersiz ve küçük	3
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	7
	Konfor	İyi güneş almıyor	1	Soğuk	2
		Havalandırması yetersiz	1	Karanlık	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	3
	Psikolojik Etkisi	Genel bir atölye anlayışını hissettirmiyor	1	Eski olması motivasyonu düşürüyor	1
		Yeterince sıcak ve samimi gelmiyor	1	Olumsuz etkiliyor	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	2
	Materyal Temini	Model çizimi için öğrencinin model bulması ve parasını ödemesi	1	Bütün malzemelerin alımı öğrenciye ait	1
		Dolap kilitlerini öğrenci alıyor	1		
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	1
		Genel Toplam	15	Genel Toplam	16
Olumlu Görüşler	Ortam	Çalışma ortamı uygun	4	Yeterli	1
		Sanatsal bir ortam	1	Geniş ve rahat	1
		Sade ve güzel	1		
		Düzenli	1		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	2
	Psikolojik Etkisi	Olumlu etkiliyor	1	Öğrenci seviyor	2
		Sakinleştiriyor	1	Rahat geliyor	1
				Öğrencinin ruh halini etkiliyor	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	4
		Genel Toplam	9	Genel Toplam	6

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (atölyeler) ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşleri en fazla “olumsuz görüşler” temasındadır.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşleri Şekil 12’de sunulmuştur.

Şekil 12. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

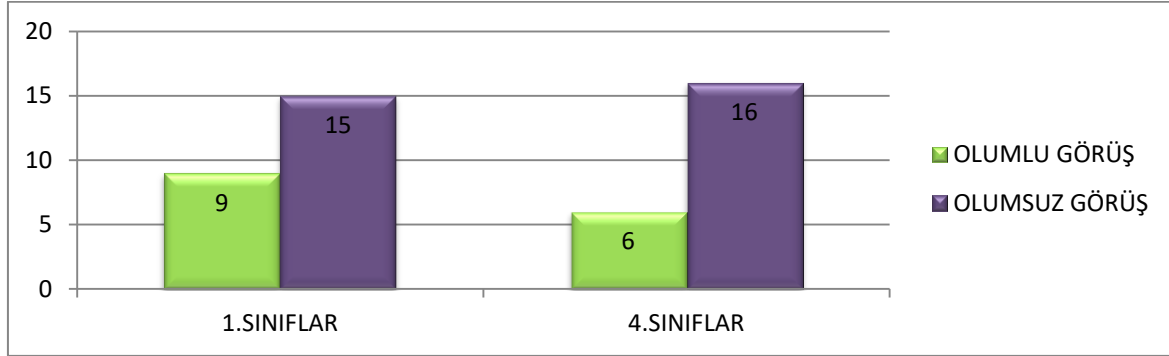
“Atölyedeki masaların eski olması, dolapların küçük olması gibi olumsuz durumlar beni kötü etkiliyor.” (RİÖ1-Ö1)

“Atölyeler dar olunca sığmakta zorlanıyoruz. Geniş olunca da ısınmıyor. Atölyeler çok karanlık ışık olmayınca çalışamıyoruz.” (RİÖ4-Ö10)

“Atölyelerde malzemelerimiz eksi model çizimi için desen dersimizde bizler model buluyoruz para ödüyoruz. Dolap kilitlerine bizler para veriyoruz eskileri öğrenciler tamamlıyor.” (RİÖ4-Ö4)

“Atölyelerimiz oldukça güzeller, daha da sıcak ve samimi hale gelebileceğini düşünüyorum.” (RİÖ1-Ö3)

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 13’te sunulmuştur.

Şekil 13. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 15, son sınıflarda ise 16’dır. Öğrencilerin üniversiteyi tanımaları ve hakkında fikir sahibi olmaları için belirli bir zaman gerekir. Ancak hem birinci sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin neredeyse aynı oranda olumsuz görüş ortaya koymalarının nedeni, bu alanların gerçekten eksik yanlarının olması olabilir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin olumsuz görüşleri; fiziksel donanım, ortam, konfor, psikolojik etkisi ve materyal temini isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip olan atölyelerdeki fiziksel donanım ve ortam alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler, çoğunlukla atölyelerin

fiziksel donanımına ilişkin olarak, her atölyede öğrenci çalışmalarına yer verilmediğini, fiziksel donanımların teknolojiden uzak, atölyelerde yer alan masaların ve malzemelerin eski olduğunu, ayrıca sabit internet olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Atölyelerde öğrenci çalışmaları var. Öğrenci çalışmalarına bu şekilde yer verilmesi, değer verilmesi güzel bir şey. Ama her atölyede bu söz konusu değil. Öğrenci çalışmalarına yer verilmesi motivasyon açısından oldukça önemli.”
(RİÖ1-Ö4)

Öğrenciler her atölyede kendi çalışmalarını görmek istediklerini belirtmişlerdir. Atölyelerde öğrencilerin kendi yaptıkları çalışmalara yer verilmesinin onları motive ettiği anlaşılmaktadır. Atölyelerin teknolojiden uzak olduğunu belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Atölyeler teknolojiden uzak öğrencinin ihtiyacını karşılamıyor.” (RİÖ4-Ö6)

Buyurgan (2007), araştırmasında eğitimde teknolojinin gerektiği gibi kullanılamaması, öğrencinin motivasyonunu ve başarısını olumsuz etkileyen faktörler arasında belirlenmiştir.

Atölyelerde masaların ve malzemelerin eski olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Atölyedeki masaların eski olması yapacağımız çalışmaları olumsuz etkiliyor.”
(RİÖ1-Ö1)

“Masalar eski model olduğu için kullanımı zor oluyor.” (RİÖ1-Ö4)

Buyurgan (2007), yaptığı araştırmasında, araştırmaya katılan Gazi Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğrenciler, eğitim öğretimin veriminin artmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin % 13,6’sı derslik ve atölyelerin araç-gereç eksiklerinin giderilmesini ve derslerin daha gelişmiş teknoloji ile işlenmesini önermiştir. Kazu ve Özdemir (2004) araştırmasında da, öğrenciler atölyelerdeki teknik imkânlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (atölyelere) ilişkin olumsuz görüşlerinin ikinci alt başlığını ortam oluşturmaktadır. Öğrenciler sıklıkla; atölyelerin temiz, düzenli ve ferah olmadığını, bakımsız olduğunu, ortamının küçük ve yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Atölyeler daha temiz olmalılar.” (RİÖ1-Ö1)

“Gazi üniversitesi için atölyeleri temizlik açısından uygun bulmuyorum, daha temiz ve bakımlı olabilir.” (RİÖ4-Ö5)

Öğrencilerin bir kısmı atölyelerin ortamının temizlik açısından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu tarz olumsuz durumlar, öğrencilerde çalışma ortamına önem verilmediği algısını oluşturabileceğinden önemlidir.

Atölyelerin yetersiz ve küçük olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Tam olarak uygun olduğunu düşünmüyorum atölyelerin. Bana yetersiz geliyorlar.” (RİÖ4-Ö3)

“Yeterli değil, oldukça bakımsızlar.” (RİÖ4-Ö8)

“Atölyelerin çoğu dar, karanlık ve soğuk bir ortama sahip bulunmaktadır. Çalışmak için uygun değil. Bu nedenle benim için yetersiz.” (RİÖ4-Ö10)

Sanatsal eğitimin verildiği bu ortamların yetersiz ve küçük olması, bu ortamda verilen eğitimi, öğrencilerin motivasyonunu, öğrencilere kazandırılacak sanatsal bilgiyi olumsuz etkileyebileceğinden gereken yeterlilik sağlanmalıdır. Ayrıca atölyelerin küçük ve yetersiz olması, atölyede eğitim gören öğrencilerde, atölyelere önem verilmediği, bu tarz alanlarda verilen eğitimin önemli olmadığı algısını oluşturabileceğinden ortamdaki kaynaklı bu tarz algıların oluşmasına zemin hazırlayabilecek durumlar ortadan kaldırılmalıdır. Öztütüncü (2016) bireylerde estetik ve sanatsal duyguların ortaya çıkarılması, yönlendirilmesi ve yaşam biçimi haline getirilebilmesi için, bireylere uygun zaman ve ortamlarda sanat eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

5.1.3. Üniversite Yerleşkesindeki Sosyal-Kültürel Mekânlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin üniversite yerleşkesinde yer alan konferans salonları, spor alanları, müzeler, sanat galerisi ve kütüphane ile ilgili görüşleri sırasıyla alt başlıklar şeklinde sunulmuştur.

5.1.3.1. Üniversite Yerleşkesindeki Konferans Salonlarına İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin konferans salonları ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan ve öğrencilerin hakkında görüş

belirttiği konferans salonları, F Blok, Neşe Yağız ve Mimar Kemaleddin Konferans salonlarıdır (Konferans salonlarına ilişkin görseller Ek 11’de sunulmuştur). Öğrencilerin konferans salonları ile ilgili görüşleri Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19

Öğrencilerin Konferans Salonlarına İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Ortam	Küçük	26	Küçük	30
		Birçok yönden yetersiz	23	Birçok yönden yetersiz	9
		Basık ve havasız	4	Basık ve havasız	8
		Sıradan	1	Teknolojiden uzak	2
				Balkon sisteminin odaklanmayı engellemesi	1
		Ara Toplam	54	Ara Toplam	50
	Etkinlikler	Az	18	Az	15
		İlgi uyandırma düzeyi düşük	3	İlgi uyandırma düzeyi düşük	5
		Düşünceleri etkileyecek sayıda ve nitelikte değil	3	Düşünceleri etkileyecek sayıda ve nitelikte değil	3
		Etkinlikler ders saatleriyle çakışıyor	2	Etkinlikler ders saatleriyle çakışıyor	4
		Alana yönelik etkinlik yok	2	Alana yönelik etkinlik yok	2
		Hep belirli konularda etkinlikler var	1	Hep belirli konularda etkinlikler var	1
		Şair, yazar ve bilim adamları gelmiyor	1	Arapça ile ilgili etkinlik yok	1
		Ara Toplam	30	Ara Toplam	31
	İşleyiş	Yapılan etkinliklerden haber alınamıyor /Duyuru kısmı yetersiz	9	Yapılan etkinliklerden haber alınamıyor /Duyuru kısmı yetersiz	10
		Erişim kolay değil	9	Erişim kolay değil	7
		Bu alanların tanıtımı iyi yapılmıyor	3	Bu alanların tanıtımı iyi yapılmıyor	2
		Salonlar yeterli olmadığı için bazı sempozymlar sınıflarda görülüyor	1	Konferans vermek için izin prosedürleri uzun	2
				Engele sahip bireyler için erişim zor	1
		Ara Toplam	22	Ara Toplam	22
	F Blok	Çok küçük	5	Çok küçük	3
		Koltukların arası çok dar	4	Koltukların arası çok dar	2
		Koltuk sayısı az	3	Kötü	1
		Yetersiz	3		
		Kapısı kürsüye çok yakın	1		
		Ara Toplam	16	Ara Toplam	6
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversiteye karşı olumsuz etkiliyor	3	Üniversiteye yetmeyen ve yakışmayan yerler	1
		Konferans salonları katılım oranlarının düşük olduğunu gösteriyor	1	Dizaynın okulun tarihiyle bağlantısı yok	1
		Kullanma gereği duyulmayan bir alan	1	Gazi üniversitesi kültür sanat konusunda çok fazla çalışma yapmıyor	1
		Çok fazla aktif kullanılmıyor	1	En kritik etkinliklerin yapıldığı yerlere gereken önem verilmiyor	1
		Üniversite hayal kırıklığı yaşıyor	1		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	4
		Genel Toplam	129	Genel Toplam	113

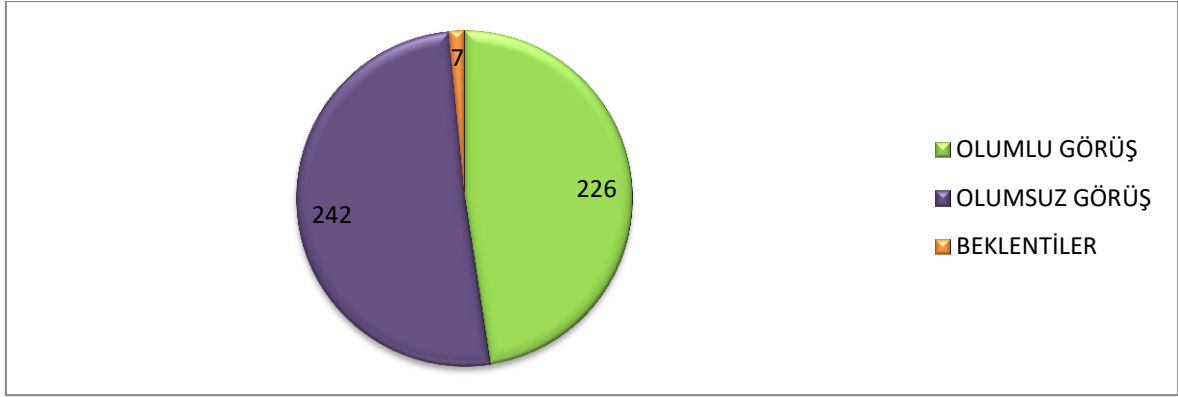
Tablo 19 (devam)

Öğrencilerin Konferans Salonlarına İlişkin Görüşleri

Olumlu Görüşler	Erişim kolay	35	Erişim kolay	45
	Bilgilendirmeler yeterli	2	İstenilen zamanda kullanılması	1
	Katılım ve ilgi yoğun	1		
	Ara Toplam	38	Ara Toplam	46
	Güzel tasarlanmış	11	Güzel tasarlanmış	7
	İmkânları bakımından yeterli	6	İmkânları bakımından yeterli	7
	Oturma alanları yeterli	3	Oturma alanları yeterli	7
	Ses sistemleri yeterli	2	Ses sistemleri yeterli	4
	Ferah ve temiz	1	Ferah ve temiz	2
	Sessiz	1	Düzenli	7
	Havali	1	Işıklandırması iyi	2
			Konforlu	1
	Ara Toplam	25	Ara Toplam	37
	Üniversiteye ilişkin düşünceleri olumlu etkiliyor	10	Üniversiteye ilişkin düşünceleri olumlu etkilemesi	25
	Üniversite yeterlilik seviyesini gösteriyor	1	Üniversiteyi yaşanılabilir kılıyor	3
	Üniversitenin gelişmiş olduğunu düşündürüyor	1	Üniversiteye yakışır yerler	2
	Üniversitenin adını olumlu etkiliyor	1	Üniversite tercihini etkileyen alanlar	1
	Üniversite öğrenciye her konuda dolaylı bilgi sağlıyor	1	Büyüklüğü ve sanat etkinlikleri bakımından sanata değer verildiğini gösteriyor	1
	Ara Toplam	14	Ara Toplam	32
	Olumlu etkiliyor(sosyal-kültürel gelişim)	3	Olumlu etkiliyor(sosyal-kültürel gelişim)	7
	Yapılan etkinlikler motive ediyor	1	Bilimsel bir çalışma iyi hissettiriyor	2
	Öğrenciye üniversiteyi daha çok sevdireyor	1	Ortamdaki olumlu duygu insana geçiyor	1
	Ara Toplam	5	Ara Toplam	10
	Güzel ve eğitici	1	Güzel ve eğitici	2
	Akademik çalışmalara yer veriliyor	1	Faydalı programlar yapılıyor	3
	Başarılı çalışmalar oluyor	1	Sosyal ve kültürel etkinlikler yapılıyor	1
	Kişilerin görüş ve duyguları paylaşılıyor	1	Güncel olaylar ile ilgili konuşmalar	1
	Ara Toplam	4	Ara Toplam	7
Faydaları	Sosyal alanda geliştiriyor	1	Konferans bittikten sonra kazanım oluyor	2
	Kişisel gelişim sağlıyor	1	Ders dışında farklı şeyler öğreniliyor	2
			Öğrenciye eksik olduğu alanlarda katkı sağlıyor	1
			Öğrenciyi kültürel ve sanatsal olarak geliştiriyor	1
	Ara Toplam	2	Ara Toplam	6
	Genel Toplam	88	Genel Toplam	138
Beklentiler	Daha fazla binada konferans salonunun olması	1	Daha fazla binada konferans salonunun olması	1
	Daha dikkat çekici olması	1	Salonların niteliğinin artırılması	2
			Büyük salonlarda ilginin dağılmasının önlenmesi	1
			Salonların tümünün bir binada toplanması	1
	Genel Toplam	2	Genel Toplam	5

Öğrencilerin konferans salonları ile ilgili görüşleri olumlu görüşler, olumsuz görüşler ve beklentiler olmak üzere üç temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumsuz görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşleri Şekil 14’te sunulmuştur.

Şekil 14. Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin konferans salonları ile ilgili olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

“Bu salonlar bence çok güzel ve imkânları bakımından yeterli.” (ÖÖÖ1-Ö4)

“Konferans salonlarının üniversiteye yakışır şekilde olduğunu düşünüyorum. Bu salonları oldukça beğeniyorum. Ses sistemi ve ışık açısından herhangi bir sorun yok.”(SÖ1-Ö1)

“Olumlu etkilemekte ve eksik olduğumuz alanlarda eksiklerimiz kapsamında katkısı olmakta.” (TÖ4-Ö1)

“Güzel ortamlar. Ortamda olan duygu insana geçiyor. Olumlu etkiliyor.”(İÖ4-Ö6)

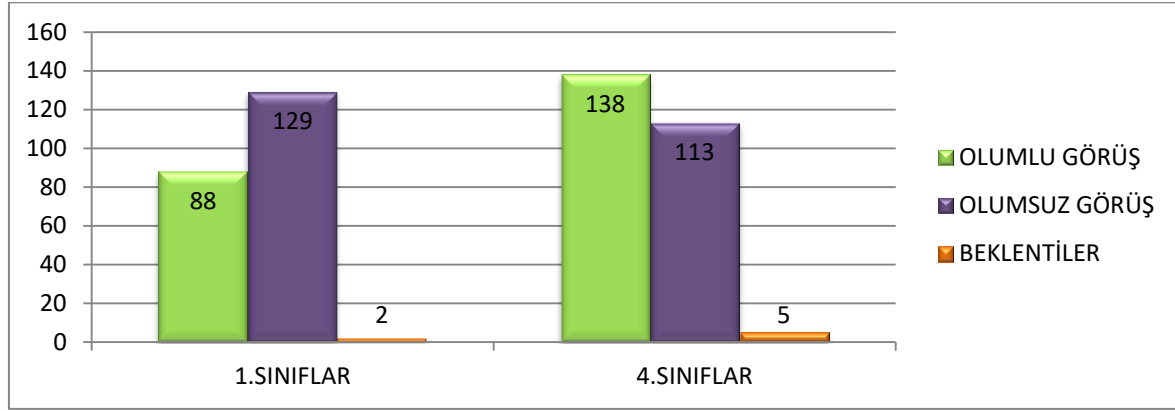
“İletişim ve duyuru sorunu var. Bir yerde olan sempozyum yada konferanstan haberdar olmuyoruz. ”(İÖ1-Ö4)

“Salonlar ya çok büyük oluyor ilgi dağılıyor ya da çok küçük oluyor. Programı ayakta izliyoruz.”(OÖ1-Ö5)

“Kapasiteleri küçük. Çok fazla kültür sanat etkinliği olmuyor. Aralıklı şeyler oluyor. Arapça ile ilgili hiç etkinlik yok. Çok büyük kayıp.”(AÖ4-Ö1)

“Yer açısından çok küçük yapılan faaliyetlere gelen öğrenciler yer bulamadığı için çıkmak zorunda kalıyorlar.” (FÖ4-Ö3)

Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 15'te sunulmuştur.

Şekil 15. Konferans salonlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrenciler konferans salonları ile ilgili duygu ve düşüncelerini olumlu veya olumsuz etkileyen durumları belirtmişlerdir. Konferans salonları ile ilgili birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu; son sınıf öğrencilerinin ise, olumlu ve olumsuz görüşlerin neredeyse aynı olduğu belirlenmiştir. Bu durumun nedeni olarak, üniversiteye yeni başlamış olan son sınıf öğrencilerinin konferans salonlarını son sınıf öğrencileri kadar yeterince iyi deneyimlememiş olmaları, bu alanlarda yapılan etkinliklere yeterince katılmamış olmaları, etkinliklerden nasıl haberdar olabileceklerini bilmemeleri ve duyuru kısmını yetersiz görmeleri olabilir.

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumsuz görüşleri; ortam, etkinlikler, işleyiş, f blok ve üniversiteye yönelik görüşler isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip olan ortam ve etkinlikler alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla konferans salonlarının ortamına ilişkin olarak, küçük, yetersiz, basık ve havasız olduğunu, ortamın teknolojiden uzak olduğunu ve balkon sisteminin kendilerinde odaklanmayı engellediğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“F bloktaki konferans salonu küçük.” (TÖ1-Ö6)

“Konferans salonları daha büyük olmalı.” (FÖ1-Ö5)

“Konferans salonu çok küçük, daha büyük yapılabilir.” (RİÖ4-Ö4)

Konferans salonlarının yetersiz olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“F bloğun konferans salonu yeterli bulmuyorum.”(TÖ1-Ö3)11

“Konferans salonları daha büyük olabilir. Çünkü önemli bir etkinlik olduğunda ayakta kalma durumu çok yaşanıyor.”(ZEÖ4-Ö9)

Erçevik ve Önal’ın (2011) yaptığı araştırmada, kent içi yerleşke ve kent üniversitelerindeki öğrenciler, yerleşkelerindeki sosyal ve kültürel etkinlik alanlarını “yetersiz” bulmaktadırlar. Bu araştırmada da öğrencilerin, sosyal ve kültürel etkinlik alanı olan konferans salonlarını yetersiz bulmaları, iki araştırmanın benzer noktasıdır.

Konferans salonları ile ilgili bir diğer alt başlık etkinliklerdir. Öğrenciler konferans salonlarında yapılan etkinliklerin az ve ilgi uyandırma düzeyinin düşük olduğunu, düşünceleri etkileyecek sayıda ve nitelikte etkinlik olmadığını, yapılan etkinliklerin ders saatleriyle çakıştığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Konferans salonlarında gerçekleşen etkinlikleri az buluyorum.” (SÖ1-Ö5)

“Bu salonlar da yapılan etkinliklerin sayısı artırılmalı, yetersiz.”(TÖ1-Ö2)

“Konferans salonlarında çok fazla kültür sanat etkinliği olmuyor. Aralıklı şeyler oluyor. Arapça ile ilgili hiç etkinlik yok. Çok büyük kayıp.”(AÖ4-Ö1)

“Konferans salonlarında etkinlik olarak çok eksiklik var. Bu salonlar etkin olmadıkça taş yığınının öteye geçmiyor.”(BÖTÖ4-Ö2)

Öğrenciler konferans salonlarında çok fazla kültür sanat etkinliği yapılmadığını, aralıklı etkinlikler yapıldığını, bazı alanlarla ilgili etkinliklerin yapılmadığını, hep aynı tarz etkinliklere yer verildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazıları ise konferans salonlarında etkinlik olmadığı sürece bu tarz alanların, taş yığınının başka bir şey ifade edemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu sonuç bir binanın tasarlandığı amaca hizmet etmemesi durumunda, o binanın öğrenci gözünde değersiz duruma düşeceğini göstermektedir.

Naralan ve Kaleli’nin (2012) yaptığı araştırmada da Atatürk Üniversitesinde yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinlerin düzenlenmediğini düşünen öğrencilerin oranı, yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinliklerin düzenlendiğini ifade eden öğrencilerden biraz daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Konferans salonlarındaki etkinliklerin ilgi uyandırma düzeyinin düşük olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Sosyal olan bu alanlar etkinlik bakımından yeterli seviyede değil. Olan etkinlikler de ilgi uyandırmıyor. Bu alanlar bu yönden dikkatimi çekmemektedir.”(BÖ1-Ö7)

“Daha sık ve ilgi çekecek güzel etkinlikler yapılabilir. Yapılan etkinlikler ilgimi çekmiyor.” (ÖÖÖ1-Ö11)

“Pek fazla etkinlik yok varsa da öğrencilerin bilgilendirilmesinde sıkıntı var şimdiye kadar 1 2 etkinlikten haberdar oldum onlarda herkesin ilgi duyacağı konular değil.” (TÖ1-Ö6)

“Etkinlikler nicelik olarak fazla olsa da nitelik olarak fazlasıyla etkisiz.”(SÖ4-Ö1)

Öğrencilerin, konferans salonlarında yapılan etkinlikleri yetersiz görmesi ve ilgi uyandırma düzeyini düşük bulmaları, herkesin ilgi duyacağı konularda etkinlik yapılmadığı ve etkinliklerin nitelik olarak etkisiz olduğunu akla getirmektedir. Dolayısıyla üniversitede öğrencilerin ilgileri doğrultusunda ve geniş bir yelpazede yeni etkinlikler planlanarak uygulamaya dönüştürülmelidir. Etkinlikler ile ilgili öğrencilerin olumlu görüşleri de mevcuttur, ancak olumsuz görüşlerin daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Erçevik ve Önal’ın (2011), araştırmasında kent dışı yerleşkedeki üniversite öğrencileri, sosyal ve kültürel etkinlik alanlarını “hiçbir zaman” kullanmama nedeni olarak, %50 oranında etkinlik alanlarının cazip olmamasını gerekçe göstermişlerdir. Kent içi yerleşkedeki öğrenciler ise, sosyal ve kültürel etkinlik alanlarını “hiçbir zaman” kullanmama nedeni olarak, %43 oranında etkinlik alanlarını yeterli bulmamalarını, %14 oranında etkinlik alanlarını cazip bulmamalarını gerekçe göstermişlerdir.

Öğrencilerin konferans salonları ile ilgili olumsuz görüşlerini oluşturan bir diğer başlık, işleyiştir. Öğrenciler konferans salonlarının işleyişi ile ilgili olarak; konferans salonlarında yapılan etkinliklerden haber alamadıklarını, bu alanlara erişimin kolay olmadığını, üniversitede bu alanların tanıtımının yeterince iyi yapılmadığını, salonlar yeterli olmadığından bazı sempozyumların sınıflarda yapıldığını, konferans verilmek istendiğinde izin prosedürlerinin uzun olduğunu ve engele sahip bireyler için erişimin zor olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Haberimiz olmuyor genelde, duyuruların daha fazla olması gerek.” (RİÖ1-Ö1)

“Öğrencilerin bilgilendirilmesinde sıkıntı var şimdiye kadar bir-iki etkinlikten haberdar oldum.” (OÖ1-Ö6)

“İletişim ve duyuru sorunu var. Yerleşke içindeki bir konferans salonundaki konferanstan haberdar olmuyoruz. ”(İÖ4-Ö4)

“Etkinliklerden haberdar olamıyoruz. Duyurular sadece afişlerle sınırlı kalıyor.”(FÖ4-Ö2)

“Konferans duyuruları eksik ve dersler ile çakışıyor.” (RİÖ4-Ö8)

Öğrencilerin yapılan etkinliklerden haberdar olmadıklarını ve duyuru kısmını yetersiz gördüklerini belirtmeleri, konferans salonlarındaki faaliyetlere erişim açısından üniversite ile öğrencilerin daha güçlü iletişim kurması gerektiğini göstermektedir.

Konferans salonlarına erişimin kolay olmadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kolay erişim sağlanamıyor ve sürekli aktif etkinlik yok.”(BÖTÖ1-Ö5)

“Kolay erişim sağlamak mümkün değildir.” (RİÖ4-Ö1)

Öğrencilerden bazıları konferans salonlarına erişimin kolay olmadığını belirtse de, erişimin kolay olduğunu belirten öğrencilerin daha fazla olduğu görülmektedir.

Konferans salonlarının işleyişi ile ilgili öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşleri karşılaştırıldığında, özellikle konferans salonlarındaki etkinlikler ile ilgili duyurulardan haberdar olmadıkları belirten öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Öğrencilerin böyle bir görüş içinde bulunması nedeniyle, organizasyonların duyurulmasında sadece ilan panoları ile kısıtlı kalınmamalı, daha çok bireye ulaşabilmek için çeşitli ilgi çekici önlemler alınmalıdır. Konferans salonlarına erişim durumu ile ilgili görüşler incelendiğinde, erişimin kolay olduğunu belirten öğrencilerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler yapılacak etkinliklere erişim sağlamak istediklerinde bunun kolay olduğunu bildirmişlerdir. Yapılacak olan organizasyonlara öğrencilerin katılımını arttırmak ve bu tür faaliyetlerdeki çeşitliliği sağlamak için, katılımcıların geniş ilgi ve istekleri göz önünde tutularak planlamalar yapılmalı ve gerektiğinde öğrencilerin kendilerine sunulacak hizmet ve bilgileri alabileceği yerleri de öğrenmeleri sağlanmalıdır.

5.1.3.2. Üniversite Yerleşkesindeki Spor Alanlarına İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin spor alanları ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan açık ve kapalı spor alanları ele alınmıştır.

(Spor alanlarına ilişkin görseller Ek 12’de sunulmuştur). Öğrencilerin spor alanları ile ilgili görüşleri Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20

Öğrencilerin Spor Alanlarına İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumlu Görüşler	İşleyiş	Erişim kolay	23	Erişim kolay	25
		Ücreti uygun	2	Ücreti uygun	4
		Öğrenci istediği aktiviteyi gerçekleştirebiliyor	2	Öğrenci istediği aktiviteyi gerçekleştirebiliyor	2
		Spor aktiviteleri güzel	1		
		Görevliler ilgili	1		
		Ara Toplam	29	Ara Toplam	31
	Ortam	Yeterli	7	Yeterli	6
		Havuz temiz / güzel	2	Havuz temiz / güzel	4
		Geniş/kullanışlı	1	Güzel	2
		Oldukça iyi	1	Basketbol sahası iyi	1
		İlgi çekekcek nitelikte	1	Aletler yeterli	1
		Futbol sahası iyi	1		
		Tenis kortları iyi	1		
		Sıcak	1		
		Ara Toplam	15	Ara Toplam	14
	Psikolojik Etkisi	Olumlu etkiliyor	12	Olumlu etkiliyor	10
				Öğrencinin spor alanlarını beğenmesi	3
				Spor yaparken mutlu etmesi	1
				Sporu ve spor yapmayı çok sevdirmesi	1
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	15
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Spora önem veren bir okul	3	Spora önem veren bir okul	3
		Sosyal bir üniversite anlayışını oluşturması	1	Öğrenciye değer veren bir okul	1
		Üniversite gelişmişliğinin göstergelerinden biri	1	Üniversitenin bakım/temizlik konusunda özenli olduğunu göstermesi	1
		Üniversite için ön planda	1		
		Ara Toplam	6	Ara Toplam	5
	Faydaları	Stres atmaya ve yeni arkadaş edinmeyi sağlıyor	1		
		Sosyalleşme sağlıyor	1		
		Okula alışmayı kolaylaştırıyor	1		
		Ara Toplam	3		
		Genel Toplam	65	Genel Toplam	65

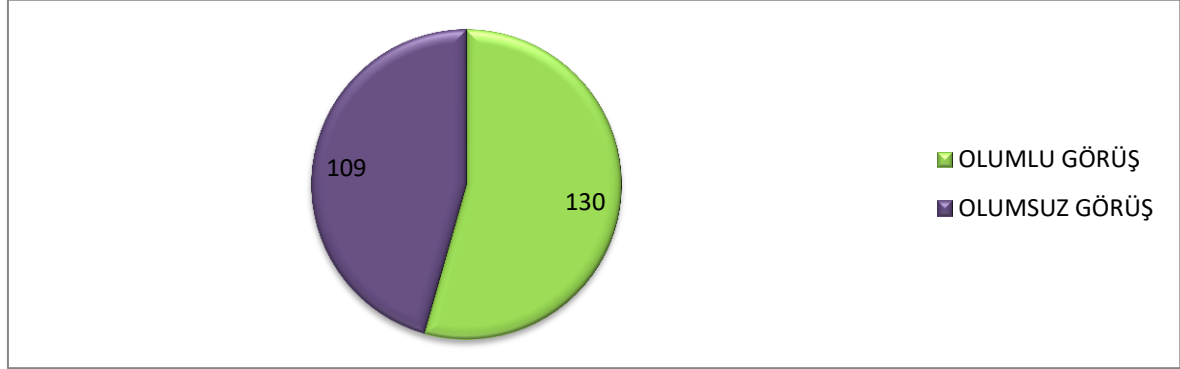
Tablo 20 (devam)

Öğrencilerin Spor Alanlarına İlişkin Görüşleri

Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Ücreti pahalı	4	Ücreti pahalı	3
		Erişim zor	2	Erişim zor	9
		Salonları bulmak zor /yönlendirmeler eksik	2	Salonları bulmak zor /yönlendirmeler eksik	4
		Salonların açık olduğu saatler uygun değil	1	Salonların açık olduğu saatler uygun değil	2
		Kız-erkek karışık	1	Kız-erkek karışık	1
		Aşırı kalabalık	1	Aşırı kalabalık	1
		Arkadaşlık ilişkileri seviyesiz	2		
		Görevliler ilgisiz	1		
		Turnuvalar yetersiz	1		
		Hakemler kötü	1		
		Ara Toplam	16	Ara Toplam	20
	Spor Malzemeleri	Aletler yetersiz	7	Aletler yetersiz	7
		Bazı aletler bozuk	2	Bazı aletler bozuk	3
		Açık voleybol sahasının filesi eski	1	Malzemeler eski	1
		Futbol sahası küçük	1	Kıyafet dolaplarında anahtar yok	1
				Basketbol ve voleybol sahalarında toplar konusunda sorun yaşanıyor	1
		Ara Toplam	11	Ara Toplam	13
	Ortam	Kapalı spor alanları küçük	5	Kapalı spor alanları küçük	6
		Kapalı spor alanları öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz	3	Kapalı spor alanları öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz	5
		Açık spor alanları yetersiz	1	Faklı spor dallarını içeren daha fazla alan yok	1
		Açık spor alanları bakımsız	1	Çağın çok gerisinde	1
				Kullanışsız	1
				Havuz çok kalabalık /kirli	1
				Rektörlük sahası yetersiz	1
		Ara Toplam	10	Ara Toplam	16
	Psikolojik Etkisi	Olumsuz etkiliyor	2	Olumsuz etkiliyor	8
		Spor yapma isteğini alıyor	3		
		Önem verilmediğini düşündürüyor	1		
		Hayal kırıklığı yaşıyor	1		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	8
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Gazi Üniversitesine göre yetersiz	1	Aktif kullanılmadığından üniversiteye yönelik bir etki oluşturmuyor	1
		Gazi Üniversitesi gibi çok köklü bir üniversite beklentiyi karşılamıyor	1		
		Lisedeki spor alanları üniversiteden daha iyiydi	1		
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	1
	Konfor	Kapalı spor alanları havasız	2	Kapalı spor alanları havasız	1
				Kapalı spor salonunun ısıtması yetersiz	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	2
		Genel Toplam	49	Genel Toplam	60

Öğrencilerin spor alanları ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumlu görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşleri Şekil 16’da sunulmuştur.

Şekil 16. Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşleri

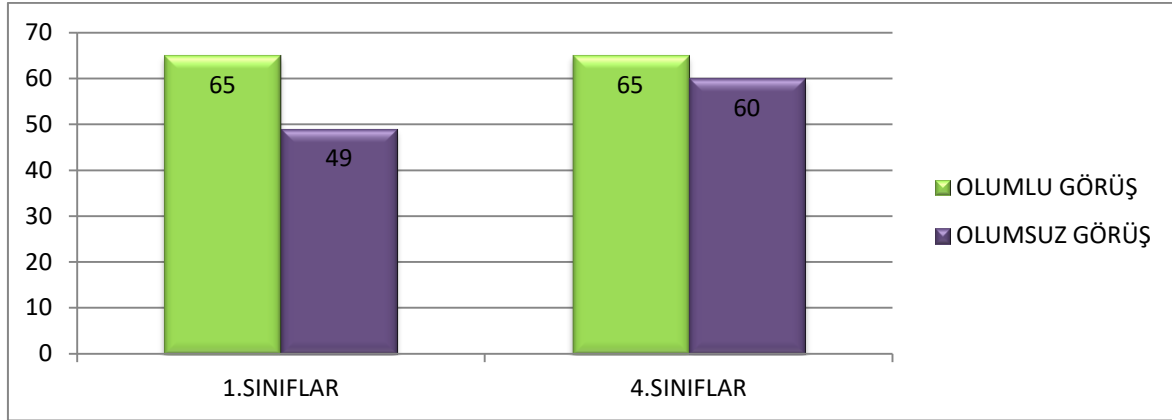
Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

“Spor salonunu çok seviyorum. Olumlu katkı sağlıyor.”(İÖ4-Ö7)

“Rektörlük spor sahasını ve diğer spor alanlarını seviyorum. Çünkü sporu ve spor yapmayı çok seviyorum. Spor yaparken çok mutlu oluyorum. Spor alanları bakımlı ve temiz geliyor. Üniversitemiz bu konuda özenli.”(BÖTÖ4-Ö6)

“Spor alanları küçük. Yoğun saatlerde gittiğimizde salonlardan istediğimiz gibi yararlanamıyoruz. Ve havasız geliyor. Rektörlük sahası yetersiz. Basketbol ve voleybol sahalarında toplar konusunda sıkıntı var.”(BÖTÖ4-Ö7)

Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 17’de sunulmuştur.

Şekil 17. Spor alanlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Spor alanları ile ilgili öğrencilerin olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin olumlu görüşlerinin frekansı, birinci sınıflarda ve son sınıflarda 65'tir. Öğrencilerin üniversiteyi tanımaları ve hakkında fikir sahibi olmaları için belirli bir zaman gerekir. Bu nedenle son sınıf öğrencileri üniversite ile ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip olmuş, bu nedenle spor alanlarını daha iyi değerlendirmiş olabilirler. Varol' un (2017) yaptığı tez çalışmasında da, fakülte öğrencilerinin eğitim gördükleri sınıf düzeylerine göre spora yönelik tutumları arasında bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu araştırmada da öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüşleri, sınıf düzeylerine göre farklılık göstermediğinden araştırma bulguları paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumsuz görüşleri; işleyiş, ortam, psikolojik etkisi, üniversiteye yönelik görüşler ve faydaları isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde diğer bölümlerden farklı olarak en yüksek frekansa sahip başlıkların değil, ilginç bulunan psikolojik etkisi ve üniversiteye yönelik görüşler alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler spor alanlarının olumlu psikolojik etkisine ilişkin olarak; spor alanlarının olumlu etkilediğini, spor alanlarını beğendiklerini, spor yaparken mutlu olduklarını ve spor yapmayı çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Güzel memnunum, olumlu etkiliyor, genel olarak alışmamı kolaylaştırıyor.”
(TÖ1-Ö2)

“Olumlu yönde etkiliyor. Güzel ve aktif yerler ve yeterli.”(BÖTÖ4-Ö5)

“Olumlu yönde etkilemektedir. Çok iyi, ucuz, temiz ve bütün aletler var.” (ZEÖ4-Ö2)

Spor alanlarının öğrencileri psikolojik olarak olumlu etkilemesi, bu alanların, sadece fiziksel bir takım faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir ortam olmadığını, öğrencilerin duygusal bakımdan da gelişmesi için çok önemli sosyal alanlar olduğunu göstermektedir. Çünkü spor alanlarında gerçekleştirilen spor faaliyetleri, bedensel ve ruhsal sağlığı koruyarak, kişinin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır (Tazegül, 2014).

Ünsal ve Ramazanoğlu (2013) sporun, insanın fiziksel, bilişsel ve ruh sağlığı ile kişilik ve benlik algısını geliştirdiğini; kişiye bilgi, beceri ve deneyim kazandırarak topluma adaptasyonunu ve bütünleşmesini sağladığını belirtmektedirler. Aracı (2001) da sporun, kişilerin fiziksel gelişimlerinin yanı sıra duygusal gelişimlerini de olumlu destekleyen bir alan olduğunu belirtmiştir. Ayrıca spor yapan bireylerde psikolojik açıdan haz alma ve mutlu olma duygularının yaşandığını vurgulamıştır.

Spor alanlarını beğendiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Spor alanlarını beğeniyorum. Stresimizi atıyoruz. Spor yapabiliyoruz.” (SÖ4-Ö1)

“Spor salonunu çok beğeniyorum. Olumlu katkı sağlıyor.” (İÖ4-Ö7)

Öğrenciler, spor alanlarının çeşitli faydalarını göz önünde bulundurarak beğendiklerini belirtmişlerdir. Tazegül’ün (2014) araştırmasında, sporun kişilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sporun kişilik gelişiminin yanı sıra sosyalleşmede de önemli rolünün olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin bir kısmı ise, spor alanlarından psikolojik açıdan olumsuz etkilendiklerini, spor alanlarının spor yapma isteklerin aldığını ve hayal kırıklığı yaşattığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kapalı spor salonları küçük durumdadır. Çok çeşitli spor aleti ve kullanım yok. Bu nedenle olumsuz etkilemektedir.” (MÖ1-Ö1)

“Üniversite beni bu alanda olumsuz etkiliyor. Çünkü yeterince iyi değil.” (İÖ1-Ö4)

“Spor alanları olumsuz etkiliyor. Spor alanlarına her öğrenci giremiyor. O bölümü okuyan öğrenciler rahat kullanabiliyor.” (SÖ4-Ö9)

Öğrenciler, spor alanlarının ortam ve fiziksel donanım olarak yetersiz olması, spor alanlarını rahat kullanamama gibi çeşitli gerekçeler nedeniyle, bu alanlardan olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerde spor alanlarının oluşturduğu olumsuz etkilerin giderilmesi için, spor alanlarında gereken yapı, donanım ve gereçlerin bir araya getirilmesi

oldukça değerli bulunmaktadır. Akandere'nin (1997) üniversite gençliğinde görülen kaygının giderilmesinde sporun etkisini incelediği araştırmasında; düzenli spor yapan grupların kaygısında sürekli azalmanın ortaya çıktığı görülmüştür.

Spor alanlarının spor yapma isteğini azalttığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“İçerisinde spora dair bir malzeme görmek oldukça zordur. Oraya girdiğimde spor yapasım gelmiyor.” (AÖ1-Ö1)

“Spor salonu küçük ve yeterince alet yok. Spor yaparken sıra beklemek zorunda kalıyoruz. Beklerken spor yapmaktan vazgeçiyorum.” (İÖ1-Ö4)

Öğrencilerde, sportif faaliyetlere yönelimin geliştirilmesi için, bu alandaki öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenmesi oldukça önemli olup, öğrencilerin talepleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Spor alanlarının hayal kırıklığı yaşattığını belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Spor alanlarından daha fazla şey beklemişken hayal kırıklığına uğradım.” (FÖ1-Ö5)

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüşlerini oluşturan bir diğer önemli başlık, üniversiteye yönelik görüşlerdir. Öğrenciler spor alanları ile üniversitenin, spora önem veren, öğrenciye değer veren bir okul olduğunu, kendilerinde sosyal bir üniversite anlayışını oluşturduğunu, , gelişmişliğinin göstergesi olduğunu, bakım/temizlik konusunda özenli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Okul spor yapmamıza yardımcı oluyor ve ucuz. Spora önem veriyor.” (BÖ1-Ö1)

“Üniversitenin spor konusunda öğrencisini desteklediğini düşünüyorum.” (BÖTÖ4-Ö6)

Öğrencilerde spor alanlarının üniversiteye karşı oluşturduğu, spora önem veren bir okul olduğu algısı oldukça önemlidir. Üniversite öğrencisine sunduğu spor alanları ve spor yapma imkânları ile bu örtük (gizil) algıyı oluşturmuştur. Bu algının güçlenmesi üniversitenin spor imajı için önemlidir. Bu algıyı daha da güçlendirecek düzenlemeler yapılması hem üniversite imajı hem de öğrencilerin spora teşviki açısından önemlidir.

Üniversitenin öğrenciye değer verdiğini düşünen öğrenci görüşü şöyledir:

“Özen gösterilen alanlar. Öğrencisi olarak üniversitenin bize değer verdiğini hissediyorum.” (BÖTÖ4-Ö3)

Üniversite öğrencisine sunduğu spor alanları ve spor yapma imkânları ile öğrenciye değer veren üniversite algısını oluşturmuştur. Bu algı yine örtük (gizil) algı olup, öğrencilerin üniversiteye karşı olan tutumunu olumlu etkileyeceğinden, bu alanlara üniversite tarafından her zaman önem ve özen gösterilmelidir.

Üniversitenin bakım/temizlik konusunda özenli olduğunu belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Rektörlük spor sahasını ve yerleşkedeki diğer spor alanlarını seviyorum. Çünkü sporu ve spor yapmayı çok seviyorum. Spor yaparken çok mutlu oluyorum. Spor alanları bakımlı ve temiz geliyor. Üniversitemiz bu konuda özenli.”(BÖTÖ4-Ö6)

Öğrenciler spor alanlarında karşılaştıkları ortamın temiz ve bakımlı olduğunu düşünmektedirler. Bu ortam ile üniversite öğrencilerinde, bakımlılığa ve temizliğe önem veren üniversite örtük (gizil) algısını oluşturmaktadır.

Spor alanlarının öğrencilerde üniversiteye yönelik olumsuz görüşler oluşturduğu da görülmektedir. Öğrenciler bu konuda, spor alanlarının Gazi Üniversitesi için yeterli olmadığını, aktif kullanılmadığı için üniversiteye karşı bir etki oluşturmadığını, Gazi Üniversitesi gibi çok köklü bir üniversitenin beklentiyi karşılamadığını, öğrencinin okuduğu lisenin spor alanlarının üniversiteden daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Gazi Üniversitesine göre yetersiz olduğunu belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Gazi Üniversitesine göre yeterli değil. Böyle bir Üniversiteye böyle bir spor alanı yetersiz ve kötü kalıyor.”(KÖ1-Ö1)

Üniversitenin spor programlarının, spor tesislerinin ve spor takımlarının olup olmaması ve bunların niteliği, kullanılabilirliği ve bu imkânlardan haberdar olunması üniversiteye yönelik algıyı etkileyeceğinden önemlidir.

Tezişi'nin (2013) yaptığı araştırmada, Marmara Üniversitesinin spor imajının düşük olmasının nedeni olarak, Göztepe Yerleşkesi'ndeki spor alanlarının öğrencilere göre yetersiz olması görülmüştür. Araştırmada üniversitenin spor imajının belirlenmesinde, üniversitenin spor olanakları değerlendirilmiştir. Yerleşkede bulunan spor alanları en kalabalık yerleşke olan Göztepe Yerleşkesi'ndeki öğrencilere yetmemektedir.

Yavuzer (1987), 1985 yılında 5306 üniversite öğrencisine üniversite gençliğinin problemlerini saptamak üzere yaptığı araştırmasında, öğrenciler *spor imkânlarının olmamasını* ilk sorun olarak ileri sürmüşlerdir. Yine Yavuzer'in (1987) başka bir araştırmasında gençler en önemli sorun olarak *spor imkânı olmamasını* göstermişlerdir.

Gazi Üniversitesi gibi çok köklü bir üniversitenin beklentiyi karşılamadığını belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Gazi Üniversitesi çok köklü, büyük ve güzel bir üniversite olduğu için beklenti çok büyük beklenti karşılanamıyor.”(BÖ1-Ö2)

Öğrenci üniversiteye gelmeden önce spor alanları ile ilgili büyük beklenti içerisindeyken, üniversiteye gelince bu alanların beklentilerini karşılamadığını belirtmiştir. Beklentilerin karşılanmaması okula ilişkin olumsuz tutumu oluşturacağından, bu alanda gereken önlemler alınmalıdır.

Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri; sportif amaçlı tesis ve alt yapı zenginliğini yükseköğretimde kalite göstergesi yönünden önemli bulmuşlardır. Polat (2011), bir üniversitenin örgütsel imajını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında öğrencilere göre üniversitenin spor imajının spor alanlarından dolayı düşük düzeyde algılandığını tespit etmiştir.

Okuduğu lisenin spor alanlarının üniversiteden daha iyi olduğunu belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Okuduğum lisenin spor alanları daha iyi olduğu için Üniversiteye ilişkin görüşlerini kötü etkiledi. ”(BÖ1-Ö10)

Öğrenci, öğrenim görmüş olduğu lisenin spor olanakları ile üniversitedeki spor olanaklarını karşılaştırdığında, öğrenim görmüş olduğu lisenin spor olanaklarının daha iyi olduğunu belirtmiştir. Üniversitenin ortaöğretimin bir üst kademesi olmasından dolayı, öğrencilerin spor alanları ile ilgili olarak daha büyük beklenti içerisine girdikleri anlaşılmaktadır. Üniversitenin mevcut spor alanlarının bazı öğrencilerin beklentilerini karşılamamış olmasının, bu öğrencilerin üniversiteye karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin üniversiteye yönelik olumsuz geliştirmelerini önlemek ve spora olan ilgilerini artırmak için, üniversitedeki spor alanlarının daha da geliştirilmesi gereklidir.

5.1.3.3. Üniversite Yerleşkesindeki Müzelere İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin müzeler ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesi rektörlük binası altında olan müzeler ele alınmıştır

(müzelere ilişkin görseller Ek 13’de sunulmuştur). Öğrencilerin müzeler ile ilgili görüşleri Tablo 21’de sunulmuştur.

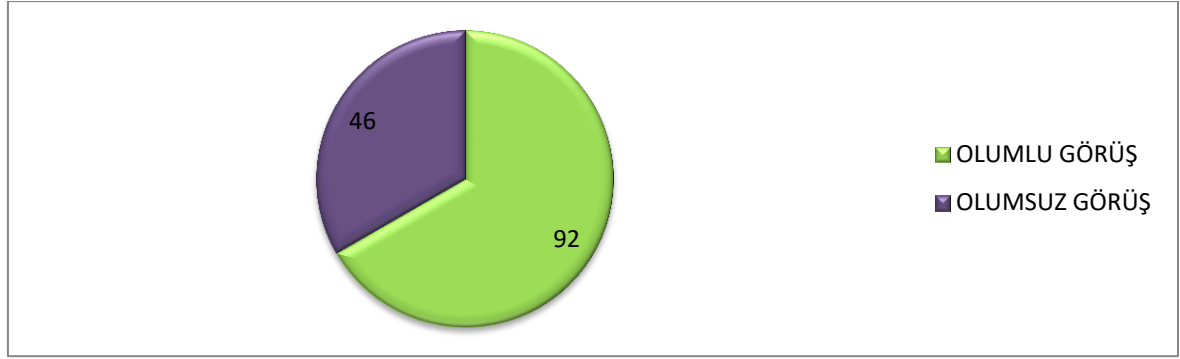
Tablo 21

Öğrencilerin Müzelere İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumlu Görüşler	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Erişim kolay	8	Erişim kolay	20
		Üniversitenin geliştiriyor ve öğrencisini geliştiriyor	1	Üniversitenin geliştiriyor ve öğrencisini geliştiriyor	1
		Tarihi değerlere önem veriyor	1		
		Üniversiteyi daha çok sevdiriyor	1		
		Üniversiteye yarar sağlıyor	1		
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	21
	Faydaları	Kişisel gelişim sağlıyor	3	Kişisel gelişim sağlıyor	10
		Sosyal yönden geliştiriyor	3	Sosyal yönden geliştiriyor	1
		Sanatsal bilgi sağlıyor	1	Yeni bilgiler öğretiyor	6
		Estetik duygusu kazandırıyor	1	İyi vakit geçirmeyi sağlıyor	3
				Entelektüel düzeyi artırıyor	1
		Ara Toplam	8	Ara Toplam	21
	Ortam	Etkileyici	2	Güzel	7
				Yeterli	5
				Kullanışlı	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	13
	Psikolojik Etkisi	Üniversitede olma duygusunu hissettiriyor	2	Olumlu etkiliyor	6
				Değerli hissettiriyor	3
				Mutlu ediyor	2
				Motivasyonu artırıyor	1
				Memnuniyet sağlıyor	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	13
		Genel Toplam	24	Genel Toplam	68
Olumsuz Görüşler	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversite öğrencilerini yeterince haberdar etmiyor	10	Üniversite öğrencilerini yeterince haberdar etmiyor	9
		Erişim zor	1	Erişim zor	3
		Ara Toplam	11	Ara Toplam	12
	Ortam	Yetersiz	4	Yetersiz	4
		Küçük	3	Küçük	3
				İlgi çekici değil	3
				Kalabalık	1
				Bakımsız	1
				Kasvetli	1
				Aydınlatması kötü	1
				Sanatsal değeri az	1
				Bodrum katında müze olması basitlik	1
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	16
		Genel Toplam	18	Genel Toplam	28

Öğrencilerin müzeler ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumlu görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin müzelere ilişkin görüşleri Şekil 18’de sunulmuştur.

Şekil 18. Müzelere ilişkin öğrenci görüşleri

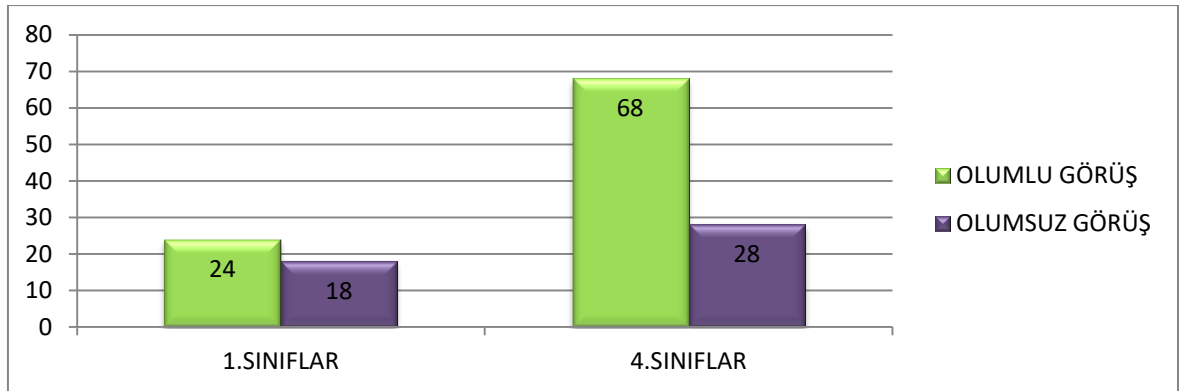
Öğrencilerin müzeler ile ilgili olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

“Müzeler sayesinde üniversitemizin daha çok geliştiğini ve öğrencinin de geliştirdiğini düşünüyorum.” (TÖ1-Ö4)

“Müzelerin olması üniversite içinde gezebileceğimiz ve öğrenebileceğimiz bir yer sağlaması açısından olumlu görüş oluşturuyor.” (ZEÖ4-Ö8)

“Bence bizim üniversitemiz için müze yetersiz. Gazi üniversitesinin daha büyük ve güzel müzesi olmalı.” (MÖ1-Ö2)

Öğrencilerin müzelere ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 19’da sunulmuştur.

Şekil 19. Müzelere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumlu görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 24, son sınıflarda ise 68’ dir. Birinci sınıflar ile son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşleri arasındaki farkın kaynağı

olarak, son sınıf öğrencilerinin müzeleri daha fazla gezme fırsatı ile daha ayrıntılı değerlendirme fırsatı bulmuş olmaları düşünülebilir. İkinci neden olarak beklentilerin birinci sınıflarda yüksek olması, müzelerin beklentileri karşılamamış olması olabilir.

Öğrencilerin müzelere ilişkin olumlu görüşleri; üniversiteye yönelik görüşler, faydaları, ortam ve psikolojik etkisi isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip olan üniversiteye yönelik görüşler, faydaları ve ortam alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla müzelere erişimin kolay olduğunu, müzelerin üniversitenin gelişmişliğini ve öğrencisini geliştirdiğini gösterdiğini, üniversitenin sanata önem verdiğini, tarihi değerlere önem verdiğini ve üniversiteyi daha çok sevdirdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bu alanlara erişim kolay.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Erişimi kolay.” (TÖ1-Ö2)

Müzeler ile sanata önem veren üniversite anlayışının oluştuğunu belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Sanata önem veren bir üniversite anlayışını zihnimizde barınıyor.” (RİÖ4-Ö3)

Öğrencinin zihninde oluşan sanata önem veren üniversite algısı, örtük (gizil) algı olup, üniversite öğrencisine sunduğu müze hizmeti ile bu algıyı sağlamıştır. Müzelerin öğrencilerinde olumlu görüşler oluşturduğu, öğrencilere olumlu örtük (gizil) mesajlar gönderdiği, bu mesajları alan ve zihinlerinde yaşayan öğrencilerin ise, üniversiteye yönelik olumlu görüşler geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Müzeler ile üniversitenin tarihi değerlere önem verdiğini belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Müzeler tarihten parçalar taşır bir milletin tarihi kişiliğidir. Bu nedenle tarihi değerlere önem verdiklerini düşünüyorum.” (SÖ1-Ö6)

Öğrencinin zihninde oluşan tarihi değerlere önem veren üniversite algısı, örtük (gizil) algı olup, üniversite bu algıyı öğrencisine sunduğu müze hizmeti ile sağlamıştır. Müzelerin öğrencilere olumlu örtük (gizil) mesajlar gönderdiği, bu mesajları alan ve zihinlerinde yaşayan öğrencilerin ise, üniversiteye yönelik olumlu görüşler geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Müzeler ile ilgili bir diğer alt başlık faydaları şeklindedir. Öğrenciler, müzelerin faydalarına ilişkin olarak, kişisel gelişim sağladığını, sosyal yönden geliştirdiğini, sanatsal bilgi kazandırdığını, yeni bilgiler öğrettiğini, estetik duygusu kazandırdığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Müzeler kişisel gelişimimizi olumlu yönde etkilemekte.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Kişisel gelişim sağlayan ortamlar olarak görüyorum.” (FÖ4-Ö3)

Araştırmaya katılan öğrenciler müzelerin faydaları konusunda en fazla kişisel gelişim sağlamasına değinmişlerdir. Müzelerin bu tarz etkilerini görerek müzelerin öneminin daha iyi anlayan Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkelerine göre oldukça genç bir tarihe sahip olmasına rağmen, müzelere eğitim vasfını yüklemiştir (Şahan, 2005).

Solmaz’ın (2015) yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi, müzelerin öğrenmenin kalıcılığını sağladığını, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, görsel öğrenme sağladığını belirtmişlerdir.

Müzelerin sosyal yönden geliştirdiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Müzeler çok iyi yönde etkileyen ortamlar. Bu tarz yerler sosyal etkinlik sağladığı için üniversiteyi üniversite yapan, öğrenciye sosyallik katan şeylerdir.” (RİÖ4-Ö2)

“Bu alanların okulumuzda olması çok güzel bir şey sosyal alanlarda bizi geliştiriyor.” (BÖTÖ1-Ö3)

Gençler serbest zaman uğraşları ile yetenekli oldukları alanları öğrenebilir, başarılı olabilecekleri alanları tanır ve yaratıcılıklarını geliştirebilirler. Serbest zaman uğraşları kişinin kendisini tanımasına ve kendisini gerçekleştirmesine yardım eder, öğrenme fırsatı sağlar, sosyalleşmeyi ve başkalarıyla işbirliği içinde yaşamayı sağlar (Kulaksızoğlu, 1999).

Müzeler konusunda öğrencilerin olumlu görüşlerini oluşturan bir diğer alt başlık ortamdır. Öğrenciler müzelerin ortam olarak, etkileyici, güzel, yeterli ve kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Üniversitemizde müze olması ve ortamının etkileyici olması sanata, tarihe değer verildiğini anlamamı sağlıyor.” (MÖ1-Ö2)

“Müzeler içinde barındırdıklarıyla çok etkileyici bir ortama sahipler.” (SÖ1-Ö7)

Müzelerin ortam olarak etkileyici olmasının, öğrencilerde sanata ve tarihe değer verildiği algısının örtük (gizil) olarak oluşmasını sağladığı anlaşılmaktadır.

Müzelerdeki ortamın güzel olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Önemli ve ortam olarak güzel yerler. Üniversitelerin tercihi için, gelişimi açısından önemli.” (RİÖ4-Ö3)

“Müzelerin ortamının güzel olması, katılım ve ilgi açısından önemlidir. Üniversite içinde gezebileceğimiz ve öğrenebileceğimiz bir yer sağlanması açısından olumlu görüş oluşturuyor.” (ZEÖ4-Ö8)

Müzeleri ortam olarak güzel bulduğunu belirten öğrenci görüşleri incelendiğinde, bu alanların üniversite tercihi ve üniversitenin gelişimi açısından önemli olduğuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca üniversitede bulunan bu alanların, öğrencilere farklı gezme ve öğrenme alanı oluşturduğu için üniversiteye karşı olumlu tutumu geliştirdiğini de belirtmişlerdir.

Öğrencilerin müzelerin ortamına ilişkin olumsuz görüşleri de mevcuttur. Bazı öğrenciler müzelerin ortam olarak yetersiz, küçük, kalabalık, bakımsız, kasvetli olduğunu ve ilgi çekici olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Müze ortam olarak yetersizdir. Bunlar üniversiteye yarar sağlayacak noktalar. Bu nedenle daha fazla özen ve önem gösterilmeli.” (MÖ1-Ö1)

“Müzeler ve ortamları yeterli değil. Aslında müzeler üniversitenin duygusudur. Bu düşünülerek gereken yapılmalıdır.” (RİÖ4-Ö4)

Öğrenciler çeşitli yönlerden müzeleri yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Müzelerin üniversiteye yarar sağlayacak alanlar olmasına rağmen, bazı öğrenciler gereken önem ve özenin gösterilmediğini belirtmişlerdir.

Karadeniz ve Okvuran (2014), müzedeki fiziksel faktörler ziyaretçinin verim alabilmesini etkilediğini belirtmişlerdir. Bu nedenle dikkat edilmesi gereken bazı hususları; ziyaretçinin rahatlığını sağlama, dikkat çekici unsurlar kullanma ve kullanılan alanı ergonomik düzenleme şeklinde vurgulamışlardır.

Müzelerin küçük olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Duygu ve düşüncelerimizi etkileyen yerler ancak çok küçükler.” (RİÖ1-Ö5)

“Müzeler tarihten parçalar taşır bir milletin tarihi kişiliğidir bu nedenle bu durumu yansıtabilecek kapasitede olmalı. Bizim üniversitemizin müzeleri küçük ve yetersiz.” (SÖ1-Ö6)

Öğrenciler müzeler tarihi kanıtlar taşıdığı ve Türk milleti köklü bir tarihe sahip olduğu için müzelerin bu tarihi yansıtabilecek kapasitede olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bakımdan müzelerin, geçmişteki izlerin geleceğe aktarılması açısından, özellikle de yeni

kurulmuş uluslar için vazgeçilmez kurumlar olduğu rahatlıkla söylenebilir (Şar & Sağkol, 2013).

5.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Sanat Galerisine İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin sanat galerisi ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkeü, Malik Aksel Sanat Galerisi ele alınmıştır (sanat galerisine ilişkin görseller Ek 14’te sunulmuştur). Öğrencilerin sanat galerisi ile ilgili görüşleri Tablo 22’de sunulmuştur.

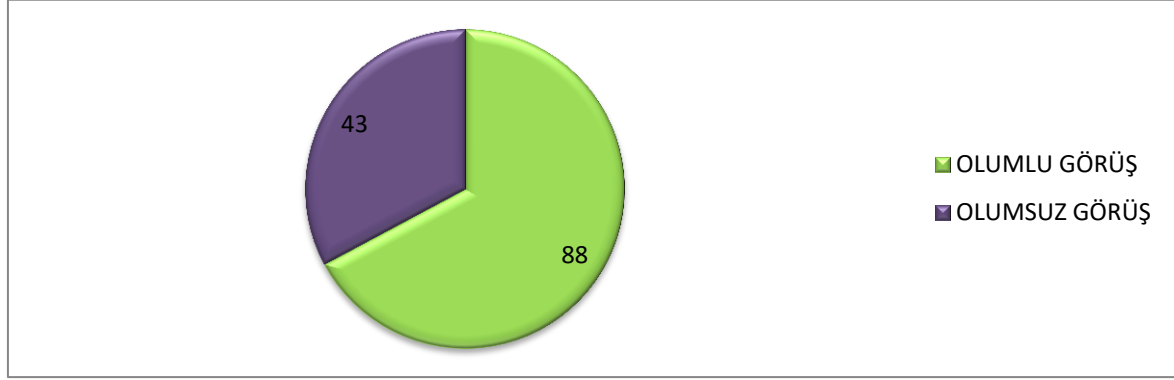
Tablo 22

Öğrencilerin Sanat Galerisine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumlu Görüşler	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversitenin erişimi kolaylaştırması	8	Üniversitenin erişimi kolaylaştırması	18
		Üniversite daha çok gelişiyor ve öğrencisini de geliştiriyor	1	Üniversite daha çok gelişiyor ve öğrencisini de geliştiriyor	2
		Sanata önem veren bir üniversite anlayışını oluşturuyor	1	Sanata önem veren bir üniversite anlayışını oluşturuyor	1
		Öğrenciye üniversiteyi daha çok sevdireyor	1	Üniversite bireysel gelişimi artırıyor	1
		Üniversiteye yarar sağlama	1	Üniversite aktif kullanıyor	1
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	23
	Faydaları	Kişisel gelişimi olumlu yönde etkilemesi	2	Kişisel gelişimi olumlu yönde etkilemesi	10
		Sosyal yönden geliştiriyor	2	Yeni bilgiler öğretiyor	6
		Sanatsal bilgi kazandırıyor	1	Çeşitli eserler görmeyi sağlıyor	1
		Öğrencilerde değişim sağlıyor	1	Sanatsal konularda yorum yapmayı sağlıyor	1
		Farklı çizgi ve duygular gösteriyor	1	Eleştiri yapmaya yardımcı oluyor	1
				Öğrencinin hevesli çalışmasına katkı sağlıyor	1
				Öğrencilerin entelektüel düzeyini artırıyor	1
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	21
	Ortam	Güzel	3	Güzel	5
		Çok hoş	1	Yeterli	4
		Çok etkileyici	1	Kullanışlı	1
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	10
	Psikolojik Etkisi	Huzur vermesi	1	Bu ortamlarda vakit geçirme, gezme ve yeni şeyler öğrenme öğrencinin hoşuna gidiyor	1
		Düzenli olarak sergi olması mutlu ediyor	1	İyi vakit geçirilmesi öğrenciyi mutlu ediyor	1
		Estetik bakımdan hoş bir etki	1	Motivasyonu artırıyor	1
		Resim sergileri olumlu etkiliyor	1	Memnuniyet sağlıyor	1
		Ortamdaki duygu ve düşünceler olumlu/iyi etkiliyor	1	Farklı görüşlere açılmayı sağlaması öğrenciyi mutlu ediyor	1
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	5
		Genel Toplam	29	Genel Toplam	59
Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Duyuru ve tanıtımları eksik	8	Duyuru ve tanıtımları eksik	8
		Sanatsal faaliyet sayısı az	3		
		Ara Toplam	11	Ara Toplam	8
	Ortam	Yetersiz	4	Yetersiz	4
		Küçük	3	Küçük	4
		İlgi çekici değil	1	İlgi çekici değil	2
		Aktif kullanılmıyor	2	Bakımsız	3
				Kalabalık	1
		Ara Toplam	10	Ara Toplam	14
		Genel Toplam	21	Genel Toplam	22

Öğrencilerin sanat galerileri ile ilgili görüşleri olumlu görüşler ve olumsuz görüşler olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumlu görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin görüşleri Şekil 20’de sunulmuştur.

Şekil 20. Sanat galerisine ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

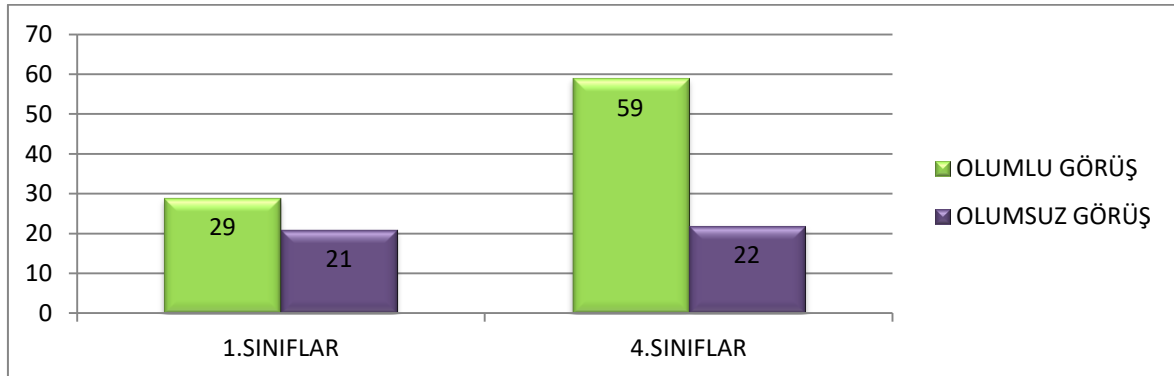
“Sanat galerilerinde düzenli olarak sergilerin olması beni mutlu ediyor.” (RİÖ1-Ö1)

“Daha iyi bir hevesle çalışmama katkı sağlıyor. Eleştiri yapmama yardımcı oluyor.” (RİÖ4-Ö10)

“Sanat galerileri ilgi çekici değil. Resimler çok basit konular içeriyor.” (MÖ1-Ö2)

“Üniversitenin duyurular kısmında yine sorunu olduğunu düşünüyorum.” (İÖ4-Ö1)

Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 21’de sunulmuştur.

Şekil 21. Sanat galerisine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Sanat galerisi ile ilgili her iki sınıfın olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Olumlu görüşler iki sınıf düzeyi arasında karşılaştırıldığında ise; son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinin frekansı 59, son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinin frekansı ise; 29'dur. Bu farkın nedeni olarak, son sınıf öğrencilerinin okula yeni başlamış olmaları nedeniyle, sanat galerilerini yeterince iyi deneyimlememiş olmaları, bu nedenle son sınıflara göre daha çekimser kalmış olmaları düşünülebilir.

Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin olumlu görüşleri; üniversiteye yönelik görüşler, faydaları, ortam ve psikolojik etkisi isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde faydaları ve ortam alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler çoğunlukla sanat galerisinin faydalarına ilişkin; kişisel gelişimi olumlu yönde etkilediğini, sosyal yönden geliştirdiğini, yeni bilgiler öğrettiğini, öğrencilere sanatsal bilgi kazandırdığını, çeşitli eserleri görmeyi sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kişisel gelişimimizi olumlu yönde etkileyen yerler.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Bu tarz alanlar kişisel gelişim açısından önemlidir. İyi yönde katkı sağlıyorlar.” (İÖ4-Ö8)

Bu sonuçlar sanat galerisinin sınıflar gibi, önemli eğitim ortamları olduğunu göstermektedir.

Sosyal yönden geliştirdiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bu alanların okulumuzda olması çok güzel bir şey sosyal alanlarda bizi geliştiriyor.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Bu tarz alanlar arkadaşlarımızla birlikte vakit geçirebileceğimiz ortam yarattığı için sosyal yönden katkı sağlamakta.” (SÖ1-Ö5)

Bu tarz alanlar öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirip sosyalleşmelerini, hem de eserler hakkında birlikte yorum yapmalarını sağlayarak, onlara işbirliği içinde yeni bilgiler sağlamaktadır. Sanat galerisinin öğrencilere yeni bilgiler öğretmesi, sanat galerisinin eğitim işlevini de göstermektedir.

Yeni bilgiler öğrettiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Olumlu etkileyen alanlar, çünkü bu alanlar sayesindeki resim sergileri bizlere yeni bilgiler katmaktadır.” (RİÖ4-Ö1)

“Sanat galerileri gayet yeterlidir. Gittiğimde olumlu etkilendim. Yeni bilgiler öğrendim.” (MÖ4-Ö2)

Sanat galerisi ile ilgili bir diğer alt başlık; ortamdır. Öğrenciler sanat galerisinin ortam olarak, güzel, hoş, yeterli, çok etkileyici ve kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Gayet güzeldi. Sanat galerileri olduğu için buralarda huzur buluyorum.” (MÖ1-Ö1)

“Sadece bir kere gittim. Güzeldi.” (MÖ4-Ö7)

“Sanat galerisi güzel bir alan olsa da tanıtımı kötü yapılıyor.” (RİÖ4-Ö2)

Öğrencilerden bazıları sanat galerisinin ortamının güzel olması nedeniyle huzur bulduklarını vurgulamışlardır. Bir öğrenci ise güzel bir alan olsa da tanıtımının kötü yapıldığını da ifade etmiştir.

Sanat galerisinin ortamının çok hoş olduğunu belirten öğrencinin görüşü şöyledir:

“Sanat galerimiz aktif, Malik Aksel sanat galerisi çok hoş.” (RİÖ4-Ö4)

Çok etkileyici bir ortamının olduğunu belirten öğrencinin görüşü şöyledir:

“Ortam olarak çok etkileyici mekânlar. Ortamdaki duygu size geçiyor.” (TÖ1-Ö4)

Öğrencilerden bazılarının sanat galerisinin ortamı hakkında olumlu görüş belirtmelerine karşın, olumsuz görüş belirten öğrencilerde mevcuttur. Bu öğrenciler, sanat galerisinin ortamının yetersiz, küçük, bakımsız, kalabalık olduğunu ve ilgi çekici olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bu alanlar bana göre küçük. Daha geniş olabilirdi ve sanatsal faaliyetler daha çok bulunabilirdi.” (TÖ1-Ö2)

“Okulumuzun sanat galerisi iyi fakat küçük, daha geniş olabilirdi.” (RİÖ4-Ö1)

“Sanat galerimiz biraz daha büyük yapılmalıdır. Çünkü çok küçük.” (RİÖ4-Ö3)

Sanat galerisinin ilgi çekici olmadığını belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Sanat galerileri ortam olarak ilgi çekici değil. Resimler de çok basit konular içeriyor.” (MÖ1-Ö2)

Sanat galerisi konusunda dikkat çeken ve olumsuz görüşlerin yer aldığı alt başlık ise; işleyiştir. Öğrenciler sanat galerisinin işleyişi konusunda; sanat galerisine yönelik duyuru

ve tanıtımların eksik olduğunu, bu nedenle bu alanlardan haberlerinin olmadığını ve sanatsal faaliyet sayısının az olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrencinin daha çok haberinin olmasını istiyorum.” (TÖ1-Ö4)

“Duyuru yapmaları ve tanıtımı eksik, bu tarz alanlardan yapılan etkinliklerden haberimiz olmayabiliyor.” (RİÖ1-Ö1)

“Sanat galerilerinde düzenli olarak sergilerin olması beni mutlu ediyor. Erişim kolay. Ancak duyurular yetersiz, kolay duyulmuyor.” (İÖ1-Ö1)

Öğrenciler sanat galerisinin duyuru ve tanıtımlarının eksik olduğunu, hatta bu alanlardan haberlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle sanat galerisinde yapılan etkinliklerin duyuruları konusunda, üniversitenin çok iyi olmadığı düşünülebilir.

Sanatsal faaliyet sayısının az olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Başarılı buluyorum ama yine daha aktif kullanılabilir.” (RİÖ1-Ö3)

“Resim sergilerinin falan yapıldığı sanat galerisine sahibiz buda olumlu etkiliyor. Ancak yapılan sanatsal faaliyetleri az buluyorum.” (RİÖ1-Ö4)

Öğrenciler sanat galerisinde yapılan sanatsal faaliyetleri az bulduklarını belirterek, daha aktif kullanılması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

5.1.3.5. Üniversite Yerleşkesindeki Kütüphaneye İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin kütüphane ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan merkez kütüphane ele alınmıştır (Kütüphaneye ilişkin görseller Ek 15’te sunulmuştur). Öğrencilerin kütüphane ile ilgili görüşleri Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23

Öğrencilerin Kütüphaneye İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumlu Görüşler	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversite ile ilgili düşünceleri olumlu etkiliyor	25	Üniversite ile ilgili düşünceleri olumlu etkiliyor	36
		Okul içindeki en iyi yer	13	Okul içindeki en iyi yer	10
		Gazi'ye yakışır bir yer	2	Gazi'ye yakışır bir yer	3
		Üniversitenin gelişmişlik seviyesini yükseltiyor	2	Gazinin ana unsuru	2
		Üniversitenin eğitime önem verdiğini gösteriyor	2	Üniversiteyi çekici kılan tek yer	2
		Üniversiteye yararlı bir yer	1		
		Üniversitede öğrenci yararına olan tek yer	1		
		Üniversiteyi daha anlamlı hala getiriyor	1		
		Diğer üniversitelerden farklı bir üniversite olduğunu düşündürüyor	1		
		Ders çalışma ortamı üniversiteye farklılık katıyor	1		
		Öğrencilerini düşünen bir üniversite anlayışını oluşturuyor	1		
		Ara Toplam	50	Ara Toplam	53
	Ortam	Ders çalışma ortamı uygun	18	Ders çalışma ortamı uygun	29
		Sıcaklığı uygun	9	Sıcaklığı uygun	7
		Sessiz ve sakin	6	Sessiz ve sakin	8
		Düzenli	6	Düzenli	1
				Ferah	2
		Ara Toplam	39	Ara Toplam	47
	Bina	Güzel	12	Güzel	20
		Çok büyük	7	Çok büyük	6
		Yeterli donanımına sahip	4	Yeterli donanımına sahip	2
		Gösterişli	1	Gösterişli	1
		Estetik	1	Estetik	1
		Yeterli	3		
		Kullanışlı	2		
		Düzenli	1		
		Ara Toplam	31	Ara Toplam	30
	Yayınlar ve Dökümanlar	Her türlü kitaplar/ yayınlar var	16	Her türlü kitaplar/ yayınlar var	28
		Kitap sayısı iyi	10	Kitap sayısı iyi	27
		Kitap kullanımı iyi nitelikte	1		
		Kitap temini ve geri iade işlemleri çok hızlı	1		
		Ara Toplam	28	Ara Toplam	55
	İşleyiş	7 gün 24 saat açık	17	7 gün 24 saat açık	38
		Bilgi erişimi açısından rahat	1	Bilgi erişimi açısından rahat	3
		Sistemli işliyor	1	Birçok kişiye aynı anda hizmet veriyor	1
				Güzel arşivlenmesi kullanımı kolaylaştırıyor	1
		Ara Toplam	19	Ara Toplam	43

Tablo 23 (devam)

Öğrencilerin Kütüphaneye İlişkin Görüşleri

Olumlu Görüşler	Faydaları	Verim ve fayda sağlıyor	5	Verim ve fayda sağlıyor	10
		Öğrenciyi ders çalışmaya/kitap okumaya itiyor	2	Öğrenciyi ders çalışmaya/kitap okumaya itiyor	3
		Kütüphane sinema salonu, ders sonrası öğrencileri dışarı çıkarıyor	1	Kütüphane sinema salonu, ders sonrası öğrencileri dışarı çıkarıyor	3
		Kişisel gelişimi destekliyor	2	Öğrenci ihtiyaçlarını karşılıyor	5
		Ders aralarında ya da erken gelme durumunda derse hazırlık yapmayı sağlıyor	1	Dışarıda geçecek boş vakitleri azaltıyor	1
		Her türlü araştırma yapmayı ve sonuçlandırmayı sağlıyor	1		
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	22
	Psikolojik Etkisi	Niceliksel ve niteliksel olarak büyük olması öğrenciyi olumlu etkiliyor	4	Öğrenciyi olumlu etkiliyor	3
		Öğrencinin en sevdiği yer	4	Memnuniyet sağlıyor	1
		Öğrenciyi şanslı hissettiriyor	1	Huzur veriyor	1
		Öğrenciyi üniversiteye daha çok bağlıyor	1		
		Öğrenciyi sakinleştiriyor	1		
		Sıcak ve samimi olması iyi etkiliyor	1		
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	5
		Genel Toplam	191	Genel Toplam	255
Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Sınav dönemlerinde yer bulunamıyor	26	Sınav dönemlerinde yer bulunamıyor	17
		Öğrenciler yer tutmak için eşyalarını bırakıp gidiyor	9	Öğrenciler yer tutmak için eşyalarını bırakıp gidiyor	2
		Amacı dışında kullanılıyor	1	Amacı dışında kullanılıyor	1
		Görevliler yeterince yardımcı olmuyor	1	Görevliler kaba ve ilgisiz	1
		Ders çalışılmayan yerlerde saatlerce duran kitapları görevliler takip etmiyor, toplamıyor	1	Kalabalık	1
				Yiyecek - içecek getirmek yasak	1
		Ara Toplam	38	Ara Toplam	23
	Fiziksel Donanım	Koltuk ve sandalyeler yetersiz	10	Koltuk ve sandalyeler yetersiz	1
		Masalar yetersiz	5	Masalar yetersiz	2
		Ortak çalışma alanları az	2	Ortak çalışma alanları az	2
		Tuvaleti kirli	2	Tuvaleti kirli	1
		Bilgisayarları çalışmıyor	1	Bilgisayarları çalışmıyor	1
		Ders çalışma ortamı yetersiz	11	İnternet erişimi problemlili	6
		Çay kahve içilecek kapalı bir mekân yok	3	Elektrik tesisatı sorunlu / bozuk prizler var	2
				Bireysel çalışma salonları yetersiz	1
				Yeterli sayıda bilgisayar yok	1
		Ara Toplam	34	Ara Toplam	18
				Beslenme için bir kantini yok	1

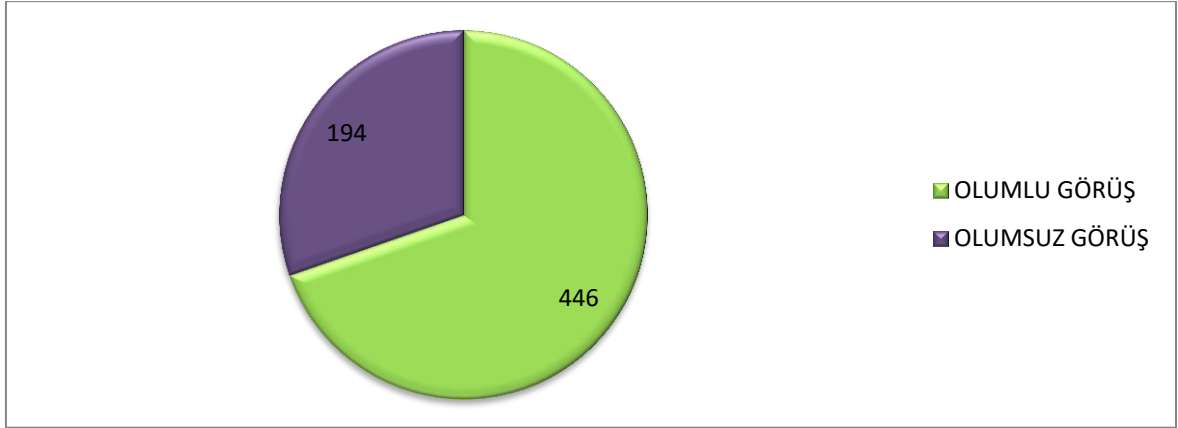
Tablo 23 (devam)

Öğrencilerin Kütüphaneye İlişkin Görüşleri

		Kitapların olması gereken yerde	9	Kitapların olması gereken yerde	3
		bulunamaması		bulunamaması	
Yayınlar ve Dökümanlar		Müzik alanında yeterli kitap yok	3	Müzik alanında yeterli kitap yok	1
		Tarih alanında yeterli kitap yok	2	Tarih alanında yeterli kitap yok	1
		Arapça alanında yeterli kitap yok	1	Arapça alanında yeterli kitap yok	2
		Kitap sayısı yetersiz	5	Güncel kaynak bulmak zor	2
		Kitap kodları anlaşılmıyor	2	Kitapların nerede olduğu belli değil	2
		Kitap kopyaları yetersiz	2	Öğrencilerin kitapları bulmakta zorlanması	1
		Sanat kitapları az	1		
		Ansiklopedi tarzı kitapların ödünç verilme süresi uzun	1		
		Ara Toplam	26	Ara Toplam	12
Olumsuz Görüşler	Konfor	Sıcaklığı fazla	6	Sıcaklığı fazla	1
		Havasız	2	Havasız	8
		Isıtma sistemi kötü	2	Isıtma sistemi kötü	1
				Aydınlatması kötü	1
				Ses yalıtımı yok/İnsanlar yürüdüğünde zemin ses çıkartıyor	1
		Ara Toplam	10	Ara Toplam	12
	Bina	Üniversite için yetersiz	6	Üniversite için yetersiz	1
		Küçük	2	Küçük	3
		Boyası eski	1	Kasvetli	2
				Kötü durumda	1
		Ara Toplam	9	Ara Toplam	7
Üniversiteye Yönelik Görüşler				Üniversitede öğrenciyi olumsuz etkileyen bir yer	3
				Üniversitenin en berbat yeri	1
				Gazi gibi köklü bir üniversitenin kütüphanesinin yeterince kaliteli değil	1
				Ara Toplam	5
Genel Toplam			117	Genel Toplam	77

Öğrencilerin kütüphane ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumlu görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin görüşleri Şekil 22’de sunulmuştur.

Şekil 22. Kütüphaneye ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

“Kütüphanemiz insanı ders çalışmaya teşvik eden bir yer. Kitap sayısının fazla olması ve belli bir düzeninin sisteminin olması bakımından çok güzel.” (AÖ1-Ö1)

“Kütüphanenin 24 saat açık oluşu ve güzel bir şekilde arşivlenmiş olması kullanım kolaylığı sağlıyor. Bu da bizi olumlu etkiliyor.” (GÖ4-Ö7)

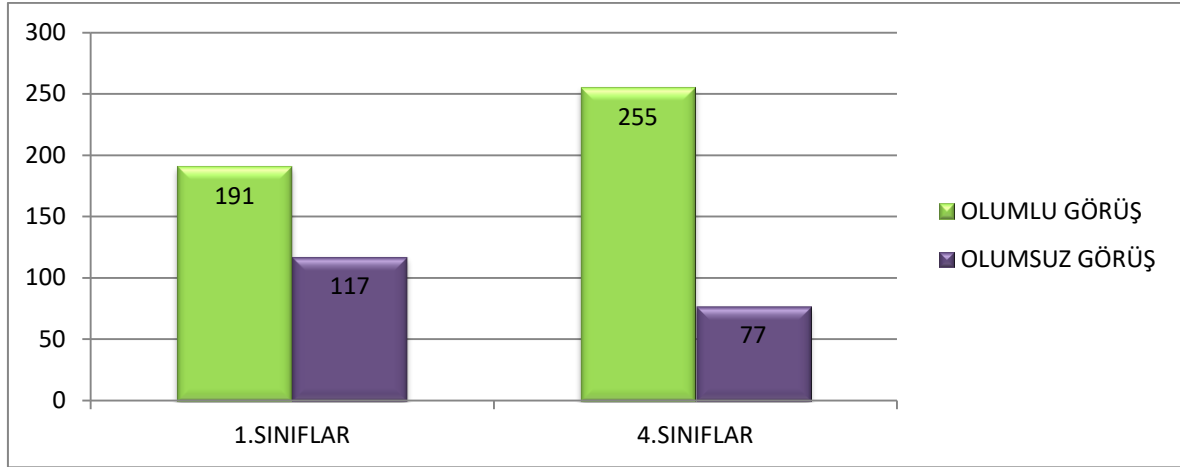
“Her türlü kitabı içinde barındıran, oturup ders çalışabileceğin güzel bir mekândır. Bu ortam ders çalışmamda, kitap okumada beni etkiliyor.” (OÖ4-Ö2)

“Çok fazla kalabalık olması oturulacak yer bulunmaması olumsuz. Yeterince büyük olması istenilen bilgiye ulaşım sağlanması açısından önem taşıyor.” (RİÖ1-Ö3)

“Kütüphanenin alan konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum. Vize ve final zamanlarında yer bulmakta zorlanıyoruz.” (FÖ4-Ö1)

“Alan olarak yetersizdir. Yardımcı görevliler de çoğaltılmalı.” (İÖ4-Ö6)

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 23’de sunulmuştur.

Şekil 23. Kütüphaneye ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumlu görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 191, son sınıflarda ise 255’ tir. Olumsuz görüşlerinin frekansı ise, birinci sınıflarda 117, son sınıflarda ise 77’tür. Birinci sınıflar ile son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşleri arasındaki farkın kaynağı, son sınıf öğrencilerinin öğrenme sorumluluğunu alma ve öğretim süreçlerinin geliştirilmesi amacıyla kütüphanede daha fazla zaman geçirmiş olmaları nedeniyle mevcut kaynakları ve ortamı yeterlilik konusunda daha rahat değerlendirebiliyor olmaları düşünülebilir. İkinci neden olarak, dört yıllık öğrenim sürecinde kütüphane hizmetlerinin son sınıf öğrencilerinin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamış olması düşünülebilir. Birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane konusunda olumsuz görüşlerinin daha fazla olması ise, üniversite kütüphanesinden beklentilerinin daha yüksek olması, verilen ödevlerin araştırma ve kütüphaneyi tanıma konusunda tecrübe eksikliklerinin olması ile ilişkilendirilebilir.

Özçetin ve Gök (2017) üniversitede öğrencilere sağlanan çeşitli hizmet ve olanakların kalitesine ilişkin öğrencilerin memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, eğitim öğretim kaynakları, öğretim elemanları ve üniversite destek hizmetleri boyutlarında öğrencilerin görüşlerinin sınıf türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin eğitim öğretim kaynaklarının yeterliliği, öğretim elemanlarının kalitesi ve üniversite destek hizmetlerinin kalitesi konularında ikinci sınıf öğrencilerine göre, daha olumlu görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Bu durum dördüncü sınıf öğrencilerinin üniversiteyi daha iyi tanıyor olması ve imkânlardan daha uzun süre yararlanmış olması ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmada da son sınıf öğrencilerinin, birinci sınıflara göre daha çok olumlu görüşe sahip olmaları benzer şekilde yorumlanabilir.

Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi;

Üniversitenin eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek amacıyla, 1982 yılında kurulmuştur. 1982 yılından 2004 yılına kadar İ.İ.B.F. bahçesinde bulunan 2000 m²'lik binasında hizmetlerini sürdürmüştür. 27 Mayıs 2004 tarihinden itibaren Gazi Üniversitesi Rektörlük Yerleşkesi içinde bulunan 11.000 m²'lik binasında hizmet vermeye başlanmıştır. Merkez Kütüphane koleksiyonunda 248.247 adet kitap, 82.245 adet ciltli dergi, 12.569 adet yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 343.061 cilt yayın bulunmaktadır. Abone olunan süreli yayın sayısı 76 adettir. 2018 Aralık sonu itibarı ile yaklaşık 66.606 adet elektronik dergi, 261.953 adet elektronik kitap, 3.852.721 adet yabancı elektronik tez, 16.451 adet Gazi Üniversitesi'nde yapılmış elektronik tez, 16.274 adet kitap dışı materyal ve 106 adet veri tabanına erişim sağlanmaktadır. Her yıl koleksiyona 15.000 - 20.000 cilt yeni yayın eklenmektedir. Merkez Kütüphanede okuyucuların, 119 bilgisayar ile online veri tabanlarından yararlanmaları, abone olunan elektronik dergileri kullanmaları, bilimsel amaçlı internet kullanmaları ve OPAC terminaller üzerinden kütüphane kataloğunu taramaları mümkün olabildiği gibi, Merkez Kütüphane web sayfası ile de kütüphaneye gelmeden bulundukları fakültelerden Merkez Kütüphane kataloğunu taramaları, abone olunan elektronik dergileri kullanmaları ve online veri tabanlarından yararlanmaları mümkündür (Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 2019).

Hacıfazlıoğlu'nun (2006) yaptığı araştırmada, kütüphane hizmetlerinin yeterliliği konusunda öğrenci görüşleri arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden memnuniyet düzeylerinin yüksek olması ihtiyaç düzeylerinin düşük olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin olumlu görüşleri; üniversiteye yönelik görüşler, ortam, bina, yayınlar ve dokümanlar, işleyiş, faydaları ve psikolojik etkisi isimli alt başlıklarında toplanmıştır. Bu bölümde öğrencilerin hem olumlu, hem de olumsuz görüş belirttikleri yayınlar ve dokümanlar ile işleyiş alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrenciler yayınlar ve dokümanlara ilişkin olarak, kütüphanede her türlü kitapları ve yayınları bulabildiklerini, kitap sayısının iyi, kütüphanede kitap kullanımının iyi nitelikte olduğunu, kitap temini ve geri iade işlemlerinin ise çok hızlı yapıldığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphaneyi olumlu buluyorum. Çok fazla kitap/yayın var ve aradığım çoğu kitabı bulabiliyorum.” (ÖÖÖ1-Ö1)

“Kütüphanesi güzel ve isteğimiz her tarzda kitaplara ulaşabiliyoruz.” (İÖ1-Ö2)

“Merkez kütüphane yerleşkede en sevdiğim bölüm diyebilirim. İstedığımız kitap, dergi ve tezleri bulabiliyoruz.” (BÖ1-Ö10)

“Kütüphanenin çok sayıda kitap, dergi, makale, ders kitapları içermesi ihtiyaçları karşılıyor.” (OÖ4-Ö1)

“Kütüphanede istediğimiz her türlü kitapları ve yayınları bulabiliyoruz. Harika bir durum.”(AÖ4-Ö2)

Öğrenciler kütüphanede istedikleri her tarzda kitap, dergi, makale vb. yayın ve dokümanları bulabildikleri için kütüphaneyi olumlu bulmakta, ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmektedirler. Hacıfazlıoğlu’ nun (2006) yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin %57,5’i de, kütüphanede bölümleri için gerekli standart kaynakların bulunması konusunda olumlu görüş belirtmişlerdir. Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri; üniversite kütüphanesinde zengin basılı ve elektronik kaynakların olmasını, yükseköğretimde kalite göstergesi yönünden önemli görmektedir.

Bazı öğrenciler kütüphanede kitap sayısının iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kütüphanemiz kitap sayısı konusunda yeterli.” (TÖ1-Ö6)

“Beni yerleşkete etkileyen ortam kütüphanedir. Çok sayıda kitap mevcuttur. Dilediğimiz kitaplara kolayca erişim sağlayabiliyoruz.”(KÖ1-Ö1)

“Kütüphaneyi beğeniyorum. Gayet büyük ve kitap bakımından oldukça zengin.”(İÖ4-Ö3)

“Kütüphane güzel ve yeterli sayıda kitap var.”(SÖ4-Ö3)

“Kütüphane her zaman açık ve çok fazla kitap var bende çok güzel kullanıyorum.” (ZEÖ4-Ö3)

Naralan ve Kaleli’nin (2012) yaptığı araştırmaya katılan Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin %43,9’u üniversite ve fakülteadaki kütüphanelerin kaynak zenginliği bakımından yeterli olduğunu, %20,5 ise kütüphanelerin kaynak zenginliğinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu araştırmada da kütüphanedeki kaynakların zengin olduğunu belirten öğrencilerin çoğunlukta olması, iki araştırmanın bu bakımdan benzer özellikler içerdiğini göstermektedir.

Kütüphane, üniversitedeki eğitim, öğretim ve araştırma etkinliklerini desteklemek adına, uygun bir koleksiyona sahip olmalı, kullanıcılarının gereksinim duyduğu her türlü basılı, elektronik, görsel-işitsel bilgi kaynağını, nitelik ve nicelik açısından değerlendirerek kütüphaneye kazandırmayı hedeflemelidir. Sayı ve kalite bakımından belli bir düzeyde koleksiyona sahip olmayan kütüphaneler ise, etkin bir hizmet verememektedir (YÖK, 2014, s.13).

Öğrencilerden bazılarının kütüphanedeki yayınlar ve dokümanlara ilişkin olumsuz görüşleri mevcuttur. Bu öğrenciler, kitapların olması gereken yerde bulamadıklarını, müzik, tarih ve Arapça gibi alanlara ilişkin yeterli sayıda kitap olmadığını, kütüphanedeki kitap sayısının yetersiz olduğunu, güncel kaynak bulmakta zorlandıklarını, kitap kodlarının anlaşılmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphanede kitapların düzeni bazen karışık, aradığımız kitap yanlış yerde bulunabiliyor.” (RİÖ4-Ö4)

“Kütüphanede istediğim kitap var gözükmesine rağmen, aradığım kitapları yerinde bulamıyorum.” (TÖ1-Ö1)

“Kütüphane gayet büyük fakat kitaplar çok karışmış durumda.” (SÖ1-Ö8)

“Çoğu kitap var gözükse bile aradığımız kitap yerinde olmuyor. Düzenlemeler iyi değil.” (RİÖ4-Ö11)

“Kütüphanede kitapların bulunduğu kat ve ne taraf ile ilgili düzenlemelerde hatalar yapılabiliyor. Kütüphane hakkında yapacağım eleştirim bu.” (İÖ4-Ö4)

Öğrencilerin aradığı kitabın kütüphanede bulunmasına rağmen, olması gereken asıl yerde bulunamaması, kitapların raflanmasında bazı sorunların olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda öğrenci kitap ihtiyacını kolaylıkla karşılayamadığı için öğrencide olumsuz bir tutum oluşturmaktadır. Yıldız’ın (2013) araştırmasında üniversite öğrencilerinin şikâyetçi oldukları konular arasında, istenilen yayına ulaşamama durumunun yer aldığı görülmüştür.

Kitap sayısının yetersiz olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphanedeki kitap sayısı Gazi’ye göre az.” (BÖ1-Ö8)

“Aşırı sıcak olması, kaynakların az olması ve asansörün küçük olması olumsuzdur.” (RİÖ1-Ö1)

“Kütüphane olumlu bir yer. Fakat kitap sayısı fazla olmalı ki herkes faydalanabilsin.” (TÖ1-Ö3)

Yıldız’ a (2013) göre bir üniversite kütüphanesinin, öğrencilerinin ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verememesi, öğrencilerinin eğitimini destekleyemeyeceği ve dolayısıyla kütüphanenin öğrenciler nezdindeki itibarının yok olacağı anlamına gelmektedir.

Üniversite kütüphanesi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri için kullanıcıların ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi kaynağını sağlamak zorunda olup, kütüphane koleksiyonunun üniversitedeki araştırma ve öğretim faaliyetleri dikkate alınarak oluşturulması ve bilinçli seçimler yapılması gereklidir (Çukadar, Gürdal, Çelik & Kahvecioğlu, 2011).

Kütüphane bilgi kaynaklarının kullanıcı için yeterli ve elde edilebilir olması, kütüphanede çalışan personelin öğrencilere kolaylık göstermesi, yardımsever olması ve işlerinde yetkin olmaları ve kütüphanenin fiziksel olarak kullanıcıya sıcak görünmesi, hizmet kalitesini belirleyen ve kullanıcılarının kütüphaneden beklentilerini gösteren unsurlar arasında yer almaktadır (Yıldız, 2013, 183).

Öğrencilerin kütüphane ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirttikleri bir diğer önemli alt başlık ise, işleyiştir. Kütüphanedeki işleyişe ilişkin olumlu görüş belirten öğrenciler; kütüphanenin 7 gün 24 saat açık, bilgi erişim açısından rahat ve kullanışlı bir yer olduğunu, birçok kişiye aynı anda hizmet verdiğini, sistemli işlediğini ve güzel arşivlenmiş olmasının kullanım kolaylığı sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphane rahat çalışmamız için en uygun yer. 7/24 açık olması istediğimiz zaman çalışma imkânı sağlıyor, kitap birikimi yönünden de harika.” (ÖÖ1-Ö7)

“Kütüphane olumlu etkiliyor. 7/24 açık olması çok güzel. Her üniversite bu imkânı sağlamıyor.” (SÖ1-Ö8)

“Güzel bir kütüphanemiz olduğunu düşünüyorum. 7/24 açık olması olumlu bir durum.” (FÖ4-Ö2)

“7/24 açık olması üniversitenin bu imkânı vermesi çok güzel. İsteddiğimiz her an ders çalışma imkânımız var.” (İÖ4-Ö4)

“Kütüphanenin 7/24 açık olması, birçok kişiye aynı anda hizmet vermesi güzel.” (ZEÖ4-Ö6)

Üniversite kütüphanesinin yedi gün 24 saat açık olması öğrencilerin bilgiye erişimini kolaylaştıracaktır. Bunun sonucunda üniversitenin ve üniversite kütüphanesinin, öğrenciler nezdinde itibarının yükseleceği düşünülmektedir. Öğrencilerde ise, bilgiye erişimi sağlayan üniversite olumlu algısının, örtük (gizil) olarak oluşacağı düşünülmektedir.

Kütüphane işleyişine ilişkin bazı öğrenciler ise olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu öğrenciler kütüphanenin işleyişine ilişkin olarak, özellikle kütüphanede sınav dönemlerinde yer

bulmanın zor olduğunu, bazı öğrencilerin kütüphanede yer tutmak için eşyalarını bırakıp gittiğini, kütüphanenin amacı dışında kullanıldığını, görevlilerin yeterince yardımcı olmadığını, görevlilerin kaba ve ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kütüphane yetersiz sınav haftalarında çok kalabalık oluyor ders çalışacak yer bulamıyoruz.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Kütüphane vize haftası çok kalabalık oturacak yer bulunmuyor. Kötü olarak etkiledi.” (OÖ1-Ö3)

“Kütüphane vize ve final haftası çok yoğun oluyor. Bu nedenle yer bulmak çok zor oluyor.” (RİÖ4-Ö2)

“Kütüphanenin alan konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum. Vize ve final zamanlarında yer bulmakta zorlanıyoruz.” (TÖ4-Ö1)

“Kütüphanede özellikle vize ve final dönemlerinde oturacak yer bulunmuyor. Yer bulamadığımızda kötü etkiliyor.” (AÖ4-Ö5)

Yıldız’ın (2013) araştırmasında üniversite öğrencilerinin, kütüphanenin mekân olarak yetersiz olmasından şikâyetçi oldukları görülmüştür.

Üniversite kütüphanelerinde, farklı gereksinim ve özelliklere sahip kullanıcıları daha iyi anlamak ve hizmetleri bu anlayışa göre düzenleyebilmek amacıyla uygulanan, kullanıcı odaklı hizmet kalitesi ölçüm anketleri, üniversite ve kütüphane yönetimlerine hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili planlamada önemli veriler sağlamaktadır.

Çukadar vd. (2011) iyi bir kütüphanenin, araştırmacıların bilgi gereksinimlerini karşılama, üniversiteye itibar kazandırma, üniversitede yapılan öğretimin bilimsel temellere dayandırıldığını gösterme, üniversitenin bilime ve bilgiye verdiği değeri ortaya koyma, öğrencilerin gelişimleri için sunulan olanakları simgeleme, bilgi kaynaklarına erişimi kolaylaştırma, ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliği artırma gibi kazanımları olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca bu kazanımların beklenen düzeylere ulaşması ve daha da ileriye gitmesi için kütüphaneyi oluşturan bina, personel, koleksiyon, kullanıcı ve bütçe gibi unsurlara ilişkin sorunların giderilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin yer tutmak için eşyalarını bırakıp gittiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Vize ve final dönemlerinde insanların keyfi yüzünden oturacak yer bulamıyoruz. Eşyalarını bırakıp giden ve saatlerce gelmeyen öğrenciler oluyor. Zaten çok kalabalık oluyor.”(BÖ1-Ö9)

“Kütüphanede yeterli alan yok. Özellikle öğrenciler çantalarını bırakıp gidiyorlar ve gereksiz yer kaplıyorlar.” (İÖ1-Ö5)

“Sınava yakın zamanlarda asla yer bulamıyorum, insanlar eşyalarını koyup 4 saat gelmeyebiliyor. Gereksiz ve saçma bir yer tutuma olayı var.”(BÖTÖ4-Ö2)

“Gereğinden fazla kalabalık oluyor. Yetersiz kalıyor. Çoğu zaman yer bulamıyorum. Bir de eşya bırakıp yer tutma durumları oluyor.” (RİÖ4-Ö10)

Kütüphane binaları eğitim, öğretim ve araştırma için gerekli her türlü yayının uluslararası standartlara göre düzenlenip hizmete sunulduğu, bu kaynaklardan yararlanacak sağlıklı ve engelli kullanıcıların eğitim ve araştırma ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını da karşılayacak konforlu mekânlar olarak planlanmalıdır. Kütüphane binalarının teknik donanımları ve mimari yapısı modüler sistemde olmalı ve binanın tamamı veya belli bölümleri 7/24 kullanıma açılabilmelidir. Kütüphane binaları kullanıcı ve çalışanlarının etkinliğini en üst düzeye çıkartan aynı zamanda en az çabayla en etkin kaynak yönetimine olanak sağlayan akıllı binalar olarak tasarlanmalıdır (YÖK, 2014).

Üniversiteler, bireysel ve toplumsal gelişimin üst düzeyde gerçekleşmesine olanak sağlayan kurumlar olup, bu gelişimin gerçekleşmesi için eğitim, öğretim ve araştırma etkinliklerinde üniversiteyi besleyen ve adeta üniversitenin kalbi olan kütüphaneler gerekli desteği vermelidir. Üniversite kütüphaneleri, disiplinler arası bir sorumluluk taşıdığına bilincinde olmalı, her alanda doğru, güncel ve güvenilir bilgi kaynaklarını takip etmelidir. Üniversite kütüphane binalarının ise, ulaşım, gereksinim duyulan mekânlar, mimari tasarım ve teknik donanımı ile kullanıcıya rahat bir çalışma ortamı olacak şekilde tasarlanması gereklidir (Keser, 2007, s.63).

5.1.4. Üniversite Yerleşkesindeki Yardımcı Mekânlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin üniversite yerleşkesinde yer alan yemekhane, kantinler, alışveriş yerleri, yerleşke bahçesi ve banka-bankamatikler ile ilgili görüşleri sırasıyla alt başlıklar şeklinde sunulmuştur.

5.1.4.1. Üniversite Yerleşkesindeki Yemekhaneye İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin yemekhane ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan ve öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları yemekhane b blok yemekhanesidir (yemekhaneye ilişkin görseller Ek 16’da sunulmuştur). Öğrencilerin yemekhane ile ilgili görüşleri Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24

Öğrencilerin Yemekhaneye İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Yemek sırası fazla	43	Yemek sırası fazla	47
		Yemek yeme süresi kısa ı(Açık olduğu saat kısa)	7	Yemek yeme süresi kısa ı(Açık olduğu saat kısa)	3
		Yemek saati dersler ile çakışıyor	6	Yemek saati dersler ile çakışıyor	6
		Yemek dağıtan görevliler kaba	5	Yemek dağıtan görevliler kaba	2
		Kalabalık	1	Kalabalık	9
		Turnikeler bozuk /kartlar basmıyor	2	Öğrenci hataları nedeniyle sıralar oluşuyor	1
		Yemek kartlarında dağıtım adaletsizliği var	1	Akşam yemek verilmiyor	1
		Daha sistemli bir sırası yok	1		
		Ara Toplam	66	Ara Toplam	69
	Ortam	Yetersiz	21	Yetersiz	61
		Küçük	12	Küçük	40
		Kötü	2	Kötü	4
		Kirli / düzensiz	1	Kirli / düzensiz	7
		Oturma alanları yetersiz	1	Oturma alanları yetersiz	6
		Önemli kişiler gelecek olursa düzenli	1	Havasız	2
		Soğuk	1	Kalite bakımından standartların altında	1
				Dekorasyonu kötü	1
		Ara Toplam	39	Ara Toplam	122
	Yemekler	Yetmiyor	13	Yetmiyor	6
		Kötü	8	Kötü	3
		İkinciye yemek alındığında yemeğin ücreti fazla oluyor	3	İkinciye yemek alındığında yemeğin ücreti fazla oluyor	2
		Porsiyon yetersiz	1	Porsiyon yetersiz	2
		Vejeteryan menüsü yok	1	Vejeteryan menüsü yok	2
		Çeşitlilik az	2	Et yemekleri ağır	1
		Ara Toplam	28	Ara Toplam	16
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversiteye karşı olumsuz etkiliyor	5	Öğrenciler yeterince düşünülmediği için üniversiteye karşı olumsuz etkiliyor	7
		En temel ihtiyacı okul yeterince iyi karşılamıyor	3	Yemek en temel ihtiyaç ve okul bunu yeterince karşılamadığı için öğrencilerin mutsuz olması	2
				Üniversite imkânları yetersiz olması, lisede daha çok imkân olması	1
				Üniversite tarafından yeterince önem verilmemesi	1
		Ara Toplam	8	Ara Toplam	11
		Genel Toplam	141	Genel Toplam	218

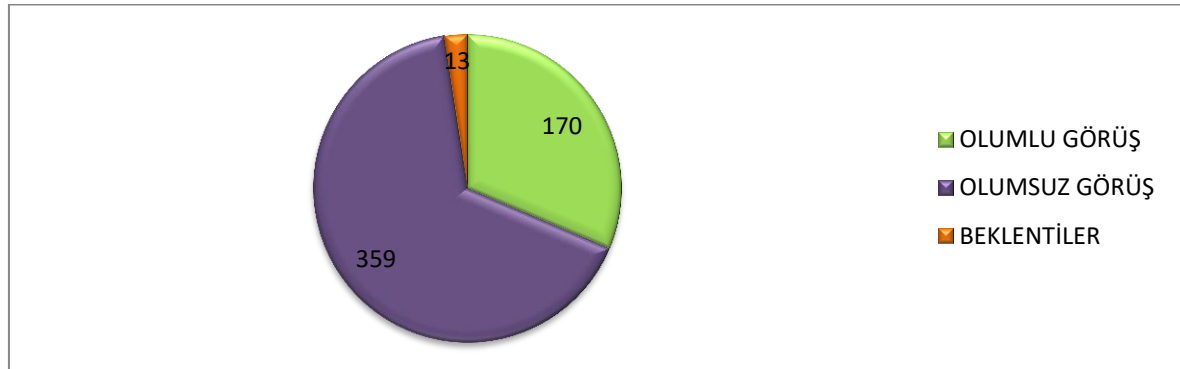
Tablo 24 (devam)

Öğrencilerin Yemekhaneye İlişkin Görüşleri

Olumlu Görüşler	Yemekler	Güzel /lezzetli	24	Güzel /lezzetli	20
		Fiyatı uygun	20	Fiyatı uygun	19
		Ara Toplam	44	Ara Toplam	39
	Üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan	Üniversitenin öğrenciyi düşündüğünü gösteriyor	22	Üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan	14
		Yemekhane öğrencilere sunulan güzel bir imkân	9	Üniversitenin öğrenciyi düşündüğünü gösteriyor	7
		Yemekhane öğrencilere sunulan güzel bir imkân	2	Yemekhane öğrencilere sunulan güzel bir imkân	1
		Üniversitenin öğrencilere değer verdiğini gösteriyor		Üniversitenin öğrencilere değer verdiğini gösteriyor	1
		Ara Toplam	33	Ara Toplam	23
	Ortam	Çok güzel	10	Çok güzel	7
		Yeterli	7	Yeterli	2
		Temiz / geniş	4	Temiz / geniş	1
		Ara Toplam	21	Ara Toplam	10
	Genel Toplam		98	Genel Toplam	72
Beklentiler	İyi yönde geliştirilmesi		7	İyi yönde geliştirilmesi	4
	Daha iyi yemeklerin olması		1	İyi bir üniversitenin her alanda öncü olması gerektiği gibi bu alanda da öncü olması	1
	Genel Toplam		8	Genel Toplam	5

Öğrencilerin yemekhane ile ilgili görüşleri olumlu görüşler, olumsuz görüşler ve beklentiler olmak üzere üç temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumsuz görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin görüşleri Şekil 24’te sunulmuştur.

Şekil 24. Yemekhaneye ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şöyledir:

“Yemekhane son derece yeterlidir. Çok makul ücretlerle muhteşem yemekler çıkıyor.” (TÖ1-Ö1)

“Yemekhane çok uygun.1,40 Tl. Ankara’daki en ucuz yemeği öğrencisine sunuyor.”(AÖ4-Ö2)

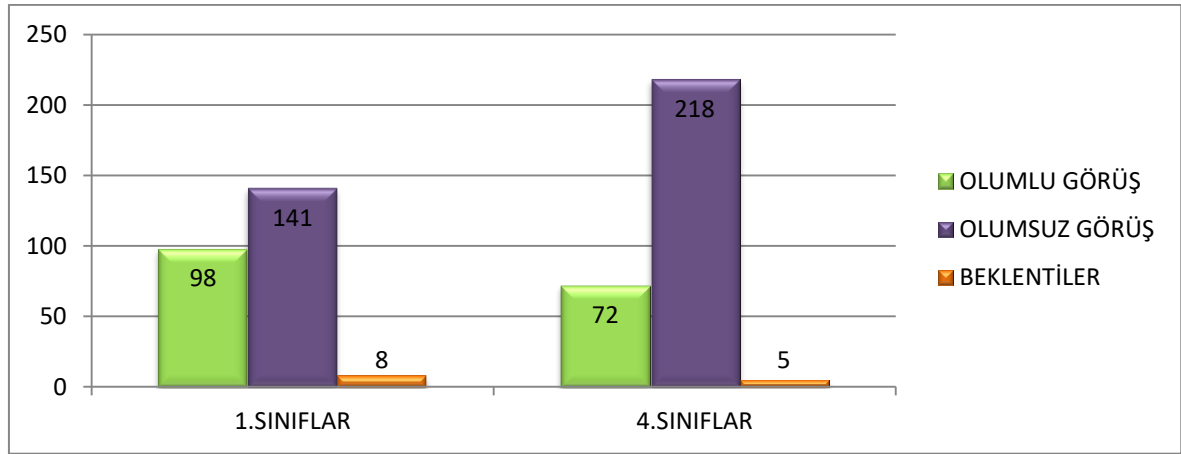
“Et yemiyorum. Vejeteryanım ve buna uygun çok zor yemek buluyorum, her gün aç kalıyorum. Yemekhanede hep et yemeği çıkıyor.” (FÖ4-Ö1)

“Yemekleri öğlen yiyoruz ve akşam yemeği gibi ağır oluyor sürekli kırmızı et çıkarıyorlar.” (RİÖ4-Ö11)

“Yemekhane olumlu ancak alan genişletilmeli. İyi yönde geliştirilmeli.” (AÖ4-Ö2)

“Yemekhanede çok sıra oluyor. Bu yüzden yemek yemiyorum. Kantinlerde pahalı.” (AÖ1-Ö2)

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 25’te sunulmuştur.

Şekil 25. Yemekhaneye ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Yemekhane ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 141, son sınıflarda 218’dir. Birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin daha az olmasının nedeni, üniversiteye yeni başlamış olmaları nedeniyle yemekhanenin olumsuz olabilecek yönlerini görmemiş olmaları olabilir. Son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin daha fazla olmasının nedeni ise; üniversitede daha uzun zaman geçirdikleri için yemekhanelerin olumsuz yönlerini daha fazla görmüş olmaları olabilir. Tezişçi’nin (2013) araştırmasında da, birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre, Marmara Üniversitesi’ndeki barınma-beslenmeye ilişkin olumsuz görüşleri daha az olduğu için, birinci sınıflar Marmara Üniversitesi’nin barınma-beslenme imajını daha yüksek algılamaktadırlar.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumsuz görüşleri, işleyiş, ortam, üniversiteye yönelik görüşler ve yemekler isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en yüksek frekansa

sahip işleyiş alt başlığı ile öğrencilerin hem olumlu hem de olumsuz görüş belirttikleri yemekler ve üniversiteye yönelik görüşler alt başlıkları üzerinde durulacaktır.

Yemekhane işleyişi ile ilgili olumsuz görüş belirten öğrenciler, yemek sırasının, yemek yeme süresinin kısa olduğunu, yemek saatinin dersler ile çakıştığını, yemek dağıtan görevlilerin kaba olduğunu ve yemekhanenin kalabalık olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemeklerde sıra fazla oluyor ve bize sıra gelene kadar yemek bitiyor.” (BÖTÖ1-Ö4)

“Yemekhanede çok sıra oluyor. Bu yüzden yemek yemiyorum. Kantinlerde pahalı.” (AÖ1-Ö2)

“Yemekhanede yemek sırası aşırı kalabalık oluyor. Bu olumsuzluktan dolayı hiç iyi bir tutum içerisinde değilim.” (BÖ4-Ö4)

“Yemekhaneye gidemiyorum, yemek sırasını görünce vazgeçiyorum.” (GÖ4-Ö6)

Öğrenciler yemek sırasının fazla olmasından şikâyetçi olduklarını, yemek sırası nedeniyle çoğunlukla yemek yiyemediklerini, bu olumsuz durumun kendilerinde üniversiteye karşı olumsuz tutuma neden olduğunu belirtmeleri önemli görülmektedir.

Yemekhanelerde yemek yeme süresinin kısa olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekhanenin daha büyük olması ve yemekhane sırası için daha sistemli olması gerektiği, yemek süresinin uzatılması gerektiğini düşünüyorum.” (AÖ1-Ö7)

“Yemekhanenin belirli saatlerde açık olması ve yemek süresinin kısa olması kötü. Öğrencinin beslenmesi yeterince düşünülüyor.” (İÖ1-Ö1)

“Yemekhaneye karşı olumsuz düşünüyorum. Çünkü yemekhanede saat sınırlaması var öğrenci yeterince düşünülüyor.” (OÖ4-Ö5)

Yemekhane ile ilgili bir diğer önemli alt başlık yemeklerdir. Öğrencilerden bazılarının yemekhanede sunulan yemeklere ilişkin olumlu görüş belirttiği, bazılarının ise olumsuz görüş belirttiği belirlenmiştir. Yemekhanede sunulan yemeklere ilişkin olumsuz görüşe sahip olan öğrenciler; yemekhanede sunulan yemeğin yetmediğini, kötü olduğunu, öğrenci doymaması durumunda ikinci defa aldığında yemek ücretinin fazla olduğunu, yemek

porsiyonun yetersiz geldiğini, vejeteryan menüsünün olmadığını, yemek çeşitliliğinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekhanede yeteri kadar yemek olmuyor. Bazen yemek sırasını bekliyoruz. Sıra geldiğinde yemek bitmiş oluyor.” (BÖTÖ1-Ö4)

“Yemekhanede yemek saati çok erken ve çoğunlukla yemek yetmiyor.” (İÖ1-Ö4)

“Yemekhaneye yemekler az geliyor. Bu nedenle yemek yiyemediğimiz zamanlar oluyor.” (ÖÖÖ1-Ö8)

“Büyük bir yerleşke tek yemekhane bulunmaktadır. Yemekler yetmiyor. Kötü etkiliyor.” (RİÖ4-Ö7)

Öğrenciler yemekhanede yemeklerin yetersiz sayıda gelmesinden dolayı yemek kalmadığını, çoğunlukla bu nedenden ötürü yemek yiyemedikleri zamanların olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç yemeklerin öğrenci sayısına göre planlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Yemeklerin kötü olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekler daha iyi olabilir. Gölbaşı yemekhanesi övülüyor ama buradaki yemek yönünden pekiyi değil.” (İÖ1-Ö2)

“Yemekhanedeki yemekler güzel değil. Saatleri derslerimizle çakışıyor.” (MÖ1-Ö2)

“Yemekler az geliyor. Tatları güzel değil.” (ÖÖÖ1-Ö8)

“Yemekhaneler çok kötü, soğuk ve yemeklerin tatları güzel değil.” (ÖÖÖ1-Ö3)

“Yemekhane çok kalabalık bazen yemek kalmıyor. Ve yemekler çok lezzetli değil. Bazen oturacak yer bulamıyoruz.” (MÖ4-Ö5)

Çelik’in (2012) araştırmasında, araştırmaya katılan Adıyaman Üniversitesi personeli ve öğrencileri yemekhanede özel taleplere (diyet menü gibi) cevap verilmediği, %43,4’ü yemekhanede yemek yeme hevesliğine sahip olduğunu , %56,4’ü yemeğin lezzetli olmadığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada da, öğrencilerden bazıları özel taleplere (vejeteryan menü) cevap verilmediğini, yine öğrencilerin çoğunluğunun özellikle uygun olması nedeniyle yemekhanede yemek yeme hevesliliğine sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerden bazılarının yemekhanedeki yemeklere ilişkin olumlu görüşleri mevcuttur. Bu öğrenciler, yemeklerin güzel/lezzetli ve fiyat olarak uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekhane güzel, yemekler çok iyi.” (ÖÖÖ1-Ö5)

“Yemekhanemiz diğer üniversitelere nazaran çok daha ucuz ve yemekler çok güzel ve yeterli.” (TÖ1-Ö2)

“Yemekhanemiz çok güzel. Yemekler de güzel ve lezzetli.” (SÖ4-Ö1)

“Yemekhanedeki yemekler güzel, fiyatı da öğrenci için çok uygun.” (RİÖ4-Ö10)

Yemekhanede verilen yemeklerin güzel ve lezzetli olduğunu belirten öğrenci sayısının, kötü ve lezzetsiz olduğunu belirten öğrenci sayısından daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yemekhanede verilen yemeklerin güzel olmasının, öğrencileri memnun edeceği dolayısıyla üniversiteye karşı olumlu tutumu artıracakı düşünülmektedir.

Demirci, Cankül ve Temizkan’ın (2013), üniversite personelinin yemekhane hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, akademik ve idari personelinin genel memnuniyetine ‘ürün’ ve ‘servis personeli’ değişkenlerinin etki ettiği belirlenmiştir.

Yemek fiyatının uygun olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekhane temiz ve fiyatı uygun.” (MÖ1-Ö1)

“Yemek fiyatları çok uygundur. Yemekler güzel. Sırada çok beklemiyoruz yemek yeme süresi az.” (ZEÖ4-Ö8)

“Okulda yemekhanenin bulunması ve ücretinin de düşük olması olumlu düşündürüyor.” (OÖ4-Ö4)

“Yemekhane ücretleri gayet uygundur.” (GÖ4-Ö2)

Yemekhanenin yemeklerinin uygun fiyatlı olması öğrencilerde, üniversiteye karşı olumlu tutum oluşturmaktadır. Bu durumun öğrencilerde, öğrencisinin karnının doymasını önemseyen üniversite örtük (gizil) algısını oluşturacakı düşünülmektedir. Yemekhanede verilen yemek hizmeti ile ilgili olarak fiyat uygunluğunun memnuniyet üzerinde önemli bir faktör olduğu anlaşılmıştır.

Okursoy ve Turan’ın (2014) araştırmalarında, üniversite yemekhanesinde müşteri memnuniyeti üzerinde etkili olan boyutları belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmada kullanılan ölçek için yemek hizmetlerinde müşteri memnuniyetini belirleyen iki boyut elde edilmiştir. Bu boyutlar yemek hizmetleri boyutu ve fiyat boyutu olarak adlandırılmışlardır.

Gıda kalitesi, hizmet kalitesi ve fiziksel ortam tek bir boyut altında yer almıştır. Fiyat ise analiz sonucunda ayrı bir boyut olarak ortaya çıkmıştır.

Yemekhaneye ilişkin bir diğer önemli alt başlık ise, üniversiteye yönelik görüşlerdir. Öğrencilerin bu alt başlığa ilişkin hem olumlu hem de olumsuz görüşleri mevcuttur. Yemekhane hizmetinin, bazı öğrencilerde üniversiteye yönelik olumsuz görüş oluşturduğu belirlenmiştir. Bu öğrenciler, üniversiteye karşı olumsuz düşündüklerini, en temel ihtiyacı okulun yeterince karşılayamadığını, üniversite imkânlarının bu alanda yetersiz olduğunu ve üniversitenin yeterince önem vermediğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yetersiz kaldığı için olumsuz etkiliyor. Aç ayı oynamaz. Üniversite başarı istiyorsa öğrencisine iyi bakmalı.” (AÖ1-Ö1)

“Olumsuz. Çünkü yemekhanede saat sınırlaması var ve kantinlerde pahalı. Öğrenci yeterince düşünülüyor.” (OÖ4-Ö5)

“Olumsuzluklardan dolayı iyi bir tutum içerisinde değilim.” (BÖ4-Ö3)

“Gazi üniversitesine göre yetersiz. Bu nedenle olumsuz üniversiteye karşı düşündürüyor.” (ÖÖÖ1-Ö5)

Öğrenciler yemekhaneyi yetersiz buldukları için üniversiteye karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Üniversitenin öğrencisini yeterince düşünmediğini belirterek, öğrencilerden başarı isteniyorsa, üniversitenin öğrencisine iyi bakması gerektiğini vurgulamışlardır.

En temel ihtiyacı okulun yeterince karşılayamadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrenciyiz sonuçta, yemek ihtiyacını karşılayacağımız yerin güzel olmasını isteriz.” (ÖÖÖ1-Ö6)

“Yemek yeme önemli bir ihtiyaçtır. Ve üniversite bu ihtiyacı yeterince iyi karşılamadığımda mutsuz duruyorum. Üniversiteden soğuyorum.” (MÖ4-Ö5)

“Kötü etkiliyor. Yemek en temel ihtiyaç ve okulda bunu karşılamıyoruz.” (MÖ4-Ö7)

Öğrenciler beslenmenin en temel ihtiyaç olduğunu ancak üniversite tarafından iyi bir şekilde karşılanmadığını belirterek, bu durumun onların mutsuz olmasında ve okuldan soğumasında önemli bir etken olduğunu da vurgulamışlardır.

Üniversite imkânlarının bu alanda yetersiz olduğunu belirten öğrenci görüşü ise şöyledir:

“Üniversite demeye bin şahit ister lisede daha çok imkân vardı.” (RİÖ4-Ö4)

Üniversitenin yeterince önem vermediğini belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Daha iyi yemekler günümüzü daha iyi geçirmemize yardım edebilir. Ancak üniversite bu alanda gereken önemi göstermiyor.” (İÖ1-Ö2)

Bir öğrenci ise öğrenciler için çok önemli bir alan olmasına rağmen üniversitenin bu alana gereken önemi vermediğini belirtmiştir. Daha iyi yemeklerin, öğrencilerin zamanlarını daha güzel geçirmesine yardımcı olacağını vurgulamıştır.

Yemekhane öğrencilerde üniversiteye karşı olumlu görüş de oluşturmaktadır Bu konuda bazı öğrenciler, yemekhanenin üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan olduğunu, üniversitenin sunduğu yemek hizmeti ile öğrencilerini düşündüğünü gösterdiğini, yemekhanenin öğrencilere sunulan güzel bir imkân olduğunu ve yemekhanenin öğrencilere değer verildiğini gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Olumlu üniversitemi seviyorum.” (TÖ1-Ö2)

“Olumlu etkiliyor yerleşkedeki en iyi yerlerden biri.” (KÖ4-Ö3)

Öğrenciler üniversitenin sunduğu yemek hizmetinin, üniversitenin öğrencileri düşündüğünü gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yemekler uygun fiyata olduğu için her öğrencinin karnının doyması önemseniş.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Üniversite öğrencilerinin karnının doyması önemsiyor ve güzel hizmet sunarak öğrencisini düşündüğünü gösteriyor.” (BÖTÖ1-Ö5)

Öğrenciler yemekhanede sunulan yemek hizmetinin nitelikli ve yemeklerin uygun fiyatlı olmasının, üniversitenin öğrencileri düşündüğünün bir göstergesi olduğunu belirtmişlerdir. Sunulan yemek hizmetinin nitelikli ve yemeklerin uygun fiyatlı olmasının öğrencilerde, öğrencisini düşünen üniversite algısını örtük (gizil) olarak oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Lim (2010), yemek hizmeti veren işletmelerde fiziksel ortamın müşteri memnuniyetine katkı sağlayabileceğini ve çevre elemanlarının (müzik, aydınlatma, koku, mobilyalar vb.) müşterilerin duygusal tepkileri ve davranışları üzerinde etkileri olabileceğini belirtmiştir. Teas (1993), müşteri memnuniyetinin servis kalitesi, ürün kalitesi ve fiyat tarafından açıklanabileceğini belirtmiştir.

Üniversitenin öğrencilere değer verdiğini belirten öğrenci görüşü şöyledir:

“Yemekhane öğrencilere değer verildiğini gösteriyor. Çünkü yemekler her zaman özenli.”(OÖ4-Ö8)

Yemeklerin her zaman özenli olduğunu düşünen bir başka öğrencide, öğrencisine değer veren üniversite algısının örtük (gizil) olarak oluştuğu anlaşılmaktadır.

Maslow’un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisinde beslenme, fizyolojik bir ihtiyaç olup, birinci sırada yer almaktadır. Öğrenci görüşlerinden, beslenmenin ve beslenme ihtiyaçlarını giderdikleri yemekhanenin, kendileri için önemli olduğu, üniversiteye yönelik görüşlerini önemli ölçüde etkilediği anlaşılmaktadır.

5.1.4.2. Üniversite Yerleşkesindeki Kantinlere İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan, Bosna- Hersek, f blok, c blok, resim-iş eğitimi bölümü ve müzik eğitimi bölümü binalarında yer alan kantinler ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir (Kantinlere ilişkin görseller Ek 17’de sunulmuştur). Öğrencilerin kantinler ile ilgili görüşleri Tablo 25’te sunulmuştur.

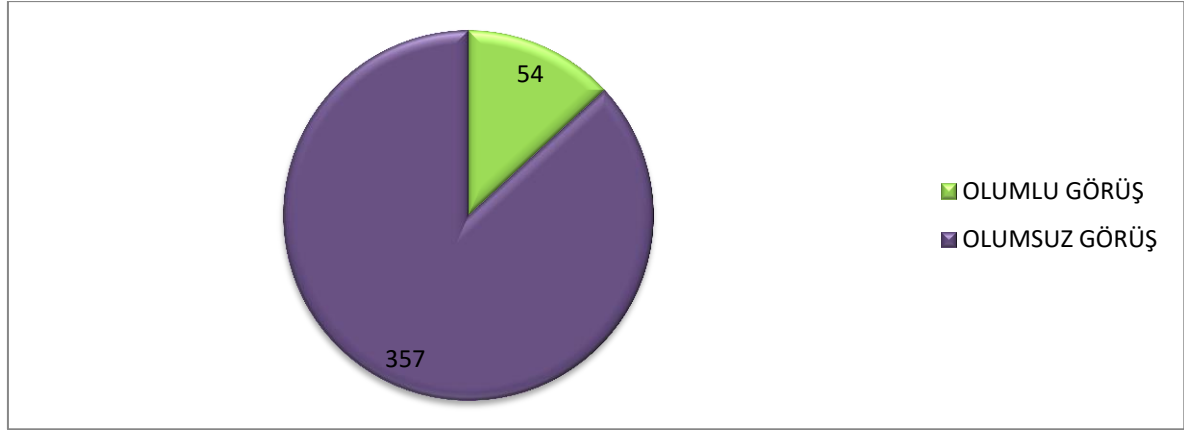
Tablo 25

Öğrencilerin Kantinlere İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Ortam	Yetersiz	38	Yetersiz	56
		Oturma alanı yok	19	Oturma alanı yok	38
		Küçük	15	Küçük	6
		Çok basit düzeyde /gelişmemiş	5	Çok basit düzeyde /gelişmemiş	4
		Boğucu	2	Kötü/sağlıksız	5
				Kalitesiz	1
		Ara Toplam	79	Ara Toplam	110
	Ürünler	Pahalı	47	Pahalı	53
		Çeşitlilik az	7	Çeşitlilik az	9
		Yiyecekler lezzetli değil	2	Yiyecekler lezzetli değil	2
		Kantinlerin hepsinde aynı ürünler var	1	Kantinlerin hepsinde aynı ürünler var	1
		Ara Toplam	57	Ara Toplam	65
	İşleyiş	Nakit yerine kredi kartı ile alışveriş olması	8	Nakit yerine kredi kartı ile alışveriş olması	7
		Kantin işleyişi yavaş	1	Kantinler arası fiyat farklılığı var	5
		Kart ve nakit aynı anda geçerli olmuyor	1	Kantinciler sert	3
				Kantinde tek çalışan var	1
		Ara Toplam	10	Ara Toplam	16
	Psikolojik Etkisi	Olumsuz etkiliyor	5	Olumsuz etkiliyor	11
				Öğrencilere kendini kötü hissettiriyor	2
				Öğrenciyi sinirlendiriyor	2
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	15
		Genel Toplam	151	Genel Toplam	206
Olumlu Görüşler	Ortam	Güzel/yeterli	28	Güzel/yeterli	13
		Ara Toplam	28	Ara Toplam	13
	Faydaları	Sosyalleşme sağlıyor	5	Sosyalleşme sağlıyor	3
		İhtiyaçları karşılıyor	3	İhtiyaçları karşılıyor	2
		Ara Toplam	8	Ara Toplam	5
		Genel Toplam	36	Genel Toplam	18

Öğrencilerin yerleşke ortamı ile ilgili görüşleri olumlu görüşler ve olumsuz görüşler olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumsuz görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin kantinlere ilişkin görüşleri Şekil 26’da sunulmuştur.

Şekil 26. Kantinlere ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin kantinlere ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

“Kantinde yemek çeşidi az. Kantin yetersizliği var. Kantinlerde oturacak yer yok.” (ÖÖÖ1-Ö9)

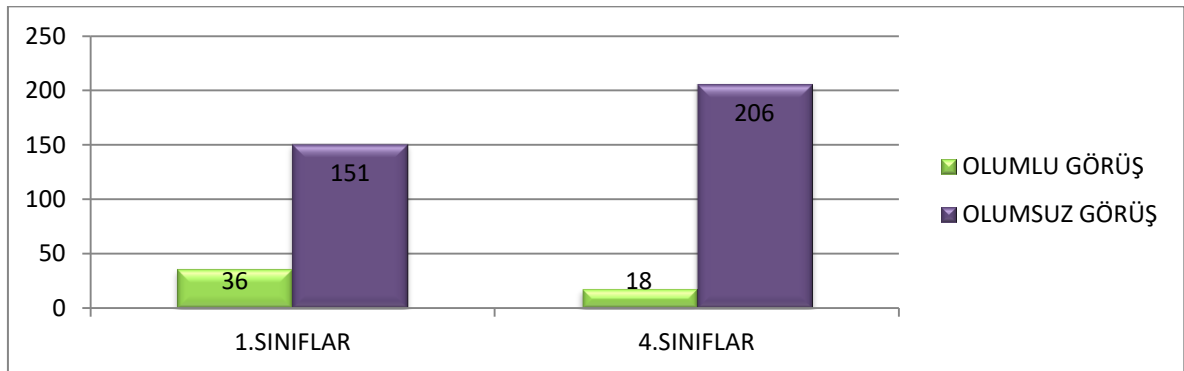
“Kantinler küçük ve yetersiz.” (TÖ4-Ö6)

“Olumsuz. Kantinler olması gerekenden fazla pahalı. Bizim öğrenci olduğumuz düşünülerek daha makul bir fiyat olabilir.” (OÖ4-Ö5)

“Kantin sosyalleşmek için harika bir yer. Olumlu etkiliyor.” (MÖ1-Ö2)

“Okulda kantinlerin yer alması güzel.” (SÖ4-Ö3)

Öğrencilerin kantinlere ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 27’de sunulmuştur.

Şekil 27. Kantinlere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Kantinler ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 151, son sınıflarda 206'dır. Son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin daha fazla olmasında; üniversite kantinlerini daha iyi tanıyor ve kantin imkânlarından daha uzun süre yararlanmış olmaları, bu süre zarfında üniversite kantinlerinin öğrencilerin ihtiyaç ve beklentileri yeterince iyi karşılamamış olması düşünülebilir.

Buna benzer bir biçimde üniversite destek hizmetlerinin genel olarak değerlendirildiği Güleş, Kabasakal ve Kuzu'nun (2011) yaptığı araştırmada ortaya çıkmıştır. Araştırmada öğrencilerin eğitim-öğretim dışı ortak ve sosyal alanların yeterliliği ve kalitesi konusundaki memnuniyet düzeylerinin düşük seviyede olduğu alanlardan birinin de kantin olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin olumsuz görüşleri; ortam, ürünler, işleyiş ve psikolojik etkisi isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en yüksek frekansa sahip ortam ve ürünler alt başlıkları üzerinde durulacaktır. Öğrencilerin ilk alt başlık olan kantin ortamına ilişkin olarak hem olumlu hem de olumsuz görüşleri mevcuttur. Kantinlerin ortamı ile ilgili olarak olumsuz görüş belirten öğrenciler çoğunluktadır. Bu öğrenciler, kantinlerin yetersiz, küçük ve çok basit düzeyde olduğunu, oturma alanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kantinler üniversite için çok basit düzeyde, ortam olarak çok yetersiz ve pahalı.”
(ÖÖÖ1-Ö2)

“Kantinlerin ortamı küçük ve yetersizdir.” (TÖ4-Ö6)

“Bölüm kantinimizde dışardan çok fazla insan geldiği için yetersiz kalıyor.” (MÖ4-Ö1)

“Kantinler bana göre yetersiz. Ortamı kalite bakımından kötü. Standartların altında.” (GÖ4-Ö1)

Diktaş'ın (2015) yaptığı araştırmada, Uşak Üniversitesi eğitim fakültesinin sahip olduğu fiziki ortamlarla ilgili olarak katılımcıların neredeyse tamamının üzerinde durduğu temel sorun, kantin eksikliğidir.

Kantinler öğrencilerin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayan yerler olmasının yanında, öğrencilerin arkadaşlarıyla vakit geçirdiği bir yer olduğu için, sosyalleşme sağladığı da düşünülebilir. Tor (2015) da, bir üniversite yerleşkesinde yer alan kantin, kafeterya, kafe gibi yeme-içme yerlerinin öğrenciler arasındaki iletişim ve ilişkiyi artırdığını belirterek,

kantinlerin öğrenciler arası iletişim ve ilişkiyi artıran en önemli araçlardan biri olduğunu vurgulamaktadır.

Kantinlerde oturma alanlarının eksik olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kantinlerin oturma alanları yetersiz.” (BÖTÖ1-Ö2)

“Kantinden aldığımız yiyecekleri ayakta yiyoruz. Ne kadar olumlu düşünebilirim ki.” (GÖ4-Ö5)

“Kantin yol kenarındaki büfelere benziyor. Oturamıyoruz alan yok.” (ZEÖ4-Ö6)

“Kantinlerde masa, sandalye gibi oturarak yemek yemeyi sağlayacak şeyler daha fazla olsa çok daha iyi olacak. Oturma alanı eksikliği var. Ve ucuz olmalı.” (OÖ4-Ö1)

“Kantinlerde oturacak alan olmadığı için aldığımız yiyecekleri ayaküstü yemek zorunda kalıyoruz.” (OÖ4-Ö8)

Kantinler, öğrencilerin ders aralarında yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladıkları ve arkadaşlarıyla sosyalleşebildikleri alanlardır. Bu nedenle öğrenciler bu ihtiyaçlarını karşılarırken kantinlerde oturma alanlarının gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Yiyecek-içecek hizmetleri ve kantinler, üniversite öğrencilerinin yerleşke hayatının kalitesini etkileyen en önemli öğelerden biridir. Kantin hizmetleri, yerleşkelerde öğrencilerin yeme- içme ihtiyaçlarını karşıladıkları, birbirleriyle fikir alışverişinde bulundukları ve sosyalleşme ortamı sağlayan işletmelerdir (Eren, 2014).

Ortam alt başlığı ile ilgili olarak bazı öğrencilerin olumlu görüşleri de bulunmaktadır. Bu öğrenciler; kantinlerin ortamının yeterli ve güzel olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kantinler yeterli ve güzel. Çünkü herkese sosyalleşmek için uygun ortamı sağlayabiliyor.” (MÖ1-Ö7)

“Öğrenci ihtiyaçlarını karşılama açısından yeterlidir.” (TÖ1-Ö2)

“Kantinler yeterli ama yaygınlaşması ve daha da geliştirilmesi gerekiyor.” (BÖ4-Ö5)

Kantinler ile ilgili bir diğer alt başlık ürünlerdir. Öğrenciler, kantinlerdeki ürünlerin pahalı olduğunu, kantinlerde ürün çeşitliliğinin az olduğunu, yiyeceklerin lezzetli olmadığını ve

her kantinde aynı ürünlerin yer almadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kantinlerin oldukça pahalı olduğunu düşünüyorum.” (AÖ1-Ö7)

“Kantinin pahalı olması benim maddiyatımı olumsuz etkiliyor.” (BÖ1-Ö2)

“Kantindeki ürünler çok pahalı bir öğrenci olarak maddiyatı düşünmem gerekiyor. Bu durum beni üniversite hakkında pek olumlu düşündürmüyor.” (FÖ1-Ö3)

“Kantinler benim için olumsuz. Kantinler olması gerekenden fazla pahalı. Bizim öğrenci olduğumuz düşünülerek daha makul bir fiyat olabilir.” (OÖ4-Ö5)

“Kantinler çok pahalı, işletmiyorlar resmen sömürüyorlar.” (SÖ4-Ö3)

Üniversite kantinlerindeki ürünlerin fiyat olarak değerlendirmesine bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun kantinlerdeki ürünleri pahalı buldukları görülmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında, üniversite kantinleri öğrenci bütçesine uygunluğunun daha sık ve ayrıntılı olarak, üniversite yönetimi tarafından denetime tabi tutulmalıdır.

Eren’in (2014) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin kantinde sunulan yiyeceklerin kalite-fiyat ilişkisi bağlamında memnun olmadıkları, kantinden düşük fiyatlı ürünleri alarak ihtiyaçlarını karşıladıkları belirlenmiştir.

Kantinlerde ürün çeşitliliğinin az olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kantindeki yemekler biraz pahalı ve çeşit olarak da az.” (İÖ1-Ö2)

“Kantinlerde az sayıda yemek çeşidi var ve çok pahalı.” (RİÖ1-Ö10)

“Kantinler beni olumsuz etkiliyor. Yeterince temiz değil ve yiyecek çeşidi çok az, fiyatlar da pahalı.” (MÖ4-Ö7)

“Kantinler yemekhaneye göre çok gereksiz pahalı ve yiyecek konusunda çok seçeneğimiz yok.” (RİÖ4-Ö11)

Kantinler beslenme gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir araçtır. Maslow’a (1943) göre, tüm ihtiyaçlar içerisinde en önemli olan, fizyolojik ihtiyaçlardır. Fizyolojik ihtiyacı gidermemiş bir kişi için diğer ihtiyaçların bir önemi yoktur. Aç veya susuz olan bir kişi, öncelikle bu ihtiyacı karşılayacak, sonrasında diğer ihtiyaçlarını karşılama yoluna gidecektir. Bu nedenle fizyolojik ihtiyaçlar içerisinde yer alan beslenme ihtiyacının karşılanmasında kantinlerin yeri ve önemi yadsınamaz.

Trakya Üniversitesi, Trakya Üniversitesi öğrencileri ile yapılan anketlerin sonuçlarının, öğrencilerin kantinlerden aldıkları hizmet memnuniyetlerinin düşük olduğunu göstermesi üzerine, öğrenci memnuniyetinin ön planda tutulduğu proje kapsamında Eğitim Fakültesi Kantin Açılışını, 20 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirdi. Öğrenci memnuniyetinin ön planda tutulması ve öğrencilere daha kaliteli, sağlıklı sosyal bir ortam hazırlama amacıyla hazırlanan yeni kantin; konforu, iç tasarımı ve aynı zamanda sunduğu teknolojik imkânlarla dikkat çekicidir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak ve uzun bir çalışma sonucu tamamlanan kantin; genişliği, ferah ortamı, iç aydınlığı, geniş oturma alanları ile diğer kantinlerden farklı nitelikler taşımaktadır. Öğrencilerin, kaliteli ve konforlu vakitler geçirmesi için her türlü detayın düşünüldüğü kantinde, öğrenciye ayrıca bilgiye ulaşmada da her türlü avantajı sağlamak amacıyla, her masaya kadar uzanan elektrik hatları ve prizler bulunmaktadır. Bu sayede öğrenciler bilgisayarlarını rahatlıkla kullanabilmekte ve bilgiye kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Zengin içeriğe sahip yiyecek ve içecek menüsü ile öğrenci, okul sınırları dışına çıkmadan, sağlığa uygun besinler ile beslenme ihtiyacını karşılayabilmektedir. Kantinin yemek menüsünde, alışılmışın dışına çıkılarak hazırlanmış birbirinden farklı besinler mevcuttur. Öğrenciler günlük olarak farklı türde hazırlanan çorbadan, kalorisi düşürülmüş makarnaya, salatadan, meyve çeşitlerine kadar birçok farklı ürünü oldukça ekonomik fiyatlara alabilmektedirler. Öğrencilerin kalorisi az besinlere, meyve ve sebzeye duydukları ihtiyaçlar düşünülerek besin menüsü hazırlanmış olup, kantinde tek tek satışa sunulan meyveler mevcuttur. Ayrıca filtre edilmiş su ile hazırlanan çaylar, yumuşak içimi ve hissedilir aromasının yanı sıra “PH” değeri ile dikkat çekicidir. En çok tüketilen içecekler arasında olan çay, PH değeri dengelenerek sağlıklı bir biçimde öğrenciye sunulmaktadır. Ayrıca yine öğrenciler için günlük çorbalar hazırlanmaktadır. Kantinde satışa sunulan ürünlerin ücretlendirilmesi hususunda ise, ürün fiyatlarının, ciddi akademik hesaplamalar neticesinde belirlendiği, bu hesaplamalar yapılırken öğrenci memnuniyetinin karşılanmasına dönük fiyat belirleme anlayışının dikkate alındığı belirtilmiştir (Trakya Üniversitesi, 2017). Araştırma kapsamında elde edilen öğrenci ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak, Trakya Üniversitesi gibi öğrenci memnuniyetini ön planda tutmayı amaçlayan örnek kantinler yapılabilir.

5.1.4.3. Üniversite Yerleşkesindeki Alışveriş Yerlerine İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde, öğrencilerin eğitim gördüğü binaların içinde ve dışında yer alan alışveriş yerleri ile ilgili

görüşleri analiz edilmiştir (alışveriş yerlerine ilişkin görseller Ek 18’de sunulmuştur). Öğrencilerin alışveriş yerleri ile ilgili görüşleri Tablo 26’da sunulmuştur.

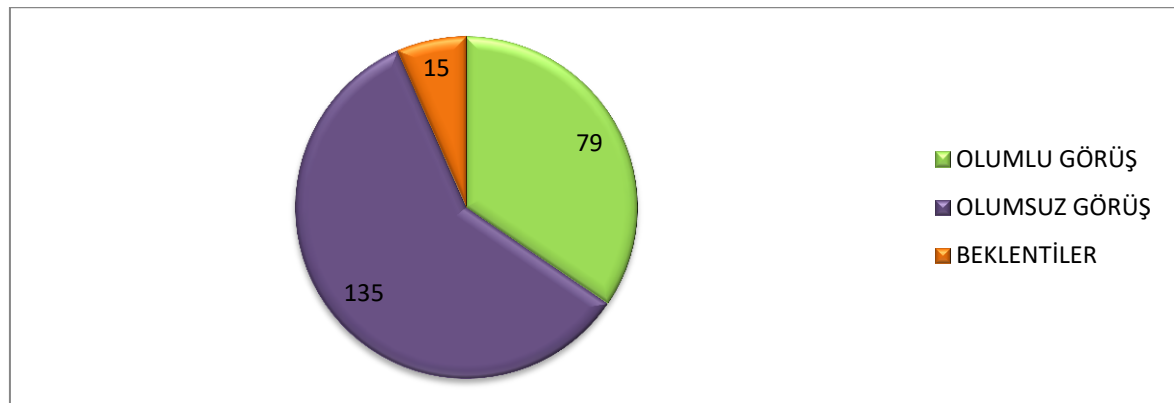
Tablo 26

Öğrencilerin Alışveriş Yerlerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ	f	4.SINIF DÜZEYİ	f
		KODLAR		KODLAR	
Olumsuz Görüşler	Ürünler	Pahalı	30	Pahalı	41
		Çeşitlilik az	3	Çeşitlilik az	3
		Bilgisayarlarında işlem yapılması zor	1		
		Ara Toplam	34	Ara Toplam	44
	İlgi ve İhtiyaçlara Uygunluk	Yetersiz	19	Yetersiz	21
		İlgi ve ihtiyaçlara uygun değil	6	İlgi ve ihtiyaçlara uygun değil	7
		Yeterince gelişmemiş	2	Yeterince gelişmemiş	2
		Ara Toplam	27	Ara Toplam	30
		Genel Toplam	61	Genel Toplam	74
	Faydaları	Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılıyor	22	Öğrencilerin ihtiyacını karşılaması	31
				Çeşitlilik sağlıyor	1
Olumlu Görüşler	Ürünler	Ara Toplam	22	Ara Toplam	32
		İyi/güzel	6	İyi/güzel	8
		Öğrenci bütçesine uygun	3	Öğrenci bütçesine uygun	3
		Ara Toplam	9	Ara Toplam	11
	Diğer	İşleyiş şekli güzel	1	Genellikle her binanın içinde yer alıyor	3
		Ayrı bir şehir gibi işlev görmesi	1		
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	3
		Genel Toplam	33	Genel Toplam	46
	Beklentiler	Farklı alışveriş yerlerinin olması	1	Farklı alışveriş yerlerinin olması	6
		Öğrenci bütçesine göre fiyatların belirlenmesi	2	Daha iyi temsil edilmesi	1
		Çok kalabalık olmaması	2	Dikkat çekici olması	1
				Hacettepe-Beytepede olduğu gibi bir avm olması	1
				Bir marketin olması	1
		Genel Toplam	5	Genel Toplam	10

Öğrencilerin alışveriş yerleri ile ilgili üç temada görüş belirtmişlerdir. Bunlar; olumlu görüşler, olumsuz görüşler ve beklentiler temalarıdır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumsuz görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin alışveriş yerlerine ilişkin görüşleri Şekil 28’de sunulmuştur.

Şekil 28. Alışveriş yerlerine ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin alışveriş yerlerine ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

“Kırtasiye çok pahalı. Öğrenci olarak bu durum beni çok üzüyor.” (MÖ1-Ö1)

“Yetersiz olmasından dolayı okuldan dışarı çıkmamız gerekiyor.” (BÖTÖ1-Ö2)

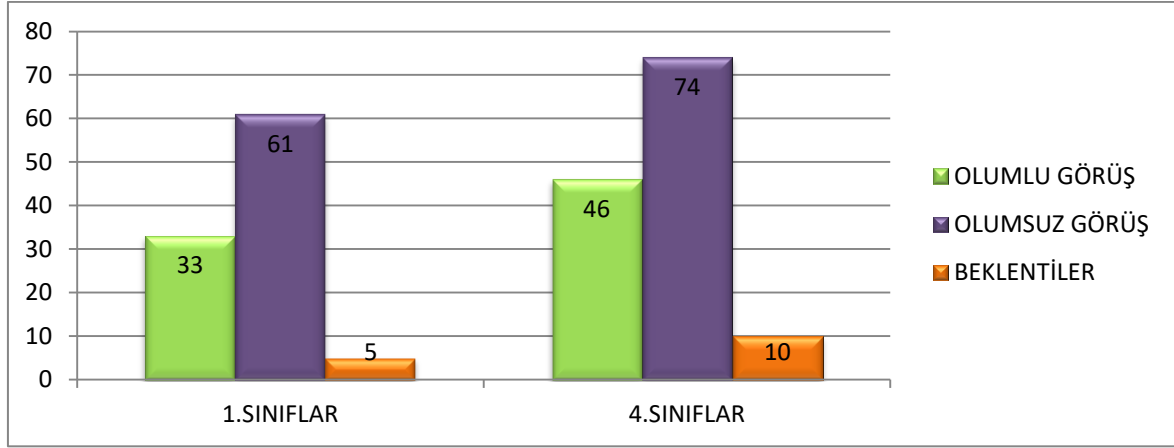
“Kırtasiyeler ihtiyaçlarımı karşılıyor. Bu bakımdan olumlu.” (SÖ4-Ö5)

“Bu mekânların bulunması olumlu.” (OÖ4-Ö4)

“Bu tarz yerler artırılmalı.” (SÖ4-Ö6)

“Bu alanlar artırılmalı, geliştirilmeli ve ucuz olmalı.” (OÖ4-Ö1)

Öğrencilerin alışveriş yerlerine ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 29’da sunulmuştur.

Şekil 29. Alışveriş yerlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 61, son sınıflarda ise 74’tür. Birinci sınıflar ile son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşleri arasındaki farkın kaynağı olarak, son sınıf öğrencilerinin alışveriş yerlerinde daha fazla alışveriş yapma imkânı bulmaları, bu süre zarfında alışveriş yerlerinin eksikliklerini daha fazla görmüş olmaları olabilir.

Öğrencilerin alışveriş yerlerine ilişkin olumsuz görüşleri; ürünler ve ilgi-ihtiyaçlara uygunluk isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde bu iki alt başlık üzerinde durulacaktır. Öğrenciler alışveriş yerlerindeki ürünler ile ilgili olarak, ürünlerin pahalı ve çeşitlilik olarak az olduğunu ve alışveriş yerindeki bilgisayarlarda işlem yapmanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Fiyatların fazla olduğunu düşünüyorum.” (FÖ1-Ö2)

“Ürünler çok pahalı. Öğrenci ortamında daha uygun fiyatlara yer verilmeli.”(OÖ4-Ö4)

“Fiyatların fazla olduğunu düşünüyorum.” (BÖ4-Ö5)

Alışveriş yerlerindeki ürün çeşitliliğinin az olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Alışveriş yerleri kötü yönde etkilemektedir. Alışveriş için gittiğinizde bazı ürünlerde çeşitliliğin az olduğunu görüyorum.” (İÖ1-Ö1)

“Alışveriş yerleri olumsuz yönde görüşlerimi etkiliyor. Hem pahalı hem de ürün çeşitliliği az.” (MÖ4-Ö10)

Öğrencilerin ürün çeşitliliğinin az olduğunu belirtmelerinde, alışveriş yerlerinde ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadıkları anlaşılmaktadır.

Alışveriş yerlerindeki ürünlere ilişkin bazı öğrencilerin ise olumlu görüşleri mevcuttur. Bu öğrenciler, ürünlerin iyi/güzel ve öğrenci bütçesine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Alışveriş yerlerinde çeşitli ürünlerin yer alması güzel, sadece kalabalık olması kötü.” (ÖÖ1-Ö8)

“Alışveriş yerleri ürünler bakımından iyi. Her şey bulunuyor. İhtiyaçlarımızı karşılıyor.” (ZEÖ4-Ö8)

Alışveriş yerlerindeki ürünlerin öğrenci bütçesine uygun olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Alışveriş yerleri ideal bence. Hem fiyat olarak hem de yapı olarak.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Bu mekânların bulunması olumlu, fiyatların öğrenciye uygun olduğunu düşünüyorum.”(GÖ4-Ö2)

Öğrencilerden bazıları alışveriş yerlerinde satılan ürünlerin öğrenci bütçesine uygun olduğunu belirtse de, ürünleri pahalı bulan öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Alışveriş yerleri ile ilgili olumsuz görüş belirttikleri bir diğer alt başlık; ilgi ve ihtiyaçlara uygunluktur. Öğrenciler alışveriş yerlerinin, yetersiz olduğunu, ilgi ve ihtiyaçları

karşılamadığını ve yeterince gelişmiş olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Alışveriş yerlerinin yetersiz olmasından dolayı okuldan dışarı çıkmamız gerekiyor.” (BÖTÖ1-Ö2)

“Alışveriş yerleri yetersiz. Sayıları ve çeşitleri artırılmalı.” (BÖ1-Ö3)

Öğrenciler alışveriş yerlerini yetersiz bulduklarını, bu nedenden dolayı dışarı çıkmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Alışveriş yerlerinin ilgi ve ihtiyaçları karşılamadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Hiç alışveriş yapmıyorum. Çünkü ilgi ve ihtiyaçlarıma uygun değiller.” (MÖ4-Ö9)

“Alışveriş mekânları çok pahalı. Bu nedenle ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum.” (KÖ4-Ö2)

Öğrencilerin bazıları alışveriş yerlerinin ilgi ve ihtiyaçları karşılamadığını belirtse de, bu konuda olumlu görüş belirten bazı öğrenciler de mevcuttur. Bu öğrenciler, alışveriş yerlerinin ihtiyaçlarını karşıladığını ve çeşitlilik sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Alışveriş yerleri ihtiyacı karşılıyor.” (ÖÖ1-Ö7)

“Alışveriş yerleri ihtiyaçlarımı karşılıyor. Bu bakımdan olumlu.” (SÖ4-Ö5)

“Acil durumlarda ihtiyaçlarımızı karşılayan ortamlar.” (GÖ4-Ö7)

“Üniversite sağladığı alışveriş imkânı ile öğrencilerinin isteklerine kolay ulaşmasını sağlıyor.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Alışveriş yerleri kolaylık sağlıyor. Bir şeye ihtiyacımız olduğunda hemen ayağımızın dibinde olması rahat oluyor.” (FÖ1-Ö2)

Alışveriş yerlerinin üniversitenin içinde yer alması, öğrencilerin gerektiğinde bu ortamlardan ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, bu ortamlarla öğrencilerin isteklerine ulaşmasının sağlanması; öğrencilerde, öğrencilerinin isteklerine kolay ulaşmasını sağlayan üniversite örtük (gizil) algısını oluşturabilir.

5.1.4.4. Üniversite Yerleşke Bahçesine İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinin bahçesi ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir (Yerleşke bahçesine ilişkin görseller Ek 19 ‘da sunulmuştur). Öğrencilerin yerleşke bahçesi ile ilgili görüşleri Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27

Öğrencilerin Yerleşke Bahçesine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ		
		KODLAR	f	KODLAR	f	
Olumlu Görüşler	Fiziki Yapısı	Yerleşke bahçesi güzel /iyi/ yeterli	73	Yerleşke bahçesi güzel /iyi/ yeterli	68	
		Yeşil alanlar güzel/ iyi/ yeterli	40	Yeşil alanlar güzel/ iyi/ yeterli	23	
		Geniş bir alana sahip	12	Geniş bir alana sahip	9	
		Hoş ve görkemli	1			
		Ara Toplam	126	Ara Toplam	100	
	Psikolojik Etkisi	Olumlu duygular oluşturuyor	33	Olumlu duygular oluşturuyor	25	
		Huzur veriyor	15	Huzur veriyor	9	
		Dinlendirici	8	Dinlendirici	8	
		Okulu daha çok sevdireyor	3	Okulu daha çok sevdireyor	5	
		Beklentiye karşılıyor	2	Keyifli vakit geçirmeyi sağlıyor	4	
		Üniversiteye daha çabuk adapte olmayı sağlıyor	1	Rahat hissettiriyor	3	
				Motive ediyor	3	
				Ortam olarak sıcak geliyor	1	
		Ara Toplam	62	Ara Toplam	58	
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Okulun en güzel yeri	15	Okulun en güzel yeri	13	
		Çevreye önem veren bir üniversite	5	Çevreye önem veren bir üniversite	7	
		Üniversite yeşillіğe ve doğaya önem veriyor	2	Üniversite yeşillіğe ve doğaya önem veriyor	2	
		Yeşil üniversite görünümünü yaratıyor	2	Yeşil üniversite görünümünü yaratıyor	1	
		Üniversiteyi çekici kılıyor	1	Üniversiteyi çekici kılıyor	5	
		Üniversite öğrencilerinin sosyal yaşamını önemsiyor	1	Üniversitede sürekli yenilenen bir yer	1	
		Üniversiteyi özel kılıyor	1	Kusursuz/ harika bir yer	1	
		Daha iyi bir üniversite olduğunu düşündürüyor	1			
		Ara Toplam	28	Ara Toplam	30	
		Faydaları	Sosyalleştiren bir ortam yaratıyor	8	Sosyalleştiren bir ortam yaratıyor	2
			Hayvanlar ve doğayla iç içe olmayı sağlıyor	1	Ankara ‘daki diğer üniversitelere göre çok avantaj sağlıyor	1
			Beton yığınlarından kurtarıyor	1	Açık havada ders çalışma imkânı sağlıyor	1
			Ara Toplam	10	Ara Toplam	4
Genel Toplam	226		Genel Toplam	192		

Tablo 27 (devam)

Öğrencilerin Yerleşke Bahçesine İlişkin Görüşleri

Olumsuz Görüşler	Yerleşke Unsurları	Bahçede oturma alanları(kamelya, bank) yetersiz	21	Bahçede oturma alanları(kamelya, bank) yetersiz	24
		Yerler çukur/ çamur	17	Yerler çukur/ çamur	18
		Yerleşke yolları kötü	16	Yerleşke yolları kötü	10
		Bazı banklar kırık	1	Bazı banklar kırık	1
				Kır evinin kapalı olması kötü	2
				Bina çevreleri kötü	2
				Yerleşkede ilk girişte çöp kutusu az	1
				Binalar dağınık	1
		Ara Toplam	55	Ara Toplam	59
	Yapılan Çalışmalar	Sürekli inşaat halinde	16	Sürekli inşaat halinde	14
		İnşaatın okul zamanı devam etmesi, derslerde ve bahçede öğrenciyi rahatsız ediyor	8	İnşaatın okul zamanı devam etmesi, derslerde ve bahçede öğrenciyi rahatsız ediyor	9
		Engelliler için yeterli imkânlar yok	6	Engelliler için yeterli imkânlar yok	3
		Otopark sorunu var	2	Otopark sorunu var	6
		Okul güvensiz	2	Okul güvensiz	1
		Yol çalışmaları var	19	Gece ışıklandırması kötü	1
		Gübreleme zamanının rahatsız etmesi	1	Ana giriş kapısı dar, öğrenciler birbirine çarparak geçiyor	1
		Çalışmalar nedeniyle bahçenin tam oturmamış havası var	1		
		Ara Toplam	55	Ara Toplam	35
	Fiziki Yapısı	Öğrenci sayısına göre yetersiz/küçük	24	Öğrenci sayısına göre yetersiz/küçük	28
		Yeşil alanlar yetersiz	3	Yeşil alanlar yetersiz	2
		Ara Toplam	27	Ara Toplam	30
	Sosyal İmkânlar	Öğrenciler için etkinlik alanları yok	4	Öğrenciler için etkinlik alanları yok	4
		Öğrencilerin ders aralarında/dışında vakit geçirebileceği kapalı sosyal alan sayısı yetersiz	3	Öğrencilerin ders aralarında/dışında vakit geçirebileceği kapalı sosyal alan sayısı yetersiz	10
		Çok cansız	3	Çok cansız	1
		Sosyal etkinlikler yetersiz	2	Sosyal etkinlikler yetersiz	7
		Asosyal bir yerleşke	2	Öğrencilerin sosyalleşebileceği ortam yok	2
		Ara Toplam	14	Ara Toplam	24
	Görsel Durumu	Çevre kirliliği var	2	Çevre kirliliği var	6
		Dağınık bir ortam	2	Dağınık bir ortam	3
		Bazı yerler harabe gibi	1	Renklendirme yok/Sadece masa, sandal ve banklar var	1
		Tasarımı aşırı derecede yetersiz	1		
		Hiçbir güzel yanını yok	1		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	10
	Siyasi Durumu	Okulda siyasi gruplaşma/siyaset var	5	F blok önünde politik bir çadır var	1
		Özgür düşünce ortamı yok/ bireylerden bazıları baskın	1	Özgür bir alan değil	1
		Bahçede insanlar gereksiz bir şekilde bağırıyor/slogan atıyor	1		
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	2
	Karşılaştırma	Bahçe lise ortamından farksız	1	Bahçe lise ortamından farksız	1
		Başka üniversitelere göre yerleşke havası yok	1	Çok fazla köpek var. Diğer yerleşkelerde ördek, tavşan gibi şirin hayvanlar var	1
		Diğer Üniversitelere göre çok yetersiz	1		
		Gazi üniversitesine yakışmıyor	1		
		Ara Toplam	4	Ara Toplam	2
		Genel Toplam	169	Genel Toplam	162

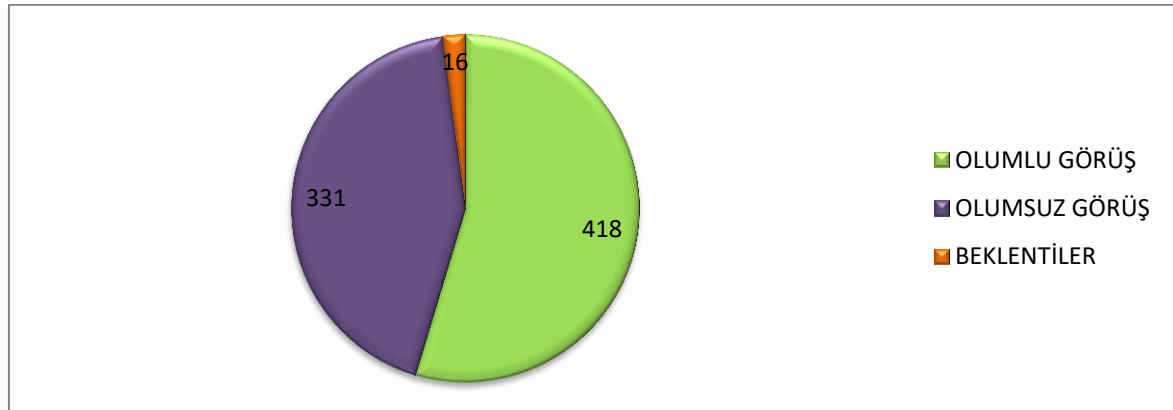
Tablo 27 (devam)

Öğrencilerin Yerleşke Bahçesine İlişkin Görüşleri

Beklentiler	Üniversite seçiminde önemli faktör olduğu için geliştirilmesi	3	Üniversite seçiminde önemli faktör olduğu için geliştirilmesi	3
	Çiçeklendirme yapılması	2	Sadece binalar ve derslikler değil, alternatif yerlerin de olması	2
	Daha eğlenceli, renkli ve güzel olması	1	Şehrin çok içinde yer almaması	2
	Çok kalabalık olmaması	1	Öğrencinin daha çok vakit geçirebileceği şekilde düzenlenmesi	1
			Sanatsal çalışmaların yer alması	1
Genel Toplam		7	Genel Toplam	9

Öğrencilerin yerleşke bahçesi ile ilgili görüşleri olumlu görüşler, olumsuz olmak ve beklentiler olmak üzere üç temada toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin en fazla “olumlu görüşler” temasında toplandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin görüşleri Şekil 30’da sunulmuştur.

Şekil 30. Yerleşke bahçesine ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

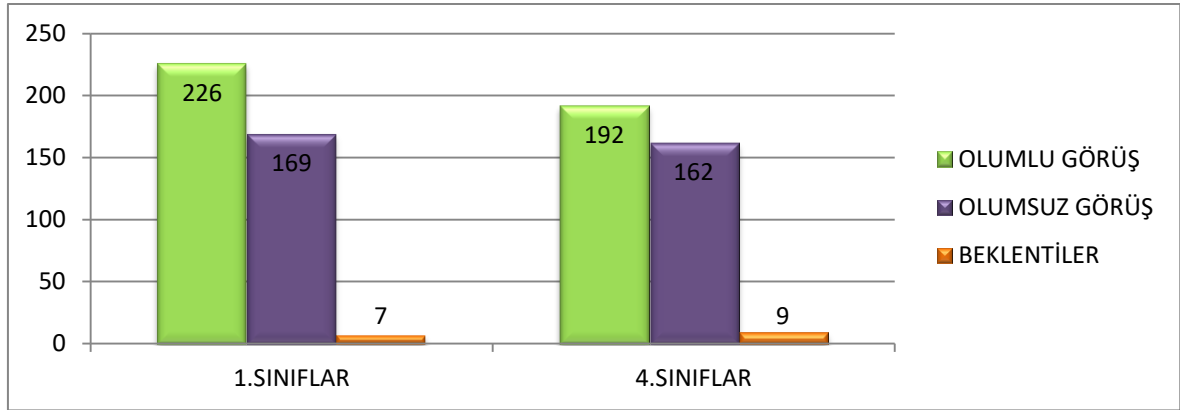
“Bence gayet güzel bir alan. Sessiz sakin dinlenebileceğimiz, ağaçların süslediği güzel bir alan.” (MÖ1-Ö4)

“Yerleşke bahçesinin yeşil alanları gayet güzel ve yeterli.” (KÖ4-Ö2)

“Yerleşke bahçesi bir lise bahçesinden farksızdır. Yeşil alan çok kısıtlı, oturma alanları çok yetersiz. Sürekli bir çalışma alanı ve çamur. Gazi üniversitesine yakışmıyor.” (ÖÖÖ1-Ö2)

“Yerleşke bahçesinde sürekli inşaat halindedir. Yazın niye bitmez bu inşaat anlamış değilim. İnşaatın okul zamanı devam etmesi beni rahatsız ediyor. Yürümekte zorlanıyorum.”(BÖTÖ4-Ö6)

Öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 31’de sunulmuştur.

Şekil 31. Yerleşke bahçesine ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumlu görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 226, son sınıflarda ise 192’ dir. Olumsuz görüşlerinin frekansı ise, birinci sınıflarda 169, son sınıflarda ise 162’dir. Son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinin fazla olmasının nedeni olarak, üniversite yerleşke bahçesinin beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamış olması düşünülebilir.

Öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşleri, fiziki yapısı, psikolojik etkisi, üniversiteye yönelik görüşler ve faydaları isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla frekansa sahip fiziki yapısı ve psikolojik etkisi alt başlıkları ile öğrencilerin olumsuz görüşlerinin toplandığı yapılan çalışmalar ve sosyal imkânlar alt başlıklarının üzerinde durulacaktır. Öğrencilerin yerleşke bahçesinin fiziki yapısına ilişkin hem olumlu hem de olumsuz görüşleri mevcuttur. Yerleşke bahçesinin fiziki yapısı hakkında olumlu görüşe sahip olan öğrenciler, yerleşke bahçesinin güzel ve yeterli olduğunu, yeşil alanlarının güzel ve yeterli olduğunu, geniş bir alana sahip, hoş ve görkemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bahar mevsiminde arkadaşlarıyla oturabileceğin, kışın doyasıya izleyebileceğin güzel bir bahçemiz var.”(OÖ4-Ö2)

“Yerleşke bahçesi oldukça iyi.”(SÖ4-Ö6)

Yerleşke bahçeleri, üniversitedeki akademik personellerin, idari personellerin ve öğrencilerin bir araya gelip fikir alışverişinde, sosyal ilişki içinde bulunabilecekleri ortak kullanım alanlarından biridir. Bu nedenle iyi tasarlanması gereklidir. Kişilerin eğitim ve idari amaçlar dışında fikir alışverişi, sosyalleşme gibi amaçlarla ihtiyaç duydukları bu mekânlar üniversitedeki eğitimin kalitesini de arttırmaktadır (Büyükşahin Sıramkaya & Çınar, 2012).

Yerleşke bahçesinin yeşil alanlarının güzel/yeterli olduğunu düşünen bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bahçenin ağaçlarla kaplı olması bence çok güzel . Karadenizli olarak en çok hoşuma giden nokta bu.”(MÖ1-Ö5)

“Yeşil alanın fazla olması güzel.”(BÖ4-Ö6)

“Yeşil alanların olması çok güzel.”(GÖ4-Ö2)

“Yeşil alanlar ve banklar yeterli .”(İÖ4-Ö1)

“Yerleşke bahçesi güzel ve yeşil alanlıdır.” (MÖ4-Ö8)

“Yerleşke bahçesi gayet ağaçlı ve yeşil bir alan. Bu olumlu ama çok fazla oturma alanı mevcut değil.”(SÖ4-Ö9)

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden, yerleşke bahçesinin yeşil alan planlamasının uygun ve yeterli olduğu düşünülebilir. Üniversite yerleşkelerinde açık ve yeşil alanların genelde bir park şeklinde planlanması, gerek öğretim elemanları gerekse öğrencilerin huzurlu bir ortamda bulunmasını sağlayacaktır. Bu şekilde bir planlama eğitim-öğretim kalitesine olumlu yansıyacağından önemlidir (Çorbacı, Gülez & Topay, 2005).

Öğrencilerin çoğunluğu yerleşke bahçesinin fiziki yapısı hakkında olumlu görüş belirtse de, bazı öğrenciler bu konuda olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu öğrenciler, yerleşke bahçesinin öğrenci sayısına göre küçük ve yetersiz olduğunu, yeşil alan bakımından da yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrenci sayısına oranla oturacak yerler az elimizde yemekle çıktığımızda oturacak yer 10 dakika de zor buluyoruz.” (FÖ4-Ö1)

“Üniversite yerleşkesi için az alanı var.” (MÖ4-Ö9)

“Bahçe diye nitelendirilecek ve dinlenebileceğimiz alan neredeyse yok.” (FÖ4-Ö2)

“Yetersiz buluyorum öğrenciye yönelik çok fazla alan yok” (TÖ4-Ö5)

Üniversite yerleşke bahçeleri, yerleşke yaşayanlarının rahatça hareket edebilecekleri büyüklük ve yeterlilikte olmalıdır. Bu nedenle öğrenci ve üniversite personellerinin sayısı, ihtiyaçları/beklentileri ve gelecekte yapılması muhtemel binalar dikkate alarak tasarlanmalıdır. Özellikle ihtiyaç ve beklentileri dikkate alarak yapılan bir tasarım çevreyle ilişkiyi artıracaktır. Bu durumun, öğrencilerin sosyalleşmelerini, kişisel gelişimlerini ve en önemlisi eğitim yaşantılarını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğrenciler yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüş belirttikleri bir diğer önemli alt başlık psikolojik etkisidir. Öğrenciler yerleşke bahçesinin kendilerinde, olumlu duygular oluşturduğunu, onlara huzur vererek, dinlendirdiğini, okulu daha çok sevmelerini sağladığını, beklentilerini karşıladığını, keyifli vakit geçirmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Genişliği ve ferahlığı rahat bir ortam sağladığı için iyi yönde etkilemektedir.” (İÖ1-Ö1)

“Yerleşke bahçesi güzel, o yüzden olumlu etkiliyor.” (KÖ1-Ö2)

“Güzel etkileyen, olumlu duygular hissetmemi sağlayan bir ortam.” (GÖ4-Ö1)

“Derslerden bunaldığımda bahçeye çıkıyorum, birkaç tur atıyorum ve kendime geldiğimi hissediyorum.” (GÖ4-Ö3)

Öğrencilerin çoğunluğu yerleşke bahçesinin kendilerinde olumlu duygular oluşturduğunu, doğanın ve bahçenin onları psikolojik açıdan olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Lau, Gou ve Liu (2009) üniversitedeki doğal alanların, insanın zihinsel sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğunu vurgulamışlardır.

Düzenli, Mumcu ve Özbilen (2018) duygusal rahatlamaya imkân tanıyan mekânların iyileştirici olduğunu, alanyazında duygusal rahatlamaya imkân tanıyan mekânlardan biri olan, doğal mekânların iyileştirici mekân olarak tanımlandığını belirtmektedirler. Ayrıca doğal mekânların, gençlerin psiko-sosyal yapılarını iyileştirerek mekânsal ihtiyaçlarını karşıladıklarını da vurgulamışlardır.

Yerleşke bahçesinin huzur verdiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yerleşke bahçesinin huzur veren bir alan olduğunu düşünüyorum.” (OÖ1-Ö4)

“Yerleşke bahçesi sakinlik katan, huzura erdiren bir yer.” (GÖ4-Ö4)

“Yeşil olduğu için bahçede kendimi huzurlu hissediyorum.” (MÖ4-Ö5)

McFarland vd.’nin (2008) yaptıkları araştırmada, araştırmaya katılan gençlerden yerleşke yeşil alanlarını sıklıkla kullananların, daha az kullananlara göre yaşam kalitesini daha yüksek algıladıkları belirlenmiştir. Yerleşke yeşili mekânlarında daha fazla zaman geçirdiğini bildiren öğrencilerin, özellikle duygusal alandaki ifadelerinde, yaşam kalitelerini daha yüksek olarak değerlendirme eğiliminde oldukları görülmüştür. Yine yerleşke yeşil alanlarında daha fazla zaman geçirdiğini bildiren öğrenciler, yerleşkenin bilişsel alandaki katkılarını, yerleşkenin yeşil mekânlarında daha az zaman geçiren öğrencilerden daha yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Yerleşke bahçesinin okulu daha çok sevdirdiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yerleşke bahçesi beni okula karşı çok etkiledi. Arkadaşlarımla oturup güzel vakit geçirebileceğim bir alan olduğu için beğeniyorum. Okulu her geçen gün daha çok seviyorum.” (MÖ1-Ö6)

“Yeşilliği seviyorum. Bu beni olumlu etkiliyor. Bahçede otururken okulu daha çok sevdiğimi hissediyorum.” (OÖ4-Ö3)

Üniversitelerde merkezi yeşil alanlar, öğrenci ve üniversite çalışanlarının vakit geçirdiği, yoğun okul temposuna ara verip, ders aralarında açık havada nefes aldığı, psikolojik olarak rahatladığı, rekreasyonel aktivitelerde bulunabildikleri alanlar olarak kullanılmaktadır (Aksu & Yılmaz, 2018).

Yerleşke peyzajı, gençlerin psikososyal yapısının gelişmesi için gerekli olan kazanımları elde edebilmeye yönelik ihtiyaçları ve bunları karşılayan etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlayan mekânsal içeriklere sahip olmalıdır (Düzenli, 2010).

Yapılan araştırmalar ve bu araştırma yerleşke bahçesinin ve yeşil alanlarının öğrencilerin psikolojileri üzerinde olumlu etkisini göstermektedir. Ayrıca öğrencilerden bazıları yerleşke bahçesi sayesinde üniversiteyi daha çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum yerleşke bahçesinin üniversiteye karşı oluşturduğu olumlu gizil etkileri de ortaya koymaktadır. Yerleşke bahçesinin gizil etkisi öğrenciye üniversiteyi sevdirmektir. Öğrencilerin üniversiteye olan olumlu tutumunu artırmak adına önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin yerleşke bahçesine yönelik olumsuz görüşlerini içeren alt başlık ise; yapılan çalışmalardır. Öğrenciler yerleşke bahçesine ilişkin olarak, sürekli inşaat halinde olduğunu,

inşaatın okul zamanı devam ettiğinde derslerde ve bahçede yürürken öğrencileri rahatsız ettiğini, yerleşke bahçesinde otopark sorunu olduğunu, engelliler için yeterli imkânların olmadığını, okula giriş-çıkışların güvensiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Güz dönemi başlamış hala yenileme çalışmaları var. İnşaat alanlarındaki şantiye sahasında gibi hissediyorum kendimi.” (İÖ1-Ö2)

“Yerleşke bahçesinde sürekli olarak çalışma, kazı vs. olduğu için binalara ulaşımlarda sıkıntılar olmakta.” (ÖÖ1-Ö8)

“Bahçede 4 yıl boyunca inşaatlar bitmedi. İnşaat çalışmaları olduğu için toz ve su oluyor.”(BÖT4-Ö1)

“Yerleşke bahçesi sürekli bir inşaat içinde, zamanında tadilatların olmadığını düşünüyorum.”(BÖ4-Ö1)

Yerleşke bahçesinin sürekli inşaat halinde olmasından öğrencilerin rahatsız oldukları anlaşılmaktadır. İnşaat çalışmaları öğrencilerin yerleşke içindeki hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin inşaat çalışmalarının okulun olmadığı zamanlarda yapılmasına ilişkin beklentileri olduğu anlaşılmaktadır. Diktaş’ın (2015) yaptığı araştırmada da öğrenciler, Uşak Üniversitesinin sahip olduğu fiziki ortamları değerlendiren katılımcılar en çok inşaat sorununu dile getirmişlerdir.

İnşaatın okul zamanı devam ettiğinde derslerde ve bahçede yürürken rahatsız ettiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Her yerde çalışma var. Bu nedenle yürüme alanı kısıtlı, zorluk çıkıyor. Kar ve yağmur yağdığında her yer çamur oluyor. Bu da benim düşüncelerimi olumsuz yönde etkiliyor.” (ÖÖ1-Ö11)

“Yerleşke bahçesinde sürekli inşaat yapılmaktadır. Yazın niye bitmez bu inşaat anlamış değilim. İnşaatın okul zamanı devam etmesi beni rahatsız ediyor. Yürümekte zorlanıyorum. Dersleri de olumsuz etkiliyor.”(BÖT4-Ö6)

“Yerleşke bahçesi ve binalarda eğitim zamanı tadilatların olması beni olumsuz etkiliyor. Bahçe şantiye gibi. Eğitimi ve gezmemizi engelliyor.”(İÖ4-Ö3)

“Yerleşkete sürekli çalışma olması rahatsız edici bir durum.”(SÖ4-Ö4)

Üniversite açıldıktan sonra devam eden inşaat çalışmalarının, öğrencileri ders esnasında ve yerleşke bahçesinde yürürken rahatsız ettiği anlaşılmaktadır. İnşaat çalışmalarının daha çok yaz tatillerinde devam etmesi öğrencilerin istediği bir durumdur.

Yerleşke bahçesinde engelliler için yeterli imkânların olmadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Engelli arkadaşlarımız için yerleşke bahçesinde yeterli uyarı yok.” (MÖ1-Ö1)

“Görme engelli arkadaşlarımızın yolunu bulması için var olan sarı şeritli yollar üzerine araba park edilmesi.” (ÖÖ1-Ö1)

“Her yer Çukur ve çamur. Görme engelli öğrenciler için yeteri kadar yerdeki sarı şeritlerden yok.” (BÖ4-Ö6)

“Yerleşkenin zemini bozuk ve yapılmıyor. Engelli arkadaşlarımız büyük zorluklar yaşıyor.” (İÖ4-Ö8)

Katılımcı öğrencilerden bazıları kampüs bahçesinde engelli bireyler için eksik düzenlemeleri belirtmişlerdir. Yerleşkenin tamamında eğitime devam eden engelli bireylerin engel türüne ve özelliklerine göre de ek düzenlemeler yapılmalıdır. Katılımcı öğrencilerin görme engelli öğrenciler için yeteri kadar sarı şerit olmadığını, var olanlara da araç park edildiğini belirtmesi oldukça çarpıcıdır. Üniversite engelliler için gerekli fiziksel dönüşüm ve erişilebilirlik çalışmalarını tekrar gözden geçirerek, engelliler için ulaşılabilirliği artırmalıdır. Özarslan’ın (2010) Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yaptığı araştırmasında, yerleşkenin yer dokusu analizi sonucunda, engelli öğrenciler için uygun olmayan sonuçlar elde edilmiştir.

Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu; *engelli öğrencilere sunulan hizmetlerin yeterliliğini* yükseköğretimde kalite açısından önemli görmüşlerdir.

Yerleşke bahçesinde okulun güvensiz olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yerleşke bahçesi ve ortamı güvenlik açısından iyi değil.” (BÖTÖ1-Ö4)

“Güvenlik açısından alt girişte kimlik kontrolü olmuyor.” (MÖ1-Ö1)

“Giriş çıkışlarda güvensizlik mevcut. Kimlik kontrolünün yapılmadığı zamanlarda oluyor.” (RİÖ4-Ö4)

Öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin yerleşke bahçesinde güvensizlik duygusu yaşadığı anlaşılmaktadır. Güvensizlik duygusu bireylerde kaygı, korku ve endişeye neden olmaktadır. Fiziksel çevrenin niteliği ve tasarımı, içinde barındırdığı unsurlar ve çevre koşulları bireylerin güvenlik duygusunu etkilemektedir (Şahin, 2016). Çünkü fiziksel çevrenin öğeleri, bireysel farklılıklara rağmen insan davranışlarına izin verebilir veya sınırlayabilir çünkü insanın içinde bulunduğu fiziki ortam, davranışlarını belirleyebilir ve etkileyebilir (Miller, 2011, s. 29).

Güvenlik ihtiyacı, Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde; insanın temel ihtiyaçlarını belirten fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelmektedir (Maslow, 1943). Güvenlik, insanın temel ihtiyaçları arasında yer alan ve insan davranışlarının en güçlü belirleyicisi olan, aynı zamanda kişilerin mekân kullanımını ve mekânla ilgili tercihlerini de etkileyen önemli bir ihtiyaçtır. Kişilerin bulunduğu sosyal ve fiziksel çevredeki güvenlik algısı, davranışları üzerinde etkili bir rol oynamaktadır (Çelik, Gemici & Mirza, 2018).

Eğitimli nesillerin oluşması için günümüzde özgür, barışçıl bir okul ve yerleşke ikliminin olduğu eğitim ortamlarına ihtiyaç vardır. Güvenli bir yerleşke ortamı ise, öğrencilerde okula bağlılık, derslere odaklanma ve akademik başarı gibi birçok olumlu duygu ve durumu oluşturmaktadır (Öztürk, 2014).

Öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin olumsuz görüşlerini içeren bir diğer alt başlık ise, sosyal imkânlardır. Öğrenciler yerleşke bahçesinde, sosyal etkinliklerin yetersiz olduğunu, öğrenciler için etkinlik alanlarının olmadığını, çok cansız olduğunu, asosyal bir yerleşke olduğunu ve öğrencilerin sosyalleşebileceği bir ortamın olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Çok ruhsuz bir yerleşke öğrencileri olumsuz etkiliyor. Daha sosyal olmalı. Öğrencileri olumlu etkileyecek sosyal etkinlikler yönünden çok eksik.” (RİÖ1-Ö3)

“Yerleşke bahçesinde öğrencilerin daha çok vakit geçirmesini sağlayacak etkinlikler yer almalı. Bizde bu yok maalesef.” (FÖ4-Ö3)

Kılıç ve Şener’in (2013) araştırmasında da öğrenciler üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli bulmamaktadır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun ‘üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli bulmadığı, ders dışında yerleşke içerisinde zaman geçirmediğini belirtmeleri ve buna bağlı olarak serbest zamanlarını verimli geçirmediğini belirtmişlerdir. Yine benzer bir sonuç İbicioğlu (2005) tarafından yapılan araştırmada bulunmuştur. Araştırmada öğrenciler Süleyman

Demirel Üniversitesi'nde yeterince sosyal- kültürel etkinlikler düzenlenmediği belirtilmiştir.

Diktaş'ın (2015) yaptığı araştırmada, Uşak Üniversitesinin sahip olduğu sosyal imkânları değerlendiren katılımcılar bu konuda üniversiteyi genel anlamıyla yetersiz bulurken, katılımcıların çoğunluğu üniversitenin sosyal imkânlar konusunda daha fazla gelişme kaydetmesi gerektiğini düşünmektedir. Bununla birlikte sosyal imkânlarla ilgili olarak katılımcıların değişmesini istedikleri hususlar ise, sosyal aktivitelerin artırılması ve bu aktivitelerin duyuru ve tanıtımlarının iyi yapılması olmuştur.

Yavuzer, Meşeci, Demir ve Sertelin (2005), gençlerin kültürel/boş zaman sorunlarının, kişisel gelişimleri açısından en az ekonomik ve akademik sorunlar kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Eğlenmenin kişiyi tekrar çalışmaya hazırladığını, gençlerin derslerin yanında kendi ilgi, beceri ve yeteneklerini keşfedebilecekleri, kültürel açıdan kendilerini geliştirebilecekleri faaliyetlere katılmalarının en az dersler kadar önemli bir konu olduğunu vurgulamıştır. Bu görüşe dayalı olarak araştırma sonuçlarında da öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal aktiviteleri önemli gördükleri ancak yerleşke ortamının sosyal aktivite açısından yetersiz olduğunu anlaşılmıştır.

Yerleşke bahçesinde öğrenciler için etkinlik alanlarının olmadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yerleşke bahçesini beğeniyorum ama öğrencilerin bir araya gelebileceği etkinlik alanları yok. Bence bu önemli bir eksiklik.” (MÖ1-Ö5)

“Yerleşke bahçesinde öğrencilerin zaman geçireceği sosyal mekânlar ve etkinlik alanları yeterli değil.” (KÖ4-Ö2)

Sarı (2007) öğrencilerin, okullarda akademik gelişim kadar sosyal gelişiminin de önemsendiğine inanması ve sosyal etkinliklere katılımları için sunulan olanakların yeterli olması durumunda, öğrencilerin okula yönelik algılarının da olumlu olacağını belirtmektedir.

Üniversite gençliğinin, üniversite içerisinde ders dışında sosyokültürel etkinliklere katılımında, kurumsal yapının sunduğu alanlar etkindir. Gençlere verilen ders eğitiminin dışında, onların sosyalleşmesini ve kişilik yapısının oluşmasında etken olan ders dışı etkinlikler için ilgili alanların yaratılması şarttır (Kılıç & Şener, 2013, s.221).

Öğrenciler yerleşke bahçesindeki sosyal etkinliklerin yetersiz olduğuna dikkat çekmişler, ders dışındaki sosyal ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmış alanların azlığı nedeniyle yaşanan sorunları ve çeşitli beklentilerini belirtmişlerdir. Yerleşke ortamında yerleşke yaşayanlarının sosyal ilişki içinde bulunabilecekleri ortak kullanım mekânlarının tasarlanmasını gereklidir. Kişilerin eğitim ve idari amaçlar dışında fikir alışverişi, sosyalleşme gibi amaçlarla ihtiyaç duydukları bu mekânlar üniversitede eğitimin kalitesini arttırmakta ve bu mekânlara önem veren eğitim kurumları da tercih sebebi olmaktadır (Büyüksahin Sıramkaya & Çınar, 2012).

Düzenli vd. (2018) yaptıkları araştırmada gençlerin en önemli ihtiyacının sosyalleşme olduğu, bu ihtiyaca yönelik etkinlikler gerçekleştirebilmeleri için aktif-enerjik yapılarına uygun mekânlara ihtiyaçları olduğu bunun için de mekânsal örgütlenmelerin bazı olanaklarına sahip olması gerektiği kabul edilmiştir.

Tural ve Şahin (2013), üniversite öğrencileri ile ilgili yapmış olduğu araştırmada da öğrencilerin üniversite sosyal yaşantı alanını yetersiz buldukları, beklentilerinin karşılanmadığını düşündükleri görülmüştür. Öğrencilerin üniversite sosyal yaşantı alanının daha verimli, daha huzurlu, daha çeşitli ve daha coşkulu olması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Araştırma bulguları bu çalışmayla paralellik göstermektedir.

Kılıç ve Şener'in (2013) araştırmasında da yerleşke alanı içerisinde yaşam kalitesini arttırmak adına uygun ortamların yeterince oluşturulamadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ders dışında serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri alanların olmamasının, düşük sosyo-ekonomik yapıdan gelen gençlerin yalıtımında etkili olacağı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %42'sinin, kız öğrencilerin %55'inin ders dışında üniversite içerisinde zaman geçirmemeleri onların sosyalizasyonu, eleştirel ve yapıcı düşünme-hareket etme yeteneği yeterince geliştirmeyeceği belirtilmiştir.

Yorgancıoğlu vd. (2018), yaptıkları araştırmada öğrenciler ders dışındaki çalışma ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmış alanların azlığı nedeniyle yaşanan sorunları belirtmişlerdir. Enformel öğrenme mekânları (ders dışı kullanılan alanlar) öğrencilerin bir araya gelebildiği, sosyalleşebildiği mekânlar olmaları açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Her iki sınıf düzeyinde de yerleşke bahçesini sosyal imkânlar bakımından yetersiz olduğunu belirten öğrencilerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Yerleşkelerdeki sosyal imkânların öğrenciler için önemli olduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

Maslow' un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisinde, üçüncü sırada yer alan sosyal ihtiyaçlar, insanların tek başına yaşamakta zorlandıklarını, yaşamlarını sürdürebilmek için başkalarının varlığına gereksinim duyduklarını göstermektedir. Başkalarıyla birlikte yaşama, başkaları tarafından kabul görme, arkadaşlık, sevmeye ve sevilme gibi sosyal ihtiyaçlar insanlar için önemlidir. Sosyal ihtiyaçların giderilmesi ise, diğer ihtiyaçların karşılanması için gereklidir. Sosyal ihtiyaçların karşılanmasının bu denli önemli olması, üniversite yerleşkelerinin ve yerleşke bahçelerinin öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik tasarlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

5.1.4.5. Üniversite Yerleşkesindeki Banka-Bankamatiklere İlişkin Bulgular

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin banka-bankamatikler ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde yer alan banka ve bankamatikler (banka-bankamatiklere ilişkin görseller Ek 20'de sunulmuştur). Öğrencilerin banka-bankamatikler ile ilgili görüşleri Tablo 28'de sunulmuştur.

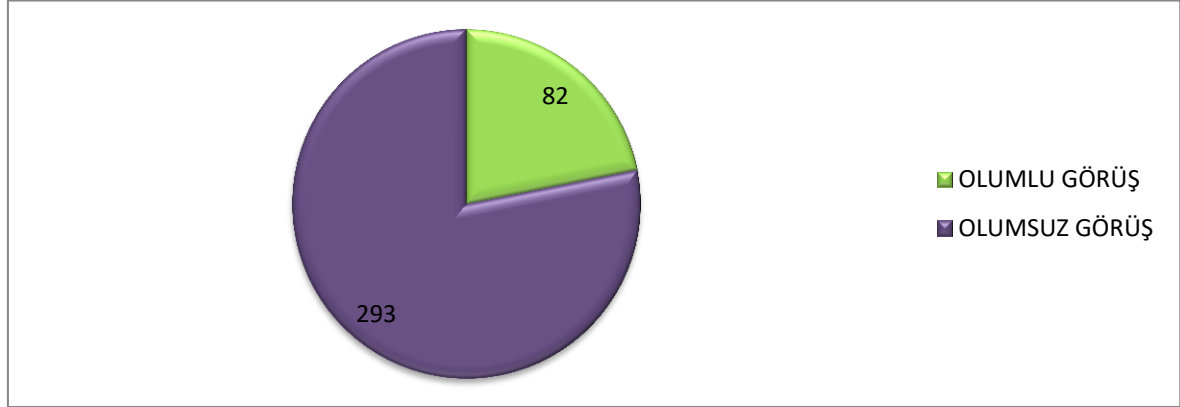
Tablo 28

Öğrencilerin Banka-Bankamatiklere İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Bankamatik Hizmeti	Yetersiz	45	Yetersiz	39
		Aşırı sıra oluyor	23	Aşırı sıra oluyor	29
		Her bankanın bankamatigi yok	21	Her bankanın bankamatigi yok	21
		Ziraat Bankası ATM'sinin yerleşke içinde olmaması	10	Ziraat Bankası ATM'sinin yerleşke içinde olmaması	8
		Öğrencinin kullandığı bankamatigin yerleşkede olmaması	3		
		Ara Toplam	102	Ara Toplam	97
	Banka Hizmeti	Yetersiz	35	Yetersiz	17
		Başka bankaların yerleşke içinde şubelerinin olmaması	11	Başka bankaların yerleşke içinde şubelerinin olmaması	3
		Ara Toplam	46	Ara Toplam	20
	Bankamatiklerin Durumu	Sürekli bozuluyor	3	Sürekli bozuluyor	16
		Bakımları tam ve zamanında yapılmıyor	3	Bakımları tam ve zamanında yapılmıyor	2
		Ara Toplam	6	Ara Toplam	18
	Banka Personeli	Yavaş çalışıyorlar	1	Yavaş çalışıyorlar	1
		İlgisizler	1	İlgisizler	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	2
		Genel Toplam	156	Genel Toplam	137
Olumlu Görüşler	Faydaları	İhtiyaçları karşılıyor	14	İhtiyaçları karşılıyor	30
		Kolaylık sağlıyor	1	Kolaylık sağlıyor	3
		Ara Toplam	15	Ara Toplam	33
	Banka ve Bankamatik Hizmeti	Yeterli	12	Yeterli	22
		Ara Toplam	12	Ara Toplam	22
		Genel Toplam	27	Genel Toplam	55

Öğrencilerin banka-bankamatikler ile ilgili görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplanmıştır. Öğrenci görüşleri en fazla “olumsuz görüşler” temasındadır.

Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin görüşleri Şekil 32’de sunulmuştur.

Şekil 32. Banka-bankamatiklere ilişkin öğrenci görüşleri

Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin olumlu-olumsuz bazı görüşleri şu şekildedir:

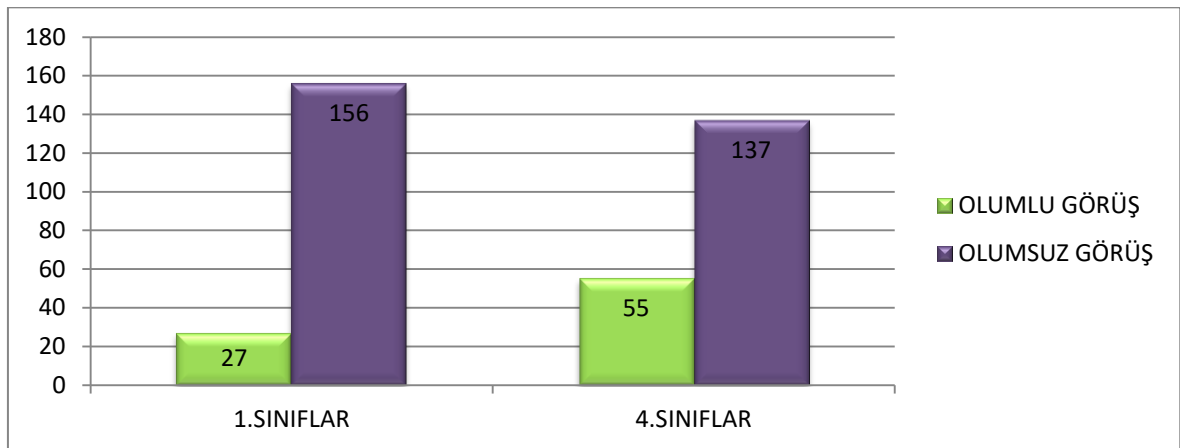
“Bankamatiklerde çok sıra oluyor. Daha fazla bankamatik olması gerekirdi.” (TÖ1-Ö2)

“Bankamatiklerin az olması çok fazla sıraya neden oluyor.” (RİÖ1-Ö1)

“Olumlu herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum.” (TÖ1-Ö1)

“Para çekip ihtiyacımızı gideriyoruz. Bu bakımdan güzel.” (OÖ4-Ö3)

Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı Şekil 33’de sunulmuştur.

Şekil 33. Banka-bankamatiklere ilişkin öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin frekansı birinci sınıflarda 156, son sınıflarda ise 137’ dir. Birinci sınıf öğrencileri ile son sınıf öğrencilerin olumsuz görüşleri arasındaki farkın kaynağı olarak, birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye başladığı dönemde hizmette aksaklıkların daha fazla yaşanmış olması düşünülebilir.

Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin olumsuz görüşleri, bankamatik hizmeti, banka hizmeti, bankamatiklerin durumu ve banka personeli isimli alt başlıklarda toplanmıştır. Bu bölümde en fazla olumsuz görüş belirttiği bankamatik hizmeti ve öğrencilerin en fazla olumlu görüş belirttiği faydaları alt başlıkları üzerinde durulacaktır.

Bankamatik hizmetine ilişkin olarak öğrenciler, bankamatik hizmetinin yetersiz olduğunu, bankamatiklerde aşırı sıra olduğunu, her bankanın bankamatiğinin olmadığını, Ziraat bankası atm’sinin yerleşke içinde olmadığını ve öğrencilerin kullandığı bankamatiklerin yerleşke içinde bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bankamatik sayısı okul içinde az, bu nedenle yetersiz.” (İÖ1-Ö4)

“Bankamatikler yetersiz. Çok kalabalık oluyor. Başka bankaların da şubeleri ve atm’leri olmalı.” (AÖ1-Ö4)

“Bankamatikler yetersiz durumda. Daha fazla bankamatik olması gerektiğini düşünüyorum.” (MÖ4-Ö3)

“Bankamatikler yetersiz. Bankamatik sorunu bankamatik sayısı artırılarak ortadan kaldırılmalı.” (BÖT4-Ö7)

Öğrencilerin çoğunluğu bankamatik hizmetini yetersiz bulmaktadırlar. Bu durum üniversiteye ilişkin bu alanda olumsuz tutum gelişmesine neden olabilir. Üniversiteye yönelik olumlu tutumu artırmak adına öğrencilerin bankamatik hizmetini yetersiz görme nedenleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılabilir.

Bankamatiklerde aşırı sıra olduğunu belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bankamatiklerde çok sıra oluyor ve her bankanın atm si yok.” (ÖÖ1-Ö1)

“Bankamatik sırası beklemekten ciğerim soldu.” (MÖ4-Ö2)

“Daha fazla bankamatik olmalı çok fazla sıra oluyor.” (RİÖ4-Ö1)

“Bankamatiklerde çok fazla sıra var ve bozuk olduğunda çok sorun oluyor.” (İÖ4-Ö6)

“Sayısının az olduğunu düşünüyorum. Çok sıra beklememiz gerekiyor.”(OÖ4-Ö8)

Öğrencilerden bazıları bankamatiklerde uzun kuyruklar oluştuğunu, bu durumun bankamatik hizmetinde yaşanan aksaklıklar nedeniyle meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bu durumun önüne geçebilmek için bankamatikler sayı ve çeşit olarak artırılmalıdır. Mevcut bankamatiklerin bakımları tam ve zamanında yapılmalıdır.

Ziraat Bankası Atm’ sinin yerleşke içinde olmadığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bankamatikler yetersiz Halkbank’ ta çok sıra oluyor. Üniversite içinde Ziraat bankamatiği olmalı. Öğrencilerin burs ve kredi işlemleri için çok kullandığı bir bankamatik.” (FÖ4-Ö1)

“Bankamatikler çok uzak. Özellikle Ziraat bankasının. Yerleşkenin dışında. Ziraat bankamatiği çok kullanıldığı için yerleşke içinde olsa güzel olur.”(İÖ4-Ö2)

“Yerleşke içinde her bankanın atm’si yok. En çok kullanılan Ziraat bankamatiği yerleşke dışında yolun karşısında.”(BÖT4-Ö6)

“Ziraat bankası en çok kullanılan bankadır. Ama bizim yerleşke içinde bankamatiği yok maalesef.” (RİÖ4-Ö2)

Öğrencilerin devletten aldıkları burs ve krediler nedeniyle en çok kullandıkları banka Ziraat Bankasıdır. Ancak bankamatik üniversite yerleşkesi içinde değil, dışındadır. Öğrenciler nakit ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sürekli üniversite yerleşkesinin dışına çıkmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bankamatik hizmetine ilişkin olumlu görüş belirten öğrenciler de mevcuttur. Ancak sayıları oldukça azdır. Bu öğrenciler, bankamatik hizmetinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bence bankamatik hizmetleri yeterlidir. İşimize yarıyor. Yerleşke içinde yer alması bizim açımızdan güzel bir durum.” (İÖ1-Ö1)

“Bütün işlerimizi halledebildiğimiz için yeterli olduğunu düşünüyorum.”(OÖ4-Ö5)

“Yerleşkede bankamatiklerin bulunması güzel bir durumdur. İhtiyaçlarımızı gidermek açısından yeterli.”(İÖ4-Ö3)

Bankamatik hizmetinin yeterli gören öğrenciler olsa da, yetersiz gören öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Öğrencileri banka-bankamatiklere ilişkin en fazla olumlu görüş belirttikleri alt başlık faydalarıdır. Öğrenciler banka-bankamatiklerin faydalarına ilişkin olarak, ihtiyaçları karşıladığını ve kolaylık sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Faydalı bizim için. Nakit ihtiyacımızı kolaylıkla giderebiliyoruz.” (AÖ1-Ö2)

“İhtiyaçlarımızı gidermek açısından faydalılar. Ama diğer bankaların da atm si olmalı.” (ÖÖ1-Ö2)

“Yerleşke içinde Banka olması, bankamatiklerin olması güzel. Bankamatikleri çok kullanıyoruz. İhtiyaçlarımızı gideriyoruz.” (BÖT4-Ö5)

“Pratik bir şekilde nakit ihtiyacımızı giderebiliyoruz. Bu bakımdan güzel.” (OÖ4-Ö6)

Banka-bankamatik hizmetinin kolaylık sağladığını belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“En güzeli bankamatikler. Çünkü neredeyse her bankamatik var yerleşke içinde ve yakınında olmak üzere. Bu da işimizi kolaylaştırıyor.” (İÖ4-Ö5)

“Bütün işlerimizi halledebildiğimiz için büyük kolaylık sağlıyor. Bu nedenle olumlu etkileyen bir alan.” (OÖ4-Ö5)

Öğrenciler banka ve bankamatiklerin, yerleşke içinde veya yakınında olmasının onlar için büyük kolaylık sağladığını belirtmişlerdir. Olumlu etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

5.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

İkinci alt amaç doğrultusunda öğrencilerin, kalite kavramı ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir.

Bu görüşler Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29

Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşleri

KODLAR	f
1	İhtiyaçlara karşılık verme
2	Kullanışlı olma
3	Memnuniyet sağlama
4	Alanında yeterli olma
5	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama
6	Dayanıklı olma
7	Ekonomik olma
8	Temiz olma
9	Kolay ulaşılabilir olma
10	Beklentiye karşılama
11	Yararlı olma
12	Amaca uygun hizmet etme
13	Güzel/estetik olma
14	Başarılı olma
15	Farklı/özgün olma
16	Rahat olma
17	Ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma
18	Daha iyi yaşam koşulları sağlama
19	İlgili alanda en iyisi olma
20	İşi kolaylaştırma
21	Teknolojik olma
22	Zamandan tasarruf sağlama/vakit kaybettirmeme
23	Düzenli olma
24	Güven verme
25	Hizmette ileri seviyede olma
26	İnsanları mutlu etme
27	Ürünün standartların üzerinde olması
28	Amaca ulaştıran en kısa yol olma
29	Bir ruh/tarz oluşturma
30	Çözüm odaklı olma
31	Hoşgörülü olma
32	İhtişamlı/lüks olma
33	İlgi çekici olma
34	İyi sonuç verme
35	Konforlu olma
36	Sıcak olma
37	Sistemli olma
38	Yenilik sağlama
39	Araştırma alanı çok olma

KODLAR	f
40	Arkada iz bırakma
41	Aydınlanma sağlama
42	Bakımlı olma
43	Beklenen performansın üstünde olma
44	Birçok şeyi ya da durumu başarılı bir şekilde bir araya getirme
45	Dar düşünceli olmama
46	Değerli olma
47	Doğru olma
48	Ergonomik olma
49	Etik davranma
50	Etkili iletişim sağlama
51	Ferah olma
52	Fırsat eşitliği sağlama
53	Gelişime katkı sağlama
54	Herkese hitap edebilme
55	Herkeste olumlu görüş uyandırma
56	Huzur verme
57	İnsan düşüncelerine önem verme
58	İstekleri eksiksiz yerine getirme
59	İşi doğru yapma
60	Kibar olma
61	Koşullara uygun olma
62	Ölçülü olma
63	Sosyal ve kültürel gelişmeye destek olma
64	Titiz olma
65	Yapılan işe, işi yapan tarafından saygı ve özen gösterme
66	Yaşam standartlarına uygun olma
67	Yeterli donanım ve gelişim imkânlarına sahip olma
Toplam	
	294

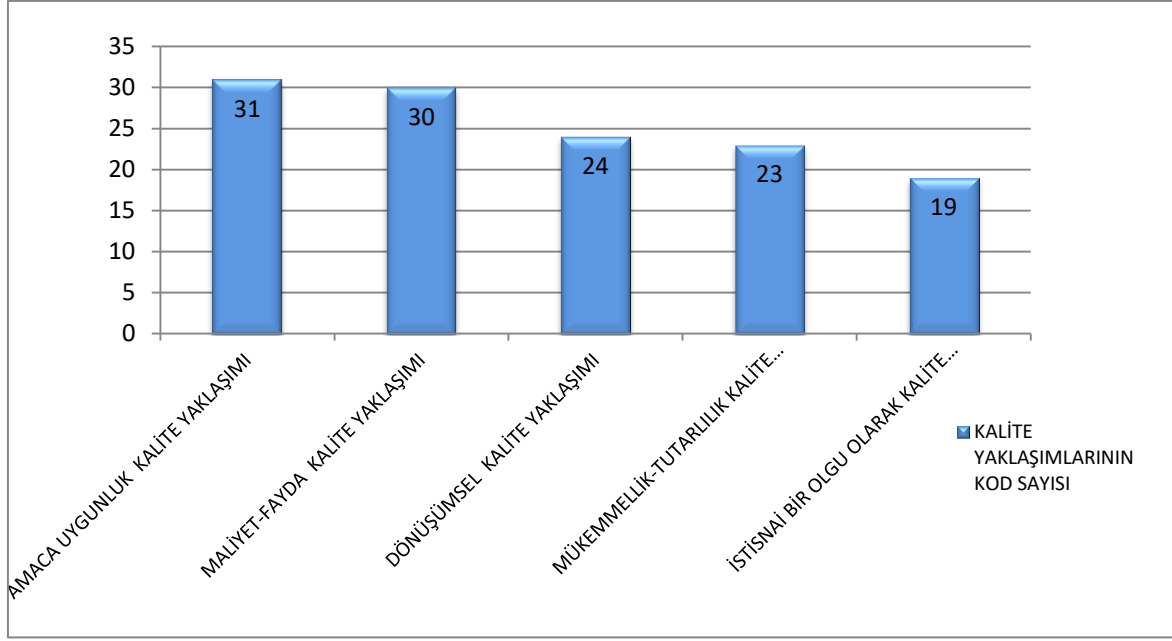
Öğrenciler kalite kavramına ilişkin 67 farklı görüş belirtmiştir. Bu görüşlerin toplam frekansı, 294'tür. Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında ise, öğrencilerin kalite kavramına ilişkin 162 farklı görüş belirttikleri saptanmıştır. Bu sonuçlar, kaliteyi; anlaşılması ve tanımlanması zor, farklı kişiler için farklı anlamlar ifade etmesinden dolayı değişken bir kavram olarak niteleyen araştırmacıların görüşlerini destekler niteliktedir (Harvey ve Green, 1993; Heffner, 2013; Schindler vd., 2015; Tam, 2001). Giertz (2000) kavramın anlamını tanımlamak için çaba gösterenlerin, birkaç kelimeyle ya da kısa bir tanımlama ile kaliteye ilişkin, herkesi tatmin edecek bir anlam yakalamanın ve tanımlamanın yapılmasının zor olduğunu belirtmiştir.

Tablo 29'da "ihtiyaçlara karşılık verme, kullanışlı olma, memnuniyet sağlama ve alanında yeterli olma" kodlarının en yüksek frekans değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında da "beklentilere karşılık verme, ihtiyaçlara karşılık verme, kullanışlı olma, en iyiye ulaşmış olma, amaca yönelik olma ve mükemmel olma" kodlarının en yüksek frekans değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Kalite kavramına ilişkin ortaya çıkan farklı görüşler, kavramın göreceliliğini ortaya koysa da; kalite kavramına ilişkin her iki araştırmada da benzer görüşlerin ortaya çıkması, bireylerin kaliteye ilişkin görüşlerinin bazı noktalarda birleşebildiğini göstermektedir. Tek bir tanım kullanmak yerine farklı ilgi gruplarının/paydaşların kalite ölçütlerini belirlemek, karmaşık bir felsefi soruya pratik bir çözüm olabilir. Bunun sebebi konunun teorik (atheoretical) olması değil, farklı paydaşların farklı bakış açılarına sahip olma haklarını takdir edip kabul edilmesidir.

Kaliteye yönelik bu bakış açılarının farklı olması, kişilerin amaçlarının farklılık göstermesinden ve farklı yönlere öncelik vermelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak bazen, bu yönlerin bir birleşimi üzerinde uzlaşmaya varmak mümkündür (Giertz, 2000). Bu araştırmada "ihtiyaçlara karşılık verme, kullanışlı olma, memnuniyet sağlama ve alanında yeterli olma" uzlaşmaya varılabilecek kalite özellikleridir.

Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşleri, Harvey ve Green'in (1993) kalite yaklaşımına göre analiz edilmiştir. Harvey ve Green (1993) kaliteyi, beş yaklaşım ile açıklamıştır. Bunlar *istisnai bir olgu olarak kalite, mükemmellik ya da tutarlılık olarak kalite, amaca uygunluk olarak kalite, maliyet-fayda olarak kalite ve dönüşüm olarak kalite yaklaşımlarıdır*.

Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin kalite yaklaşımlarına göre dağılımı Şekil 34'te verilmiştir.

Şekil 34. Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin (kod sayısı temel alınarak) kalite yaklaşımlarına göre dağılımı

Şekil 34'e göre öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin en fazla “amaca uygunluk kalite yaklaşımı” temasında toplandığı belirlenmiştir. Harvey ve Green (1993) göre, amaca uygunluk kalite yaklaşımında, kalite ürün ya da hizmetin amacı ile ilişkili olarak anlam kazanmaktadır. Kısaca eğer bir ürün ya da hizmet tasarlandığı amaca hizmet ediyorsa kalitelidir. Burada altı çizilmesi gereken nokta, farklı kalite yaklaşımlarının açıkça dile getirilmesi ve bunların netliğe kavuşturulmasıdır, böylece, farklı perspektifler ve referans noktaları açıklığa kavuşacak ve tartışılabilir hale gelebilecektir (Giertz, 2000).

Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında da, öğrencilerin amaca uygunluk kalite yaklaşımını benimsedikleri saptanmıştır. Bu sonuç, aradan geçen sekiz yıla rağmen, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin benimsediği kalite yaklaşımının değişmediğini göstermektedir. Benzer şekilde Watty'nin (2006) “Yükseköğretimde kaliteyi mi öğreneceksiniz? Sorun bir akademisyen anlatsın” isimli araştırmasında, öğretim elemanlarının muhasebe eğitiminde kaliteye dair görüşlerinin, amaca uygunluk kalite yaklaşımında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kalite kavramına ilişkin görüşleri, Harvey ve Green'in (1993) kalite yaklaşımına göre tema ve alt temalara ayrılmış ve karşılaştırmalı olarak Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30

Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşlerinin Kalite Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Amaca Uygunluk Kalite Yaklaşımı	Kullanım Sonrası Değerlendirme	İhtiyaçlara Karşılık Verme	16	İhtiyaçlara Karşılık Verme	17
		Dayanıklı olma	9	Dayanıklı olma	5
		Kullanışlı olma	8	Kullanışlı olma	10
		Amaca uygun hizmet etme	4	Amaca uygun hizmet etme	3
		Daha iyi yaşam koşulları sağlama	4	Daha iyi yaşam koşulları sağlama	1
		İşi kolaylaştırma	2	İşi kolaylaştırma	3
		Zamandan tasarruf sağlama/vakit kaybettirmeme	2	Zamandan tasarruf sağlama/vakit kaybettirmeme	3
		Hizmette ileri seviyede olma	2	Hizmette ileri seviyede olma	1
		İyi sonuç verme	1	İyi sonuç verme	1
		Birçok şeyi ya da durumu başarılı bir şekilde bir araya getirme	1	İşi doğru yapma	1
		Ara Toplam	49	Ara Toplam	45
	Kalite Ölçütü	Temiz olma	7	Temiz olma	6
		Ekonomik olma	5	Ekonomik olma	9
		Kolay ulaşılabilir olma	4	Kolay ulaşılabilir olma	6
		Alanında yeterli olma	3	Alanında yeterli olma	12
		Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	3	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	11
		Düzenli olma	3	Düzenli olma	1
		Yararlı olma	2	Yararlı olma	6
		Teknolojik olma	2	Teknolojik olma	3
		Ergonomik olma	1	Konforlu olma	2
		Koşullara uygun olma	1	Çözüm odaklı olma	2
		Ölçülü olma	1	Amaca ulaştıran en kısa yol olma	2
		Ara Toplam	32	Ara Toplam	60
	Duyuşsal Beklentiler	Memnuniyet sağlama	9	Memnuniyet sağlama	7
		Beklentiyi karşılama	4	Beklentiyi karşılama	5
		Rahat olma	3	Rahat olma	3
		İnsanları mutlu etme	1	İnsanları mutlu etme	2
		Huzur verme	1	Güven verme	3
		Ara Toplam	18	Ara Toplam	20
		Genel Toplam	99	Genel Toplam	125
Maliyet-Fayda Kalite Yaklaşımı	Kullanım Sonrası Değerlendirme	İhtiyaçlara karşılık verme	16	İhtiyaçlara karşılık verme	17
		Dayanıklı olma	9	Dayanıklı olma	5
		Kullanışlı olma	8	Kullanışlı olma	10
		Amaca uygun hizmet etme	4	Amaca uygun hizmet etme	3
		Daha iyi yaşam koşulları sağlama	4	Daha iyi yaşam koşulları sağlama	1
		İşi kolaylaştırma	2	İşi kolaylaştırma	3
		Zamandan tasarruf sağlama/vakit kaybettirmeme	2	Zamandan tasarruf sağlama/vakit kaybettirmeme	3
		Hizmette ileri seviyede olma	2	Hizmette ileri seviyede olma	1
		İyi sonuç verme	1	İyi sonuç verme	1
		Ara Toplam	48	Ara Toplam	44
	Kalite Ölçütü	Temiz olma	7	Temiz olma	6
		Ekonomik olma	5	Ekonomik olma	9
		Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	3	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	11
		Düzenli olma	3	Düzenli olma	1
		Yararlı olma	2	Yararlı olma	6
		Güzel /estetik olma	2	Güzel /estetik olma	5
		Teknolojik olma	2	Teknolojik olma	3
		İhtişamlı/ lüks olma	2	Konforlu olma	2
		Bakımlı olma	1		
		Ergonomik olma	1		
		Ferah olma	1		
		Ara Toplam	29	Ara Toplam	43
	Duyuşsal Beklentiler	Memnuniyet sağlama	9	Memnuniyet sağlama	7
		Beklentiyi karşılama	4	Beklentiyi karşılama	5
		Rahat olma	3	Rahat olma	3
		Sıcak olma	2	Güven verme	3
		Doğru olma	1	İlgi çekici olma	2
		Titiz olma	1	Değerli olma	1
		Ara Toplam	20	Ara Toplam	21
		Genel Toplam	97	Genel Toplam	98

Tablo 30 (devam)

Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşlerinin Kalite Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Mükemmellik ya da Tutarlılık Kalite Yaklaşımı	Sıfır Hata Ölçütü	İhtiyaçlara karşılık verme	16	İhtiyaçlara karşılık verme	17	
		Memnuniyet sağlama	9	Memnuniyet sağlama	7	
		Beklentiye karşılama	4	Beklentiye karşılama	5	
		Ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma	4	Ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma	2	
		Alanında yeterli olma	3	Alanında yeterli olma	12	
		Hizmette ileri seviyede olma	2	Hizmette ileri seviyede olma	1	
		İlgili alanda en iyisi olma	1	İlgili alanda en iyisi olma	4	
		Ürünün standartların üzerinde olması	1	Ürünün standartların üzerinde olması	2	
		İyi sonuç verme	1	İyi sonuç verme	1	
		İstekleri eksiksiz yerine getirme	1	Amaca ulaştıran en kısa yol olma	2	
			Beklenen performansın üstünde olma	1		
	Ara Toplam		42	Ara Toplam	54	
	İlk Seferde İşlerin Doğru Yapılması (Kalite Kültürü)	Dayanıklı olma	9	Dayanıklı olma	5	
		Başarılı olma	5	Başarılı olma	1	
		Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	3	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	11	
		İşi kolaylaştırma	2	İşi kolaylaştırma	3	
		İnsanları mutlu etme	1	İnsanları mutlu etme	2	
		Sistemli olma	2	İlgi çekici olma	2	
		Yaşam standartlarına uygun olma	1	Yenilik sağlama	2	
				Herkese hitap edebilme	1	
				İşi doğru yapma	1	
		Ara Toplam		23	Ara Toplam	28
	Genel Toplam		65	Genel Toplam	82	
Mükemmellik ve Yüksek Standartlar	Dayanıklı olma	9	Dayanıklı olma	5		
	Daha iyi yaşam koşulları sağlama	4	Daha iyi yaşam koşulları sağlama	1		
	Alanında yeterli olma	3	Alanında yeterli olma	12		
	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	3	Çeşitli ve yeterli imkânlar sağlama	11		
	İyi sonuç verme	1	İyi sonuç verme	1		
	Yaşam standartlarına uygun olma	1	Beklenen performansın üstünde olma	1		
	Ara Toplam		21	Ara Toplam	31	
	İstisnai Bir Olgu Olarak Kalite Yaklaşımı	Ayırt Edicilik Ve Ulaşılmazlık	Ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma	4	Ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma	2
			Farklı/özgün olma	1	Farklı/özgün olma	5
			İlgili alanda en iyisi olma	1	İlgili alanda en iyisi olma	4
Ürünün standartların üzerinde olması			1	Ürünün standartların üzerinde olması	2	
Bir ruh/tarz oluşturma			2	Amaca ulaştıran en kısa yol olma	2	
Arkada iz bırakma			1			
İstekleri eksiksiz yerine getirme			1			
Ara Toplam			11	Ara Toplam	15	
Kalite Ölçütü		Başarılı olma	5	Başarılı olma	1	
		Titiz olma	1	Yenilik sağlama	2	
			İlgi çekici olma	2		
Ara Toplam		6	Ara Toplam	5		
Genel Toplam		38	Genel Toplam	51		

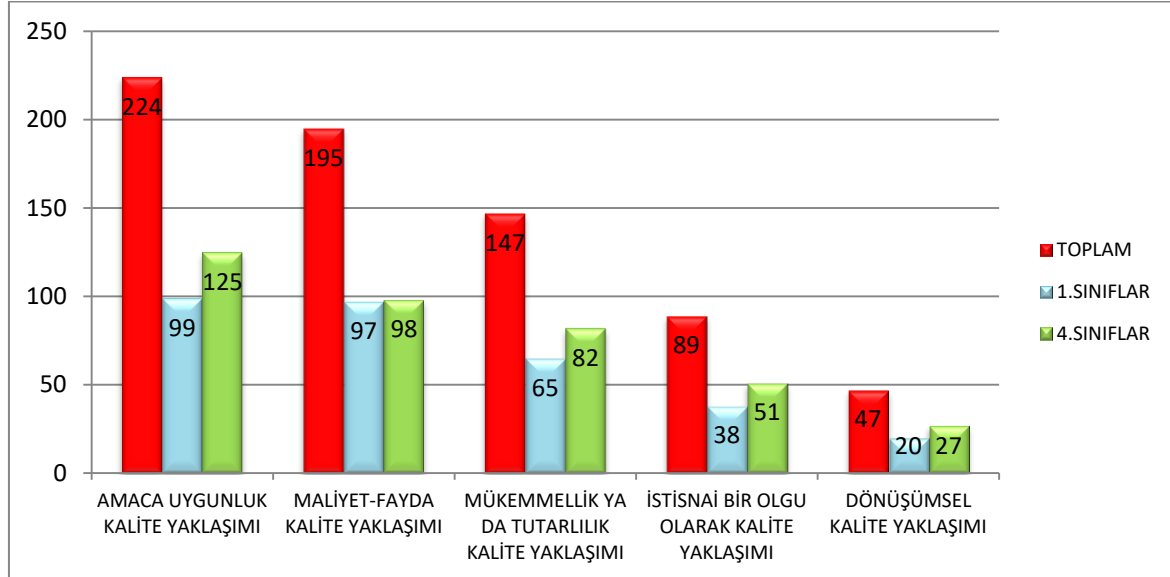
Tablo 30 (devam)

Öğrencilerin Kalite Kavramına İlişkin Görüşlerinin Kalite Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Dönüştürsel Kalite Yaklaşımı	Duyuşsal Dönüşüm	Memnuniyet sağlama	9	Memnuniyet sağlama	7
		İnsanları mutlu etme	1	İnsanları mutlu etme	2
		Sıcak olma	2	Güven verme	3
		Doğru olma	1	Hoşgörülü olma	2
		Titiz olma	1	Değerli olma	1
		Huzur verme	1	Kibar olma	1
				İnsan düşüncelerine önem verme	1
				Herkeste olumlu görüş uyandırma	1
				Yapılan işe, işi yapan tarafından saygı ve özen gösterme	1
				Etik davranma	1
Bilişsel Dönüşüm		Ara Toplam	15	Ara Toplam	21
		Hizmette ileri seviyede olma	2	Hizmette ileri seviyede olma	1
		Aydınlanma sağlama	1	Fırsat eşitliği sağlama	1
		Sosyal ve kültürel gelişmeye destek olma	1	Yeterli donanım ve gelişim imkânlarına sahip olma	1
		Birçok şeyi ya da durumu başarılı bir şekilde bir araya getirme	1	İş doğru yapma	1
				Beklenen performansın üstünde olma	1
				Dar düşünceli olmama	1
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	6
		Genel Toplam	20	Genel Toplam	27

Not: Tabloda verilen bazı kodlar birden fazla temada yer almaktadır. Bu durumun nedeni, kodların temalara yerleştirilmesi aşamasında, bulanık mantık (fuzzy logic) kodlama tekniği kullanılmış olmasıdır.

Öğrencilerin kaliteye ilişkin görüşlerinin sınıflara göre ve kalite yaklaşımlarına göre dağılımı Şekil 35’te sunulmuştur.

Şekil 35. Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin kalite yaklaşımlarına göre dağılımı

Öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşlerinin kalite yaklaşımlarına göre dağılımı incelendiğinde, hem birinci sınıf (99) hem de son sınıf öğrencilerinin (125), kalite

kavramına yükledikleri anlamın daha çok amaca uygunluk olduğu saptanmıştır. Öğrencilere göre, eğer bir ürün ya da hizmet tasarlandığı amaca hizmet ediyorsa kalitelidir. Her yaklaşıma ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

- *Amaca Uygunluk Kalite Yaklaşımı*

Amaca uygunluk kalite yaklaşımının üç alt teması bulunmaktadır. Bunlar; kullanım sonrası değerlendirme, kalite ölçütü ve duyuşsal beklentilerdir. Bu bölümde amaca uygunluk kalite yaklaşımı temasının ilk iki alt teması ele alınacaktır. İlk alt tema olan kullanım sonrası değerlendirmeye ilişkin olarak öğrenciler, ürünün ya da hizmetin kullanım sonrası bir takım özellikleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öğrenciler ürün ya da hizmetin kaliteyi ifade etmesi için; ihtiyaçlara karşılık vermesi, dayanıklı olması, kullanışlı olması, amaca uygun hizmet etmesi ve daha iyi yaşama koşulları sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“İnsanın ihtiyaçlarını giderebilen ve insanı mutlu eden şeyler kalitedir.”(BÖ1-Ö10)

“Kaliteli bir mal benim ihtiyaçlarımı en iyi şekilde giderebilendir.” (İÖ1-Ö1)

“Ürünün, ortamın ya da herhangi başka bir şeyin ihtiyaçlarımı karşılama derecesi. İhtiyaçlarımı karşılırsa ve amacıma ulaştırırsa kaliteli derim.”(AÖ4-Ö1)

“İnsanların ihtiyaçlarını yeterli miktarda karşılayan her şey.”(OÖ4-Ö8)

“Herkes fikir ve ihtiyaç doğrultusunda hitap edebilendir.” (RİÖ4-Ö1)

Kaliteyi yukarıdaki öğrenci görüşlerine benzer şekilde, ihtiyaçların karşılanması olarak açıklayan çeşitli araştırmacılar bulunmaktadır. Örneğin, Köksoy (1998), kaliteyi ihtiyaçları karşılama yeteneği ve amaca uygunluk; Gencel (2001) kaliteyi, ihtiyaçları karşılama yeteneği, belli bir niteliğe uygunluk, müşteri beklentilerinin karşılanması ve amaca uygunluk; Karakaş ve Selimoğlu (2002) kaliteyi, kullanıma uygunluk, ihtiyaçları karşılama yeteneği, müşteri beklentilerinin karşılanması ve belli bir niteliğe uygunluk; Eroğlu (2004) kaliteyi, ihtiyaçları karşılama yeteneği ve müşteri beklentilerinin karşılanması şeklinde açıklamışlardır. Bu açıklamalar, çeşitli araştırma bulguları (Demirhan Yüksel, 2011; Watty, 2006) ve bu araştırmanın bulguları birbirini desteklemektedir.

Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında, araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun kaliteyi, ihtiyaçların karşılanması (*ihtiyaçların karşılanması ikinci yüksek frekans değerine sahip kod*) olarak açıklaması, iki araştırmanın bulgularının paralelliğini

ve aradan geçen sekiz yıla rağmen, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kalite yaklaşımının değişmediğini göstermektedir.

Kaliteyi kullanım sonrası değerlendirmesinde dayanıklı olma olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite ürünün dayanıklı olması ve memnun kalmam.” (OÖ1-Ö4)

“Kalite ürünün kullanım sonrası dayanıklılık özelliğinin iyi olmasıdır.” (KÖ1-Ö4)

“Kalite ürünün en önemli özelliği dayanıklı olmasıdır.” (GÖ4-Ö2)

Öğrencilerin görüşlerinden ürün kalitesine de önem verdikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler bir ürünün kaliteli olması için; ürünün kullanım sonrası dayanıklılık özelliği göstermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kaliteyi, kullanım sonrası değerlendirmesinde, kullanışlı olma olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Benim kalite ölçütüm bir şeyin yeterliliği yani kullanışlılığı ile ilgilidir.” (RİÖ1-Ö2)

“İhtiyacımı karşılayabilen ve kullanışlı olan ürünler benim için kalitelidir.” (TÖ1-Ö7)

“Kullanım açısından elverişli olan ve insanların işini kolaylaştıran şey.” (AÖ4-Ö2)

“Çok para vermeden, maliyeti fazla olmadan, kullanımı uygun ve uzun süren, yarı yolda bırakmayan her şey kalitelidir.” (BÖTÖ4-Ö2)

Öğrencilerin yine ürün kalitesine önem vererek, somut yaklaşımda bulundukları anlaşılmaktadır. Öğrenciler bir ürünün kalite tanımını yapabilmeleri için; ürünün kullanım sonrası kullanışlı olma özelliği göstermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Karakaş ve Selimoğlu (2002), kaliteyi *kullanıma uygunluk, ihtiyaçları karşılama yeteneği, müşteri beklentilerinin karşılanması ve belli bir niteliğe uygunluk* olarak tanımlamışlardır. Bu tanım araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Kaliteyi kullanım sonrası değerlendirmesinde amaca uygun hizmet etme olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Amaca uygun hizmet eden ürün kalitelidir.” (KÖ1-Ö1)

“Kaliteli ürün amaca uygun hizmet etmelidir.” (ÖÖ1-Ö1)

“Kalite amaca uygun olmaktır.” (BÖ4-Ö6)

Öğrenciler bir şeyin, ürünün ya da hizmetin kaliteli olması için; bir şeyin, ürünün ya da hizmetin kullanım sonrası amaca uygun hizmet etmesi gerektiğini belirtmektedirler. Atar da (2007) kaliteyi amaca uygunluk olarak tanımlamaktadır. Bu tanım da araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Amaca uygunluk kalite yaklaşımının ikinci alt teması kalite ölçütüdür. Bu alt tema kapsamında, öğrencilerin kaliteli ürün ya da hizmete ilişkin gerekli gördükleri bir dizi kalite ölçütü yer almaktadır. Bu ölçütlerden bazıları; ürün ya da hizmette temizlik, ekonomiklik, kolay ulaşılabilirlik, alanında yeterlilik ve düzenli olma şeklindedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bana göre kalite temizliktir. Temiz olan her şey benim için kalitelidir.” (FÖ1-Ö2)

“Temiz ve düzenli olma kalite demektir.” (OÖ1-Ö5)

“Ortamın temiz ve düzenli olması, müşterilerle kibar bir şekilde ilgilenilmesi benim için kalitedir.” (MÖ4-Ö6)

Öğrenciler bir şeyin ya da ürünün kaliteyi ifade etmesi için; temiz olması gerektiğini belirtmektedirler.

Kaliteyi kalite ölçütü olarak ekonomik olma olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteyi, donanım açısından, alan açısından değerlendiririm. Ekonomik olması değerlendirme ölçütümdür.” (BÖ1-Ö7)

“Kalite; verimlilik, kullanışlılık, ekonomik olma ve öğrencinin günlük hayatındaki hareketini tavrını etkinliklerini artıran her şeydir.” (BÖT4-Ö2)

“Kalite ürünlerin ekonomik olması ve insana refah sağlamasıdır.” (İÖ4-Ö3)

Öğrenciler bir şeyin, ürünün ya da hizmetin kalite ölçütü olarak ekonomik olmasının da gerektiğini belirtmektedirler.

Amaca uygunluk kalite yaklaşımı, yükseköğretimde kaliteyi değerlendirmek için kullanılan en yaygın yaklaşımlardan biri haline gelmiştir. Kalitenin yükseköğretimde amaca uygunluk olarak kullanılması hükümet, finansman konseyleri ve yükseköğretim kurumları için kalite yaklaşımının kavramının daha çok bir yönetim kavramı haline geldiğini göstermektedir (Cheng, 2016, s.1).

Amaca uygunluk kalite yaklaşımını benimseyen öğrenciler için, bir şeyin, ürünün, hizmetin ya da bu araştırmanın da konusunu oluşturan *üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının* kaliteli olarak nitelendirilmesi için; tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri/yeterliliği sağlaması gerekmektedir. Üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının amaca uygun hizmet edecek özellikleri taşıması durumunda bu mekânlar, bu yaklaşımı benimseyen öğrencilere; *kaliteli üniversite ortamına, kaliteli öğretim mekânlarına, kaliteli sosyal-kültürel mekânlara ve kaliteli yardımcı mekânlara sahip üniversite* mesajlarını verecektir.

- *Maliyet- Fayda Kalite Yaklaşımı*

Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, maliyet-fayda kalite yaklaşımıdır. Bu kalite yaklaşımı, kaliteyi bir değer ile özellikle de para değeri ile ilişkilendirir. Bu yaklaşımda, girdilerin karşısında çıktıları ölçen, verimlilik ve etkililiğe odaklanılır. Kısaca kalite, verimlilik ve etkinlik temel alınarak, harcanan paranın karşılığı ile ilişkilendirilmiştir (Harvey & Green, 1993).

Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin kalitesinin maddi değeri ile ölçülebileceği konusundaki görüşleri, ikinci sırada yer almaktadır. Bu temanın kullanım sonrası değerlendirme, kalite ölçütü ve duyuşsal beklentiler isimli üç alt teması bulunmaktadır. Bu bölümde maliyet-fayda kalite yaklaşımı temasının, duyuşsal beklentiler alt teması ele alınacaktır. Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin maddi değeri ile ilgili olarak memnuniyet sağlama, beklentiyi karşılama, rahat olma, sıcak olma, güven verme gibi duyuşsal beklentileri vardır. Bu konudaki bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite memnun kalma ihtiyacının giderilmesidir.” (OÖ1-Ö6)

“Beni memnun eden şeyler kalitelidir.” (BÖ1-Ö5)

“Her şeyin en iyi şekilde yapılmasıdır. Çoğunluğun memnun olması.” (TÖ4-Ö4)

Kaliteyi duyuşsal olarak beklentiyi karşılama olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite beklentilerin karşılanmasıdır.” (BÖ1-Ö8)

“Kalite insanların beklentilerini karşılayabilen konturda olmalı.” (KÖ1-Ö2)

“Kalite beklentimin karşılanmasıdır.” (İÖ4-Ö1)

“Talep edenin beklentilerini karşılayabilmek.”(OÖ4-Ö5)

Maliyet-fayda kalite yaklaşımını benimseyen öğrenciler için, bir şey, ürün ya da hizmet maddi değerine karşılık fayda sağlaması durumunda; onlar için kaliteyi ifade ettiği görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin, bu araştırmanın da konusunu oluşturan *üniversitenin genel ortamını, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarını* kaliteli olarak nitelendirmesi için, bu ortamların öğrencilere fayda sağlaması gerekmektedir. Üniversite eğitimi öğrenciler için belli bir maliyet gerektirmektedir. Ancak öğrencilerin maliyetlerine karşılık, üniversitenin öğrencilerin beklentilerini karşılaması ve onlara fayda sağlaması durumunda, üniversitenin öğrenciler için kaliteli olarak nitelendirileceği düşünülmektedir.

- *Mükemmellik ya da Tutarlılık Kalite Yaklaşımı*

Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, mükemmellik/tutarlılık kalite yaklaşımıdır. Bu kalite yaklaşımında, sürece odaklanılmakta, kusursuz bir şekilde karşılanacak özellikler oluşturulmaktadır. Buradaki kusursuz olma ise, her şeyin doğru olduğunu ifade eder ve denetlemeden çok bir önleme felsefesidir. Bu kalite yaklaşımında, sıfır hata ve işleri ilk seferinde doğru yapmak en önemli koşul olarak ifade edilir. Girdi, süreç ve çıktının birbirleriyle olan tutarlılığı önemlidir (Harvey & Green, 1993).

Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin kalitesinin mükemmellik içermesi gerektiğini belirten görüşleri, üçüncü sırada yer almaktadır. Bu temanın sıfır hata ölçütü ve ilk seferde işlerin doğru yapılması (kalite kültürü) isimli iki alt teması bulunmaktadır. Mükemmeliyet ya da tutarlılık kalite yaklaşımı temasının ilk alt teması sıfır hata ölçütüdür. Bu alt temada öğrenciler, ürünün ya da hizmetin ihtiyaçlara karşılık vermesinin, memnuniyet sağlamasının, beklentiye karşılamaının, alanında yeterli olmasının, ürünün ulaşabileceği en üst seviye olmasının, hizmette ileri seviyede olmasının, ilgili alanda en iyisi olmasının gerektiğini belirtmişlerdir.

Kaliteyi, sıfır hata ölçütü olarak ürünün ulaşabileceği en üst seviye olma şeklinde tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite imkânların en üst düzeyde olmasıdır.”(İÖ1-Ö4)

“Kalite ürünün ulaşabileceği en üst boyuttur.”(GÖ4-Ö2)

Kaliteyi sıfır hata ölçütü olarak ilgili alanda en iyisi olma şeklinde tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite ilgili alanda en iyisi olmak.” (SÖ4-Ö6)

“İhtiyaçları karşılamanın ötesinde en iyi alanı ortaya koymak kalitedir.” (FÖ4-Ö2)

Bir şey üretildikten sonra, üretim sonrasında üründe birtakım eksiklikler bulunması ya da ürünlerdeki eksikliklerin nedenlerinin araştırılması örgütsel açıdan çok önemli değildir. Önemli olan bir şeyi üretirken hatasız üretmektir (Özdemir, 2002).

Mükemmeliyet ya da tutarlılık kalite yaklaşımı temasının ikinci alt teması, ilk seferde işlerin doğru yapılmasıdır. Öğrenciler, ürünün ya da hizmetin başarılı olması, çeşitli imkânlar sağlaması, işi kolaylaştırması, uzun süreli kullanım sağlaması, insanları mutlu etmesi, sistemli olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite belirli başarı ölçütlerini sağlayan her şeydir.” (MÖ1-Ö2)

“Kalite başarılı olmaktır ve arkada iz bırakmaktır” (MÖ1-Ö6)

“Kalite başarıdır.” (OÖ1-Ö3)

“Elinden gelenin en iyisini yapmak, başarı sağlamak kalitedir.” (MÖ4-Ö3)

Kaliteyi çeşitli imkânlar sağlama olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bir ürün sağladığı imkânlar ölçüsünde kalitelidir. Bir ürüne kaliteli diyebilmeme için bana çeşitli imkânlar sağlamalıdır.” (BÖT4-Ö6)

“Kalitede çeşitlilik olmalıdır. Estetik olması, farklı olması, bana çekici gelmesi gibi çeşitli özellikleri olmalıdır.” (KÖ4-Ö5)

Mükemmeliyet/tutarlılık kalite yaklaşımını benimseyen öğrenciler için, bir şey, ürün ya da hizmet kusursuz özellikler içermesi durumunda; kaliteli olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda bu araştırmanın da konusunu oluşturan *üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının* öğrenciler açısından kaliteli olarak nitelendirilmesi için; bu ortamların öğrencilere kusursuz hizmet verecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

- *İstisnai Bir Olgu Olarak Kalite Yaklaşımı*

Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, istisnai bir olgu olarak kalite yaklaşımıdır. İstisnai bir olgu olarak kalite yaklaşımı, farklı olma, somutlaşmış ve minimum standartları geçmiş olma şeklinde ifade edilir. Bu kalite yaklaşımı, kalitenin özel bir şey olduğunu ve mükemmel bir şey olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtir (Harvey & Green, 1993).

Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin kalitesinin istisnai bir olgu olması gerektiğini belirten görüşleri, dördüncü sırada yer almaktadır. Bu temanın mükemmellik ve yüksek standartlar, ayırt edicilik ve ulaşılmazlık ve kalite ölçütü isimli üç alt teması bulunmaktadır. İlk alt tema olan, mükemmellik ve yüksek standartlara ilişkin olarak öğrenciler, ürünün ya da hizmetin alanında yeterli olması, daha iyi yaşam koşulları sağlaması, çeşitli imkânlar sağlaması, eşit ve yeterli imkânlar sunması, iyi sonuç vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Yaşam koşullarının artıran, alanında yeterli olan ürünler.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Önceki ürünlerden farklı, özgün ve alanında yeterli olabilen kalitelidir.” (GÖ4-Ö5)

“Farklı, özgün ve alanında yetkin olan her şey kalitelidir.” (İÖ4-Ö7)

Demirhan Yüksel’in (2011) araştırmasında en yüksek frekans değerine sahip olan “en iyiye ulaşmış olma” kodunun, öğrenciler için kalite kavramına ait özelliklerin başında geldiği görülmektedir. Öğrenciler, bir ürünün ya da hizmetin kaliteli olması için sahip olması gereken özelliklerin başında bir şeyin, bir ürünün ya da bir kurumun hedeflediği ölçüde en üst noktaya gelmiş olması gerektiğinin önemi üzerinde durmaktadırlar.

Kaliteyi daha iyi yaşam koşulları olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Sağlanan imkânlar ile yaşam koşullarının artması .” (BÖTÖ1-Ö3)

“Kalite yaşam koşullarının artasıdır.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Yaşam koşullarının en üst seviyeye gelme imkânı.” (BÖTÖ1-Ö1)

“Kalite benim için daha iyi yaşam koşulları sağlanması.” (BÖTÖ1-Ö3)

İstisnai bir olgu olarak kalite yaklaşımı temasının ikinci alt teması, ayırt edicilik ve ulaşılmazlıktır. Öğrenciler, ürünün ulaşabileceği en üst seviye olması, farklı/özgün olması, ilgili alanda en iyisi olması, ürünün standartların üzerinde olması, her şeyin ulaşabileceği en son nokta olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite ürünün ulaşabileceği en üst boyuttur.” (GÖ4-Ö2)

“Kalite imkânların en üst düzeyde olmasıdır.” (İÖ4-Ö4)

Kaliteyi farklı/özgün olma olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite farklılık, özgünlük, ergonomi, rahatlık” (İÖ1-Ö6)

“Farlı, özgün ve yetkin olan.” (İÖ4-Ö7)

“Önceki ürünlerden farklı, özgün ve alanında yeterli olabilen kalitelidir.” (GÖ4-Ö5)

İstisnai bir olgu olarak kalite yaklaşımı temasının üçüncü alt teması, kalite ölçütüdür. Kalite ölçütü alt temasında öğrenciler, ürünün ya da hizmetin başarılı olması, titiz olması, yenilik sağlama ve ilgi çekici olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite belirli başarı ölçütlerini sağlayan her şeydir.” (MÖ1-Ö2)

“Başarılı olmaktır ve arkada iz bırakmaktır.” (MÖ1-Ö6)

Öğrenciler bir şeyi, ürünü ya da hizmeti özel ve mükemmel olarak değerlendirebilmeleri için, bir şeyin, ürünün ya da hizmetin başarılı olmasının önemli bir kalite ölçütü olduğunu belirtmişlerdir.

Kaliteyi, titiz olma olarak tanımlayan öğrenci görüşü şöyledir:

“Doğru ve titiz olarak, özen göstermek demektir.” (RİÖ1-Ö4)

İstisnai bir olgu kalite yaklaşımını benimseyen öğrenciler için, bir şeyin, ürünün ya da hizmetin özel ve mükemmel bir şey olduğunu gösterecek özellikler içermesi durumunda kaliteli olarak nitelendirileceği anlaşılmaktadır. Bu durumda bu araştırmanın da konusunu oluşturan üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının kaliteli olarak nitelendirilmesi için, bu ortamların özel ve mükemmel özellikler içermesi gerekmektedir. Bu nedenle üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının özel ve mükemmel özellikler içermesi durumunda bu mekânların, bu yaklaşımı benimseyen öğrencilere; *kaliteli üniversite ortamı, kaliteli öğretim mekânlarına, kaliteli sosyal-kültürel mekânlara ve kaliteli yardımcı mekânlara sahip üniversite* mesajlarını verecektir.

- *Dönüşümsel Kalite Yaklaşımı*

Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, dönüşümsel kalite yaklaşımıdır. Bu kalite yaklaşımı, niteliksel değişime, temel bir yapı değişikliğine dayanmaktadır (Harvey & Green, 1993). Dönüşümsel kalitenin eğitimde iki etkeni vardır; ilki öğrencinin geliştirilmesi, ikincisi ise öğrencinin güçlendirilmesidir. Öğrenciyi geliştirme ile kastedilen, nitelikli eğitimin öğrencilerdeki değişimleri etkilemesi ve onları geliştirmesidir.

Öğrencinin güçlendirilmesi ise, kendi dönüşümlerini etkilemeleri için öğrencilere yetki verilmesidir (Harvey & Knight, 1996).

Öğrencilerin dönüşümsel kalite yaklaşımına ilişkin görüşleri, son sırada yer almaktadır. Yükseköğretimin amaçlarını gerçekleştirmesi ve hedeflediği bireyi en iyi şekilde yetiştirmesi açısından önemli görülen dönüşümsel kalite yaklaşımının, en sonda yer alması olumsuz bir durumdur. Çünkü bu kalite yaklaşımında öğrencinin nitelik olarak geliştirilmesi ve güçlendirilmesi söz konusudur. Tam (2001) dönüşümsel kalite yaklaşımının, üniversitelerin öğrencilerinde olumlu bir değişim yaratmalarının önemini gösterdiğini; bu değişimin ise, hem bilişsel hem de bilişsel olmayan boyutlarda olabileceğini vurgulamaktadır. Harvey ve Green (1993), öğrencinin güçlendirilmesinin; öğrencilerin öğrenme sürecindeki bilişsel aşkınlıklarını da içeren, devamlı bir dönüşüm süreci olması nedeniyle, dönüşümsel kalite yaklaşımında anahtar bir unsur olduğunu ileri sürmektedirler.

Dönüşümsel kalite yaklaşımı temasının, duyuşsal dönüşüm ve bilişsel dönüşüm isimli iki alt teması bulunmaktadır. İlk alt tema olan duyuşsal dönüşüme ilişkin olarak öğrenciler, ürünün ya da hizmetin memnuniyet sağlaması, insanları mutlu etmesi, sıcak olması, güven vermesi, doğru olması, hoşgörülü olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalitede değer verilmesi ve memnuniyetin sağlanması gereklidir.” (BÖT1-Ö7)

“Kalitenin ölçütü memnuniyettir.” (KÖ4-Ö2)

“Bana göre kalite memnuniyet oranının en yüksekte tutulmaya çalışılması.” (SÖ4-Ö1)

Kaliteyi, insanları mutlu etme olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“İnsanın ihtiyaçlarını giderebilen ve insanları mutlu eden yerler kalitelidir.” (BÖ1-Ö10)

“Her kitleyi mutlu, memnun edebilen şeyler kalitelidir.” (MÖ4-Ö4)

Kaliteyi, güven verme olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Güven veren, göze hoş gelen, hizmetin iyi olması, kullanışlı olması, işimize yarar olması kaliteyi gösterir.” (BÖTE4-Ö4)

“Kalite güvenilir ve kullanışlı olmaktır.” (SÖ4-Ö8)

Dönüşümsel anlamda kalite yaklaşımı temasının ikinci alt teması olan bilişsel dönüşüm için öğrenciler, ürünün ya da hizmetin ileri seviyede olması, aydınlanma sağlaması, fırsat eşitliği sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kalite yeterlilik, kolay ulaşılabilirlik, teknolojik malzemelerin yeterince kullanılmasıdır.” (AÖ1-Ö2)

“Kalite benim için yeterlilik ve kolay ulaşılabilirliktir.” (AÖ4-Ö6)

“Ulaşılabilirlik sağlaması ve kullanışlı olması kaliteli olduğunu gösterir.” (İÖ4-Ö3)

Kaliteyi, hizmette ileri seviyede olma olarak tanımlayan bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Bana göre verilen hizmetin ileri seviyede olması.” (FÖ1-Ö1)

“Kalite etkili iletişim, hizmette ileri seviyede olmak, etik davranmak, sınırları ve kuralları bilmektir.” (TÖ4-Ö5)

Öğrencilerin dönüşümsel kalite yaklaşımını benimsemelerinden, kendilerinde niteliksel olarak gelişme ve güçlenme sağlayacak hizmetlerin sunulmasını bekledikleri anlaşılmaktadır. Bu iki özelliğin (geliştirme-güçlendirme) sağlanabilmesi için, sunulan hizmetlerin öğrencileri etkileyerek, onların gelişmelerini ve güçlenmelerini sağlayacak özellikler taşıması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durumda bu araştırmanın da konusunu oluşturan üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının kaliteli olarak nitelendirilmesi için, bu ortamların öğrencileri geliştirecek ve güçlendirecek özellikler taşıması gerekmektedir. Bir üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlarının öğrencileri geliştirecek ve güçlendirecek özellikler taşıması durumunda, bu mekânların bu yaklaşımı benimseyen öğrencilere; *kaliteli üniversite ortamı, kaliteli öğretim mekânlarına, kaliteli sosyal-kültürel mekânlara ve kaliteli yardımcı mekânlara sahip üniversite* mesajlarını verecektir.

Beş kalite yaklaşımı, kalite güvencesinin amaçlarını veya gerekçelerini netleştirmek için kullanılmıştır. Örneğin, bir hükümetin ana odağı hesap verilebilirlik ise, büyük olasılıkla amaca uygunluk kalite yaklaşımı ya da maliyet-fayda kalite yaklaşımını (paranın karşılığı kalite yaklaşımı) kullanacaktır. Hükümet amaca uygunluk kalite yaklaşımını, yükseköğretim kurumlarının hedeflere ulaşıp ulaşmadığını açıklamaları için; maliyet-fayda kalite yaklaşımı ise, yükseköğretim kurumlarının örneğin performans göstergeleri

kullanarak kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını açıklamaları-kanıtlamaları için kullanacaktır (Brockhoff, Huisman & Laufer, 2015, s.4).

Üniversitelerde kalite süreçlerinin daha etkili yürütülmesi için, öncelikli olarak kalite kavramının öğrenciler için ne ifade ettiği belirlenmelidir. Şüphesiz tüm paydaşların bu konudaki görüşlerinin alınması gereklidir ve önemlidir. Ancak en önemli paydaş olan öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi, yürütülen kalite süreçlerinin nasıl ve ne şekilde olması konusuna yön verecektir. Üniversitelerde verilen kararlarda çok az öğrenci görüşü alınmakta ve süreçler karar vericiler tarafından belirlenerek yürütülmektedir. Halbuki bir çok üniversitenin vizyon ve misyon dokümanlarında, öğrencileri temele alan (öğrenci odaklı) açıklamalar içermektedir.

Üniversitelerin sahip olması gereken özellikler, üniversitelerin önemli paydaşı olan öğrencilerin benimsedikleri kalite yaklaşımları (amaç, fayda, mükemmellik, istisnai bir olgu ve dönüşüm) dikkate alınarak işe koşulabilir. Öğrencilerin kalite kavramı ve kalite geliştirme çalışmaları konularında bilgi sahibi olmadığını düşünmek oldukça yanlıştır, çünkü yalnızca öğrenciler her yönüyle eğitim kurumunun tüm yaşantısından etkilenmektedirler. Bu nedenle kalite geliştirme çalışmalarında öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları algılara ve görüşlere başvurmak önemlidir (Demirhan Yüksel, 2011, s.34).

Mızıkacı'nın (2003) belirttiği gibi Türkiye'de de, dünyanın geri kalanında olduğu gibi, kalite yönetim sistemleri yükseköğretim sistemindeki kilit soruların çözümü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle üniversitelerin kalite yönetim sistemlerini özellikle öğrencilerin görüşlerini dikkate alarak geliştirmeleri önemlidir. Çünkü üniversiteyi yaşayan en önemli paydaş öğrencilerdir.

Yükseköğrenim kurumlarında, kalite gelişimini amaçlayan her program, yükseköğretimde kalitenin ne anlama geldiğini tartışmakla işe başlamalıdır (Giertz, 2000). Bu araştırmada üniversiteyi yaşayan en önemli paydaş olan öğrencilerin amaca uygunluk kalite yaklaşımına sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin, araştırmanın konusu olan üniversitenin genel ortamının, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânların kalitesini, benimsedikleri kalite yaklaşımına göre değerlendirmeleri beklenen bir sonuçtur. Belirtilen ortamların öğrencilerin benimsediği kalite yaklaşımına ilişkin özellikler içermesi durumunda, öğrenciler tarafından kaliteli ortamlar/mekânlar; benimsenen kalite yaklaşımının özelliklerini içermemesi durumunda ise; kalitesiz ortamlar/mekânlar olarak ifade edileceği düşünülmektedir. Bu nedenle öğrenciler için kalitenin ne anlama

geldiği/benimsedikleri kalite yaklaşımları belirlendikten sonra, bu sonuçların dikkate alınması ve bu yaklaşımların özelliklerine uygun hizmet sunulması önemlidir.

5.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Üçüncü alt amaç doğrultusunda öğrencilerin kaliteli üniversite kavramı ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Bu görüşler Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31

Öğrencilerin Kaliteli Üniversite Kavramına İlişkin Görüşleri

KODLAR	f
1 Akademisyen kadrosu nitelikli/ donanımlı/ uzman olmalı	39
2 Eğitimi iyi olmalı	29
3 Sosyal aktivite/faaliyet bakımından zengin olmalı	28
4 Öğrencilerin ihtiyaçlarını/ isteklerini karşılayabilmeli	25
5 Temiz olmalı	14
6 İş garantisi iyi olmalı/ Geleceği garantiye almalı	11
7 Sosyal ve kültürel ortamları yeterli olmalı	10
8 Öğretim elemanları yeterli olmalı	9
9 Ulaşımı kolay olmalı	9
10 Öğrencileri memnun olmalı	8
11 Öğrenci merkezli olmalı	8
12 Eğitimi öğrenciye çok şey katmalı/ gelişim sağlamalı	7
13 Eğitim-öğretime uygun ortamı olmalı	7
14 Öğrenciye değer verilmeli	6
15 Öğrenciyi mutlu etmeli	6
16 Topluluklar aktif olmalı	6
17 Derslikleri yeterli olmalı	5
KODLAR	f
18 Donanımlı kütüphanesi olmalı	5
19 Düzenli olmalı	5
20 Eğitime verdiği değer yüksek olmalı	5
21 Güzel bir yerleşke olmalı	5
22 Ortamı sosyal olmalı	5
23 Tüm öğrencileri sosyalleştirebilmeli	5
24 Bahar ve bilim şenlikleri olmalı	4
25 Geniş etkinlik alanları olmalı	4
26 Nitelikli insan yetiştirebilmeli	4
27 Öğrencilerin vakit geçirebileceği alanlar olmalı	4
28 Öğrencinin beklentilerini karşılamalı	4
29 Öğrenciye konfor sağlamalı	4
30 Rahat bir ders ortamı olmalı	4
31 Sınıf ve derslikler öğrenciye uygun olmalı	4
32 Binaları yeterli olmalı	3
33 Geniş alanları olmalı	3
34 Geniş ve ferah bahçesi olmalı	3
35 Her bölüm eşit görülmeli	3
36 Her yönden başarılı mezunlar vermeli	3
37 Herkese yönelik aktiviteler olmalı.	3
38 İletişim güçlü olmalı	3
39 İyi boyalı binalar olmalı	3
40 Öğrenciler sosyal aktivitelere ulaşabilmeli	3

41 Öğrencilerin ihtiyaçları karşılayacağı mekânlar olmalı	3
42 Öğrenciye güven vermeli	3
43 Öğrenciye huzur vermeli	3
44 Öğrenciye rahatlık sağlamalı	3
45 Üniversite ortamı iyi olmalı	3
46 Yerleşke şartları iyi olmalı	3
47 Alışveriş yapılabilecek yerler olmalı	2
48 Avrupa standartlarında olmalı	2
49 Ayrıcalık sağlayan bir üniversite olmalı	2
50 Derse giren öğretim elemanları profesör olmalı	2
51 Disiplin dengeli olmalı	2
52 Eğitim materyalleri yeterli olmalı	2
53 Eğitim ortamları ferah olmalı	2
54 Entelektüel ortamı olmalı	2
55 Güzel ve kaliteli yemek sunmalı	2
56 Her bölümün kendine has binası olmalı	2
57 Her türlü donanımına sahip olmalı	2
58 Hoşgörü ve saygı her şeyden üstün olmalı	2
59 Kaliteli öğrencileri olmalı	2
60 Kantinleri çok sayıda olmalı	2
61 Modernizm ile teknolojiyi birleştirebilmeli	2
62 Öğrenci mezun olduktan sonra üniversite ile iletişimini sürdürebilmeli	2
63 Öğrencilere verilen imkânlar güzel olmalı	2
64 Öğrencisine yeterli hizmet vermeli	2
65 Öğrenciyi mesleğe ve geleceğe her türlü yönden hazırlayabilmeli	2
66 Öğretim elemanları yeterli hizmet vermeli	2
67 Özgür düşünce ortamına sahip olmalı	2
68 Sanat etkinlikleri olmalı	2
69 Siyasetten uzak olmalı	2
70 Sosyal ve ekonomik açıdan uygun olmalı	2
71 Tüm öğrencilere hitap edebilmeli	2
72 Yenilikçi bir üniversite anlayışı olmalı	2
73 Yöneticiler tarafından siyasi görüşe göre ayrımcılık yapılmamalı	2
74 1.kuşak üniversite mantığından sıyrılıp 3.kuşak hatta 4.kuşak üniversite olabilmeli	1
75 Akademik niteliğe uygun yerleşke olmalı	1
76 Araştırmaların rahat ve etkin bir şekilde yapabileceği ortamı olmalı	1
77 Arkadaş ortamı iyi olmalı	1
78 Bahçede oturmak için yerler olmalı	1
79 Bakımlı dersliklere sahip olmalı	1
80 Bakımlı ve temiz bahçesi olmalı	1

81	Belli bir düzen ve planı olmalı	1
82	Bilgi düzeyini yükseltecek çalışmalar yapılmalı	1
83	Bilgiye erişim kolaylığı sağlamalı	1
84	Bilimsel olarak doğru kabul edilen ve teorik eğitimi verilen bilgilerin hayata geçirilebileceği alan sunmalı	1
85	Binalar bölümlere uygun olmalı	1
86	Binalar lüks olmalı	1
87	Binaları geniş olmalı	1
88	Bol bol seçmeli ders sunmalı	1
89	Bölmelere ait yemekhane olmalı	1
90	Çalışma ortamı üniversiteye uygun olmalı	1
91	Doğayla barışık bahçesi olmalı	1
92	Düzenli bahçesi olmalı	1
93	Enstrümanları yeterli olmalı	1
94	Farklı bölümlerdeki öğrencilerin iletişim kurabileceği etkinlikler olmalı	1
95	Fikirlerle önem verilmeli	1
96	Gazili olmak ayrıcalıktır sözünün hakkını vermeli	1
97	Geziler düzenlenmeli	1
98	Her bölümün kendine özel çalışma alanları olmalı	1
99	Her gün ders olmamalı	1
100	Her öğrenciye eşit koşullar sunulmalı	1
101	İlgi çekici ve eğitici olmalı	1
102	Kalabalık olmamalı	1
103	Kaliteli Üniversite Gazi Üniversitesi'nin kendisi	1
104	Kantinleri uygun olmalı	1
105	Kulüp sayısı çok olmalı	1
106	Laboratuvarların malzemeleri yeterli olmalı	1
107	Mezun olduktan sonra zaman ve para kazandırmalı	1
108	Müzik çalışma odalarında nota sehpa olmalı	1
109	ODTÜ gibi olmalı.	1
110	Ortamı saygın olmalı	1
111	Oturmuş bir sistemi olmalı	1
112	Öğrenci mezun olduktan sonra da öğretim elemanlarından destek görebilmeli	1
113	Öğrenci severek gelmeli	1
114	Öğrenci sıkılmamalı	1
115	Öğrenciler arası etkileşim fazla olmalı	1
116	Öğrenciler arasında bilen ile bilmeyen ayrılmalı	1
117	Öğrenciler empati duygusuna sahip olmalı	1
118	Öğrenciler her alanda kendini geliştirebilmeli	1
119	Öğrenciler her türlü etkinliklerden haberdar olmalı	1
120	Öğrenciler sadece ders işlemek için gelmemeli, ders dışında da vakit geçirebilmeli	1
121	Öğrencilere dönük düzenlemeler yapılmalı	1
122	Öğrencilere kadro ve alan sunulmalı	1
123	Öğrencilerin isteklerine uygun eğitim verilmeli	1

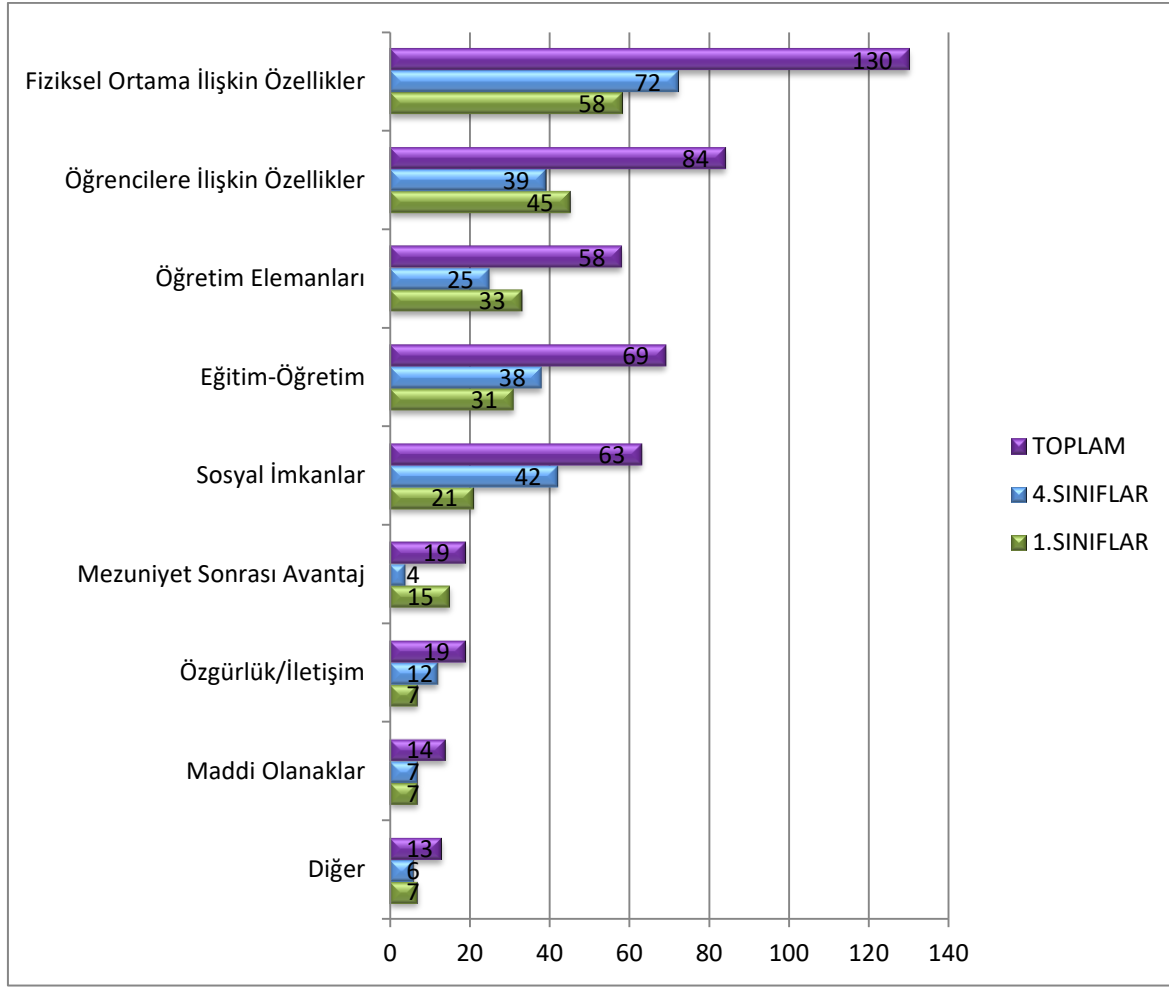
124	Öğrencilerin ve toplumun refah seviyesini yükseltmeli	1
125	Öğrencinin gelişmesi için çabalamalı	1
126	Öğrencinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmalı	1
127	Öğrenciye hitap eden mekânları olmalı	1
128	Öğrenciye istediğine ulaşma imkânı sağlayan üniversite olmalı	1
129	Öğrenciye kendini rahat hissettirecek bir bahçesi olmalı	1
130	Öğrenciyi çalışmaya yönlendirmeli	1
131	Öğrenciyi maddi-manevi her açıdan memnun bırakmalı	1
132	Öğrenciyi olumsuz bir yönde etkilememeli	1
133	Öğrenmeye ve düşünmeye değer vermeli	1
134	Öğretim elemanları empati duygusuna sahip olmalı	1
135	Öğretim elemanları ile ilişki iyi olmalı	1
136	Öğretim elemanları öğrencilere farklı bakış açısı katabilmeli	1
137	Öğretim elemanları öğrencinin bilgisine bilgi katabilmeli	1
138	Prestijli olmalı	1
139	Profesyonel olmak için fırsatlar olmalı	1
140	Renkli ve müzikli binalar olmalı	1
141	Sağlıklı bir staj dönemi sunmalı	1
142	Sanata önem verilmeli	1
143	Sergiler ve programlar yapılmalı	1
144	Sıcak bir ortamı olmalı	1
145	Sosyal, kültürel, sportif alanlarda öncü olmalı	1
146	Söz hakkının olduğu Rektörün değil, öğrencinin düşünüldüğü, aşağılamayan bir üniversite olmalı	1
147	Standartlara uygun üniversite olmalı	1
148	Sürekli kazı-inşaat çalışmaları olmamalı	1
149	Şartlar öğrenci ihtiyaçlarına göre değiştirilebilmeli	1
150	Tasarımı iyi olmalı	1
151	Teknolojiyi aktif kullanmalı	1
152	Toplumu değil bireyleri düşünen okul olmalı	1
153	Tüm alanlar öğrenci kitlesine göre yapılmalı	1
154	Üniversitenin sağladığı bilimsel olanaklar çok olmalı	1
155	Yeterli çalışma alanları sunmalı	1
156	Yeterli konferans ortamları olmalı	1
Toplam		471

Öğrenciler, kaliteli üniversite kavramına ilişkin 156 farklı görüş belirtmiştir. Bu görüşlerin toplam frekansı, 471'dir. Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında ise, araştırmaya katılan 493 öğrencinin, kaliteli üniversite kavramına ilişkin 315 farklı görüş belirttikleri görülmektedir. Demirhan Yüksel'in araştırmasında araştırmaya katılan öğrenci sayısı, bu araştırmaya katılan öğrenci sayısının yaklaşık iki katıdır. Bu durum Demirhan Yüksel'in araştırmasında daha fazla ve farklı görüş ortaya çıkmasını sağlamıştır.

İki araştırmada da öğrencilerin kaliteli üniversiteye ilişkin görüşlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu duruma gerekçe, öğrencilerin beklentilerinin farklılık göstermesi ve farklı alanlara önem vermeleri düşünülebilir.

Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri, fiziksel ortama ilişkin özellikler (*yerleşke genel ortamı, öğretim mekânları, sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlar*) ve diğer (*öğrencilere ilişkin özellikler, öğretim elemanları, eğitim-öğretim, sosyal imkânlar, mezuniyet sonrası avantaj, özgürlük/iletişim, maddi olanaklar ve diğer*) olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Öğrencilerin öğrenim görmüş olduğu kuruma yönelik kalite beklentileri temelde çok boyutlu bir olgu olup; eğitim kalitesi, fiziki mekânlar, sunulan uygulama olanakları, sosyal kültürel ve sportif olanaklar ve öğrencinin bireysel özellikleri gibi farklı boyutları içermektedir (Saydan, 2008, s.65). Bir üniversiteden mezun olan öğrencilerinin kazanımları, yayın sayısı, icat, buluş, araştırma, öğretim elemanlarının kalitesi, fiziksel yapı, araç-gereçlerinin görünüm ve yeterliliği, kütüphane imkânları, bilgisayar, yabancı dil hizmetleri ve internet ortamında web sitelerinin üniversite ile ilgi pozitif farklılıklar ortaya koyabilmesi gibi özellikler yükseköğretim kurumlarının marka itibarının göstergeleri haline gelmiştir (Ayaz & Arakaya, 2017).

Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri, fiziksel ortama ilişkin özellikler (*yerleşke genel ortamı, öğretim mekânları, sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlar*) ve diğer özelliklerin (*öğrencilere ilişkin özellikler, öğretim elemanları, eğitim-öğretim, sosyal imkânlar, mezuniyet sonrası avantaj, özgürlük/iletişim, maddi olanaklar ve diğer*) karşılaştırılması Şekil 36'da sunulmuştur.

Şekil 36. Kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklerin dağılımı

Kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin öğrenci görüşlerinin en fazla fiziksel ortam ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Şahin'in (2011) Gazi, Bilkent ve Başkent Üniversitelerinin hizmet kalitesini ölçmek amacıyla yaptığı araştırmasında "fiziksel görünüm" kalite boyutunda, hizmet kalitesi en yüksek üniversite Bilkent Üniversitesi, hizmet kalitesi en düşük üniversite Gazi Üniversitesi olmuştur. Gazi Üniversitesi; tüm boyutlarda beklentileri karşılayamamıştır. Bununla birlikte Gazi Üniversitesi'nin hizmet kalitesi en yüksek kalite boyutu "empati", hizmet kalitesi en düşük kalite boyutu "fiziksel görünüm" kalite boyutu olmuştur. Başkent Üniversitesi'nde de hizmet kalitesi en düşük kalite boyutu "fiziksel görünüm" kalite boyutu olmuştur.

Üniversitelerde bilimsel etkinliklerin gerçekleştirilmesinde üniversitenin fiziki koşulların uygunluğu, teknolojik altyapının yeterliği ve finansman kaynaklarının miktarı önemlidir. Üniversitelerin fiziki koşullarının geliştirilmesi, teknolojik altyapının bilimsel gelişmeler

ışığında yenilenmesi ve bilimsel çalışmalar için yeterli maddi kaynağın ayrılması, öğretim elemanlarının bilgi üretme sürecine daha aktif katılmalarını sağlayacaktır (Tunç & Çelikkaleli, 2005).

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklerine ilişkin görüşleri; fiziksel ortam ve diğer olmak üzere iki ayrı başlık altında verilecektir. Araştırmanın konusu üniversitelerin fiziksel ortamı ile ilgili olduğu için daha çok kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortam açısından sahip olması gereken özellikleri üzerinde durulacaktır. Fiziksel ortamın dışında kalan unsurlar üniversitenin diğer unsurları olarak, *üniversitenin diğer unsurlarına ilişkin öğrenci görüşleri* başlığı altında verilecektir.

Üniversitenin Fiziksel Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin fiziksel ortama ilişkin görüşleri, *yerleşke genel ortamı, öğretim mekânları, sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlar* olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. Öğrencilerin bu görüşlerinin tema ve alt temalara göre dağılımı Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 32

Öğrencilerin Kaliteli Bir Üniversitenin Fiziksel Ortamına İlişkin Görüşleri

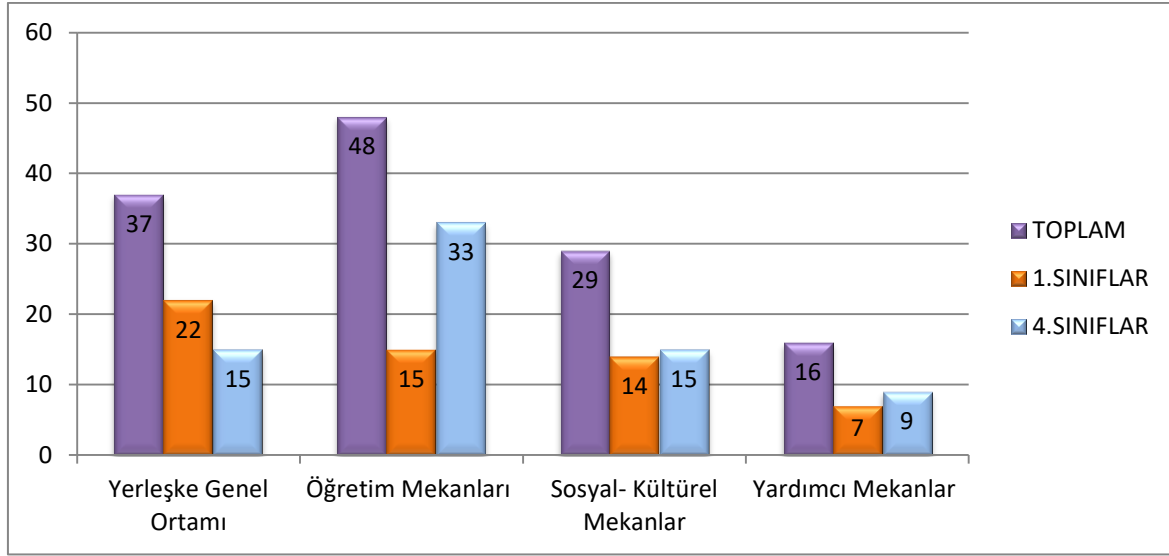
TEMA	ALT TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Yerleşke Genel Ortamı		Temiz olmalı	9	Temiz olmalı	5
		Güzel bir yerleşke olmalı	2	Güzel bir yerleşke olmalı	3
		Yerleşke şartları iyi olmalı	1	Yerleşke şartları iyi olmalı	2
		Düzenli olmalı	5	Modernizm ile teknolojiyi birleştirebilmeli	2
		Geniş alanlı olmalı	3	Kalabalık olmamalı	1
		Sürekli kazı-inşaat çalışmaları olmamalı	1	Tasarımı iyi olmalı	1
		Akademik niteliğe uygun yerleşke olmalı	1	Tüm alanlar öğrenci kitlesine göre yapılmalı	1
		Genel Toplam	22	Genel Toplam	15
Öğretim Mekânları	Sınıflar	Eğitim- öğretime uygun ortamı olmalı	2	Eğitim- öğretime uygun ortamı olmalı	5
		Derslikleri yeterli olmalı	2	Derslikleri yeterli olmalı	3
		Sınıf ve derslikler öğrenciye uygun olmalı	1	Sınıf ve derslikler öğrenciye uygun olmalı	3
				Rahat bir ders ortamı olmalı	4
				Eğitim ortamları ferah olmalı	2
	Binalar			Bakımlı dersliklere sahip olmalı	1
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	18
		Binaları yeterli olmalı	1	Binaları yeterli olmalı	2
		İyi boyalı binalar olmalı	1	İyi boyalı binalar olmalı	2
		Renkli ve müzikli binalar olmalı	1	Her bölümün kendine has binası olmalı	2
		Binaları geniş olmalı	1	Binalar bölümlere uygun olmalı	1
		Binalar lüks olmalı	1		
		Ara Toplam	5	Ara Toplam	7

Tablo 32 (devam)

Öğrencilerin Kaliteli Bir Üniversitenin Fiziksel Ortamına İlişkin Görüşleri

		Eğitim materyalleri yeterli olmalı	1	Eğitim materyalleri yeterli olmalı	1
Öğretim Mekânları	Araç/Gereç/Materyal	Laboratuvarların malzemeleri yeterli olmalı	1	Her türlü donanıma sahip olmalı	2
				Enstrümanları yeterli olmalı	1
				Müzik çalışma odalarında nota sehпасı olmalı	1
		Ara Toplam	2	Ara Toplam	5
	Diğer	Araştırmaların rahat ve etkin bir şekilde yapabileceği ortamı olmalı	1	Her bölümün kendine özel çalışma alanları olmalı	1
		Çalışma ortamı üniversiteye uygun olmalı	1	İlgi çekici ve eğitici olmalı	1
		Yeterli çalışma alanları sunmalı	1	Bilimsel olarak doğru kabul edilen ve teorik eğitimi verilen bilgilerin hayata geçirilebileceği alan sunmalı	1
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	3
	Genel Toplam		15	Genel Toplam	33
Sosyal-Kültürel Mekânlar	Sosyal Ortamlar	Ortamı sosyal olmalı	3	Ortamı sosyal olmalı	2
		Geniş etkinlik alanları olmalı	2	Geniş etkinlik alanları olmalı	2
		Öğrencilerin vakit geçirebileceği birçok alan olmalı	2	Öğrencilerin vakit geçirebileceği birçok alan olmalı	2
		Ara Toplam	7	Ara Toplam	6
	Kütüphane	Donanımlı kütüphanesi olmalı	4	Donanımlı kütüphanesi olmalı	1
		Ara Toplam	4	Ara Toplam	1
	Konferans Salonları	Sosyal ve kültürel ortamları yeterli olmalı	3	Sosyal ve kültürel ortamları yeterli olmalı	7
		Yeterli konferans ortamları olmalı		Yeterli konferans ortamları olmalı	1
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	8
	Genel Toplam		14	Genel Toplam	15
Yardımcı Mekânlar	Yerleşke Bahçesi	Geniş ve ferah bahçesi olmalı	3	Bakımlı ve temiz bahçesi olmalı	1
		Doğayla barışık bahçesi olmalı	1	Düzenli bahçesi olmalı	1
				Bahçede oturmak için yerler olmalı	1
				Öğrenciye kendini rahat hissettirecek bir bahçesi olmalı	1
		Ara Toplam	4	Ara Toplam	4
	Alışveriş Yerleri	Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacağı mekânlar olmalı	1	Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacağı mekânlar olmalı	2
		Alışveriş yapılabilecek yerler olmalı	2		
		Ara Toplam	3	Ara Toplam	2
	Kantinler			Kantinleri çok sayıda olmalı	2
				Ara Toplam	2
	Yemekhane			Bölmelere ait yemekhane olmalı	1
				Ara Toplam	1
	Genel Toplam		7	Genel Toplam	9

Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin görüşlerinin, *yerleşke genel ortamı*, *öğretim mekânları*, *sosyal-kültürel mekânlar* ve *yardımcı mekânlar* temalarına dağılımı gösteren bir başka gösterim Şekil 37’de sunulmuştur.

Şekil 37. Kaliteli üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin öğrenci görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortamına ilişkin belirtilen özellikler arasından, yerleşke genel ortamı teması, öğretim ve sosyal-kültürel mekânlar temalarının ilk iki alt teması ele alınacaktır.

Öğrencilerin yerleşke genel ortamına ilişkin görüşlerinin frekansı, birinci sınıflarda 22, son sınıflarda ise 15'tir. Birinci sınıf öğrencilerinin kaliteli bir üniversitenin yerleşke genel ortamına ilişkin daha fazla görüş belirttikleri görülmektedir. Öğrenciler yerleşke genel ortamına ilişkin olarak; temiz, güzel ve şartlar yönünden iyi, düzenli, geniş alanlı ve tasarım yönünden iyi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Benim için kalite temizlikle başlar. Çünkü temiz olan ufacık bir şey bile bana çok kaliteli gelir. Fakat pis olan bir şey ne kadar pahalı olursa olsun benim gözümde bir kalitesi yoktur. Temiz olan üniversite her zaman benim için kalitelidir.” (FÖ1-Ö2)

“İhtiyaçlara cevap veren, temiz ve düzenli, memnuniyet içeren bir üniversite.” (KÖ1-Ö1)

“Uygun fiyatlı, faydalı ve tüm yerleşkede temizliğin yeterli olmasıdır.” (TÖ4-Ö1)

Hem birinci sınıf hem de son sınıf öğrencilerinin görüşlerinden, kaliteli üniversitenin genel ortamının temiz olması gerektiği anlaşılmaktadır. İnsanın içinde bulunduğu çevre, psikolojisini etkilemektedir. Çünkü yaşanılan ortam hayat kalitesini doğrudan

etkilemektedir. Temiz ve düzenli bir çevre, düzenli tepkileri ve ilgileri getirecektir. Hastalıkların kaynağı olan mikroplar, çevreye rast gele atılmış çöplerde üreme imkânı bulmaktadırlar. Pis ve kirli bir ortamda yaşanması sağlık sorunları başta olmak üzere pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Öğrencinin sağlığı ve mutluluğu açısından öğrencinin bulunduğu ortamın temiz olması oldukça önemlidir.

Bilkent Üniversitesi (2019), yerler ve yüzeylere ilişkin temizlik özellikleri şöyle belirtmiştir:

1. Temizlik sırasında olabildiğince çok yüzeye ulaşmak için, hareket edebilen eşyalar yerlerinden oynatılır.
2. Vakumlu süpürge ile toz kaldırmadan süpürülür.
3. Süpürme sonrası arap sabunlu su ile ıslatılmış paspasla silinir.
4. Uzun süre temizlenmemiş, kalıcı kirler bulunan ortamların temizliği özen ister. Yerlerin önce ıslatılarak, spatula gibi kazıyıcılar yardımıyla, mekanik olarak temizlenmesi gerekebilir.
5. Mobilyaların tozları, nemli bezle silinir. Lekeler varsa, yüzeyi bozmayacak özel temizleyiciler ya da deterjan kullanılarak temizlenmeli, kuru bez ya da nemli bezle son bakım yapılmalıdır.
6. Fayans yüzeyler her gün arap sabunlu nemli bezle silinir. Sabunsuz bezle durulanır.
7. Camlar, çerçeveler ve kapılar, en geç ayda bir, arap sabunlu su ile ıslatılmış bezle temizlenir ve sabunsuz bezle durulanır.
8. Kapı kolları, banko ya da merdiven kenarı gibi çok kişinin ellerinin değdiği yüzeyler, önce sıcak su ve arap sabunuyla, daha sonra dezenfektan eklenmiş suyla silinir.
9. Perdeler ve diğer kumaş materyal en geç iki ayda bir çamaşır makinesinde uygun programla yıkanır ya da gerekirse kuru temizleme yapılır.
10. Pano, tablo, ayna, abajur ve radyatör petekleri de temizlenecek yüzeyler arasındadır ve mobilyalar gibi temizlenir.
11. Akıtmayan naylon torbalar ile birlikte kullanılan çöp kovaları, en geç haftada bir, mekanik temizlik yapıldıktan sonra deterjanlı su ile fırçalanarak temizlenir, kurulanır.

Bilkent Üniversitesi'nin (2019) temizlik ile ilgili özellikleri belirttiği bu ayrıntılı açıklama temizlik işinin üniversite yönetimi tarafından ne kadar ciddiye alındığının bir göstergesidir. Ayrıca Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı'nın (ÜNİAR, 2019) yayınladığı, "Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması 2019" da, öğrencilerin üniversite memnuniyet sıralamasında, Bilkent üniversitesi üçüncü sırada yer almıştır. Öğrencilerin öğrenci kulüplerinin işleyişi, yerleşkedeki sosyal hayat, binaların fiziki koşulları, sağlık hizmetleri, güvenlik gibi konular üniversitelerinden memnun olduğu konular arasındadır. Bu sonuçlar üniversite yönetimi tarafından temizliğin yanı sıra öğrencilere yönelik diğer konuları da ciddiye alındığının bir göstergesi olup, bu ciddiyetin karşılığının öğrenciler tarafından verildiği de görülmektedir. Aynı araştırmada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde

27. Sırada yer almaktadır. Sadece devlet üniversitesi öğrencilerinin memnuniyet sıralamasında ise 123 devlet üniversitesi içerisinde 13. Sırada yer almaktadır.

Yerleşke genel ortamının düzenli olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Düzenli, temiz, konforlu bir yerleşkeye sahip olan ve ayrıcalığını hissettiren bir üniversite.” (ÖÖ1-K2)

“İyi öğretmen, kaliteli binalar, iyi eğitim, düzenli yerleşke, ulaşım, olarak rahatlık, disiplinin yerinde olması.” (FÖ4-E1)

Demirhan Yüksel’in (2001) araştırmasında öğrenciler kaliteli bir üniversitenin yerleşke ortamının yeterli özellikler barındırması gerektiğini de belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin eğitim aldıkları süre boyunca yararlandıkları tüm birimlerin (binalar, laboratuvarlar, yemekhaneler, kantinler, ibadethaneler, tiyatro salonları, yurtlar) ihtiyaçlarını karşılayacak niteliklere sahip olması gerektiğine de vurgu yaptıkları görülmektedir.

Eğitim kurumlarının binalarının içini ve dışını oluşturan bütün alanların düzeni, öğrencilerin sağlığını, duygu durumlarını ve akademik performanslarını olumlu veya olumsuz yönlerde etkileyebilir. Bu ortamların düzenli olmasının, eğitim kalitesini artırmada oldukça etkili olacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin öğretim mekânlarına ilişkin görüşlerinin frekansının, birinci sınıflarda 15, son sınıflarda ise 33’tür. Son sınıf öğrencilerinin kaliteli bir üniversitenin öğretim mekânları ile ilgili görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretim mekânları temasının dört alt teması bulunmaktadır. Bunlar, sınıflar, binalar, araç/gereç/ materyal ve diğer şeklindedir. Bu bölümde öğretim mekânları temasının ilk iki alt teması ele alınacaktır. Öğrenciler ilk alt tema olan sınıflara ilişkin olarak; eğitim öğretime uygun, yeterli ve öğrenciye uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Fiziki yapısının eğitime uygun olması ve öğretim elemanlarının yeterli olması, sosyal faaliyetlerin olması, öğrencinin rahat edeceği ortam olması gerekir.” (GÖ4-Ö1)

“Eğitimi iyi olmalı, eğitim yapılırken ferah bir ortam sağlaması, iş garantisi verebilmesi.” (SÖ4-Ö2)

“Fiziksel yapının eğitime uygun olduğu, bilimsel olanakların olduğu üniversiteler.”(OÖ1-Ö5)

“Fiziki yapısının eğitime uygun olması ve öğretim elemanları yeterliliği, sosyal faaliyetlerin olması, öğrencinin rahat edeceği ortam olması gerekir.”(GÖ4-Ö1)

Demirhan Yüksel’in (2001) araştırmasında, öğrenciler kaliteli bir üniversiteden fiziki ortam açısından bekledikleri en önemli özelliği, öncelikle eğitim aldıkları sınıfların ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun yapıda ve donanımda olması şeklinde belirtmişlerdir. Bu çalışmada da öğrencilerin öğretim mekânı olarak en fazla sınıflara ilişkin görüşler belirtmeleri ve sınıfların eğitim- öğretime uygun olmasına vurgu yapmaları; iki araştırmanın benzeşen yönlerini göstermektedir.

Dersliklerin yeterli olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Dersliklerin yeterliliği, hocaların yeterliliği, yemeklerin doyurucu olması kaliteli üniversite ölçütlerimdir.” (AÖ1-Ö1)

“Öğrencilerle ilgili, anlayışlı hocalar bulunduran, yeterli ve bakımlı dersliklere sahip, iyi bir eğitim veren üniversite.”(GÖ4-Ö2)

Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin, yükseköğretimde kalitenin ‘öğretme- öğrenme süreci’ boyutuna ilişkin belirtilen ifadelerin kalite göstergesi olduğuna ‘oldukça katılıyorum’ şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin, öğrenme sürecinde bireysel öğrenmeyi, eğitimin niteliğini artıracak eğitsel destek hizmetlerini, çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini ve yeni öğretim teknolojilerinin kullanılmasını kalitenin vazgeçilmez unsuru olarak gördükleri görülmüştür.

Öğretim mekânları temasının, ikinci alt teması olan binalara ilişkin olarak öğrenciler, yeterli olmasına, iyi boyalı, renkli, müzikli ve bölümlere has olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli bir üniversitenin binaları yeterli ve uygun olmalıdır. Birçok imkânı içinde barındırmalıdır.” (TÖ1-Ö1)

“Kaliteli bir üniversitenin binaları öğrenciyi çekecek şekilde iyi boyalı olmalıdır. Soluk ve cansız renkler ruhsuz bir ortam yaratmaktadır.” (MÖ4-Ö7)

Devebakan, Egeli ve Koçak’ın (2018) yaptıkları çalışmada Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulunun fiziksel özelliklerine (bina, teçhizat, derslikler vb.) ilişkin öğrencilerin kalite algısı en düşük düzeyde kalmıştır. DEÜİMYO’nun fiziksel olanakları,

özellikle bina ve teçhizatın eski olması nedeniyle ilgili boyutta hizmet kalitesine yönelik algıyı olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Bu araştırmanın birinci alt amacının bulgularında yerleşke genel ortamı, binalar ve sınıflar gibi ortamlara ilişkin öğrencilerin olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Bu sonucun kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortamına (binalar, sınıflar) ilişkin görüşlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin sosyal- kültürel mekânlara ilişkin görüşlerinin frekansının, birinci sınıflarda 14, son sınıflarda ise 15'tir. Birinci ve son sınıf öğrencilerinin kaliteli bir üniversitenin sosyal-kültürel mekânları ile ilgili görüşlerinin neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Sosyal-kültürel mekânlar temasının üç alt teması bulunmaktadır. Bunlar, sosyal ortamlar, kütüphane ve konferans salonları şeklindedir. Bu bölümde sosyal-kültürel mekânlar temasının ilk iki alt teması ele alınacaktır. Öğrenciler ilk alt teması olan sosyal ortamlara ilişkin olarak; ortamın sosyal olması, geniş etkinlik alanları olması ve öğrenci için yapılmış alanların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli üniversitede iyi ve etkili bir iletişim olur ve sosyal- kültürel alanların yeterliliği yüksektir.” (RİÖ1-Ö3)

“Kaliteli üniversite eğitimin en iyi şekilde verilmesidir bunun yanında sosyal alanlarında fazla olması.” (SÖ1-Ö5)

“Öğrencilere sosyal ortamlar sağlayan, onu sosyalleştiren, standartlara uygun üniversite.” (İÖ4-Ö7)

“Sosyal ve öğrenci için yapılmış alanlar olduğunda Üniversite kaliteli olunur.” (ZEÖ4-Ö2)

Sosyal-kültürel etkinlikler öğrencilerin boş zamanlarını aktif ve verimli geçirmelerini sağlayacağından, öğrencilerin sosyal ortamların yeterli olmasını beklemeleri doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tezişçi' nin (2013) araştırmasında İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin, üniversitenin kalite ve sosyal ortam imajına yönelik algıları, Marmara Üniversitesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Bunun nedeni olarak, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal ve politik olaylarda daha aktif olmaları, üniversitenin farklı siyasal, ideolojik düşüncelerin yaşanmasına imkân vermesi gerekçe gösterilmiştir.

Öğrenciler sosyal-kültürel mekânlar temasının ikinci alt teması olan kütüphaneye ilişkin olarak; kaliteli bir üniversitenin donanımlı bir kütüphanesinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Sosyal alan, geniş ve yeterli yerleşke, iyi bir kütüphane.” (BÖ1-Ö1)

“Kaliteli üniversite ölçütüm kesinlikle öğretmenler ve laboratuvar ortamıdır. Kütüphane yeterliliği de ölçütlerim arasındadır.” (BÖ1-Ö10)

“Donanımlı kütüphanesi olmalı, geniş ferah büyüklükte bahçesi olması, yemekhane, büfe ve kantinlerin uygun olması.” (BÖTÖ1-Ö5)

Yükseköğretimde kalite denildiğinde akla gelen temel ve belli ölçütler bulunmakta olup, bunlar etkili bir öğrenme süreci için olmazsa olmaz olan ön koşullardır. Eğitim-öğretim araştırma, alt yapı ölçütleri arasında kütüphaneler de bulunmaktadır (Hacıfazlıoğlu, 2006, s.92). Araştırma sürecinin temelini oluşturan kütüphanelerin sahip oldukları imkânlar, üniversitedeki araştırma faaliyetlerinde motor güç etkisindedir. Araştırma ve öğretim süreçlerine ilişkin kalite döngüsünün etkin yürütülmesinde kütüphane, fizikî çalışma koşulları ve dersliklerin elverişli olmasının önemli etkisi vardır (Hacıfazlıoğlu, 2006, s.329).

Tüfekçi Akcan vd.’nin (2018) yaptığı araştırmada akademisyenler, akademisyenlerin ideal bir akademik kültür ortamının nasıl olması gerektiğini açıklarken, değindikleri üçüncü tema kaynaklar teması olmuştur. Kaynaklar teması altında entelektüel kaynaklar, fiziki, finansal kaynaklar ve yönetsel kaynaklar temaları ortaya çıkmıştır. Bu temalar arasında entelektüel, fiziki ve finansal kaynaklar ağırlıklı olarak dile getirilmiş, fiziki ve finansal kaynaklar konusunda ise eğitim ve öğretim etkinliklerinde gerek duyulabilecek başta laboratuvar ve kütüphane olmak üzere materyal ve ortamlara değinmişlerdir.

Bir eğitim kurumunda fiziksel çevre denildiğinde çoğunlukla öğrenmenin gerçekleştiği yer akla gelmektedir. Bu öğrenme ortamı bir evdeki herhangi bir bireye ait bir “öğrenme odası” olabileceği gibi, binlerce öğrenciye ait bir üniversite yerleşkesi de olabilmektedir. Bu öğrenme yeri bir eğitim kurumu binası olarak ele alınacak olursa, binanın tasarımı bu ortam için uygun olmalıdır. Günümüzde eğitim kurumu binalarının tasarımı konusunda öğrencilerin de görüşlerini alma fikri oldukça geçerlilik kazanmıştır. Çünkü binaları planlarken, bizzat onları kullananların görüşlerini almanın önemli faydaları olacağı anlaşılmıştır (Aydoğan, 2012). Öğrenci görüşlerini dikkate alarak yapılmış bir bina onların ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacağından öğrencilerde kaliteli üniversite algısını olumlu yönde etkileyecektir.

Eğitim kurumlarının binalarının tasarımının yanı sıra önemli olan başka fiziksel unsurlar da mevcuttur. Eğitimde verimlilik ve kalite açısından tesis özellikleri, donanım özellikleri

ve materyal önemlidir. Tesis özellikleri, mekânın boyutları ve özel kullanım imkânlarının varlığı (dinlenme alanları, laboratuvarlar, teknik birimler vb.) gibi iki konuya ayrılabilir. Kalitenin bir göstergesi ve eğitim kurumunun potansiyel etkililiğinin bir belirtisi olarak en önemli fiziki özellikler, her eğitim kurumu başına düşen öğrenci, sınıf başına düşen öğrenci ve eğitim kurumunda her metre kareye düşen öğrenci gibi faktörlerle belirlenen mekânın kullanım ölçümleridir. Eğitim kurumunun etkililiği ve kalitesi açısından; laboratuvar, yönetici ofisi, kantin, alışveriş merkezi, lavabolar, mutfak vb. şeylere sahip olup olmadığı bir diğer önemli göstergedir. Donanım özellikleri, fizik ve doğal bilimler için laboratuvarlar, mesleki ve teknik donanımlar (ağaç, metal, elektronik ve uygulamalı mühendislik alanlarına ilişkin), öğretime destek olmak amacıyla kullanılan görsel-uzaysal donanımlar (radyo, tv, film projektör, kaset çalar, tepegöz, video, bilgisayar, kompakt disk) şeklindedir. Eğitsel ve öğretim materyallerinin mevcudiyeti ve maliyeti, kalite ve etkililiğin yaygın olarak kullanılan göstergelerindendir (Özdemir, 2002).

Üniversitenin Diğer Unsurlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırmanın bu bölümüne kadar, kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken fiziksel ortama ilişkin özellikler üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken fiziksel ortama ilişkin özellikler dışında kalan özellikler üzerinde durulacaktır. Bunlar; öğrenciler, öğretim elemanları, eğitim-öğretim, sosyal imkânlar, mezuniyet sonrası avantaj, özgürlük/iletişim, maddi olanaklar ve diğer olmak üzere 8 tema altında sunulmuştur. Bu temalar, en yüksek frekansa sahip olandan başlayarak sırayla açıklanacaktır. Bu temaların dağılımı Tablo 33’de gösterilmiştir.

Tablo 33

Kaliteli Bir Üniversitenin Sahip Olması Gereken Diğer Özellikler

TEMA	1.SINIF DÜZEYİ		4.SINIF DÜZEYİ	
	KODLAR	f	KODLAR	f
Öğrencilere İlişkin Özellikler	Öğrencilerin ihtiyaçlarını/isteklerini karşılayabilmeli	12	Öğrencilerin ihtiyaçlarını/isteklerini karşılayabilmeli	13
	Öğrencileri memnun olmalı	7	Öğrencileri memnun olmalı	1
	Öğrenciye değer verilmeli	3	Öğrenciye değer verilmeli	3
	Öğrenciyi mutlu etmeli	2	Öğrenciyi mutlu etmeli	4
	Öğrencisine rahatlık sağlamalı	2	Öğrencisine rahatlık sağlamalı	1
	Öğrencinin beklentilerini karşılamalı	1	Öğrencinin beklentilerini karşılamalı	3
	Öğrenciye güven vermeli	1	Öğrenciye güven vermeli	2
	Tüm öğrencilere hitap edebilmeli	1	Tüm öğrencilere hitap edebilmeli	1
	Öğrenciye konfor sağlamalı	4	Öğrenciye huzur vermeli	3
	Öğrencilere verilen imkânlar güzel olmalı	2	Öğrencisine yeterli hizmet vermeli	2
	Kaliteli öğrencileri olmalı	2	Öğrenci mezun olduktan sonra üniversite ile iletişimini sürdürülebilmeli	2
	Öğrencilere dönük düzenlemeler yapılmalı	1	Şartlar öğrenci ihtiyaçlarına göre değiştirilebilmeli	1
	Her öğrenciye eşit koşullar sunulmalı	1	Öğrenciler her türlü etkinliklerden haberdar olmalı	1
	Öğrenciyi maddi-manevi her açıdan memnun bırakmalı	1	Öğrenciler arası etkileşim fazla olmalı	1
	Öğrencinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmalı	1	Öğrenciler empati duygusuna sahip olmalı	1
	Öğrenciye istediğine ulaşma imkânı sağlayan üniversite olmalı	1		
	Öğrenciyi olumsuz bir yönde etkilememeli	1		
	Öğrenci severek gelmeli	1		
	Öğrenci sıkılmamalı	1		
	Genel Toplam	45	Genel Toplam	39
Öğretim Elemanları	Akademisyen kadrosu nitelikli/donanımlı/uzman olmalı	24	Akademisyen kadrosu nitelikli/donanımlı/uzman olmalı	15
	Öğretim elemanları yeterli olmalı	3	Öğretim elemanları yeterli olmalı	6
	Derse giren öğretim elemanları profesör olmalı	2	Öğretim elemanları yeterli hizmet vermeli	2
	Öğretim elemanları ile ilişki iyi olmalı	1	Öğretim elemanları empati duygusuna sahip olmalı	1
	Öğretim elemanları öğrencinin bilgisine bilgi katabilmeli	1	Öğrenci mezun olduktan sonra da öğretim elemanlarından destek görebilmeli	1
	Öğretim elemanları öğrencilere farklı bakış açısı katabilmeli	1		
	Öğrenciyi çalışmaya yönlendirmeli	1		
	Genel Toplam	33	Genel Toplam	25
Eğitim-Öğretim	Eğitimi iyi olmalı	17	Eğitimi iyi olmalı	12
	Öğrenci merkezli olmalı	3	Öğrenci merkezli olmalı	5
	Eğitimi öğrenciye çok şey katmalı/ gelişim sağlamalı	3	Eğitimi öğrenciye çok şey katmalı/ gelişim sağlamalı	4
	Eğitime verdiği değer yüksek olmalı	3	Eğitime verdiği değer yüksek olmalı	2
	Nitelikli insan yetiştirebilmeli	3	Nitelikli insan yetiştirebilmeli	1
	Öğrencilerin isteklerine uygun eğitim verilmeli	1	Entelektüel ortamı olmalı	2
	Öğrenmeye ve düşünmeye değer vermeli	1	Öğrenciler her alanda kendini geliştirebilmeli	1
			Teknolojiyi aktif kullanmalı	1
			Öğrencinin gelişmesi için çabalamalı	1
			Bol bol seçmeli ders sunmalı	1
			Bilgiye erişim kolaylığı sağlamalı	1
			Bilgi düzeyini yükseltecek çalışmalar yapılmalı	1
			Öğrenciler arasında bilen ile bilmeyen ayrılmalı	1
			Belli bir düzen ve planı olmalı	1
			Öğrencilere kadro ve alan sunulmalı	1
			Üniversitenin sağladığı bilimsel olanaklar çok olmalı	1
			Profesyonel olmak için fırsatlar olmalı	1
			Sağlıklı bir staj dönemi sunmalı	1
	Genel Toplam	31	Genel Toplam	38

Tablo 33 (devam)

Kaliteli Bir Üniversitenin Sahip Olması Gereken Diğer Özellikler

	Sosyal aktivite-faaliyet bakımından zengin olmalı	7	Sosyal aktivite-faaliyet bakımından zengin olmalı	21
	Topluluklar aktif olmalı	2	Topluluklar aktif olmalı	4
	Tüm öğrencileri sosyalleştirebilmeli	2	Tüm öğrencileri sosyalleştirebilmeli	3
	Üniversite ortamı iyi olmalı	2	Üniversite ortamı iyi olmalı	1
	Herkese yönelik aktiviteler olmalı	3	Bahar ve bilim şenlikleri olmalı	4
	Sanata önem verilmeli	1	Öğrenciler sosyal aktivitelere ulaşabilmeli	3
Sosyal İmkânlar	Sosyal, kültürel, sportif alanlarda öncü olmalı	1	Sanat etkinlikleri olmalı	2
	Geziler düzenlenmeli	1	Kulüp sayısı çok olmalı	1
	Sergiler ve programlar yapılmalı	1	Öğrenciler sadece ders işlemek için gelmemeli, ders dışında da vakit geçirebilmeli	1
	Arkadaş ortamı iyi olmalı	1	Farklı bölümlerdeki öğrencilerin iletişim kurabileceği etkinlikler olmalı	1
			Sıcak bir ortamı olmalı	1
	Genel Toplam	21	Genel Toplam	42
	İş garantisi iyi olmalı/ Geleceği garantiye almalı	7	İş garantisi iyi olmalı/ Geleceği garantiye almalı	4
Mezuniyet Sonrası Avantaj	Her yönden başarılı mezunlar vermeli	3		
	Öğrenciyi mesleğe ve geleceğe her türlü yönden hazırlayabilmeli	2		
	Ayrıcalık sağlayan bir üniversite olmalı	2		
	Prestijli olmalı	1		
	Genel Toplam	15	Genel Toplam	4
	Her bölüm eşit görülmeli	1	Her bölüm eşit görülmeli	2
	İletişim güçlü olmalı	1	İletişim güçlü olmalı	2
	Disiplin dengeli olmalı	1	Disiplin dengeli olmalı	1
	Hoşgörü ve saygı her şeyden üstün olmalı	1	Hoşgörü ve saygı her şeyden üstün olmalı	1
Özgürlük/İletişim	Özgür düşünce ortamına sahip olmalı	2	Siyasetten uzak olmalı	2
	Fikirlerle önem verilmeli	1	Yöneticiler tarafından siyasi görüşe göre ayrımcılık yapılmamalı	2
			Ortamı saygın olmalı	1
			Söz hakkının olduğu Rektörün değil, öğrencinin düşünüldüğü, aşağılamayan bir üniversite olmalı	1
	Genel Toplam	7	Genel Toplam	12
	Ulaşımı kolay olmalı	4	Ulaşımı kolay olmalı	5
Maddi Olanaklar	Güzel ve kaliteli yemek sunmalı	1	Güzel ve kaliteli yemek sunmalı	1
	Sosyal ve ekonomik açıdan uygun olmalı	1	Sosyal ve ekonomik açıdan uygun olmalı	1
	Kantinleri uygun olmalı	1		
	Genel Toplam	7	Genel Toplam	7
	Avrupa standartlarında olmalı	1	Avrupa standartlarında olmalı	1
Diğer	Yenilikçi bir üniversite anlayışı olmalı	1	Yenilikçi bir üniversite anlayışı olmalı	1
	Kaliteli Üniversite Gazi Üniversitesi'nin kendisi	1	ODTÜ gibi olmalı	1
	Her gün ders olmamalı	1	Oturmuş bir sistemi olmalı	1
	Gazili olmak ayrıcalıktır sözünün hakkını vermeli	1	Standartlara uygun üniversite olmalı	1
	Öğrencilerin ve toplumun refah seviyesini yükseltmeli	1	1.kuşak üniversite mantığından sıyrılıp 3.kuşak hatta 4.kuşak üniversite olabilmeli	1
	Toplumu değil bireyleri düşünen okul olmalı	1		
	Genel Toplam	7	Genel Toplam	6

Öğrenciler, kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken fiziksel ortama ilişkin özelliklerin yanı sıra diğer özelliklere ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Öğrencilerin kaliteli bir üniversiteye ilişkin görüşlerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Tayyar ve Dilşeker'in (2012) devlet ve vakıf üniversitelerinde hizmet kalitesi ve imajın öğrenci memnuniyetine etkisinin ölçülmesine yönelik yaptıkları araştırmada da,

öğrencilerin hizmet kalitesine yönelik görüşlerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu; bu boyutların fiziksel özellikler, destek hizmetleri, uluslararası olma, akademik personel ve akademik olmayan personel olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken diğer özelliklere ilişkin görüşlerinin, en fazla *öğrencilere ilişkin özellikler* temasında toplandığı Tablo 30'da görülmektedir. Öğrencilere ilişkin özellikler temasının frekansı, birinci sınıflarda 45, son sınıflarda ise 39'dır. Birinci sınıf öğrencilerinin görüşleri, son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek frekanslıdır. Birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre, kendileri ile ilgili ihtiyaç ve beklentilerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Öğrenciler bu temada kaliteli bir üniversitenin, öğrencilerin ihtiyaçlarını/isteklerini karşılaması, öğrencilerini memnun etmesi, öğrencilerine değer vermesi, öğrencisine çok şey katması ve onları mutlu etmesi, beklentilerini karşılaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan üniversite kalitedir.” (RİÖ1-Ö2)

“Öğrencinin tüm ihtiyaçlarını her açıdan sosyal, maddi, kariyer bakımından karşılaması gerekir.” (MÖ4-Ö8)

“Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını benimseyen, kaliteli öğretmenler ile hizmet veren, belli bir düzeni ve planı olan üniversiteler.” (OÖ4-K2)

“Öğrencilerine değer veren, onların ilgi ve ihtiyaçlarını önemseyen ve destekleyen üniversite kalitelidir.” (SÖ4-Ö9)

İkinci alt amacın bulgularında öğrencilerin kaliteyi en fazla, bir şeyin, ürünün ya da hizmetin ihtiyaçları karşılama yeteneği olarak açıkladığı ortaya konulmuştur. Bu kısımda söz konusu hizmet üniversite olduğunda, öğrenciler tarafından üniversitenin kaliteli olarak nitelendirilebilmesi için, benzer şekilde üniversitenin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları karşılaması gerektiğini belirtmeleri doğal bir sonuçtur. Ayrıca bu sonuç öğrencilerin görüşlerinin tutarlılığını da göstermektedir.

Kaliteli bir üniversitenin öğrencilerini memnun etmesi gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrenciyi yormadan zorlamadan, maddi manevi her açıdan memnun bırakan okul.” (SÖ1-E1)

“İhtiyaçlara cevap veren, memnuniyet içeren bir okul.” (BÖ4-K6)

CALIBRE Yükseköğretim İstihdam Endeksi (2019) araştırmasına göre, Türkiye’de eğitim veren devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere toplam 200’e yakın üniversite içerisinde öğrencilerinde memnuniyet sağlayan üniversiteler sıralamasında ilk beşte, ODTÜ, Boğaziçi, İhsan Doğramacı Bilkent, Koç ve Sabancı üniversiteleri yer almaktadır.

Kaliteli bir üniversitenin öğrencilerinin beklentilerini karşılayabilmesi gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Koşulların rahat ve kolay olması öğrencinin beklentilerinin iyi karşılaması, öğretmenin niteliklerinin daha fazla olması gerekir.” (OÖ1-Ö2)

“Öğrencilerinin beklentileri karşılayan, sosyal açıdan da geliştiren üniversiteler kalitelidir.” (OÖ4-Ö5)

“Öğrenci beklentilerini önemseyen ve karşılayabilen üniversite kalitelidir.” (ZEÖ4-Ö1)

Kaliteli bir üniversitenin öğrencilerine değer vermesi gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrencilerine değer veren ve onların gelişmesi için çaba sarf eden üniversite.” (OÖ1-K3)

“Öğrencilerine değer veren, ilgi ve ihtiyaçlarını önemseyen ve destekleyen üniversite kalitelidir.” (SÖ4-K9)

Kaliteli bir üniversitenin öğrencilerini mutlu etmesi gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Mutluysam, severek geliyorsam, sıkılmıyorsam benim için kalite budur. Üniversite hem eğlenceli hem de ciddi olmalı.” (İÖ1-Ö6)

“Öğrencileri mutluysa o üniversite kalitelidir.” (ZEÖ4-Ö2)

Akyüz, Yaşartürk, Aydın, Zorba ve Mutlu’nun (2017) Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirdikleri araştırmada, yaşam kalitesi ile mutluluk kavramlarının birbirleriyle ilişkili olduğu ve katılımcıların yaşam kalite düzeyleri arttıkça mutluluk düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Üniversitelerin öğrencilerini mutlu edebilmeleri için, öğrencilerin üniversite yaşam kalitelerini artırmaları önemli görülmektedir.

Üniversitelerde öğrencilerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen ve onlarda stres yaratan durumlar ortadan kaldırılmalıdır. Kesen ve Akyüz'ün (2015) araştırmasında, öğrencilerin stresin olumsuz etkilerinden kurtulabilmelerinin önemli bir yolu, üniversite yaşamı ile birlikte oluşan değişime uyum sağlayabilmeleri olarak belirtilmiştir. Bu noktada, üniversite yönetiminin özellikle yeni gelen öğrencilere alıştırma programları uygulaması ve üniversitedeki ilgili birim ve kuruluşların, değişiklikleri zamanında bildirmeleri fonksiyonel olmayan stresi azaltma noktasında öğrencilere yardımcı olabileceği de belirtilmiştir. Öğrencilerin üniversitede çeşitli nedenlerle yaşadıkları stres, onların üniversite yaşam kalitesini dolayısıyla mutluluğunu etkileyeceğinden dikkate alınması gereken öğrenciler adına olumsuz bir faktördür.

Değerler ve mutluluk ilişkisi insan yaşamının bir amacının olmasına ve anlam arayışına dayanmaktadır. Farklı değerlere ve amaçlara sahip bireyler için, farklı değişkenler bireyin mutluluğu üzerinde etkili olabilir. Mutlulukla ilgili olarak tek bir neden üzerine odaklanmak yerine kültür, kişilik özellikleri, algılar, amaçlar, kişinin sahip olduğu kaynaklar (destek) ve çevresel faktörler bir arada ele alınmalı ve bu değişkenlerin etkileşimleri incelenmelidir (Özdemir & Koruklu, 2011). Öğrencilerin mutluluğu için onların memnuniyet, değer görme, rahatlık sağlanması gibi duyuşsal beklentilerinin karşılanması önemlidir.

Öğrencilere göre kaliteli bir üniversite öğretim elemanları konusunda da birtakım özelliklere sahip olmalıdır. Öğretim elemanları temasının frekansı, birinci sınıflarda 33, son sınıflarda ise 25'tir. Birinci sınıf öğrencilerinin görüşleri, son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek frekanslıdır. Birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre, öğretim elemanlarına ilişkin görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrenciler bu temada, kaliteli bir üniversitenin, akademik kadrosunun nitelikli ve uzman olması, öğretim elemanlarının yeterli sayıda olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Nitelikli öğretmenleri ve her çeşit öğrenciye hitap eden çeşitli aktiviteler bulunmalıdır.” (İÖ1-Ö4)

“İyi öğretim vermelidir. Nitelikli öğretmenler bulundurulmalıdır.” (MÖ1-Ö2)

Taşpınar (2010) öğretmenlik mesleğinin niteliğinin artırılması için; öncelikli olarak öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin (genel ve özel) bilinmesi ve bu

yeterliliklerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarında öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

“Eğitimi kaliteli olacak, öğrencileri düşünen, nitelikli hocaları olan üniversiteler.”(İÖ4-Ö9)

Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri öğretim elemanlarının kendileriyle iletişim kurmasının, öğrenmeyi önemli derecede etkilediğini ve öğretme-öğrenme sürecinde yükseköğretimde kaliteyi yansıtan önemli bir faktör olduğu açıklanmıştır.

“Nitelikli öğretmen bulundurması, mezun ettikten sonra öğrencinin boş kalmaması, öğrenciyi mutlu etmesi.”(SÖ4-Ö4)

“Yerleşke illaki önemlidir ancak bir üniversiteyi kaliteli yapan akademik kadrosudur.” (SÖ1-Ö2)

“Akademik yapısı ve sunduğu sosyal hayat.”(BÖT4-Ö2)

“Akademik kadrosu yeterli ve iyi olan.”(GÖ4-Ö4)

Öğrenciler, kaliteli bir üniversitede akademik hizmetin sunumunda görev alan tüm personelin alanında uzman ve nitelikli olması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Demirhan Yüksel’in (2011) araştırmasında öğrenciler, kaliteli bir üniversitenin öğretim elemanı yönünden sahip olması gereken özelliği tüm değişkenler açısından “kaliteli öğretim elemanları bulunmalı” olarak belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenciler öğretim elemanlarının mesleki açısından yeterli olmasını kaliteli üniversite yapısının oluşmasında bir gereklilik olarak görmektedirler. Saydan’ ın (2008) araştırmasında da, öğretim elemanlarına yönelik kalite beklentilerinin önem düzeyi bakımından *kendi alanlarında yeterli bilgiye sahip olmaları* ifadesi öğrenciler için ilk sıralarda yer alan ifadelerden biridir.

Topsakal ve İplik’ in (2013) üniversite öğrencilerinin kalite algıları ile memnuniyet ve tavsiye etme düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında; üniversite öğrencilerinin algıladıkları kalite düzeyi en çok akademik personel boyutuyla ilişkilendirilmiştir. Bu araştırmada da kaliteli bir üniversitenin özellikleri arasında *akademisyen kadrosu nitelikli/donanımlı/uzman olmalı* kodunun en yüksek frekans değerine sahip olması iki araştırmaya katılan öğrencilerin benzer görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

Meraler ve Adıgüzel'in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri, öğretim elemanlarının öğrencileri önemsemesini ve başarılarını desteklemesini yükseköğretimde kalitenin önemli bir göstergesi olduğunu belirtmişler, yurtdışında eğitim almış, ulusal ve uluslararası yayınları olan öğretim elemanlarını kaliteli olarak nitelendirmişlerdir.

Tüfekçi Akcan, Malkoç ve Kızıltan'ın (2017) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan akademisyenlerden birinin, nitelikli öğretim elemanının özelliklerini, bilgiye âşık, yaratıcı niteliklere sahip, meraklı ve keşfedici, öğrenme güdüsü olan, paylaşımcı bir bilimsel anlayışa sahip, etik ilkelere bağlı, adil, çalışma alanına hâkim ve insan ilişkilerinde saygılı, hoşgörülü ve ötekileştirmeyen olarak belirttiği görülmektedir. İhtiyaroğlu' nun (2010) 100 öğretmen ve liselerde öğrenim gören 110 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada ise, kaliteli öğretmenlerin mesleki özelliklerinin başında, alan bilgisine sahip olmanın geldiği görülmektedir. Mengi ve Schreglmann (2013) ise araştırmalarında akademisyenleri bilimsel üretkenlik konusunda etkileyen çevresel faktörlere değinmişlerdir. Çevresel faktörleri, destek ve özendirme eksikliği, güdüleme eksikliği, zaman yetersizliği, kurumlardaki araştırma kültürü eksikliği, personel desteği konusundaki yetersizlikler ve belli oranda maddi destek sıkıntısı olarak değerlendirilmiştir. Bu çevresel faktörler akademisyenlerin donanımlarını artırmalarının engelleyebileceğinden önemli görülmektedir.

Kaliteli bir üniversitenin öğretim elemanlarının yeterli olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli öğrenciler, öğretmenleri yeterli olan.” (BÖ1-Ö4)

Meraler ve Adıgüzel'in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri, üniversitede bulunan öğretim elemanlarının sayısal yeterliliğini ise, kalite için önemli bir unsur olarak belirtmişlerdir. Üniversitede görev yapan yabancı uyruklu öğretim elemanlarını yükseköğretimde kalite açısından çok önemli bulmamışlardır.

Kılınç, Çepni, Kılcan ve Palaz'ın (2017) yaptığı çalışmada, *öğretim üyesi sayısının yetersiz olması* eğitim kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmamasında katılımcılar (öğretim üyeleri) tarafından önemli görülen faktörler arasındadır.

Eğitim-öğretim temasının frekansı birinci sınıflarda 31, son sınıflarda ise 38'dir. Son sınıf öğrencileri kaliteli üniversitenin, eğitim-öğretim bakımından öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılar nitelikte olması gerektiğini daha fazla vurgulamışlardır. Bu duruma neden olarak, son sınıf öğrencilerinin, üniversite eğitimi sürecinde eğitim-öğretimin

önemini edindikleri bilgi ve tecrübe neticesinde daha iyi anlamış olmaları düşünülebilir. Öğrenciler bu temada kaliteli bir üniversitenin, eğitiminin iyi olması, öğrenci merkezli olması, eğitime verilen değerin yüksek olması, nitelikli insan yetiştirilmesi, disiplinli derslerin olması, öğrenciye çok şey katması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Eğitimi iyi olmalı ve eğitime verdiği değer yüksek olmalıdır. Nitelikli insan yetiştirmeyi hedeflemelidir” (AÖ1-Ö1)

“Kaliteli üniversitenin eğitim yönünden yeterli olması, etkinliklerin olması, sosyal aktivitelerin olması, ihtiyaçların karşılanması gereklidir.”(AÖ4-Ö6)

“Eğitimi iyi, donanımı iyi, tasarımı iyi, hizmeti iyi olandır.”(BÖT4-Ö2)

Öğrenciler kaliteli bir üniversitenin; eğitiminin iyi olması ve nitelikli öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Gerek eğitim-öğretim gerekse nitelikli insan yetiştirilmesi sürecinde nicelikten çok nitelik önemlidir. İyi eğitim almamış ve yeterli niteliklerle donatılmamış bir öğrenci kitlesinin, mesleki açıdan verimli olabileceği ve alanında kaliteli hizmeti sağlayacağı düşünülemez.

Tütüncü ve Doğan’ın (2003), Dokuz Eylül Üniversitesinde 500 öğrenci ile gerçekleştirdikleri araştırmada, öğrencilerin en fazla önem verdikleri değişken, eğitim kalitesi olarak belirlenmiştir. Demirhan Yüksel’in (2011) araştırmasında kaliteli bir üniversitenin, eğitim-öğretim ile ilgili özelliklerinin başında, bütün değişkenler (bölüm, sınıf ve cinsiyet) açısından kaliteli eğitim vermeli özelliğinin geldiği görülmektedir.

ÜNİAR’ın (2019), TÜMA 2019 araştırmasında, öğrencilere üniversitedeki derslerin verimliliği, akademisyenlerin ders işleme biçimleri ve çalışmaları hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin yüzde 64’ünün bu konuda üniversitelerini tatminkâr bulmadığı sonucu elde edilmiştir. Bu alanda memnuniyet bakımından ilk sırada Sabancı, Boğaziçi ikinci, Abdullah Gül ise üçüncü sırada yer almıştır.

Kaliteli bir üniversitenin eğitiminin öğrenci merkezli olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli üniversite öğrenci merkezli olmalı.” (SÖ1-Ö4)

“Öğrenci merkezli üniversite.”(İÖ4-Ö6)

Literatürde kaliteyle birlikte anılan en önemli kavramların başında şüphesiz “müşteri odaklılık” gelmektedir (Halis, 2010, s.7). Eğitim kurumları dışında kalan diğer kurumların

en önemli paydaşları müşterileridir. Söz konusu kurum üniversite olduğunda birçok kesim tarafından en önemli müşteri olarak öğrenciler görülmektedir. Bu nedenle üniversitenin eğitim-öğretim kalitesine ilişkin olarak “öğrenci merkezli olma” özelliğinin beklenmesi dolayı doğal bir sonuçtur.

Sosyal imkânlar temasının frekansı birinci sınıflarda 21, son sınıflarda ise 42’dir. Bu sonuçtan, son sınıf öğrencilerinin bir üniversitenin sosyal imkânlarına yönelik beklentilerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenciler; kaliteli bir üniversitenin, sosyal aktivite/faaliyet bakımından zengin olması, toplulukların aktif olması, öğrencileri sosyalleştirebilmesi, üniversite ortamının iyi olması, herkese yönelik aktiviteler olması, sosyal aktivitelere öğrencilerin ulaşabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli bir üniversitenin sosyal etkinlikler yönünden zengin olması gerekir. Sosyal etkinlikler öğrenciler arasında etkileşim, paylaşım olmasını sağlamasının yanı sıra öğrencilere eğitsel anlamda da çok şey katmaktadır.” (İÖ1-Ö3)

“Akademik kadronun iyi olması, ortamının saygın olması, sosyal faaliyetler bakımından zengin olması, öğretim ortamının güzel olması.” (BÖT4-Ö4)

“Eğitim yönünden yeterli olması, etkinliklerin olması, sosyal aktivitelerin olması, ihtiyaçların karşılanması.” (AÖ4-Ö6)

“İyi bir yerleşke ortamı sunan, sosyal imkânları iyi olan bir üniversite.” (GÖ4-Ö5)

Demirhan Yüksel’in (2011) araştırmasında öğrencilere göre, kaliteli bir üniversitenin sosyal imkânlar bakımından sahip olması gereken özelliklerin başında tüm değişkenler açışınan “sosyal çevre ve aktiviteler öğrencilerin beklentilerine cevap vermeli” özelliğinin geldiği görülmektedir. Üniversitelerin öğrencilerine sunacağı sosyal aktivite ortamının, öğrencilerin motivasyonunu artıracığı; iyi bir motivasyona sahip öğrencilerde ise, öğrenmenin olumlu yönde etkileneceği düşünülmektedir.

Üniversitelerin sosyal imkânlarının yeterli olması öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılımı ve sosyalleşmesi açısından önemlidir. Üniversitelerin sosyal imkânlarının yeterli olmaması, öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere katılımını sınırlandıracaktır. İlhan, Çam ve Çam’ın (2018) 451 üniversite öğrencisi ile yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere etkin katılım düzeyleri düşüktür. Araştırmada öğrencilerin etkin katılım düzeylerini yükseltmek amacıyla ücretsiz sosyal ve kültürel

faaliyetlerin düzenlenmesi ve öğrencilerin etkin katılım göstermeleri konusunda desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kaliteli bir üniversitede toplulukların aktif olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Öğrencilerin çoğu memnunsa, topluluklar aktifse, öğrenci iyi vakit geçiriyorsa kalitelidir.” (İÖ1-Ö1)

“Toplulukların aktif olması, sosyal aktivite sayılarının çok olması.” (İÖ1-Ö5)

“Toplulukların ve etkinliklerin aktif olduğu, bireysel gelişime katkı sağlayan üniversite kalitelidir.” (GÖ4-Ö1)

Naralan ve Kaleli'nin (2012) yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu eğitim gördükleri fakültede kendi yeteneklerine uygun bir öğrenci kulübünün bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın birinci alt amacının bulgularında da Gazi Üniversitesi'nin sosyal faaliyet, imkân ve ortam bakımından yetersiz olduğu görülmektedir. Bu sonuçların öğrencilerin kaliteli üniversiteye yönelik görüşlerine yansıdığı (sosyal aktivite-faaliyet bakımından zengin olmalı kodu en yüksek frekansa sahip üçüncü kod) ve beklentilerini etkilediği anlaşılmaktadır.

Öğrenciler, kaliteli bir üniversitede, boş zamanları değerlendirmeyi, kendilerini geliştirecek ortamları hazırlamayı, ders dışı aktiviteleri planlamayı sağlayacak olan toplulukların aktif olması gerektiğini belirtmektedirler.

“Öğrencilerin sadece ders işlemek için gelmediği ders dışında da vakit geçirebildiği, öğrencilerin memnuniyet ve mutlulukla geldiği bir üniversite kalitedir.” (KÖ4-Ö2)

“Yeterli çalışma alanları, enstrümanlar, öğretmenlerin donanımı, ortamın sosyallığı, alçakgönüllü yardımsever insanlar, geniş etkinlik alanları olmalı.” (MÖ1-Ö1)

“Öğrencisine yeterli ve geniş etkinlik alanları sunmalıdır.” (TÖ1-Ö7)

“Herkeseye yönelik aktiviteler olmalı. İhtiyaçlarımıza kolay ulaşabileceğimiz mekânlar olmalı.” (İÖ1-Ö2)

Kılınç vd.'nin (2017) yaptığı araştırmaya katılan öğretim üyeleri üniversitede sosyo-kültürel faaliyetlerin yapıldığını, ancak bu faaliyetlerin yetersiz ve tekdüze olduğunu,

çeşitlilik oluşturmadağını belirtmişlerdir. ÜNİAR'ın (2019), TÜMA 2019 isimli araştırmasında ise, öğrencilerin yüzde 42'sinin öğrenci kulüplerinin işleyişi, yerleşkedeki sosyal hayat, binaların fiziki koşulları, sağlık hizmetleri, güvenlik gibi konularda üniversitelerinden memnun olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu alanda memnuniyet bakımından ilk sırada Yeditepe, Koç ikinci, Akdeniz ise üçüncü sırada yer almıştır.

Mezuniyet sonrası avantaj temasının frekansı birinci sınıflarda 15, son sınıflarda ise 4'tür. Bu temada öğrenciler kaliteli bir üniversitenin; iş garantisinin iyi olması, başarılı mezunlar vermesi, öğrencinin mesleğe ve geleceğe her türlü yönden hazırlaması, mezun olan öğrencilere ayrıcalık sağlaması ve prestijli olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli üniversite sana bir şeyler katabilen üniversitedir. Geleceğini garantiye alan üniversitedir.”(BÖ1-Ö3)

“Eğitim açısından en iyi şekilde olan üniversite kaliteli üniversitedir. Faaliyetleri çok olan üniversite mezun olanların iş bulma imkânı çok olan üniversiteler.”(İÖ4-Ö4)

“Mesleğe sokabilme becerisi, akademisyen kadrosunun iyi olması.”(KÖ1-Ö4)

Öğrenciler üniversiteden aldıkları eğitim ve üniversitenin sağladığı prestij sayesinde, mezuniyet sonrasında iş bulma imkânlarının iyi seviyede olması gerektiğini belirtmektedirler. Bunun için üniversitenin eğitiminin iyi olması ve iş dünyasında saygın, olumlu bir izlenime sahip olması gerekmektedir. Bir üniversitenin marka itibarı ve uluslararası tanınırlığı iş başvurularında mezun olan öğrencilerine avantaj sağlamaktadır (Ayaz & Arakaya, 2017). Willinsky (2005) kaliteli eğitim verdiği düşünülen üniversitelerin, mezunlarının daha kolay ve daha iyi yerlerde istihdam edileceği düşüncesi ile daha fazla tercih edildiğini belirtmektedir. Böyle bir üniversitede öğrenim görmek, öğrencilere güven vereceğinden üniversiteye olan bağlılıklarını artıracaktır.

Hayırsever'in (2019) lise öğrencilerinin üniversiteye ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında, öğrencilerin liseye ilişkin algıları arasında “mesleki hayata hazırlık” ikinci sırada yer almaktadır.

CALIBRE Yükseköğretim İstihdam Endeksi (2019) araştırmasına göre, Türkiye’de eğitim veren devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere toplam 200’e yakın üniversite içerisinde mezunları en hızlı ve en kolay iş bulan üniversiteler sıralamasında ilk beşte, Özyeğin, ODTÜ, Boğaziçi, İTÜ ve Koç üniversiteleri yer almaktadır. Aynı çalışmada mezunları en

yüksek ücretle işe başlayan üniversiteler sıralamasında ilk beşte, ODTÜ, İTÜ, Koç, TOBB Ekonomi ve Teknoloji, Sabancı üniversiteleri yer almaktadır.

Demirhan Yüksel'in (2011) araştırmasında öğrenciler, kaliteli bir üniversitenin akademik performans yönünden sahip olması gereken özelliği tüm değişkenler açısından "isim yapmış olmalı" olarak belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenciler için, üniversitenin akademik alanda gerçekleştirdiği çalışmalar ile ülkemizde ve dünyada başarılarla imza atması ve bu alanda kendini kanıtlayarak isim sahibi olmasının önemli olduğunu belirtmektedirler.

Kaliteli bir üniversitenin başarılı mezunlar vermesi gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

"Mezun ettiği öğrencinin başarısı üniversitenin kalitesini belirler." (FÖ1-Ö1)

"Öğrencilerinin her türlü isteğine cevap veren, nitelikli ve başarılı öğrenci yetiştirebilen üniversiteler kalitelidir." (SÖ4-Ö7)

Öğrencilere göre bir üniversiteden mezun olan öğrencilerin niceliğinden çok niteliği önemlidir. İyi eğitim almamış ve yeterli niteliklere sahip olmadan mezun olan bir öğrencinin mesleki açıdan da verimli olabileceği ve alanında kaliteli hizmet sunabileceği düşünülemez. Meraler ve Adıgüzel'in (2012) araştırmasında eğitim fakültesi öğrencileri öğrenim gördükleri üniversitenin dünyanın en iyi üniversiteleri arasına girmesini, toplumla arasında iletişim kurmasını önemli bulmaktadır. Öğrenciler, kendilerine iş olanağı sunan, maddi ihtiyaçlarını karşılayan ve sosyal yönlerini geliştiren üniversiteyi kaliteli olarak değerlendirmişlerdir.

Özgürlük/ iletişim temasının frekansı birinci sınıflarda 7, son sınıflarda 12'dir. Bu temada öğrenciler kaliteli bir üniversitede; her bölümün eşit görülmesi, iletişimin güçlü olması, hoşgörü ve saygının üstün olması, özgür düşünce ortamına sahip olması gibi çeşitli özelliklerin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

"Kaliteli bir üniversitede her bölüme verilen değer aynı olmalı, eşit görülmelidir." (AÖ4-Ö7)

"İyi bir üniversitede öğrenciler, öğretmenler ve idare arasında güçlü bir iletişim, ortak bir amaç vardır." (FÖ4-Ö2)

Maddi olanaklar temasının frekansı birinci sınıflarda 7, son sınıflarda da 7'dir. Bu temada öğrenciler kaliteli bir üniversitenin; ulaşım açısından kolay olması, güzel ve kaliteli yemek sunması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli bir üniversite ulaşım açısından kolay olmalı, topluluklar aktif olmalı, sosyal aktivite sayıları çok olmalı.” (AÖ4-Ö2)

“İyi bir akademik kadro, kolay ulaşım, her bölümün kendine has binası olmalı ve daha yeşillikli üniversite.” (İÖ4-Ö2)

Cevher'in (2015) yükseköğretimde hizmet kalitesi ve kalite algısını belirlemeye yönelik araştırmasında meslek yüksekokulu öğrencileri, üniversiteye ulaşım sağladıkları araçlarından ve bu araçların doluluğundan memnun kalmadıklarını belirtmişler, ücretleri konusunda şikâyet etmişlerdir. Bu konuda üniversite ve belediyenin iletişim ve işbirliği sağlayarak bu unsurları iyileştirebileceği belirtilmiştir.

Diğer isimli temanın frekansı birinci sınıflarda 7, son sınıflarda 6'dır. Bu temada öğrenciler kaliteli bir üniversitenin; Avrupa standartlarında olması, yenilikçi bir üniversite anlayışının olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Kaliteli bir üniversite Avrupa standartlarında bir üniversitedir.” (RİÖ1-Ö2)

Yenilikçi bir üniversite anlayışı olması gerektiğini belirten bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Her türlü düşünceyi barındıran rasyonel yapısı yenilikçi bir üniversitedir.” (RİÖ1-Ö2)

“Çağdaş, aktif, öğrenci odaklı, temiz bakımlı, sıcak, yeniliğe açık, teknolojiyi aktif kullanan.” (RİÖ4-Ö5)

Kaliteli üniversite için gerekli özelliklere ek olarak ÜNİAR, CALİBRE gibi yükseköğretim alanında çalışmalar yapan araştırma gruplarının sonuçları birlikte değerlendirilerek kaliteli üniversiteye ulaşma yolunda daha net adımlar atılabilir. ÜNİAR'ın (2019), TÜMA 2019 araştırmasında altı alanda öğrencilerin üniversiteleri hakkındaki memnuniyetlerinin nasıl şekillendiğine işaret eden sonuçlar saptamıştır. 188 üniversitenin sıralamalarının sunulduğu üniversitelerin genel memnuniyet sıralamaları başlığı altında Gazi Üniversitesi 27. Sıradadır. Sadece 123 devlet üniversitesini içeren sıralamada Gazi Üniversitesi 13. Sıradadır.

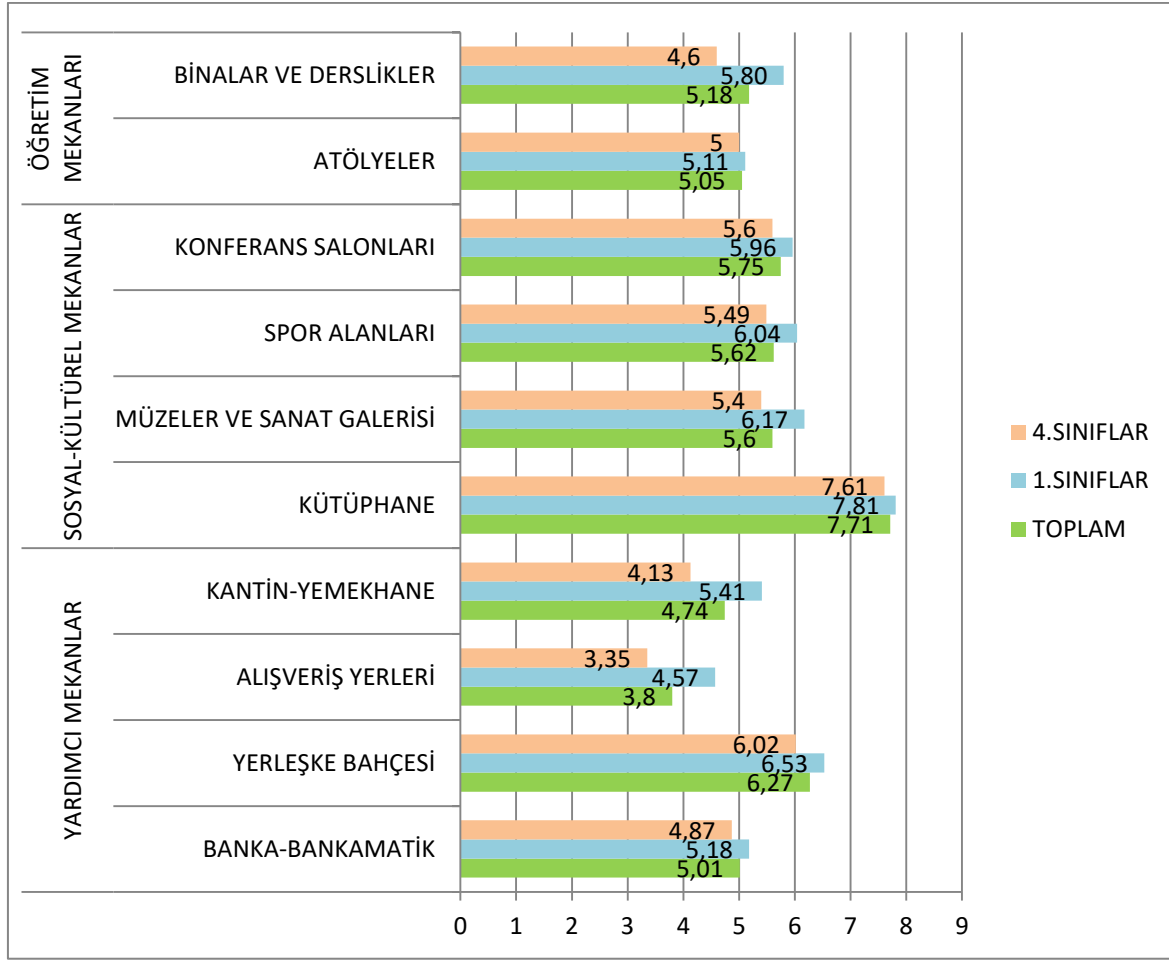
Üniversitelerin genel memnuniyet sıralamalarını belirlemek amacıyla kullanılan boyutlar ve bu boyutlarda Gazi Üniversitesi'nin sıralaması aşağıdaki gibidir:

- Öğrenim deneyimi tatmin kârlığı boyutunda Türkiye'deki öğrencilerin %64'ü derslerin verimliliğinden, öğretim elemanlarının ders işleme biçimleri ve etkileşimlerinden, ödev ve sınavların işlevselliğinden memnun değildir. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 40. Sıradadır.
- Yerleşke ve yaşamının doyuruculuğu boyutunda Türkiye'deki öğrencilerin %42'si öğrenci kulüplerinin işleyişi, yerleşkedeki sosyal hayat ve etkinlikler, binaların fiziki koşulları, internete erişim, sağlık hizmetleri, yiyecek mekânları, mimari ve estetik, güvenlik gibi konularda üniversitelerinden memnundur. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 41. Sıradadır.
- Akademik destek ve ilgi boyutunda Türkiyede akademik danışmanlık sisteminin etkili kullanılması, stajların takibi ve organizasyonu, mentorluk, akademik rehberlik, öğrenme güçlüğü durumunda ofis saatlerinin kullanımı gibi akademik destek ve ilgi açısından öğrencileri yüksek düzeyde destekleyebilen 43 üniversite öne çıkmaktadır. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 20. Sıradadır.
- Kurumun yönetim ve işleyişinden memnuniyet boyutunda Türkiye'de öğrencilerin en fazla memnuniyetsizlik yaşadığı alan üniversitelerin yönetim ve işleyişi ile alakalıdır. Öğrenci işlerinin ve sistemlerinin işleyişi, üst yöneticilerin ilgisi ve ulaşılabilirlikleri, kararlara katılım, sorunlara duyarlılık ve öğrenci odaklı olma gibi öğrenciyi ve eğitim-öğretimi doğrudan ilgilendiren hususlarda kurumun yönetim anlayışı ve işleyişinin üst düzeyde tatminkâr olduğu sadece 14 üniversite mevcuttur. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 45. Sıradadır.
- Öğrenme imkân ve kaynaklarının zenginliğinden memnuniyet boyutunda Türkiye'deki üniversitelerin %61 öğrenme imkân ve kaynakları açısından öğrenciler gözünde çok problemlidir. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 40. Sıradadır.
- Kişisel gelişim ve kariyer desteği boyutunda Türkiye'de öğrencilerin gözünde kariyer ve kişisel gelişimde yüksek performansa sahip 43 üniversite bulunmaktadır. Üniversitelerin iş dünyasıyla iletişimi, öğrencilere derslerin dışında sertifika imkânları ve kişisel gelişim destekleri anlamında öğrenciler üniversitelerin %66'sından memnun değildir. Bu sıralamada Gazi Üniversitesi 188 üniversite içerisinde 29. Sıradadır.

ÜNİAR'ın (2019) yaptığı TÜMA 2019 araştırma sonuçları, CALIBRE Yükseköğretim İstihdam Endeksi (2019) sonuçları, yükseköğretim alanına ilişkin daha pek çok araştırma grubunun sonuçları ve bu araştırmada belirlenen kaliteli üniversitenin sahip olması gereken özellikler birlikte değerlendirilerek, üniversitelerde öğrenci memnuniyeti ve kaliteyi sağlamak adına yapılması gerekenler daha ayrıntılı belirlenebilir. Çünkü hizmet kalitesini iyileştirme çalışmalarının aynı zamanda öğrenci memnuniyeti ve bağlılığı üzerinde olumlu etki sağlayacağı beklenen bir sonuçtur (Devebakan, Egeli & Koçak, 2018).

5.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Dördüncü alt amaç doğrultusunda öğrencilerin, üniversitenin öğretim mekânlarına (binalar, sınıflar ve atölyeler), sosyal ve kültürel mekânlarına (konferans salonları, spor alanları, müzeler, sanat galerisi ve kütüphane) ve yardımcı mekânlarına (yemekhane, kantinler, alışveriş yerleri, yerleşke bahçesi ve bankamatik) kalite açısından verdikleri puanların aritmetik ortalaması alınmıştır. Öğrencilerin kalite açısından 1-10 arasında verdikleri puanların (Ek 4 ve 5'te verilen puanlar sunulmuştur) aritmetik ortalamaları Şekil 38'de sunulmuştur.

Şekil 38. Öğrencilerin üniversite fiziksel ortamına ilişkin kalite puanlarının aritmetik ortalamaları

Not: Öğrenciler grafikte gösterilen mekânlara 1-10 arasında bir puan vermiştir. Öğrencilerin grafikte gösterilen her bir mekâna ilişkin puanları Ek 4, 5 ve 6'da sunulmuştur. Araştırmacı verilen puanların toplamını, puanlama yapan öğrenci sayısına bölerek, verilen puanların aritmetik ortalamasını almıştır. Grafikteki mekânlara ilişkin yapılacak yorumlarda, araştırmacı tarafından yüksek puan, ortalama puan ve düşük puan ifadeleri kullanılacaktır. Araştırmacı 7-10 (7, 8, 9 ve 10) arası puanlamaları yüksek puan, 4-6 (4, 5 ve 6,99) arası puanlamaları ortalama puan ve son olarak 1-3 (1, 2 ve 3,99) arası puanlamaları düşük puan olarak ifade edecektir.

Bu bölümde kalite puanlaması bakımından, en yüksek puanı alan ortamdan başlayarak, ilk altı mekân ele alınacaktır. Yukarıdaki grafik incelendiğinde, öğrencilerin kalite bakımından en yüksek puanı, üniversitenin sosyal ve kültürel mekânlarından biri olan kütüphaneye verdikleri görülmektedir. Kütüphanenin aldığı puan düzey bakımından, yüksek puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanlarına göz önüne; hem son sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin kütüphaneye verdikleri puanların düzey bakımından, yüksek puan düzeyindedir. Birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin yerleşke ortamında en sevdikleri yerin kütüphane olduğu, öğrencilerin en fazla olumlu görüşü kütüphane konusunda belirttiği ve kütüphaneye ilişkin olumlu görüşlerinin,

olumsuz görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Birinci ve bu alt amacın sonuçları, öğrencilerin kütüphaneye ilişkin olumlu görüşlerinin onların kütüphanenin kalitesine yönelik puanlamalarını olumlu derecede etkilediği, kütüphanenin öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarını diğer alanlara göre daha iyi karşıladığı anlaşılmaktadır.

Hacıfazlıoğlu'nun (2006) yaptığı çalışmada, birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane hizmetlerinden memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da birinci sınıf öğrencilerinin kütüphaneye ilişkin kalite puanları son, sınıf öğrencilerine göre az farkla da olsa daha yüksektir. Kütüphanenin birinci sınıf öğrencilerinin ihtiyacını karşıladığı, istek ve beklentilerine daha uygun olduğu düşünülebilir.

Meraler ve Adıgüzel'in (2012) çalışmasında, eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kalitenin 'tesisler, kütüphane ve teknoloji merkezleri' boyutuna ilişkin belirtilen ifadelerin kalite göstergesi olduğuna 'oldukça katılıyorum' şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sonuç olarak öğrenciler, üniversite kütüphanesinde zengin basılı ve elektronik kaynakların bulunmasını yükseköğretimde kalite açısından önemli bulmaktadırlar.

Öğrencilerin kalitesi açısından ikinci sırada değerlendirdiği mekân; üniversitenin yardımcı mekânlarından biri olan yerleşke bahçesidir. İkinci sırada olmasına rağmen yerleşke bahçesinin aldığı puan ortalama puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanları göz önüne alındığında; son sınıf öğrencilerinin kalite puanının, son sınıf öğrencilerinin kalite puanından az farkla da olsa daha yüksek olduğu görülmektedir. Verilen puanın düzeyi göz önüne alındığında, iki sınıfta verdiği puanların düzeyi, ortalama puan düzeyindedir. Birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin kütüphaneden sonra olumlu görüşlerinin fazla olduğu bir diğer alanın yerleşke bahçesi olduğu görülmektedir. Ayrıca yine birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin yerleşke ortamında sevdikleri yerler arasında yerleşke bahçesinin üçüncü sırada olduğu, öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerine göre daha fazla olduğu, son sınıf öğrencilerinin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşlerinin, son sınıf öğrencilerinin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşlerinden göre daha yüksek olduğu sonuçları ortaya konulmuştur. Birinci ve bu alt amacın sonuçları, öğrencilerin yerleşke bahçesine ilişkin olumlu görüşlerinin onların yerleşke bahçesinin kalitesine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır.

Kılıç ve Şener'in (2013) araştırmasında da Adıyaman Üniversitesi yerleşkesinde yaşam kalitesini arttıracak uygun ortamların yeterince oluşturulmadığı tespit edilmiştir. Pozitif bir gençliğin oluşumu ve gelişimi için, mesleki eğitim alanlarının yanı sıra rekreasyon alanlarına da günümüz toplumlarında yeterince önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin kalitesi açısından üçüncü sırada değerlendirdiği mekân; üniversitenin sosyal ve kültürel mekânları olan müzeler ve sanat galerisidir. Müzelerin ve sanat galerisinin aldığı puan düzey bakımından, ortalama puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanları göz önüne alınırsa; hem son sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin müzelere ve sanat galerisine yönelik puanları, puan düzeyi bakımından, ortalama puan düzeyindedir. Birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin müzelere ve sanat galerisine ilişkin olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Birinci ve bu alt amacın sonuçları, öğrencilerin müzelere ve sanat galerisine ilişkin olumlu görüşlerinin onların müzelerin ve sanat galerisinin kalitesine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Müzeler ve sanat galerilerinin, öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayan bir diğer alan olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kalitesi açısından dördüncü sırada değerlendirdiği mekân; üniversitenin sosyal ve kültürel mekânlarından biri olan spor alanlarıdır. Spor alanlarının aldığı puan düzey bakımından, ortalama puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanları göz önüne alındığında; hem son sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin spor alanlarına yönelik puanlarının düzeyi, yine ortalama puan düzeyindedir. Birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüşlerinin, olumsuz görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Birinci ve bu alt amacın sonuçları, öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüşlerinin onların spor alanlarının kalitesine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin kalitesi açısından beşinci sırada değerlendirdiği mekân; üniversitenin sosyal ve kültürel mekânlarından biri olan konferans salonlarıdır. Konferans salonlarının aldığı puan düzey bakımından, ortalama puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanları göz önüne alındığında; hem son sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin konferans salonlarına yönelik puanları düzey bakımından, yine ortalama puan düzeyindedir. Birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin konferans salonlarına olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Konferans salonlarının kalite puanının, diğer mekânlar içerisinde beşinci sırada yer alması, öğrencilerin konferans salonlarına yönelik olumsuz görüşlerinin, konferans salonlarının

kalitesine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Erçevik ve Önal'ın (2011) araştırmasında kent içi yerleşke ve kent üniversitelerinde, üniversite öğrencileri yerleşkelerindeki sosyal ve kültürel etkinlik alanlarını “yetersiz” bulmaktadırlar.

Öğrencilerin kalitesi açısından altıncı sırada değerlendirdiği mekân; üniversitenin öğretim mekânlarından biri olan binalar ve dersliklerdir. Binaların ve dersliklerin aldığı puan düzey bakımından, ortalama puan düzeyindedir. Sınıf düzeylerine göre kalite puanları göz önüne alındığında; hem son sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin, binalara ve dersliklere yönelik puanları düzey bakımından, yine ortalama puan düzeyindedir. Ancak son sınıf öğrencilerinin kalite puanlarının, birinci sınıflara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Birinci alt amacın bulgularında, son sınıf öğrencilerinin binalara ve dersliklere ilişkin olumsuz görüşlerinin, birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Bu sonuç bu kısımda verilen puanlarla doğrulanmaktadır. Yine birinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin hem binalara hem de sınıflara ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerine göre daha fazla olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Binaların ve dersliklerinin kalite puanının diğer mekânlar içerisinde altıncı sırada yer alması, öğrencilerin binalara ve dersliklere yönelik olumsuz görüşlerinin, binaların ve dersliklerin kalitesine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Binalar ve derslikler, öğrencilerin en fazla zaman geçirdiği ve eğitimlerini en fazla etkileyen mekânlar olması nedeniyle, diğer mekânlara göre kalite puanı bakımından altıncı sırada yer alması, dolayısıyla yüksek puan almaması üniversite için olumsuz anlam ifade etmektedir.

Karasolak ve Sarı'nın (2011) yaptığı araştırmanın sonucunda, eğitim-öğretim kalitesini etkilemede, okulların genel görünümünün ve fiziki mekân uygunluğunun önemli bir faktör olduğu; mimari özellikleri iyi olan okullardaki katılımcıların okullarına karşı olumlu duygular geliştirdikleri, mimari özellikleri iyi olmayan okullardaki öğretmen ve öğrencilerin ise okullarına karşı olumsuz duygular geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Mimari özellikleri iyi olan okullardaki katılımcılar yoğun olarak olumlu temalar altında; mimari özellikleri kötü okullardaki katılımcıların ise yoğun olarak olumsuz temalar altında metafor üretmişlerdir. Bu araştırma da üniversite ortamındaki çeşitli mekânlarına ilişkin öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşlerinin, kalite puanlamasını etkilediği görülmektedir. Öğrencilerin bulunduğu ortamı yetersiz görmeleri onların ortama ilişkin kalite puanını etkileyeceğinden bu tarz ortamlar öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte olmalıdır.

5.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Beşinci alt amaç doğrultusunda, öğrencilerin üniversite yerleşkesindeki öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlara ilişkin görüşleri (birinci alt amacın bulgusu, s.141-245); örtük program ve kalite açısından analiz edilip, yorumlanmıştır. Yorumlanan başlıklar; öğretim mekânlarından binalar ve sınıflar; sosyal-kültürel mekânlardan konferans salonları ve spor alanları; yardımcı mekânlardan yemekhane ve kantinlerdir. Bu başlıklarda; olumlu ve olumsuz görüşler temalarının, en yüksek frekanslı ilk üç alt teması ele alınmıştır.

5.5.1. Öğretim Mekânlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

5.5.1.1. Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Binaların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin yerleşkedeki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalar ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Binalara ilişkin, olumsuz görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34

Binalara İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	Fiziksel Durumu	Bakımsız / yıpranmış/eski	Bakımsız / yıpranmış/eski
		Çevresi kötü	Çevresi kötü
	Görseller	Yapısı ve renkleri çekici değil	Yapısı ve renkleri çekici değil
		Yetersiz/az	Yetersiz/az
		Dikkat çekici değil	Dikkat çekici değil
	Yapı ve Düzenlemeler	Uygun değil	Uygun değil
		İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor	İlgi ve ihtiyaçları karşılamıyor
		Yetersiz	Yetersiz

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, binaların fiziksel durumudur. Öğrenciler binaların fiziksel durumunun *bakımsız/yıpranmış ve eski, çevresinin kötü, yapısı ve renklerinin çekici olmadığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Olumlu bir şey pek söyleyemem. Çünkü bakımsız, eski ve durağan.” (ÖÖ1-Ö5)

“Binalar yıpranmış ve sıradan. Bu bizi olumsuz etkiliyor. Gün ışığını bile içine almaması çok kötü bir durum.” (SÖ4,Ö1)

Öğrenciler, binaların fiziksel durumundan, hem eğitsel hem de ruhsal açıdan olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Binaların mevcut fiziksel durumunun, olasılıkla öğrencilerin kendilerini değersiz hissetmelerine neden olduğu ve onlara yerleşkede önemli olmadıkları hissini verdiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ifadelerine dayalı olarak, binaların fiziksel durumunun öğrencilerin kendilerini değersiz ve önemsiz hissetmesine neden olduğu anlaşılabilir. Bu durum öğrencilerin üniversiteye bağlılıklarını ve başarılarını etkileyebileceğinden önemli bir belirlemedir. Ayrıca bu durum örtük ipucu olarak da değerlendirilebilir.

Gair ve Mullins (2001) tıp, mühendislik bilimleri binalarının daha özenli ve estetik görünümde olduğunu, buna karşın sosyal ve beşeri bilimler binalarının estetik görünümde olmadığını belirlemişlerdir. Costello (2001) da buna benzer bir araştırmasında; hukuk ve sosyal hizmetler fakülte binalarını gözlemlemiştir. Costello araştırmasında, hukuk fakültesi binasının daha özenli olduğunu, buna karşın sosyal hizmetler fakülte binasının görünümünün özensiz olduğunu saptamıştır. Eğitim bilimleri fakülteleri de sosyal ve beşeri bilimler kapsamında olması nedeniyle; Gair ve Mullins ile Costello’nun belirlemelerini, bu araştırmanın bulguları da desteklemektedir. Üç araştırmada da, sosyal ve beşeri bilimler binalarının diğer fakülte binalarına göre özensiz görünümde olduğunun belirlenmesi, araştırmaların benzer yönlerini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu sonuç, üniversitelerdeki yönetimlerin bu fakültelere gereken önemi vermediğinin de bir göstergesi olarak düşünülebilir.

“Bölümümüzün binası eski ve bakımsız. Eski bina olan rektörlük binası olmasını tercih ederdim. Sanat yapılan ortam ilham açısından oldukça önemli.” (RİÖ4-Ö8)

Öğrenci, ortamın ilham açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Buna karşın öğrenim gördüğü binanın bakımsız/yıpranmış ve eski olması, sanatsal ilhamı desteklemeyen bir mesaj vermesi açısından olumsuz bir durumdur.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların çevresinin kötü olduğunu belirten bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Bina çevreleri çok dağınık ve düzenli değil, hoş bir görüntü yok.” (RİÖ4-Ö4)

Öğrencilerin görüşlerinden, binaların içlerinin yanı sıra, binaların çevresine de önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bina çevrelerinin dağınık ve düzensiz olması, öğrencilere değersizlik hissi verebileceğinden, bu alanlara da gereken önem verilmelidir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların *yapısının ve renklerinin çekici olmadığını* belirten bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Binamız oldukça sade ve ilgimizi çekmiyor.” (İÖ1-K1)

“Binalar yapısı ve renkleri itibariyle çekici değil. C blok Bosna-Hersek ile kıyaslandığında birçok açıdan çok eksik.” (AÖ1-K8)

Yapılan araştırmalarda; renklerin, insanların ruhsal ve duygusal durumlarında, kas hareketlerinde, nefes almasında, nabız oranında ve kan basıncında değişikliklere neden olduğu saptanmıştır (Uludağ & Odacı, 2002). Renklerin insanların yapısında fizyolojik ve psikolojik açıdan bu denli önemli etkiler oluşturmalarına rağmen, öğrenci görüşlerine dayalı olarak eğitim görülen binaların renklerinin çok çekici olmadığı anlaşılmaktadır. Yapı ve renk olarak çekici gelmeyen bir bina öğrenciye; değersiz olduğu ve önemsenmediği hissi verebileceğinden dikkate alınması gereken önemli bir konudur.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, görsellerdir. Öğrenciler binalardaki görsellere ilişkin olarak en fazla görsellerin, *yetersiz ve az olduğunu, dikkat çekici ve uygun olmadıklarını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Görsel materyallerin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (RİÖ1-Ö4)

“Çok az görsel materyal var.” (BÖTE-Ö2)

Bir binanın duvarındaki panolar o binadaki kültürün bir simgesi olarak algılanacağından, dolu ve yenilenen panolar öğrencilere önem verildiği mesajını verecektir (Tor, 2015).

“Kütüphane binası, Rektörlük binası gibi alanların duvarlarında yer alan görseller gayet güzel, ancak diğer alanlarda görsel sayısı çok yetersiz.” (ZEÖ4-Ö7)

Öğrencinin sadece kütüphane ve rektörlük gibi binaların içerisinde yer alan görsellerin güzel olduğunu, diğer alanlardaki görsellerin güzel olmadığını ve yetersiz olduğunu vurgulaması, üniversite için bu alanlar daha önemli algısını oluşturabilir. Ayrıca bu durum öğrenciye diğer alanların çok önemli olmadığı mesajını verebilir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalardaki görsellerin *dikkat çekici olmadıklarını* belirten bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Dikkat çekici değil. Bu soru sorulana kadar fark etmemiştim bile. Sadece bir kısımda olmamalı arttırılmalı.”(BÖ1-Ö7)

“Görsel materyaller yok denilecek kadar az. Olanlar da çok sıradan ve dikkatimi çekmiyor.”(SÖ4-Ö1)

“Yetersiz ve bazıları dikkat çekici bile değil. Bazıları ise çok irite edici ve yamuk asılmış.”(İÖ4-Ö1)

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalardaki görsellerin *uygun olmadıklarını* belirten bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Resim iş bölümü olduğunu belli edecek uygun görsel materyaller yok, olanlarda yetersiz” (RİÖ4- Ö2)

Öğrencilerin görsel materyallerin alanı belli etme açısından uygun olmadığını belirtmeleri, alanlarını belli edecek ve alana özgü daha özel görsel materyaller beklediklerini ortaya koymaktadır. Bu nedenle daha özel ve bölümlere uygun görseller ile alana özgülük sağlanabilir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema; yapı ve düzenlemelerdir. Öğrenciler binaların *yapı ve düzenleme olarak ilgi ve ihtiyaçları karşılamadığını ve yetersiz olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Öğrenci ilgi ve ihtiyaçların çok fazla dikkate alınmadığını düşünüyorum.”(OÖ4-Ö2)

“Öğrenciye hitap etmiyor. Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları yeterince dikkate alınmamış.”(GÖ4-Ö3)

“Binalar yapı ve düzenleme bakımından çok yetersiz.” (SÖ1-Ö5)

Binaların yapı ve düzenlemelerinin, öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını yeterince iyi karşılamaması ve öğrencilere yetersiz gelmesi, öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesini etkileyebilecek önemli bir konudur. Yapı ve düzenleme olarak öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamayan bir bina öğrencilere, öğrenci odaklı olmayan üniversite mesajı verebilir. Ancak öğrenci odaklılık, üniversitelerin misyon ve vizyon ifadelerinde ilk sıralarda

gelmektedir. Bu durum bazı araştırmalarda da ortaya konulmuştur. Örneğin Ocak ve Karabulut'un (2017), Türkiye-İngiltere üniversitelerinin vizyon ve misyon ifadelerini karşılaştırdıkları araştırmalarında, her iki ülke üniversitelerinde öğrenci odaklılık ifadesinin yüksek bir yüzde ile ikinci sırada yer aldığı saptanmıştır.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin olumlu görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 35'te sunulmuştur.

Tablo 35

Binalara İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	Yapı ve Düzenlemeler	Yeterli	Yeterli
		İlgi ve ihtiyaçları karşılaması	İlgi ve ihtiyaçları karşılaması
	Görsellerin Psikolojik Etkisi	Olumlu/iyi etkiliyor	Olumlu/iyi etkiliyor
		Mutlu ediyor	Mutlu ediyor
		Öğrencinin hoşuna gidiyor	Öğrencinin hoşuna gidiyor
	Görsellerin Durumu	Güzel/hoş	Güzel/hoş
		İlgi çekici	İlgi çekici
		Yeterli	Yeterli

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema; binalardaki yapı ve düzenlemelerdir. Öğrenciler, binaların yapı ve düzenleme bakımından *yeterli olduğunu, ilgi ve ihtiyaçları karşıladığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Binaların yeterli olduğunu ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşıladığını düşünüyorum. Özellikle de Bosna binasının” (TÖ1-Ö4)

Binaların yapı ve düzenleme olarak yeterli olduğunu belirten öğrenciler olsa da; binaların yapı ve düzenleme bakımından yetersiz olduğunu belirten öğrenciler iki kat daha fazladır. Benzer şekilde binaların yapı ve düzenleme olarak öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşıladığını belirten öğrenciler olsa da; binaların yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşılamadığını belirten öğrenciler yaklaşık dört buçuk kat daha fazladır.

“Binalar yeterli ve güzel.” (AÖ1-Ö7)

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların, öğrencilere yeterli gelmesi ve onların ilgilerine/ihtiyaçlarına uygun yapıda olması, öğrencilerde üniversiteye yönelik olumlu tutumu artıracak bir faktördür. Çünkü bu binalar öğrencilere olasılıkla, öğrenci ilgi ve

ihtiyaçlarını dikkate alan ve ğrenci odaklı üniversite mesajlarını verecektir. Bu mesajları alan öğrencilerin kendilerini değerli ve önemli hissetmesi; öğrencilerin üniversiteye olan tutumunu olumlu yönde etkileyecek ve bağlılıklarını artıracaktır.

Öğrencilerin ğretim hizmetlerinin gerekleştii binalara ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema; binalardaki görsellerin psikolojik etkisidir. Öğrenciler binalardaki görsellerin *olumlu etkilediğini, mutlu ettiğini ve hoşlarına gittiğini* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı ğrenci görüşleri şöyledir:

“Olumlu etkiliyor. Her seferinde dikkatle bakıp inceliyorum.” (OÖ1-Ö2)

“Olumlu etkiliyor. Çeşitli görseller ruhu dinlendirir.” (ÖÖ1-Ö9)

“Benim hoşuma gidiyor. Bana mutluluk veriyor.” (TÖ1-Ö4)

Costello (2001) araştırmasında, hukuk fakóltesi koridorlarında hukuk mesleğini öven mesajların olduğunu; bu mesajların öğrencilerin hukuk mesleğini daha fazla önemsemelerine etki ettiğini saptamıştır. Bu araştırmada da görsellerin öğrencilerin psikolojisine olumlu etki gösterdiğinin belirlenmesi; bu materyallerin öğrencilerin üniversiteye olan bağlılığını artırma ve mesleklerini daha fazla önemsemelerini sağlamada kullanılabileceğini gösteren önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin ğretim hizmetlerinin gerekleştii binalara ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, binalardaki görsellerin durumudur. Öğrenciler binalardaki görsellerin *güzeli/hoş olduğunu, ilgi çekici ve yeterli olduklarını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı ğrenci görüşleri şöyledir:

“Görsel materyaller çok güzel. Gözlem yeteneğimizi artırıyor.” (OÖ1-Ö7)

“İlgi çekici olduğunu düşünüyorum.” (KÖ1-Ö3)

“Onları seviyorum İlgi çekici tablolar ve resimler var” (TÖ1-Ö7)

“Tablolar güzel ve yeterli. Güzel sanatlar ğrencilerinin yaptığı ürünlerin sergilenmesi güzel.” (BÖTÖ4- Ö5)

Öğretim hizmetlerinin gerekleştii binalardaki görsellerin durumunun güzel, hoş, ilgi çekici ve yeterli olması; öğrencilere kendilerine ve alana önem verildiği mesajlarını verebilir.

Öğretim hizmetlerinin gerekleştii binalara ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; binaların fiziksel durumu, görseller ve yapı/düzenlemesi konuları genel olarak ele

alındığında, bakımsız, yıpranmış ve eski görünümde olan, içerisinde görsel yönünden yetersiz ve dikkat çekmeyen materyallerin olduğu, yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ ihtiyaçlarını karşılamayan binalar öğrencilere değersizlik hissi yaşatabilir. Bu duygu ise öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyerek, öğrencilerin üniversiteye yönelik olumsuz duygularını/tutumunu besleyebileceğinden önemlidir. Ayrıca üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise akademik başarıyı ve öğrencilerin dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; binaların yapı/düzenlemesi, görsellerin psikolojik etkisi ve durumu konuları genel olarak ele alındığında; yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşılayan, öğrencilerin psikolojisine olumlu etki eden, yeterli ve dikkat çekici görsel materyallerin olduğu binalar öğrencilere, kendilerine önem verildiği duygusunu yaşatabilir. Üniversiteye yönelik oluşan olumlu tutumun, öğrencilerin akademik başarısının artırılmasını sağlayarak öğrencilerin dönüşümünün sağlanmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Son olarak, öğrenciler kaliteli bir üniversitede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların sahip olması gereken bazı özellikleri belirtmişlerdir. Öğrenciler kaliteli bir üniversitede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların; yeterli, iyi boyalı, renkli ve müzikli yani canlı, aynı zamanda geniş, lüks ve bölümlere has/ uygun olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, birinci alt amacın bulgularındaki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin görüşleri ile üçüncü alt amacın bulgularındaki kaliteli bir üniversitedeki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında; öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalarının, kaliteli üniversite binasına ilişkin özellikleri yeterince taşımadığı anlaşılmaktadır. Bu sonucun kanıtlarını, birinci ve dördüncü alt amacın bulgularında görmek mümkündür. Birinci alt amacın bulgularında öğrencilerin binalara ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle üniversite ortamını daha uzun süre yaşayan dördüncü sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara ilişkin olumsuz görüşlerinin, birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğu birinci alt amacın bulgularında görülmektedir. Benzer şekilde dördüncü alt amacın bulgularında, öğrencilerin binalara ilişkin kalite puanının düşük olduğu görülmektedir. Özellikle dördüncü sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin

gerçekleştirdiği binalara ilişkin kalite puanının, birinci sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eğitim gördüğü binaların, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir. Ayrıca ikinci alt amacın bulgularında öğrencilerin sahip olduğu kalite anlayışının, amaca uygunluk kalite anlayışı olduğu belirlenmiştir. Tüm bulgular ele alındığında, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların öğrencilere, kaliteli üniversite örtük mesajını verebilmesi için; araştırmanın birinci alt amacının bulgularındaki binalara ilişkin olumsuz durumların ortadan kaldırılması, üçüncü alt amacının bulgularındaki kaliteli bir üniversitenin binalarına ilişkin özellikleri sağlaması ve bu binaların tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

Mimar Kemaleddin Binası (Rektörlük Binası), öğrenciler tarafından yerleşkede en sevilen ikinci yer olarak belirtilmiştir. Öğrenciler bu binayı; gösterişli, güzel ve tarihi bir yapı olması; ön kısmındaki alanın yeşil, görünüm olarak güzel, konum olarak iyi olması; ayrıca alanda Atatürk heykelinin, havuzun ve bankların yer alması gibi gerekçelerden dolayı sevdiklerini belirtmişlerdir. Mimar Kemaleddin Binasının sahip olduğu bu özelliklerin, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalarda da olması durumunda, öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara yönelik olumlu görüşlerinin artacağı düşünülmektedir. Oluşacak olumlu görüşlerin ise; öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalara yönelik kalite algılarını etkileyeceği düşünülmektedir.

5.5.1.2. Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Sınıfların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda, öğrencilerin üniversite yerleşkesindeki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflar ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Sınıflara ilişkin, olumsuz görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 36'da sunulmuştur.

Tablo 36

Sınıflara İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	Konfor	Soğuk	Soğuk
		Havasız	Havasız
		Aydınlatması yetersiz	Aydınlatması yetersiz
	Ortam	Küçük	Küçük
		Eski	Eski
		Bakımsız/kötü	Bakımsız/kötü
	Fiziksel Donanım	Bilgisayardaki görüntünün akıllı tahtaya aktarılamıyor/bilgisayarda sorunlar yaşanıyor	Bilgisayardaki görüntünün akıllı tahtaya aktarılamıyor/bilgisayarda sorunlar yaşanıyor
		Ses sistemi sorunlu	Ses sistemi sorunlu
		Projeksiyon düzgün çalışmıyor	Projeksiyon düzgün çalışmıyor

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, sınıfların konforudur. Öğrenciler sınıfların *soğuk, havasız ve aydınlatmasının yetersiz* olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Derslikler kışları çok soğuk oluyor.” (BÖ4-Ö3)

“Işık ve ısıtma yönünden olumsuz düşünüyorum.” (AÖ1-Ö4)

“Sınıflar havasız kalıyor ve soğuk oluyor. Işık sistemi de uygun değil.” (GÖ4-Ö4)

“Sınıf mevcudun fazla olduğunda sınıfta çok basık ve havasız oluyor.” (ZEÖ4-Ö8)

“Sınıfların içi yeterince ışık almıyor.” (TÖ4-Ö7)

Öğrenme mekânlarında ısıtma ve soğutma sistemlerinin yetersizliği öğreten ve öğrenen açısından problem oluşturabilmektedir. Çok soğuk ortamlarda vücut titreme tepkisi, çok sıcak ortamlarda ise vücut terleme tepkisi vermektedir. Öğrencilerin vücudunda oluşacak bu tepkiler, öğrencilerin derse adapte olmalarını etkileyebileceğinden önemlidir.

Öğrenme mekânlarında ısısal konforunun yanı sıra havalandırma sistemi de oldukça önemlidir. Kalabalık bir grubun uzun süre kapalı bir alanda bulunması, ortamın karbondioksit oranını artırarak, rahat nefes almayı, beraberinde rahat çalışmayı engelleyecektir. Bu nedenle eğitim- öğretim ortamlarında doğal ve yapay havalandırma sistemlerinin olması eğitsel faaliyetlerin verimi açısından oldukça önemli görülmektedir.

Eğitsel faaliyetlerin verimini etkileyen bir başka konu, aydınlatmadır. Aydınlatma öğrenme-öğretme süreçlerinde odaklanmayı etkilemektedir. İyi bir aydınlatma erken

yorulmayı önleyerek, daha iyi odaklanmayı sağlar. Kötü aydınlatma ise yorgunluğu artırır, odaklanmayı güçleştirir ve insanları moral olarak yıpratır (Akbaba & Turhan, 2016).

Tuncel'in (2008a, 2008b) araştırmasında, öğrenciler sınıf ortamının kalabalık, soğuk, havasız ve karanlık olduğunu belirtmişlerdir. Sınıfın etkileşimi sınırlandıran bu fiziki özelliklerinin, öğrencilerin "derse katılım isteğini azalttığı" belirlenmiştir. Bu çalışmada da sınıfın konfor koşullarının yetersiz olmasının, öğrencilerin vücutlarında titreme, terleme, rahat nefes alma, gözlerde yorgunluk gibi tepkilere yol açabileceği ve bu durumun benzer şekilde öğrencilerin derse katılım isteğini azaltacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, sınıfların ortamıdır. Öğrenciler sınıfların ortamına ilişkin olarak *küçük, eski, bakımsız ve kötü* olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

"Derslikler küçük, boşuk bir ortam var. Sınıfa girdiğimizde yer bulamıyoruz. Ortam havasız sıkış sıkış oturuyoruz." (AÖ1-Ö2)

"Bazı dersliklerimiz küçük, dar ve bakımsız. Amfi tipi sınıf ortamları eğitim için daha uygun." (TÖ1-Ö3)

"Sınıfımız küçük. Sınıf mevcudumuz çok kalabalık olduğu için amfi tipi sınıf ortamı olmasını çok isterdim." (SÖ1-Ö1)

Öğrenci görüşlerinden öğrenci-sınıf kapasitesi arasında uyumsuzluk olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun eğitsel faaliyetlerin verimini ve işleyişini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin amfi tipi sınıf ortamını daha çok tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Tor'un (2015) araştırmasında amfilerin öğrenciler için bir üniversite ortamını sembolize ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin amfi tipi sınıf ortamlarını daha çok tercih etmeleri, amfilerin üniversitede olma mesajını, sınıflara göre daha çok veriyor olmasından kaynaklanabilir.

"Derslikler gösterişsiz, küçük ve eski durumda." (RİÖ4-Ö5)

"Derslikler içinde öğrencilerin dersleri işleyip çıkması amacıyla yapıldığı için belli bir estetik anlayışı yok, bakımsız ve kötü." (RİÖ4-Ö3)

Öğrencilerin dersliklerin eski, bakımsız ve kötü olduğunu belirtmeleri; derslikleri beğenmediklerini ve estetik bulmadıklarını, üniversitenin bu konuda bazı öğrencilerin beklentilerini karşılayamadığını göstermektedir.

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, sınıfların fiziksel donanımıdır. Öğrenciler sınıfların fiziksel donanımına ilişkin olarak *bilgisayardaki görüntünün akıllı tahtaya aktarılamadığını/bilgisayarda sorunlar yaşandığını, ses sisteminin sorunlu olduğunu ve projeksiyonun düzgün çalışmadığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Bilgisayarlar ve akıllı tahtalar düzenli çalışmıyor. Bilgisayardaki görüntü akıllı tahtaya aktarılamıyor.” (BÖ4-Ö6)

“Derslikler küçük. Daha büyük olabilirdi. Sınıf tahtaları daha büyük olabilirdi. Sınıflarda ses sistemi yok.” (TÖ1-Ö2)

“Projeksiyonlar düzenli çalışmıyor. Bilgisayardaki görüntü akıllı tahtaya aktarılamıyor.” (FÖ1-Ö1)

Demirhan Yüksel ‘in (2011) araştırmasında öğrencilerin, kaliteli bir üniversitenin fiziksel donanım açısından sahip olmasını bekledikleri en önemli özellik, eğitim hizmetini aldıkları sınıf ortamının her yönden yeterliliği ve kalitesidir. Ayrıca akıllı tahtalar, projeksiyon ve sınıfların ses sistemi, eğitsel faaliyetlerin verimini etkileyecek, öğretmenin daha etkili eğitim vermesini sağlayacak olan sınıflara ilişkin önemli donanımlardır.

Sınıflara ilişkin, olumlu görüşler teması alt temaları ve kodları Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37

Sınıflara İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	Yapı ve Düzenlemeler	Yeterli /uygun	Yeterli /uygun
		İlgi ve ihtiyaçları karşılıyor	İlgi ve ihtiyaçları karşılıyor
	Ortam	Sıralar uygun	Sıraları uygun
		Eğitime elverişli	Rahat
		Güzel bir sınıf	Öğrencinin memnun olması
	Konfor	Aydınlatması iyi	Aydınlatması iyi
		Sıcaklığı uygun	

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema, sınıfların yapı ve düzenlemeleridir. Öğrenciler sınıfların yapı ve düzenleme bakımından *yeterli/uygun olduğunu, ilgi ve ihtiyaçları karşıladığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Şu anlık derslikler yeterli ve uygun geliyor.” (FÖ1-Ö7)

“Derslikler öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılıyor bence” (SÖ1-Ö4)

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, sınıfların ortamıdır. Öğrenciler sınıfların ortamına ilişkin olarak, *sıralarının uygun olduğunu, eğitime elverişli olduğunu ve rahat olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Dersliklerimiz eğitime gayet elverişli özellikle Bosna birasında ders almak istiyorum.”(TÖ1-Ö1)

“Bosna-Hersek binası derslikleri çok uygun ve güzel, sıraları çok güzel ve uygun.”(SÖ1-Ö8)

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, konfordur. Öğrenciler sınıfların konforuna ilişkin olarak, *aydınlatmasının iyi ve sıcaklığının uygun olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Sınıflarımız sıcaklık ve aydınlatma açısından yeterli geliyor bana.”(AÖ1-Ö9)

Sınıflarda aydınlatmanın yeterli olduğunu belirten öğrenciler olsa da; sınıflardaki aydınlatmanın yetersiz olduğunu belirten öğrenciler dört kat daha fazladır.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; konfor, ortam ve fiziksel donanım konuları genel olarak ele alındığında; soğuk, havasız ve aydınlatma yönünden yetersiz olan; küçük, eski ve bakımsız bir ortama sahip olan, bilgisayar, projeksiyonu ve ses sistemi düzgün çalışmayan sınıflar öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Bu his/duygu öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyerek, öğrencilerin üniversiteye yönelik olumsuz duygularını/tutumunu besleyebileceğinden önemlidir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; binaların yapısı/düzenlemesi, ortamı ve konforu konuları genel olarak ele alındığında; yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşılayan, ortam ve konfor bakımından uygun olan sınıflar öğrencilere, kendilerine önem verildiği hissini/duygusunu yaşatabilir. Bu his/duygu, öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını

olumlu yönde etkileyerek, üniversiteye olan bağlılıklarını artıracaktır. Bu sayede öğrencilerin akademik başarısı artırılarak öğrencilerde dönüşümün sağlanacağı düşünülmektedir.

Son olarak, öğrenciler kaliteli bir üniversitede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların sahip olması gereken bazı özellikleri de belirtmişlerdir. Öğrenciler kaliteli bir üniversitede öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıfların; yeterli, öğrenciye ve eğitime uygun yapıda, geniş, ferah, rahat ve bakımlı olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, birinci alt amacın bulgularındaki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin görüşleri ile üçüncü alt amacın bulgularındaki kaliteli bir üniversitedeki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında; öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıfların, kaliteli bir üniversitenin sınıflarına ilişkin özellikleri yeterince taşımadığı anlaşılmaktadır. Bu sonucun kanıtlarını, birinci ve dördüncü alt amacın bulgularında görmek mümkündür. Birinci alt amacın bulgularında öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin öğrencilerin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Özellikle üniversite ortamını daha uzun süre yaşayan dördüncü sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin olumsuz görüşlerinin, birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer şekilde dördüncü alt amacın bulgularında, öğrencilerin sınıflara ilişkin kalite puanının düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle dördüncü sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıflara ilişkin kalite puanının, birinci sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eğitim gördüğü sınıfların, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir. Ayrıca ikinci alt amacın bulgularında öğrencilerin sahip olduğu kalite anlayışının, amaca uygunluk kalite anlayışı olduğu belirlenmiştir. Tüm bulgular ele alındığında, öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği sınıfların öğrencilere, kaliteli üniversite örtük mesajını verebilmesi için; araştırmanın birinci alt amacının bulgularındaki olumsuz durumların ortadan kaldırılması, üçüncü alt amacının bulgularındaki kaliteli bir üniversitenin sınıflarına ilişkin özellikleri sağlaması ve bu sınıfların tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri taşıması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin daha çok Bosna-Hersek binalarındaki sınıflarda eğitim almak istemeleri, bu binalardaki sınıfların diğer binalardaki sınıflara göre daha uygun ve yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.5.2. Sosyal-Kültürel Mekânların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

5.5.2.1. Konferans Salonlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin konferans salonları ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Konferans salonlarına ilişkin, olumsuz görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38

Konferans Salonlarına İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	Ortam	Küçük	Küçük
		Birçok yönden yetersiz	Birçok yönden yetersiz
		Basık ve havasız	Basık ve havasız
	Etkinlikler	Az	Az
		İlgi uyandırma düzeyi düşük	İlgi uyandırma düzeyi düşük
		Düşünceleri etkileyecek nitelikte değil	Düşünceleri etkileyecek nitelikte değil
	İşleyiş	Yapılan etkinliklerden haber alınamıyor	Yapılan etkinliklerden haber alınamıyor
		/Duyuru kısmı yetersiz	/Duyuru kısmı yetersiz
		Erişim kolay değil	Erişim kolay değil
		Bu alanların tanıtımı iyi yapılmıyor	Bu alanların tanıtımı iyi yapılmıyor

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, ortamdır. Öğrenciler konferans salonlarının ortamına ilişkin olarak; *küçük, birçok yönden yetersiz ve basık/havasız* olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Konferans salonu belediyein toplantı salonundan daha küçük. Sıradan”(AÖ1-Ö1)

“F bloktaki konferans salonu küçük.”(TÖ1-Ö6)

“Konferans salonları daha büyük olmalı.” (FÖ1-Ö5)

“Konferans salonu çok küçük, daha büyük yapılabilir.” (RİÖ4-Ö4)

“F bloğun konferans salonu yeterli bulmuyorum.”(TÖ1-Ö3)

“Konferans salonları basık ve fazla kişi olunca havasız bir ortam oluşuyor. Kişi kapasitesi de az, koltuk aralıkları dar”(TÖ1-K5)

Sosyal-kültürel faaliyetlerin yapıldığı bu mekânların, faaliyetlerin aktif ve verimli geçmesini sağlayacak ortama sahip olması önemlidir. Sosyal-kültürel faaliyetlerin işleyişini ve öğrenci katılımını sınırlandıran bir ortama sahip olan konferans salonları, öğrencilere üniversitenin sosyal-kültürel faaliyetleri önemsemediği mesajını verebilir.

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, etkinliklerdir. Öğrenciler konferans salonlarında yapılan etkinliklerin; *az, ilgi uyandırma düzeyinin düşük olduğunu ve düşünceleri etkileyecek nitelikte olmadığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Konferans salonlarında gerçekleşen etkinlikleri az buluyorum.” (SÖ1-Ö5)

“Konferans salonlarında etkinlik olarak çok eksiklik var. Bu salonlar etkin olmadıkça taş yığınınan öteye geçmiyor.”(BÖTÖ4-Ö2)

“Sosyal olan bu alanlar etkinlik bakımından yeterli seviyede değil. Olan etkinlikler de ilgi uyandırmıyor. Bu alanlar bu yönden dikkatimi çekmemektedir.”(BÖ1-Ö7)

“Daha sık ve ilgi çekecek güzel etkinlikler yapılabilir. Yapılan etkinlikler ilgimi çekmiyor.” (ÖÖ1-Ö11)

“Etkinlikler nitelik olarak etkisiz, düşünceleri etkileyecek yeterlilikte değil.”(BÖ4-Ö1)

Öğrencilerin, konferans salonlarında yapılan etkinliklerin yetersiz, ilgi uyandırma düzeyinin düşük ve nitelik olarak etkisiz olduğunu belirtmeleri; üniversitenin öğrencilerin ilgileri doğrultusunda daha geniş yelpazede yeni etkinlikler planlaması gerektiğini göstermektedir. Bu ortamlarda yapılan etkinliklerin ilgi uyandırma düzeyinin ve niteliğinin düşük olması öğrencilerde, üniversitenin sosyal-kültürel etkinlikler konusunda öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını dikkate almadığı ve onların sosyo-kültürel gelişimlerini önemsemediği düşüncelerinin oluşmasına neden olabilir.

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, işleyiştir. Öğrenciler konferans salonlarının işleyişine ilişkin olarak; *yapılan etkinliklerden haber alınmadığını/duyuru kısmının yetersiz olduğunu, erişimin kolay olmadığını ve bu alanların tanıtımının iyi yapılmadığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Öğrencilerin bilgilendirilmesinde sıkıntı var şimdiye kadar bir-iki etkinlikten haberdar oldum.” (OÖ1-Ö6)

“İletişim ve duyuru sorunu var. Yerleşke içindeki bir konferans salonundaki konferanstan haberdar olmuyoruz.” (İÖ4-Ö4)

“Çok kalabalık olduğu zamanlarda erişim sağlanamıyor. Çoğunluk ayakta kalıyor.” (MÖ4-Ö8)

“Kolay erişim sağlamak mümkün değildir.” (RİÖ4-Ö1)

Konferans salonlarına erişimin zor olduğunu belirten öğrenciler olsa da; bu salonlara erişimin kolay olduğunu belirten öğrenciler, erişimin zor olduğunu belirten öğrencilerden beş kat daha fazladır. Ancak erişimin zor olduğunu belirten öğrencilerin de görüşleri dikkate alınmalıdır. Çünkü nitel araştırmalarda bir durum hakkında bir öğrenci bile olumsuz görüş belirtse, o öğrencinin de görüşü dikkate alınmalıdır.

“Haberimiz olmuyor, bu alanların tanıtımı yeterli değil ve duyuruların daha fazla olması gerek.” (BÖTÖ1-Ö1)

Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda, organizasyonların duyurularının daha çok bireye ulaşmasını sağlayacak ilgi çekici yöntemler kullanılmalıdır. Üniversite içerisinde yapılan bir etkinlikten öğrencilerin haberdar olmaması; üniversite-öğrenci arasında iletişim eksikliğinin ipuçlarını vermektedir.

Konferans salonlarına ilişkin, olumlu görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39

Konferans Salonlarına İlişkin Olumlu Görüşler Teması Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	İşleyiş	Erişim kolay	Erişim kolay
		Bilgilendirmeler yeterli	İstenilen zamanda kullanılması
		Katılım ve ilgi yoğun	
	Ortam	Güzel tasarlanmış	Güzel tasarlanmış
		İmkânları bakımından yeterli	İmkânları bakımından yeterli
		İhtiyaçlara karşılık veriyor	İhtiyaçlara karşılık veriyor
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversiteye ilişkin düşünceleri olumlu etkiliyor	Üniversiteye ilişkin düşünceleri olumlu etkilemesi
		Üniversite yeterlilik seviyesini gösteriyor	Üniversiteyi yaşanılabilir kılıyor
		Üniversitenin gelişmiş olduğunu düşündürüyor	Üniversiteye yakışır yerler

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema, işleyiştir. Konferans salonlarının işleyişine ilişkin olarak öğrenciler; *erişimin kolay, bilgilendirmelerin yeterli, katılım ve ilginin yoğun* olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kolay erişim sağlanıyor. Gerek stantlar gerekse tanıtım afişleri sayesinde kolay haberimiz oluyor.”(BÖ1-Ö4)

Konferans salonlarına ilişkin bilgilendirmelerin yeterli olduğunu belirten öğrenciler olsa da; bu alanlardan ve yapılan etkinliklerden haberdar olmadıklarını, duyuru kısmının yetersiz olduğunu belirten öğrencilerin sayısı altı kat daha fazladır.

“Erişim kolay bilgilendirmeler yeterli oluyor. Afişler ve reklamlar oluyor.”(BÖ1-Ö2)

Konferans salonlarına erişimin kolay olması, bu salonlarda yapılacak etkinlikler konusunda bilgilendirmelerin yeterli olması ve bu salonlara katılımın/ilginin yoğun olması öğrencilere; üniversitenin öğrencilerinin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımına önem verdiği mesajını verebilir.

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, ortamdır. Konferans salonlarının ortamına ilişkin olarak öğrenciler; *güzel tasarlanmış olduğunu, yeterli olduğunu ve ihtiyaçlara karşılık verdiğini* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Konferans salonu oldukça güzel ve yeterlidir.” (BÖ1-Ö5)

“Konferans salonu olarak sadece F bloktakine gittim. Yeterince büyüktü ve yeterli derecede öğrenci içine alabilir.”(İÖ1-Ö6)

“Bu salonlar bence çok güzel ve imkânları bakımından yeterli.”(ÖÖÖ1-Ö4)

Konferans salonlarının ortamının yeterli olduğunu belirten öğrenciler olsa da; bu salonların ortamının yetersiz olduğunu belirten öğrenciler yaklaşık iki buçuk kat daha fazladır.

“Şu ana kadar yalnızca mimar Kemaleddin salonunda bulunma fırsatım oldu. Oldukça iyiydi. Dizaynı güzel ve yeterli bir yerdi.”(BÖTÖ4-Ö9)

Konferans salonlarının ortamının öğrencilere yeterli ve güzel gelmesi öğrencilerde üniversiteye ilişkin olumlu izlenim oluşturmaktadır. Bu durumda öğrencilerde, üniversitenin sosyal-kültürel faaliyetlere ve öğrencilerine önem verdiği düşüncesi oluşabilir.

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, üniversiteye yönelik görüşlerdir. Öğrenciler konferans salonlarının üniversiteye yönelik *güzel olumlu etkilediğini, yeterlilik seviyesini gösterdiğini ve gelişmiş olduğunu düşündüğünü* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Üniversiteye karşı olumlu yönde etkiliyor.” (ÖÖÖ1-Ö10)

“Konferans salonları üniversitenin gelişmiş olduğunu düşündürüyor.” (ÖÖÖ1-Ö6)

“Bu alanlar üniversitenin bir parçası olduğu için, böyle yerlerde yapılan etkinliklerde üniversitenin birer parçası olduğumu hissediyorum. Etkinlikler oldukça üniversiteyi daha çok seviyorum. Üniversitenin yeterliliğini görmüş oluyoruz.” (SÖ1-Ö2)

Konferans salonlarında nitelik-nicelik açısından yeterli etkinliklerin yapılması ve bu salonların yeterli olmasının öğrencilerde; gelişmiş üniversite ve sosyal-kültürel faaliyetler açısından yeterli üniversite düşüncelerini oluşturduğu belirlenmiştir. Çünkü üniversite öğrencileri sadece akademik değil, sosyal ve kültürel anlamda da dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Sosyal-kültürel faaliyetlerin yapıldığı konferans salonlarına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; ortam, etkinlikler ve işleyiş konuları genel olarak ele alındığında; küçük ve yetersiz bir ortama sahip, ilgi uyandırmayan ve az sayıda etkinliklerin yapıldığı, yapılan etkinliklerden öğrencilerin haberdar olmadığı konferans salonları, öğrencilere değersizlik hissi yaşatabilir. Bu durumda öğrencilerin üniversite yaşam kalitesi düşebilir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu olumsuz durumlar öğrencilerde, üniversitenin sosyal-kültürel faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yapıldığı ortamları önemsemediği düşüncelerini oluşturabilir. Bu düşüncelere sahip öğrencilerin sosyal-kültürel gelişimleri olumsuz yönde etkilenebilir.

Sosyal-kültürel faaliyetlerin yapıldığı konferans salonlarına ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; işleyiş, ortam ve bu salonların üniversiteye yönelik oluşturduğu görüşler genel olarak ele alındığında; bilgilendirmeleri yeterli ve erişimi kolay olan, amaca uygun

tasarlanmış ve yeterli bir ortama sahip olan konferans salonlarının; üniversiteye yönelik görüşleri olumlu etkilediği, öğrencilere üniversitenin gelişmiş ve yeterli olduğunu düşündürdüğü saptanmıştır. Ayrıca bu durum öğrencilerde kendilerine önem verildiği duygusunu oluşturabilir. Üniversiteye yönelik olumlu tutumun oluşmasını sağlayacak olan ortamların/öğelerin, öğrencilerin akademik başarısında ve onlarda dönüşümsel kalitenin gerçekleştirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Ayrıca üniversitenin öğrencilerine sosyal-kültürel faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yapıldığı ortamı önemseydiğini göstermesi; öğrencilerin sosyal-kültürel gelişimlerini olumlu etkileyecektir. Sosyo-kültürel ve akademik anlamda kendini çok yönlü geliştiren ve bu gelişimini sürdüren öğrenci yetiştirmek, 21.yüzyıl üniversitelerinin hedeflerinden biridir.

Son olarak öğrenciler, kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortamının, sosyal özellikler de içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler kaliteli bir üniversitenin ortamının sosyal olması ve geniş etkinlik alanlarına sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, birinci alt amacın bulgularındaki konferans salonlarına ilişkin görüşleri ile üçüncü alt amacın bulgularındaki kaliteli bir üniversitenin sosyal ortamının ve konferans salonlarının sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında; Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesindeki konferans salonlarının kaliteli bir üniversitenin konferans salonlarına ilişkin özellikleri yeterince taşımadığı saptanmıştır. Bu sonucun kanıtları, birinci ve dördüncü alt amacın bulgularında mevcuttur. Birinci alt amacın bulgularında öğrencileri konferans salonlarına ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Dördüncü alt amacın bulgularında, öğrencilerin bu salonlara ilişkin kalite puanlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Tüm bulgular ele alındığında; Gazi Üniversitesinin merkez yerleşkesindeki konferans salonlarının, öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir. Ayrıca ikinci alt amacın bulgularında, öğrencilerin amaca uygunluk kalite anlayışına sahip oldukları belirlenmiştir. Sosyal-kültürel faaliyetlerin gerçekleştiği konferans salonlarının, öğrencilere kaliteli üniversite örtük mesajını verebilmesi için; birinci alt amacın bulgularındaki konferans salonlarına ilişkin olumsuz durumların ortadan kaldırılması, üçüncü alt amacın bulgularındaki kaliteli bir üniversitenin sosyal ortamının ve konferans salonlarının sahip olması gereken özelliklerin sağlanması ve konferans salonlarının tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

5.5.2.2. Spor Alanlarının Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin spor alanları ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Spor alanlarına ilişkin olumlu görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 40’da sunulmuştur.

Tablo 40

Spor Alanlarına İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	İşleyiş	Erişim kolay	Erişim kolay
		Ücreti uygun	Ücreti uygun
		Öğrenci istediği aktiviteyi gerçekleştirebiliyor	Öğrenci istediği aktiviteyi gerçekleştirebiliyor
	Ortam	Yeterli	Yeterli
		Havuz temiz / güzel	Havuz temiz / güzel
		Geniş/kullanışlı	Güzel
	Psikolojik Etkisi	Olumlu etkiliyor	Olumlu etkiliyor
			Öğrencinin spor alanlarını beğenmesi
			Spor yaparken mutlu etmesi

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema, işleyiştir. Öğrenciler spor alanlarının işleyişine ilişkin olarak *erişimin kolay, ücretinin uygun ve öğrencilerin istediği aktiviteyi gerçekleştirebildiğini* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Erişimi kolay ve ücreti iyi, bu nedenle olumlu spora önem veren bir okul olduğunu düşünüyor.” (TÖ1-Ö3)

“Erişim kolay, daha sosyal bir üniversite anlayışını zihnimize yerleştiriyor.” (RİÖ4-Ö3)

“Öğrenciler istediği aktiviteyi gerçekleştirebiliyor, spor alanları üniversiteye ilişkin görüşlerimizi olumlu etkiliyor.” (RİÖ4-Ö4)

“Ücreti uygun, üniversitelerin gelişmişliği açısından önemlidir.” (MÖ4-Ö5)

Spor alanlarının öğrencilerde olumlu görüş oluşturan bu özelliklerinin öğrencilere, üniversitenin spora ve spor alanlarına önem verdiğini, sosyal ve gelişmiş bir üniversite olduğunu düşündürdüğü saptanmıştır. Üniversite, öğrencilerde akademik gelişimin yanı sıra sosyal-kültürel alanlarda da gelişim sağlayan bir yer olmalıdır. Öğrencilerde sosyal-

kültürel alanlarda gelişim sağlanabilmesi için, sosyal-kültürel faaliyet yapılabilecek ortamlara ihtiyaç vardır. Spor alanları öğrencileri sosyal yönden geliştiren önemli alanlardır. Ünsal ve Ramazanoğlu (2013) sporun, insanın fiziksel, bilişsel ve ruh sağlığı ile kişilik ve benlik algısını geliştirdiğini; kişiye bilgi, beceri ve deneyim kazandırarak topluma adaptasyonunu ve bütünleşmesini sağladığını belirtmektedirler.

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, ortamdır. Öğrenciler spor alanlarının ortam olarak *yeterli, havuzunun temiz/güzel ve geniş/ kullanışlı olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Üniversitede böyle yeterli alanların olması güzel bir avantajdır. (TÖ1-Ö2)

“Spor salonlarını oldukça başarılı buluyorum. Geniş ve kullanışlıdır.” (RİÖ1-Ö3)

“Spor tesislerinin sayısı çok iyi, yüzme havuzu temiz ve sakın yerler.” (RİÖ4-Ö2)

“Spor alanları iyi, bu durum üniversitelerin gelişmişliği açısından önemlidir.” (BÖTÖ4-Ö5)

Öğrenciler üniversitenin sunduğu spor alanlarını avantaj olarak görmekte, bu alanların üniversitenin gelişmişliğini gösteren önemli yerler olduğunu belirtmektedir. Üniversite öğrencisine sağladığı spor alanları ve imkânları ile öğrencilerinde; spora önem veren, sosyal ve gelişmiş üniversite düşüncelerini oluşturmaktadır. Meraler ve Adıgüzel’in (2012) araştırmasında da eğitim fakültesi öğrencileri; sportif amaçlı tesis ve alt yapı zenginliğini yükseköğretimde kalite göstergesi yönünden önemli bulmuşlardır.

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, psikolojik etkisidir. Öğrenciler spor alanlarının psikolojik açıdan *olumlu etkilediğini, bu alanları beğendiklerini ve spor yaparken mutlu olduklarını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Güzel memnunum, olumlu etkiliyor, genel olarak alışmamı kolaylaştırıyor.” (TÖ1-Ö2)

“Olumlu yönde etkiliyor. Güzel ve aktif yerler ve yeterli.” (BÖT4-Ö5)

“Olumlu yönde etkilemektedir. Çok iyi, ucuz, temiz ve bütün aletler var.” (ZEÖ4-Ö2)

“Spor alanlarını beğeniyorum. Stresimizi atıyoruz. Spor yapabiliyoruz.” (SÖ4-Ö1)

“Spor salonunu çok beğeniyorum. Olumlu katkı sağlıyor.” (İÖ4-Ö7)

Spor alanlarının öğrencilerde olumlu görüş oluşturduğu ve onları psikolojik olarak olumlu etkilediği belirlenmiştir. Spor alanlarının bu olumlu etkileri göz önüne alınarak daha da geliştirilmesi için adımlar atılabilir. Üniversite yerleşkelerindeki spor alanlarının ve sporun olumlu etkilerini gösteren bu araştırma ile diğer birçok araştırmanın (Akandere, 1997; Aracı, 2001; Tazegül, 2014; Ünsal & Ramazanoğlu, 2013) sonuçları üniversite yönetimleri tarafından dikkate alınarak bu konuda düzenlemeler yapılmalıdır.

Spor alanlarına ilişkin, olumsuz görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 41’de sunulmuştur.

Tablo 41

Spor Alanlarına İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Ücreti pahalı	Ücreti pahalı
		Erişim zor	Erişim zor
		Salonları bulmak zor /yönlendirmeler eksik	Salonları bulmak zor /yönlendirmeler eksik
	Spor Malzemeleri	Aletler yetersiz	Aletler yetersiz
		Bazı aletler bozuk	Bazı aletler bozuk
		Açık voleybol sahasının filesi eski	Malzemeler eski
	Ortam	Kapalı spor alanları küçük	Kapalı spor alanları küçük
		Kapalı spor alanları öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz	Kapalı spor alanları öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz
		Açık spor alanları yetersiz	Faklı spor dallarını içeren daha fazla alan yok

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, işleyiştir. Öğrenciler spor alanlarının işleyişine ilişkin olarak *ücretinin pahalı, erişimin kolay olmadığını, ücretinin uygun ve salonları bulmanın zor olduğunu/yönlendirmelerin eksik olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kapalı spor salonları öğrenci için pahalı.” (SÖ1-Ö2)

“Spor salonlarının üyelik ücreti pahalı, daha ucuz olabilir.” (SÖ1-Ö2)

“Spor alanlarına erişim zor, çok kalabalık oluyor.” (OÖ1-Ö4)

“Salonları bulmak zor oluyor, okulun yönlendirme sorunu var, yönlendirmeler eksik.” (TÖ1-Ö6)

Spor alanlarının işleyişi esnasında öğrencilerin karşılaştığı bu olumsuz durumlar, öğrencilerde üniversiteye karşı olumsuz tutum oluşturabilir. Ayrıca bu olumsuz durumlar öğrencilere, spor faaliyetlerini sınırlandıran üniversite mesajı verebilir.

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, spor malzemeleridir. Öğrenciler spor alanlarındaki spor malzemelerine ilişkin olarak, *aletlerin yetersiz, bozuk ve açık voleybol sahasının filesinin eski olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“İçerisinde spora dair bir malzeme görmek oldukça zor. Oraya girdiğimde spor yapasım gelmiyor.” (AÖ1-Ö5).

“Aletler yeteri kadar yok. Bunlar arttırılmalıdır. Bazı aletlerde bozuk bunlar onarılmalıdır.” (BÖ4-Ö2)

“kapalı spor salonunda çoğu aletler çalışmıyor. Açık alanlarda daha fazla olmalı yetersiz.” (FÖ1-5)

“Kapalı spor salonu genel anlam da iyi. Aletler yetersiz.” (SÖ1-Ö7)

Spor alanlarının malzeme yönünden yetersiz olması öğrencilerin yapacağı spor faaliyetlerini sınırlandıracaktır. Bu durum, öğrencilerin spor yapma isteğini azaltabilir. Öğrencilere, üniversitenin spora önem vermediğini düşündürebilir. Bu olumsuz mesaj, öğrencilerin spora yönelmesini engelleyebilir.

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, ortamdır. Öğrenciler spor alanlarının ortamına ilişkin olarak, *kapalı spor alanlarının küçük ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz, açık spor alanlarının yetersiz olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Spor salonlarını yeterli bulmuyorum öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir.” (RİÖ4-Ö3)

“Kapalı spor salonu çok küçük ve yetersiz, öğrenci ihtiyaçlarını karşılamıyor.” (BÖ4-Ö4)

“Kapalı spor salonuna gitmedim fakat açık spor alanlarına olumlu bakmıyorum. Bakımsız ve yeteriz.” (BÖ4-Ö11)

Spor alanlarının ortam olarak küçük ve yetersiz olması öğrencilerin yapacağı spor aktivitelerini sınırlandıracaktır. Atatürk’ün “Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” ve “Spora vereceğimiz mana gençliğe vereceğimiz mananın öz kardeşidir” diyen Peyami Safa’nın önemli sözleri üniversitelerimiz için de bu konuda yol gösterici olmalıdır. Fikren ve bedenen sağlıklı bireyler yetiştirmek üniversitelerin önemli zorunluluklardır. Spor alanları da bu amacı gerçekleştiren üniversitelerin önemli alanlarıdır.

Sosyal-kültürel mekânlardan biri olan spor alanlarına ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; işleyiş, ortam ve psikolojik etkisi konuları genel olarak ele alındığında; ücreti uygun ve erişimi kolay olan; ortam olarak yeterli, güzel ve kullanışlı olan; öğrencilerde psikolojik açıdan olumlu etkiler oluşturan spor alanları öğrencilerde önem verildiği duygusunu oluşturabilir. Üniversite yaşam kalitesini yüksek olarak algılayan öğrencilerin, mutlu olduğunu, üniversiteye olan bağlılıklarının arttığını ve akademik başarısının yükseldiğini saptayan birçok araştırma bulunmaktadır (Akyüz vd., 2017; Altındağ, 2015; Kalaycı & Özdemir, 2013; Sarı, 2007). Artan akademik başarı, öğrencilerde dönüşümü gerçekleştirecek, bu sayede üniversitenin de dönüşümü gerçekleşecektir. Bu durum aslında birbirine bağlı olan bir döngüdür.

Sosyal-kültürel mekânlardan biri olan spor alanlarına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; işleyiş, spor malzemeleri ve ortam konuları genel olarak ele alındığında; ücreti pahalı olan ve erişimi zor olan, spor malzemeleri yetersiz ve bozuk olan, yetersiz ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılamayan bir ortama sahip olan spor alanları, öğrencilerde spor yapma isteğinin azalmasına neden olabilir.

Öğrenciler kaliteli bir üniversitenin sosyal ortama ve geniş etkinlik alanlarına sahip olması, öğrencilerin vakit geçirebileceği birçok alanın olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, birinci alt amacın bulgularında verilen spor alanlarına ilişkin görüşleri ile kaliteli bir üniversitenin sosyal ortamının sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında, Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesindeki spor alanlarının, kaliteli bir üniversitenin spor alanlarının sahip olduğu özellikleri taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu durumda öğrencilerin yararlandığı spor alanlarının, öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını verebildiği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir.

5.5.3. Yardımcı Mekânların Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

5.5.3.1. Yemekhanenin Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda yemekhane ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Yemekhaneye ilişkin olumsuz görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 42’de sunulmuştur.

Tablo 42

Yemekhaneye İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	İşleyiş	Yemek sırası fazla	Yemek sırası fazla
		Yemek yeme süresi kısa (Açık olduğu saat kısa)	Yemek yeme süresi kısa (Açık olduğu saat kısa)
		Yemek saati dersler ile çakışıyor	Yemek saati dersler ile çakışıyor
	Ortam	Yetersiz	Yetersiz
		Küçük	Küçük
		Kötü	Kötü
	Yemekler	Yetmiyor	Yetmiyor
		Kötü	Kötü
		İkinciye yemek alındığında yemeğin ücreti fazla oluyor	İkinciye yemek alındığında yemeğin ücreti fazla oluyor

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, işleyiştir. Öğrenciler yemekhanenin işleyişine ilişkin olarak, *yemek sırasının fazla, yemek yeme süresinin kısa ve yemek saatlerinin dersler ile çakıştığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yemeklerde sıra fazla oluyor ve bize sıra gelene kadar yemek bitiyor.” (BÖTÖ1-Ö4)

“Yemekhanede çok sıra oluyor. Bu yüzden yemek yemiyorum .” (AÖ1-Ö2)

“Yemekhanede yemek sırası aşırı kalabalık oluyor. Bu olumsuzluktan dolayı hiç iyi bir tutum içerisinde değilim.” (BÖ4-Ö4)

“Yemekhanenin daha büyük olması ve yemekhane sırası için daha sistemli olması gerektiği, yemek süresinin uzatılması gerektiğini düşünüyorum.” (AÖ1-Ö7)

“Yemekhanenin belirli saatlerde açık olması ve yemek süresinin kısa olması kötü. Öğrencinin beslenmesi yeterince düşünülmüyor.” (İÖ1-Ö1)

“Yemekhaneye karşı olumsuz düşünüyorum. Çünkü yemekhanede saat sınırlaması var öğrenci yeterince düşünülmüyor.” (OÖ4-Ö5)

Öğrenciler yemek sırasının fazla olması, yemek yeme süresinin kısa olması ve yemek saatlerinin dersler ile çakışması nedeniyle yemekhaneden çok iyi yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu olumsuz durumların öğrencilerde, üniversiteye karşı olumsuz tutum geliştirdiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerde, üniversitenin öğrencisini yeterince düşünmediği ve öğrencisinin beslenmesine önem vermediği düşüncelerinin olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, ortamdır. Öğrenciler yemekhanenin ortamına ilişkin olarak, *yetersiz, küçük ve kötü olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yemekhanenin yetersiz ve kalitesiz olduğunu düşünüyorum. Çeşit yok oturmak için yer bulamıyoruz dar ve kalabalık bir yer oluyor.” (RİÖ4-Ö4)

“Üniversitenin yeterli bir yemekhanesi yok, üniversitede yemekhaneye pek özen gösterilmiyor.” (OÖ4-Ö3)

“Yemekhane yetersiz ve küçük. Ancak kalabalık bir üniversite olduğunu düşünerek kanaat getirmek zorunda kalıyorum.” (SÖ1-Ö1)

“Günün çoğu vakti üniversitedeyiz. İhtiyaçlarımızı karşılayacak kapasitede değil.” (TÖ1-Ö13)

Üniversite yemekhanesinin öğrencilere kalitesiz gelmesi; öğrencilere üniversitenin yemekhaneye ve öğrencilerin beslenmesine önem vermediğini ve özen göstermediğini düşündürebilir.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, yemeklerdir. Öğrenciler yemekhanede sunulan yemeklere ilişkin olarak, *yetmediğini, kötü olduğunu ve ikinci defa yemek alındığında ücretinin fazla olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yemekhanede yeteri kadar yemek olmuyor. Bazen yemek sırasını bekliyoruz. Sıra geldiğinde yemek bitmiş oluyor.” (BÖTÖ1-Ö4)

“Yemekhanede yemek saati çok erken ve çoğunlukla yemek yetmiyor.” (İÖ1-Ö4)

“Yemekhaneye yemekler az geliyor. Bu nedenle yemek yiyemediğimiz zamanlar oluyor.” (ÖÖ1-Ö8)

“Büyük bir yerleşke tek yemekhane. Yemekler yetmiyor. Kötü etkiliyor.” (RİÖ4-Ö7)

“Yemekler az geliyor. Tatları güzel değil.” (ÖÖ1-Ö8)

“Yemekhaneler çok kötü, soğuk ve yemeklerin tatları güzel değil.” (ÖÖ1-Ö3)

“Yemekhane çok kalabalık bazen yemek kalmıyor. Ve yemekler çok lezzetli değil. Bazen oturacak yer bulamıyoruz.” (MÖ4-Ö5)

“Yemekhanede ikinci defa yemek alınca ücret çok fazla oluyor. Biraz daha düşük olabilirdi.” (TÖ1-Ö2)

Yemekhanede öğrencilere sunulan yemeklerin öğrencilerin yemekhaneye ilişkin memnuniyeti konusunda önemli bir faktör olduğu anlaşılmıştır. Beslenme ihtiyacı Maslow'un (1943) belirttiği gibi temel bir ihtiyaçtır. Öğrencilerin bu ihtiyacı üniversite yemekhanesinde güzel bir şekilde karşılamaları durumunda, üniversiteye olan tutumlarının olumlu yönde artacağı düşünülmektedir.

Yemekhaneye ilişkin olumlu görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 43'de sunulmuştur.

Tablo 43

Yemekhaneye İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	Yemekler	Güzel /lezzetli	Güzel /lezzetli
		Fiyatı uygun	Fiyatı uygun
	Üniversiteye Yönelik Görüşler	Üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan	Üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan
		Üniversitenin öğrenciyi düşündüğünü gösteriyor	Üniversitenin öğrenciyi düşündüğünü gösteriyor
		Yemekhane öğrencilere sunulan güzel bir imkân	Yemekhane öğrencilere sunulan güzel bir imkân
	Ortam	Çok güzel	Çok güzel
		Yeterli	Yeterli
		Temiz / geniş	Temiz / geniş

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema, yemeklerdir. Öğrenciler yemekhanede sunulan yemeklere ilişkin olarak, *yemeklerin güzel ve lezzetli olduğunu ve ücretinin uygun olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yemekhanemiz diğer üniversitelere nazaran çok daha ucuz ve yemekler çok güzel ve yeterli.” (TÖ1-Ö2)

“Yemekhanedeki yemekler güzel, fiyatı da öğrenci için çok uygun.” (RİÖ4-Ö10)

“Okulda yemekhanenin bulunması ve ücretinin de düşük olması olumlu düşündürüyor.” (OÖ4-Ö4)

“Yemekhane ücretleri gayet uygun.” (GÖ4-Ö2)

Yemekhanede sunulan yemeklerin öğrenciye güzel/lezzetli gelmesi ve yemek ücretinin uygun olması; öğrencilerde, üniversiteye karşı olumlu tutum oluşturmaktadır. Bu olumlu durumlar öğrencilere, üniversite öğrencisini ve öğrencisinin beslenmesini önemsiyor mesajlarını verebileceğinden önemlidir.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, üniversiteye yönelik görüşlerdir. Öğrenciler yemekhanenin *üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan olduğunu, üniversitenin öğrenciyi düşündüğünü gösterdiğini ve yemekhanenin öğrencilere sunulan güzel bir imkân olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Olumlu etkiliyor yerleşkedeki en iyi yerlerden biri.” (KÖ4-Ö3)

“Olumlu etkiliyor ve istediğimiz çoğu şeye erişebiliyoruz.” (MÖ1-Ö7)

“Yemekler uygun fiyata olduğu için her öğrencinin karnının doyması önemseniş.” (BÖTÖ1-Ö3)

“Üniversite öğrencilerinin karnının doyması önemsiyor ve güzel hizmet sunarak öğrencisini düşündüğünü gösteriyor.” (BÖTÖ1-Ö5)

“Yemekhane öğrencilere değer verildiğini gösteriyor. Çünkü yemekler her zaman özenli.” (OÖ4-Ö8)

Yemekhanede sunulan yemek hizmeti ile öğrencilere, *öğrencisinin sağlıklı beslenmesini ve gelişimini önemseyen üniversite* mesajı verilebilir.

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, ortamdır. Öğrenciler yemekhanenin ortamına ilişkin olarak *çok güzel olduğunu, yeterli olduğunu ve temiz/geniş olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yemekhane güzel, yemekler çok iyi.” (ÖÖ1-Ö5)

“Yemekhanemiz çok güzel. Yemekler de güzel ve lezzetli.” (SÖ4-Ö1)

“Yemekhane çok güzel, öğrenciler için yeterli bir yer. Temizlik açısından da yeterli diye düşünüyorum.” (TÖ1-Ö7)

Yardımcı mekânlardan biri olarak ele alınan yemekhaneye ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; işleyiş, ortam ve yemekler konuları genel olarak ele alındığında; yemek sırası fazla ve yemek yeme süresi kısa olan, yetersiz ve küçük ortama sahip olan, yemekleri lezzetsiz ve yetersiz olan yemekhane, öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Bu duygu/his öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyerek, öğrencilerin üniversiteye yönelik olumsuz duygularını/tutumunu besleyebileceğinden önemlidir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve

dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Beslenmenin akademik başarıyı etkileyeceği “*Aç ayı oynamaz. Üniversite başarı istiyorsa öğrencisine iyi bakmalı.*” (AÖİ-Öİ) öğrenci görüşünden de anlaşılmaktadır.

Yardımcı mekânlardan biri olarak ele alınan yemekhaneye ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; yemekler, üniversiteye yönelik görüşler ve ortam konuları genel olarak ele alındığında; güzel/ lezzetli ve ücret olarak uygun yemeklerin sunulduğu, güzel ve yeterli bir ortama sahip yemekhanenin; öğrencilerin üniversiteye yönelik görüşlerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca bu durum, öğrencilerde kendilerine önem verildiği hissini/duygusunu yaşatabilir.

Son olarak öğrencilerin, birinci alt amacın bulgularında verilen yemekhaneye ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun dördüncü alt amacın bulgularındaki kalite puanlarına da yansıdığı görülmektedir. Özellikle üniversite ortamını daha uzun süre yaşayan dördüncü sınıf öğrencilerinin, yemekhaneye ilişkin olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu, bu nedenle kalite puanlarının, birinci sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle yemekhanenin mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir. Ayrıca ikinci alt amacın bulgularında öğrencilerin amaca uygunluk kalite anlayışına sahip oldukları belirlenmiştir. Tüm bulgular ele alındığında, öğrencilerin beslenme ihtiyacını karşıladığı yemekhanenin, öğrencilere kaliteli üniversite örtük mesajını verebilmesi için; birinci alt amacın bulgularındaki yemekhaneye ilişkin olumsuz durumların ortadan kaldırılması ve yemekhanenin tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

5.5.3.2. Kantinlerin Örtük Program ve Kalite Açısından Yorumlanması

Bu alt amaç doğrultusunda öğrencilerin kantinler ile ilgili görüşleri, örtük program ve kalite açısından yorumlanmıştır. Kantinlere ilişkin, olumsuz görüşler temasının alt tema ve kodları Tablo 44’te sunulmuştur.

Tablo 44

Kantinlere İlişkin Olumsuz Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumsuz Görüşler	Ortam	Yetersiz	Yetersiz
		Oturma alanı yok	Oturma alanı yok
		Küçük	Küçük
	Ürünler	Pahalı	Pahalı
		Çeşitlilik az	Çeşitlilik az
		Yiyecekler lezzetli değil	Yiyecekler lezzetli değil
	İşleyiş	Nakit yerine kredi kartı ile alışveriş olması	Nakit yerine kredi kartı ile alışveriş olması
		Kantin işleyişi yavaş	Kantinler arası fiyat farklılığı var
		Kart ve nakit aynı anda geçerli olmuyor	Kantinciler sert

Öğrencilerin kantinlere ilişkin en fazla olumsuz görüş belirttiği alt tema, ortamdır. Öğrenciler kantinlerin ortamına ilişkin olarak, *yetersiz olduğunu, oturma alanının olmadığını ve küçük olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kantinler üniversite için çok basit düzeyde, ortam olarak çok yetersiz ve pahalı.”
(ÖÖ1-Ö2)

“Kantinlerin ortamı küçük ve yetersizdir.” (TÖ4-Ö6)

“Kantinler bana göre yetersiz. Ortamı kalite bakımından kötü. Standartların altında.”(GÖ4-Ö1)

“Kantinlerde masa, sandalye gibi oturarak yemek yemeyi sağlayacak şeyler daha fazla olsa çok daha iyi olacak. Oturma alanı eksikliği var. Ve ucuz olmalı.”(OÖ4-Ö1)

“Kantinlerde oturacak alan olmadığı için aldığımız yiyecekleri ayaküstü yemek zorunda kalıyoruz.”(OÖ4-Ö8)

Öğrencilerin kantinlere ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, ürünlerdir. Öğrenciler kantinlerde sunulan ürünlere ilişkin olarak, *pahalı olduğunu, ürün çeşitliliğinin az olduğunu ve yiyeceklerin lezzetli olmadığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kantindeki ürünler çok pahalı bir öğrenci olarak maddiyatı düşünmem gerekiyor. Bu durum beni üniversite hakkında pek olumlu düşündürmüyor.” (FÖ1-Ö3)

“Kantinler benim için olumsuz. Kantinler olması gerekenden fazla pahalı. Bizim öğrenci olduğumuz düşünülerek daha makul bir fiyat olabilir.”(OÖ4-Ö5)

“Kantinler çok pahalı, işletmiyorlar resmen sömürüyorlar.” (SÖ4-Ö3)

“Kantinler beni olumsuz etkiliyor. Yeterince temiz değil ve yiyecek çeşidi çok az, fiyatlar da pahalı.” (MÖ4-Ö7)

“Kantinler yemekhaneye göre çok gereksiz pahalı ve yiyecek konusunda çok seçeneğimiz yok.” (RİÖ4-Ö11)

Ülkemizde öğrenci kredilerinin ve burslarının düşük olması, ailelerin çok çocuklu olması ve Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ailelerinin alt ve orta alt sosyo-ekonomik seviyede olması nedeniyle yemekhane ve kantinlerdeki yiyeceklerin ücreti öğrenciler için son derece önem arz etmektedir. Kantinlerin öğrenciye göre ucuz ve kaliteli olması sadece üniversitenin görevi değil, sosyal devlet olma zorunluluklarından biridir.

Öğrencilerin kantinlere ilişkin olumsuz görüş belirttiği bir diğer alt tema, işleyiştir. Öğrenciler kantinlerin işleyişine ilişkin olarak *kredi kartı ile alışverişin olumsuz olduğunu, kantin işleyişinin yavaş olduğunu ve kantinler arası fiyat farklılığı olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kantinlerde kart değil parada geçmeli.” (SÖ1-Ö2)

“Çoğu yerlere kartla ödeme yapılması kötü.” (TÖ1-Ö6)

“Kantinler kendi binamız dışındaki yerler daha pahalı bir uygunluk yok kendi aralarında.”(RİÖ1-Ö1)

“Kantinlerin pahalı olması ve sadece kartların geçmesi biraz sıkıntı yaratıyor. Kantinlerdeki fiyat farkı hoş değil.” (RİÖ1-Ö5)

“Her kantinin fiyatı aynı değil ücretler çok farklı sadece kredi kartı kullanımı var nakit para kabul edilmiyor.” (RİÖ4-Ö4)

“Kantinlerde çeşit az kredi kartı kısıtlaması sıra oluşturuyor.” (RİÖ4-Ö2)

Öğrencilerin kantinlere ilişkin belirttikleri bu olumsuz durumlar öğrencilere, üniversitenin öğrencisini ve öğrencisinin bütçesini önemsemediğini düşündürebilir.

Kantinlere ilişkin, olumlu görüşler temasının alt temaları ve kodları Tablo 45’te sunulmuştur.

Tablo 45

Kantinlere İlişkin Olumlu Görüşler Temasının Alt Temaları ve Kodları

TEMA	ALT TEMA	BİRİNCİ SINIF KODLAR	DÖRDÜNCÜ SINIF KODLAR
Olumlu Görüşler	Ortam	Güzel/yeterli	Güzel/yeterli
	Faydaları	Sosyalleşme sağlıyor	Sosyalleşme sağlıyor
		İhtiyaçları karşılıyor	İhtiyaçları karşılıyor

Öğrencilerin kantinlere ilişkin en fazla olumlu görüş belirttiği alt tema, ortamdır. Öğrenciler kantinlerin ortamına ilişkin olarak, *güzel ve yeterli olduğunu* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kantinler yeterli ve güzel.” (MÖ1-Ö7)

Kantinlerin ortamının güzel/yeterli olduğunu belirten öğrenciler olsa; kantinlerin ortamının yetersiz olduğunu belirten öğrenciler iki kat daha fazladır.

“Öğrenci ihtiyaçlarını karşılama açısından yeterlidir.” (TÖ1-Ö2)

“Kantinler yeterli ama yaygınlaşması ve daha da geliştirilmesi gerekiyor.” (BÖ4-Ö5)

Kantinler, yemekhane gibi öğrencilerin beslenme ihtiyacını karşıladıkları önemli yerlerdir. Maslow’a (1943) göre, tüm ihtiyaçlar içerisinde en önemli olan, fizyolojik ihtiyaçlardır. Kantinlerin öğrencilere yeterli ve güzel gelmesi, bu öğrencilerde üniversitenin öğrencilerin sağlıklı beslenmesini önemseydiği düşüncesini oluşturabilir.

Öğrencilerin kantinlere ilişkin olumlu görüş belirttiği bir diğer alt tema, faydalarıdır. Öğrenciler kantinlerin faydalarına ilişkin olarak *sosyalleşme sağladığını ve ihtiyaçlarını karşıladığını* belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

“Kantinler herkese sosyalleşmek için uygun ortamı sağlayabiliyor.” (MÖ1-Ö7)

“Öğrenci ihtiyaçlarını karşılama açısından yeterlidir.” (TÖ1-Ö2)

Yardımcı mekânlardan biri olarak ele alınan kantinlere ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiği; ortam, ürünler ve işleyiş konuları genel olarak ele alındığında; yetersiz ve küçük ortama sahip olan, ürünleri pahalı ve çeşitliliği az olan, yavaş bir işleyişi olan kantinler, öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Temel bir ihtiyaç olan beslenmenin çeşitli nedenlerle iyi bir şekilde karşılanamaması öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilir. Bu durumda öğrencilerde üniversiteye yönelik olumsuz tutum

gelişebilir. Ayrıca öğrencilerde üniversitenin öğrencisini ve öğrencisinin sağlıklı beslenmesini önemsemediği düşünceleri oluşabilir. Bu olumsuz düşüncelerin oluşmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Kantinlere ilişkin öğrencilerin olumlu görüş belirttiği; ortam ve faydaları konuları genel olarak ele alındığında; güzel/ yeterli ortama sahip olan ve öğrencilere birçok fayda sağlayan kantinler; öğrencilere kendilerine önem verildiği hissini/duygusunu yaşatabilir.

Son olarak, öğrenciler kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortamında, kantinlerin çok olması ve ihtiyaçlarını karşılayacakları mekânların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerin birinci alt amacın bulgularındaki kantinlere ilişkin görüşleri ile kaliteli bir üniversitenin kantinler açısından sağlaması gereken özelliklere ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında; Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde bulunan ve öğrencilerin yararlandığı kantinlerin, kaliteli bir üniversitenin kantinlerinin sahip olması gereken özellikleri yeterince taşımadığı anlaşılmaktadır. Bu sonucun kanıtları birinci ve dördüncü alt amacın bulgularında mevcuttur. Birinci alt amacın bulgularında öğrencilerin kantinlere ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Dördüncü alt amacın bulgularında öğrencilerin kantinlere ilişkin kalite puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Özellikle üniversite ortamını daha uzun süre yaşayan dördüncü sınıf öğrencilerin kantinlere ilişkin kalite puanının, birinci sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları kantinlerin, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir. Ayrıca ikinci alt amacın bulgularında öğrencilerin amaca uygunluk kalite anlayışına sahip oldukları belirlenmiştir. Tüm bulgular ele alındığında, kantinlerin öğrencilere kaliteli üniversite örtük mesajını verebilmesi için; birinci alt amacın bulgularındaki kantinlere ilişkin olumsuz durumların ortadan kaldırılması, üçüncü alt amacın bulgularındaki kaliteli bir üniversitenin kantinlerinin sahip olması gereken özellikleri sağlaması ve kantinlerin tasarlandığı amaca hizmet edecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara, önerilere ve tartışmaya yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlar sırasıyla açıklanmıştır.

6.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinin, genel ortamına, öğretim, sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlarına ilişkin elde edilen sonuçlar sırasıyla açıklanmıştır.

6.1.1.1. Gazi Üniversitesi Yerleşkesinin Genel Ortamına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin üniversite yerleşkesinin ortamına yönelik görüşleri; genel ortam ve en sevdikleri yer olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin üniversite yerleşkesinin genel ortamına ilişkin görüşleri, olumlu ve olumsuz görüşler olmak üzere iki temada incelenmiştir. Öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=363), olumlu görüşlerine (f=163) göre daha ağırlıklı olduğu saptanmıştır.

- Üniversite yerleşkesinin genel ortamına ilişkin son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=220), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=143), daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Yerleşke içerisinde öğrencilerin en sevdikleri yerin kütüphane olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler bu duygularının, kütüphane binasının güzel, görkemli, büyük, çalışma ortamının uygun ve donanımlı olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.
- Bazı öğrenciler en sevdikleri yer olarak rektörlüğün bulunduğu tarihi Mimar Kemaleddin Binasını belirtmişlerdir. Öğrenciler bu duygularının, Mimar Kemalleddin Binasının güzel, gösterişli ve tarihi bir bina olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

6.1.1.2. Üniversite Yerleşkesindeki Öğretim Mekânlarına İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde, öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar, sınıflar ve atölyeler) ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Bu incelemede elde edilen sonuçlar sırasıyla alt başlıklar şeklinde şöyledir:

6.1.1.2.1. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Binalara) İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin görüşleri, olumlu ve olumsuz görüşler olmak üzere iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) yönelik olumsuz görüşlerinin (f=594), olumlu görüşlerine (f=220) göre daha ağırlıklı olduğu saptanmıştır.
- Son sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=337), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=257) daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlar (binalar) ile ilgili olumsuz görüşlerinin başında, binaların fiziksel durumu gelmektedir.
- Öğrenciler öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) fiziksel durumuna ilişkin olarak, binaların bakımsız, eski, yapısının ve renginin kötü, boyut olarak küçük

olduğunu; tasarım olarak modern, estetik ve öğrenciye uygun olmadığını; bina içlerinin bakımsız, düzensiz ve temiz olmadığını; bina çevresinin de bakımsız/düzensiz olduğunu belirtmişlerdir.

- Öğrencilerin üniversitedeki öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binalarda tasarım özelliği aradıkları anlaşılmıştır. Bu sonuca öğrencilerin Rektörlük Binası'nda öğrenci olmak istemelerinden; öğretim binalarına yaptıkları lise binası, köy okulu, belediye binası, apartman binası benzetmelerinden; binaların ismine yakışır nitelikte olmadığını belirtmelerinden ulaşılmıştır. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği binaların tasarım özelliğinin olmamasının ve pek çok yönden eksik olmasının öğrencilere, eğitim fakültesi öğrencileri değersiz ve önemsiz mesajını verebileceği düşünülmektedir.
- Öğrenciler öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) içinde yer alan görsellere ilişkin olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler bina içlerinde yer alan görsellerin, yetersiz olduğunu, dikkat çekici özellikler taşımadığını, meslekleriyle ilişkisiz olduğunu, bölümlerine uygun olmadıklarını, bazılarının yamuk ve kırık olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (binalara) ilişkin olumsuz görüş belirtme nedenleri arasında, binaların yapı ve düzenlemesi de yer almaktadır. Öğrenciler, binaların yapısının ve içerisindeki düzenlemelerin, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamadığını, binaların yapısıyla/içerisindeki düzenlemelerle öğretim hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde yetersiz kaldığını belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin, binalara ilişkin olumsuz görüş belirtme nedenleri arasında, binalardaki fiziksel donanım da yer almaktadır. Öğrenciler binalarda asansör kullanımının öğrenciye açık olmadığını, asansörlerden sadece öğretim görevlilerinin yararlandığını; binalardaki tuvaletlerin temiz olmadığını; tuvaletlerde hijyen malzemesi olarak sadece sabun olduğunu ve onun da zaman zaman eksik olduğunu; klozet olan tuvalet kapılarının çoğunlukla kilitli olduğunu, bu durumun özellikle engele sahip ve klozet kullanma zorunluluğu olan öğrencilere sıkıntılar yaşattığını; binalarda internet erişiminin zor olduğunu, binaların merdivenlerin yeterince geniş olmamasının sorun yaşattığını belirtmişlerdir.

6.1.1.2.2. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Sınıflara) İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=326), olumlu görüşlerine (f=62) göre daha ağırlıklı olduğu saptanmıştır.
- Son sınıf öğrencilerinin öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânlara (sınıflara) ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=172), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=154), daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Öğrenciler öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) konforu ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sınıfların konforu ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=67), olumlu görüşlerine (f=3) göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Sınıfların konforuna ilişkin olumsuz görüşe sahip öğrenciler, sınıfların soğuk, havasız ve aydınlatma yönünden yetersiz olduğunu; sınıfların konforuna ilişkin olumlu görüşe sahip öğrenciler ise, sınıfların sıcaklığının ideal ve aydınlatmasının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) konfor bakımından yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.
- Öğrenciler öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) ortamı ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sınıfların ortamı ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=73), olumlu görüşlerine (f=12) göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Sınıfların ortamına ilişkin olumsuz görüşe sahip öğrenciler, sınıfların küçük, eski ve bakımsız bir ortama sahip olduğunu; sıra düzeninin ise klasik olduğunu, bu durumun derslerde yöntem ve teknik seçimini sınırlandırdığını belirtmişlerdir. Sınıfların ortamına ilişkin olumlu görüşe sahip öğrenciler ise, sınıfların eğitime elverişli ve uygun olduğunu belirtmişlerdir. Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (sınıfların) ortam bakımından yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.
- Öğrenciler sınıflarda; fiziksel donanım açısından yaşanan sorunları belirtmişlerdir. Öğrenciler sınıflarda ders işlenişi esnasında projeksiyonun görüntüsünün aktarılması ile ilgili sorunlar olduğunu; özellikle kalabalık sınıflarda ses sisteminin iyi olmadığını; materyaller açısından sorunlar yaşadıklarını; bazı sınıflardaki sıraların ve masaların küçük/eski olduğunu; tahtaların küçük olmasının ve tam ortada olmamasının dersin

takibi konusunda sorunlar yaşattığını belirtmişlerdir. Sınıflarda eğitsel faaliyetleri destekleyecek olan fiziksel donanımların verimli çalışmadığı belirlenmiştir.

6.1.1.2.3. Üniversite Yerleşkesinde Öğretim Hizmetlerinin Gerçekleştiği Mekânlara (Atölyelere) İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin atölyelere yönelik görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin atölyelere ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=31), olumlu görüşlerine (f=15) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Birinci (f=15) ve son sınıf öğrencilerinin (f=16), atölyelere yönelik olumsuz görüşlerinin neredeyse aynı olduğu saptanmıştır.
- Öğrenciler atölyelerin fiziksel donanımına ilişkin olarak çoğunlukla olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler, her atölyede öğrenci çalışmalarına yer verilmediğini, ancak atölyelerde öğrenci çalışmalarına yer verilmesinin onları motive ettiğini ve bu çalışmaların ortamı renklendirdiğini; fiziksel donanımların teknolojiden uzak olduğunu, ancak teknolojik araç-gereçlerin eğitsel faaliyetlerde önemli olduğunu; masaların ve malzemelerin eski olduğunu, bu durumun çalışmalarını etkilediğini; sabit internet olmadığını, bu nedenle bilgiye erişim açısından sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.
- Atölyelerin ortamına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüşleri (f=10) ile olumlu görüşlerinin (f=9) neredeyse aynı olduğu saptanmıştır. Atölyelerin ortamına ilişkin olumsuz görüşe sahip olan öğrenciler; atölyelerin ortamının düzensiz, bakımsız, küçük ve yetersiz olduğunu, temiz ve ferah olmadığını belirtmişlerdir. Atölyelerin ortamına ilişkin olumlu görüşe sahip olan öğrenciler ise; atölyelerin çalışma ortamının uygun, geniş, rahat, sade, güzel, düzenli ve yeterli olduğunu, atölyelerde sanatsal bir ortamın olduğunu belirtmişlerdir.

6.1.1.3. Üniversite Yerleşkesindeki Sosyal-Kültürel Mekânlara İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde öğrencilerin üniversite yerleşkesinde yer alan konferans salonları, spor alanları, müzeler, sanat galerisi ve kütüphane ile ilgili görüşleri araştırılmıştır.

6.1.1.3.1. Üniversite Yerleşkesindeki Konferans Salonlarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin görüşleri; olumlu, olumsuz ve beklentiler şeklinde üç temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin konferans salonlarına ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=242) , olumlu görüşlerine (f=226) ve beklentilere (f=7) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Konferans salonlarına ilişkin birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=129), son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=113) daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Öğrenciler konferans salonlarında yapılan etkinlikler konusunda hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Etkinlikler ile ilgili olarak olumsuz görüşlerin (f=61), olumlu görüşlerden (f=11) daha fazla olduğu saptanmıştır. Etkinlikler konusunda olumsuz görüşe sahip olan öğrenciler, etkinliklerin az ve ilgi uyandırma düzeyinin düşük olduğunu, düşünceleri etkileyecek sayıda ve nitelikte olmadığını, ders saatiyle çakıştığını belirtmişlerdir. Etkinlikler konusunda olumlu görüşe sahip olan öğrenciler ise; etkinliklerin güzel ve eğitici olduğunu, akademik çalışmalar ve faydalı programlar yapıldığını, başarılı çalışmalara yer verildiğini, sosyal ve kültürel etkinlikler yapıldığını belirtmişlerdir.
- Öğrencilerden bazıları konferans salonlarında etkinlik olmadığı sürece bu tarz alanların taş yığınının başka bir şey ifade etmeyeceğini belirtmişlerdir. Bu sonuç bir binanın tasarlandığı amaca hizmet etmemesi durumunda, o binanın öğrenci gözünde değersiz olacağı konusunda önemli ipucu vermektedir.
- Öğrencilerin konferans salonlarının işleyişi ile ilgili olumlu görüşlerinin (f=84), olumsuz görüşlerinden (f=44) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Konferans salonlarının işleyişine ilişkin olumlu görüşe sahip olan öğrenciler; konferans salonlarına erişimin kolay olduğunu, bilgilendirmelerin yeterli olduğunu, bu salonların istenilen zamanda kullanılabildiğini, salonlara katılım ve ilginin yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Konferans salonlarının işleyişine ilişkin olumsuz görüşe sahip olan öğrenciler ise; yapılan etkinliklerden haber alamadıklarını, konferans salonlarına erişimin kolay olmadığını, üniversitede bu alanların tanıtımının yeterince iyi yapılmadığını, salonlar yeterli olmadığından bazı sempozyumların sınıflarda yapıldığını, konferans verilmek

istendiğinde izin prosedürlerinin uzun olduğunu ve engele sahip bireyler için konferans salonlarına erişimin zor olduğunu belirtmişlerdir.

- Öğrencilerin yapılan etkinliklerden haberdar olmadıklarını, duyuru kısmının yetersiz olduğunu belirtmeleri, konferans salonlarındaki faaliyetlere erişim açısından, üniversite ile öğrencilerin iletişiminin yeterince güçlü olmadığı sonucu çıkarılabilir.
- Öğrenci görüşleri incelendiğinde konferans salonlarına erişim sağlanmak istendiğinde erişimin kolay olduğunu belirten öğrenciler; konferans salonlarında yapılan etkinlikler konusunda ise, yeterince iyi haberdar edildiklerini belirten öğrenciler çoğunluktadır.

6.1.1.3.2. Üniversite Yerleşkesindeki Spor Alanlarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin spor alanlarına ilişkin olumlu görüşlerinin (f=130), olumsuz görüşlerine (f=109) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Spor alanlarına ilişkin birinci ve son sınıf öğrencilerin olumlu görüşlerinin (f=65) aynı frekansa sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Spor alanlarının, öğrencilerin bazılarında olumlu psikolojik etki (f=27), bazılarında ise olumsuz psikolojik etki (f=15) oluşturmaktadır. Spor alanlarının öğrencilerin çoğunluğunda olumlu psikolojik etki yarattığı belirlenmiştir. Bu öğrenciler, spor alanlarının olumlu etkilediğini, spor alanlarını beğendiklerini, spor yaparken mutlu olduklarını ve spor yapmayı çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Spor alanlarından olumsuz etkilenen öğrenciler ise, spor alanlarının spor yapma isteğini aldığını ve hayal kırıklığı yaşattığını belirtmişlerdir.
- Spor alanları öğrencilerde üniversiteye yönelik de görüşler oluşturmaktadır. Spor alanlarının, üniversiteye yönelik olarak bazı öğrencilerde olumlu, bazı öğrencilerde ise, olumsuz görüş yarattığı anlaşılmaktadır. Ancak üniversiteye yönelik olumlu görüş (f=11) belirten öğrencilerin, olumsuz görüş (f=4) belirten öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunda, spora önem veren bir okul, sosyal bir üniversite, öğrenciye değer veren üniversite, gelişmiş üniversite, bakım/temizlik konusunda özenli üniversite gibi üniversiteye yönelik olumlu görüşlerin olduğu

belirlenmiştir. Bazı öğrencilerde spor alanlarının Gazi Üniversitesi için yetersiz, Gazi Üniversitesi gibi çok köklü bir üniversitenin beklentiyi karşılamaması gibi üniversiteye yönelik olumsuz görüşlerin oluştuğu belirlenmiştir.

- Spor alanlarının, öğrencilerde üniversiteye karşı oluşturduğu, spora önem veren üniversite algısı oldukça önemlidir. Üniversite öğrencisine sunduğu spor alanları ve imkânları ile öğrencisine, *spora önem veren üniversite* örtük mesajını vermektedir.
- Spor alanları, öğrencilerde üniversiteye karşı, öğrencisine değer veren üniversite algısını da oluşturmaktadır. Üniversite öğrencisine sunduğu spor alanları ve imkânları ile öğrencisine, *öğrenciye değer veren üniversite* örtük mesajını vermektedir.
- Spor alanlarının ortamı öğrenciye temiz ve bakımlı gelmektedir. Bu durum, öğrencilerde üniversiteye karşı, temizliğe ve bakıma önem veren üniversite algısını da oluşturmaktadır. Üniversite spor alanlarını temiz ve bakımlı tutarak öğrencisine, *temizliğe ve bakıma önem veren üniversite* örtük mesajını vermektedir.

6.1.1.3.3. Üniversite Yerleşkesindeki Müzelere İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin müzelere ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin müzelere ilişkin olumlu görüşlerinin (f=92), olumsuz görüşlerine (f=46) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Son sınıf öğrencilerini olumlu görüşlerinin (f=68), birinci sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinden (f=24) daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Müzelerin ortamı ile ilgili öğrenciler hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ancak müzelerin ortamına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=23) olumlu görüşlerinden (f=15) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Olumlu görüşe sahip öğrenciler müzelerin ortamının, etkileyici, güzel, yeterli, uyumlu ve kullanışlı olduğunu; olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise müzelerin ortamının yetersiz, kalabalık, bakımsız, kasvetli, küçük olduğunu ve ilgi çekici olmadığını belirtmişlerdir.
- Müzelerin üniversiteye karşı öğrencilerde hem olumlu hem de olumsuz görüş oluşturduğu belirlenmiştir. Ancak müzelerin üniversiteye yönelik oluşturduğu olumlu görüşler (f=33), olumsuz görüşlerden (f=23) daha fazladır.

- Müzelerin öğrencilerde olumlu görüşler oluşturan özelliklerinin öğrencilere, *sanata önem veren üniversite ve tarihi değerlere önem veren üniversite* örtük mesajlarını verdiği saptanmıştır.
- Öğrenciler müzelerin kendilerine sağladığı çeşitli faydaları belirtmişlerdir. Öğrenciler, müzelerin kişisel gelişim sağladığını, sosyal yönden geliştirdiğini, sanatsal bilgi sağladığını, yeni bilgiler öğrettiğini, estetik duygusu kazandırdığını belirtmişlerdir.

6.1.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Sanat Galerisine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler olmak üzere iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin sanat galerisine ilişkin olumlu görüşlerinin (f=88), olumsuz görüşlerinden (f=43) daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Sanat galerisi ile ilgili son sınıf öğrencilerin olumlu görüşlerinin (f=59), birinci sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinden (f=29) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler sanat galerisinin kişisel gelişimi olumlu yönde etkilediğini, sosyal yönden geliştirdiğini, yeni bilgiler öğrettiğini, öğrencilere sanatsal bilgi kazandırdığını, çeşitli eserleri görmeyi sağladığını belirtmişlerdir.
- Öğrenciler sanat galerisinin ortamı ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sanat galerisinin ortamı ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=24), olumlu görüşlerinden (f=15) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Sanat galerisinin ortamı ile ilgili olumsuz görüşe sahip öğrenciler, sanat galerilerinin ortamının yetersiz, küçük ve kalabalık olduğunu, ilgi çekici ve bakımlı olmadığını; sanat galerisinin ortamı ile ilgili olumlu görüşe sahip öğrenciler ise, sanat galerilerinin güzel, hoş, yeterli, çok etkileyici ve kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler sanat galerisinin işleyişinde bazı eksiklikler görmektedirler. Öğrenciler bu alanlardaki sanatsal faaliyet sayısının az olduğunu, duyuru ve tanıtımların eksik olduğunu, üniversitenin yapılan etkinlikleri duyurma ve tanıtma konusunda iyi olmadığını; bu nedenle bu alanlardan haberlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

6.1.1.3.4. Üniversite Yerleşkesindeki Kütüphaneye İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin kütüphaneye ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin kütüphaneye yönelik olumlu görüşlerinin (f=446), olumsuz görüşlerinden (f=194) daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Kütüphane ile ilgili son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinin (f=255), birinci sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinden (f=191) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler kütüphanedeki yayınlar ve dokümanlar ile ilgili olarak hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin kütüphanedeki yayınlar ve dokümanlar ile ilgili olumlu görüşlerinin (f=83), olumsuz görüşlerinden (f=38) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yayın ve dokümanlar konusunda olumlu görüşe sahip öğrenciler; kütüphanede her türlü kitapların ve yayınların bulunduğunu, kitap sayısının iyi, kitap kullanımının iyi nitelikte, kitap temini ve geri iade işlemlerinin çok hızlı olduğunu belirtmişlerdir. Yayın ve dokümanlar konusunda olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise, kitapların olması gereken yerde bulunamadığını, müzik, tarih ve Arapça alanlarında yeterli sayıda kitap olmadığını, kitap sayısının yetersiz olduğunu, güncel kaynak bulmanın zor olduğunu, kitap kodlarının anlaşılmadığını belirtmişlerdir.
- Öğrenciler kütüphanenin işleyişine ilişkin olarak hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Kütüphanenin işleyişi ile ilgili olumlu (f=62) ve olumsuz görüşlerin (f=61) frekansının neredeyse aynı olduğu belirlenmiştir.
- Kütüphanenin işleyişi ile ilgili olumlu görüşe sahip öğrenciler, kütüphanenin yedi gün 24 saat açık ve bilgi erişimi açısından rahat olduğunu, sistemli işlediğini, birçok kişiye aynı anda hizmet verdiğini ve güzel arşivlenmiş olmasının kullanım kolaylığı sağladığını belirtmişlerdir. Kütüphane işleyişine ilişkin olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise, kütüphanede sınav dönemlerinde yer bulmanın zor olduğunu, öğrencilerin yer tutmak için eşyalarını bırakıp gittiğini, kütüphanenin amacı dışında kullanıldığını, görevlilerin yeterince yardımcı olmadığını, görevlilerin kaba ve ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir.

6.1.1.4. Üniversite Yerleşkesindeki Yardımcı Mekânlara İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde öğrencilerin üniversite yerleşkesinde yer alan yemekhane, kantinler, alışveriş yerleri, yerleşke bahçesi ve banka-bankamatikler ile ilgili görüşleri araştırılmıştır.

6.1.1.4.1. Yerleşkedeki Yemekhaneye İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin yemekhaneye ilişkin görüşleri; olumlu, olumsuz ve beklentiler şeklinde üç temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin yemekhaneye yönelik olumsuz görüşlerinin (f=359), olumlu görüşlerine (f=170) ve beklentilere (f=13) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Yemekhane ile ilgili son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=218), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=141) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler yemekhanenin işleyişine ilişkin olarak karşılaştıkları bazı olumsuz durumları belirtmişlerdir. Öğrenciler, yemek sırasının fazla ve yemek yeme süresinin kısa olduğunu, yemek saatinin dersler ile çakıştığını, yemek dağıtan görevlilerin kaba olduğunu, yemekhanenin kalabalık olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler yemekhanede verilen yemekler ile ilgili olarak hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ancak yemekhanedeki yemeklere ilişkin öğrencilerin olumlu görüşlerinin (f=83), olumsuz görüşlerinden (f=44) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yemekhanede verilen yemeklere ilişkin olumlu görüşe sahip öğrenciler, yemeklerin lezzetli ve yemek fiyatının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Yemekhanede verilen yemeklerin güzel olması ve uygun fiyatlı olması öğrencileri memnun etmekte ve üniversiteye karşı olumlu tutum oluşturmaktadır. Yemekhanede verilen yemeklere ilişkin olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise, yemeğin yetmediğini, lezzetsiz olduğunu, ikinci defa alınan yemek ücretinin fazla olduğunu, yemek porsiyonun yetersiz geldiğini, vejeteryan menüsünün olmadığını, yemek çeşitliliğinin olmadığını belirtmişlerdir.
- Yemekhane hizmetinden memnun olan öğrencilerde üniversiteye karşı olumlu görüşlerin olduğu, memnun olmayan öğrencilerde ise olumsuz görüşlerin olduğu tespit edilmiştir. Yemekhanenin vermiş olduğu hizmetten memnun olmayan öğrenciler, üniversiteye karşı olumsuz düşündüklerini, en temel ihtiyacı okulun yeterince karşılayamadığını, üniversite imkânlarının bu alanda yetersiz olduğunu ve üniversitenin yeterince önem vermediğini belirtmişlerdir. Yemekhane hizmetinden memnun olan

öğrenciler ise, yemekhanenin üniversiteye karşı olumlu etkileyen bir alan olduğunu, üniversitenin öğrencileri düşündüğünü gösterdiğini, yemekhanenin öğrencilere sunulan güzel bir imkân olduğunu ve üniversitenin öğrencilere değer verdiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

6.1.1.4.2. Üniversite Yerleşkesindeki Kantinlere İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin kantinlere ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin kantinlere ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=357), olumlu görüşlerine (f=54) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Kantinler ile ilgili son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=206), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=151) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler kantinlerin ortamı ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ancak kantinlerin ortamına ilişkin olumsuz görüşlerin (f=189), olumlu görüşlerden (f=41) daha fazla olduğu saptanmıştır. Kantinlerin ortamına ilişkin olumsuz görüşüne sahip öğrenciler, kantinlerin yetersiz olduğunu, oturma alanlarının olmadığını, küçük ve çok basit düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Kantinlerin ortamına ilişkin olumlu görüşüne sahip öğrenciler ise; kantinlerin ortam olarak yeterli ve güzel olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler kantinlerdeki ürünler ile ilgili bazı olumsuz durumları belirtmişlerdir. Öğrenciler, kantinlerde satılan ürünlerin pahalı ve ürün çeşitliliğinin az olduğunu, yiyeceklerin lezzetli olmadığını ve her kantinde aynı ürünlerin yer almadığını belirtmişlerdir.

6.1.1.4.3. Üniversite Yerleşkesindeki Alışveriş Yerlerine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin alışveriş yerlerine ilişkin görüşleri; olumlu, olumsuz ve beklentiler şeklinde üç temada incelenmiştir.

- Öğrencilerin alışveriş yerlerine yönelik olumsuz görüşlerinin (f=135), olumlu görüşlerine (f=79) ve beklentilere (f=15) göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

- Alışveriş yerleri ile ilgili son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=74), birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=61) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler alışveriş yerlerindeki ürünler ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Alışveriş yerlerindeki ürünler ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=78), olumlu görüşlerinden (f=20) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ürünler ile ilgili olumsuz görüşe sahip öğrenciler, ürünlerin pahalı ve çeşitliliğinin az olduğunu belirtmişlerdir. Ürünler ile ilgili olumlu görüşe sahip öğrenciler ise; alışveriş yerlerinde satılan ürünlerin iyi, güzel ve öğrenci bütçesine uygun olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler alışveriş yerlerinin ilgi ve ihtiyaçlara uygunluğu konusunda olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler, alışveriş yerlerinin yetersiz olduğunu, ilgi ve ihtiyaçları karşılamadığını ve yeterince gelişmemiş olduğunu belirtmişlerdir.

6.1.1.4.4. Üniversite Yerleşkesinin Bahçesine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin üniversite yerleşkesinin bahçesine ilişkin görüşleri; olumlu, olumsuz ve beklentiler şeklinde üç boyutta incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin yerleşke bahçesine yönelik olumlu görüşlerinin (f=418), olumsuz görüşlerinden (f=331) ve beklentilerden (f=16) daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Yerleşke bahçesi ile ilgili birinci sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinin (f=226), son sınıf öğrencilerinin olumlu görüşlerinden (f=192) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler yerleşke bahçesinin fiziki yapısı ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Yerleşke bahçesinin fiziki yapısına ilişkin olumlu görüşlerin (f=226), olumsuz görüşlerden (f=57) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yerleşke bahçesinin fiziki yapısına ilişkin olumlu görüşe sahip öğrenciler, yerleşke bahçesinin ve bu bahçenin yeşil alanlarının güzel ve yeterli olduğunu, bahçenin geniş bir alana sahip ve görkemli olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise; yerleşke bahçesinin ve bu bahçenin yeşil alanlarının öğrenci sayısına göre küçük ve yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.
- Yerleşke bahçesinin öğrencilerde olumlu psikolojik etki yarattığı saptanmıştır. Öğrenciler yerleşke bahçesinin, olumlu duygularını artırdığını, huzur verdiğini, dinlendirdiğini, okulu daha çok sevdirdiğini, beklentiyi karşıladığını, keyifli vakit geçirmeyi sağladığını belirtmişlerdir.

- Öğrencilerin yerleşke bahçesinde yapılan çalışmalardan rahatsız oldukları saptanmıştır. Öğrenciler, yerleşke bahçesinin sürekli inşaat halinde olduğunu, bahçede inşaatın okul zamanı devam etmesinin, dersin işlenişi esansında ve bahçede yürürken onları rahatsız ettiğini, bahçede otopark sorunu olduğunu, engelliler için bahçede yeterli imkânların olmadığını, okula giriş-çıkışların güvensiz olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler yerleşke bahçesinin sosyal imkânlarını yetersiz bulmaktadırlar. Öğrenciler, yerleşke bahçesinde sosyal etkinliklerin yetersiz olduğunu, öğrenciler için etkinlik alanlarının olmadığını, yerleşke bahçesinin çok cansız olduğunu, asosyal bir yerleşke olduğunu ve öğrencilerin sosyalleşebileceği ortamın olmadığını belirtmişlerdir.

6.1.1.4.5. Üniversite Yerleşkesindeki Banka-Bankamatiklere İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin görüşleri; olumlu ve olumsuz görüşler şeklinde iki temada incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğrencilerin banka-bankamatiklere ilişkin olumsuz görüşlerinin (f=293), olumlu görüşlerden (f=82) daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Banka-bankamatiklere ilişkin birinci sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinin (f=156), son sınıf öğrencilerinin olumsuz görüşlerinden (f=137) daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciler bankamatik hizmeti ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bankamatik hizmeti ile ilgili öğrencilerin olumsuz görüşlerinin (f=199), olumlu görüşlerinden (f=34) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bankamatik hizmeti ile ilgili olumsuz görüşe sahip öğrenciler, bankamatik hizmetinin yetersiz olduğunu, bankamatiklerde aşırı sıra olduğunu, her bankanın bankamatığının olmadığını, Ziraat bankası atm'sinin ve öğrencilerin kullandığı diğer bankamatiklerin yerleşke içinde olmadığını belirtmişlerdir. Bankamatik hizmeti ile ilgili olumlu görüşe sahip öğrenciler ise; bankamatik hizmetinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

6.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin kalite kavramına ilişkin görüşleri; Harvey ve Green'in (1993) kalite yaklaşımına göre beş boyutta incelenmiştir.

- Öğrenciler kalite kavramına ilişkin 67 farklı görüş belirtmişlerdir.
- Kalite kavramına ilişkin en yüksek frekans değerini alan görüş; *ihtiyaçlara karşılık vermedir*.
- Öğrencilerin benimsediği kalite yaklaşımının amaca uygunluk kalite anlayışı olduğu belirlenmiştir.
- Birinci sınıflar (f=99) ile son sınıf öğrencilerinin (f=125) amaca uygunluk kalite anlayışına ilişkin görüşlerinin frekansının neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Birinci ve son sınıflar için kalitenin, ürün ya da hizmetin amacı ile ilişkili olarak anlam kazandığı sonucu elde edilmiştir.
- Öğrencilerin maliyet-fayda kalite anlayışına ilişkin görüşleri, frekans değeri bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Maliyet-fayda kalite anlayışı temasında öğrencilerin birtakım duyuşsal beklentileri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin maddi değeri ile ilgili olarak memnuniyet sağlama, beklentiyi karşılama, rahat olma, sıcak olma, güven verme gibi duyuşsal beklentileri vardır.
- Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, mükemmellik ya da tutarlılık kalite anlayışıdır. Bu kalite anlayışında, sürece odaklanılmakta, kusursuz bir şekilde karşılanacak özellikler oluşturulmakta ve kalite tutarlılık yönüyle görülmektedir.
- Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, istisnai bir olgu olarak kalite anlayışıdır. Öğrencilerin, ürünün ya da hizmetin kalitesinin istisnai bir olgu olması gerektiğini belirten görüşleri, frekans değeri olarak dördüncü sırada yer almıştır.
- Kalite kavramı ile ilgili bir diğer tema, dönüşümsel kalite anlayışıdır. Öğrencilerin dönüşümsel kalite anlayışına ilişkin görüşleri, frekans değeri bakımından son sırada yer almaktadır.

6.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt amacı kapsamında öğrencilerin kaliteli üniversite kavramına ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçlar sırasıyla açıklanmıştır.

- Öğrenciler kaliteli üniversite kavramına ilişkin 156 farklı görüş belirtmişlerdir.
- Kaliteli üniversite kavramına ilişkin en yüksek frekans değerini alan görüş; *akademisyen kadrosu nitelikli/ donanımlı/ uzman olmalıdır*.

- Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri, fiziksel ortama ilişkin özellikler ve diğer olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Araştırmanın da konusunu oluşturan fiziksel ortama ilişkin özellikler, *yerleşke genel ortamı, öğretim mekânları, sosyal-kültürel mekânlar ve yardımcı mekânlar* temalarına ayrılmıştır. Kaliteli bir üniversitenin fiziksel ortama ilişkin özellikler dışında sahip olması gereken özellikler diğer başlığı altında incelenmiştir. Diğer başlığı, *öğrencilere ilişkin özellikler, öğretim elemanları, eğitim-öğretim, sosyal imkânlar, mezuniyet sonrası avantaj, özgürlük/iletişim, maddi olanaklar ve diğer* temalarına ayrılmıştır.
- Öğrenciler en fazla görüşü, fiziksel ortama ilişkin özellikler konusunda belirtmişlerdir. Öğrencilerin fiziksel ortama ilişkin görüşleri; yerleşke genel ortamı, öğretim, sosyal-kültürel ve yardımcı mekânlar temalarına dağılım göstermiştir.
- Öğrenciler yerleşke genel ortamına ilişkin olarak; temiz, güzel ve şartlar yönünden iyi, düzenli, geniş alanlı ve tasarım yönünden iyi olması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğretim mekânları temasının dört alt teması bulunmaktadır. Bunlar, sınıflar, binalar, araç/gereç/ materyal ve diğer şeklindedir. İlk alt tema olan sınıflara ilişkin olarak öğrenciler; eğitim öğretime uygun, yeterli ve öğrenciye uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretim mekânları temasının, ikinci alt teması olan binalara ilişkin olarak öğrenciler, binaların yeterli olması, iyi boyalı, renkli, müzikli ve bölümlere has olması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Sosyal-kültürel mekânlar temasının üç alt teması bulunmaktadır. Bunlar, sosyal ortamlar, kütüphane ve konferans salonları şeklindedir. İlk alt teması olan sosyal ortamlara ilişkin olarak öğrenciler; ortamın sosyal olması, geniş etkinlik alanları olması ve öğrenci için yapılmış alanların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sosyal-kültürel mekânlar temasının ikinci alt teması olan kütüphaneye ilişkin olarak öğrenciler; kaliteli bir üniversitenin donanımlı bir kütüphanesinin olması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin kaliteli bir üniversitenin sahip olması gereken diğer özelliklere ilişkin görüşleri, en fazla *öğrencilere ilişkin özellikler* temasında toplanmıştır. Öğrenciler bu temada kaliteli bir üniversitenin, öğrencilerin ihtiyaçlarını/isteklerini karşılaması, öğrencilerini memnun etmesi, öğrencilerine değer vermesi, öğrencisine çok şey katması ve onları mutlu etmesi, beklentilerini karşılaması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğrencilere göre kaliteli bir üniversite öğretim elemanları konusunda da birtakım özelliklere sahip olmalıdır. Öğrenciler, kaliteli bir üniversitenin, akademik kadrosunun

nitelikli ve uzman olması, öğretim elemanlarının yeterli sayıda olması gerektiğini belirtmişlerdir.

- Öğrencilere göre kaliteli bir üniversite eğitim-öğretim konusunda da birtakım özelliklere sahip olmalıdır. Öğrenciler kaliteli bir üniversitenin, eğitiminin iyi olması, öğrenci merkezli olması, eğitime verilen değerin yüksek olması, nitelikli insan yetiştirilmesi, disiplinli derslerin olması, öğrenciye çok şey katması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğrencilere göre kaliteli bir üniversite sosyal-imekanlar konusunda da birtakım özelliklere sahip olmalıdır. Öğrenciler; kaliteli bir üniversitenin, sosyal aktivite/faaliyet bakımından zengin olması, toplulukların aktif olması, öğrencileri sosyalleştirebilmesi, üniversite ortamının iyi olması, herkese yönelik aktiviteler olması, sosyal aktivitelere öğrencilerin ulaşabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğrencilere göre kaliteli bir üniversite mezuniyet sonrasında birtakım avantajlar sağlamalıdır. Öğrenciler kaliteli bir üniversitenin; iş garantisinin iyi olması, başarılı mezunlar vermesi, öğrencinin mesleğe ve geleceğe her türlü yönden hazırlaması, mezun olan öğrencilere ayrıcalık sağlaması ve prestijli olması gerektiğini belirtmişlerdir.

6.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- Öğrenciler kalite bakımından en yüksek puanı, üniversitenin sosyal ve kültürel mekânlarından biri olan kütüphaneye vermişlerdir.
- Öğrenciler kalite bakımından ikinci yüksek puanı; üniversitenin yardımcı mekânlarından biri olan, yerleşke bahçesine vermişlerdir.
- Öğrenciler kalite bakımından üçüncü yüksek puanı; üniversitenin sosyal ve kültürel mekânları olan müzeler ve sanat galerisine vermişlerdir.

6.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- Binaların fiziksel durumunun öğrencilerin kendilerini değersiz ve önemsiz hissetmesine neden olduğu anlaşılabılır. Bu durum öğrencilerin üniversiteye bağlılıklarını ve başarılarını etkileyebileceğinden önemli bir belirlemedir. Ayrıca bu durum örtük ipucu olarak da değerlendirilebilir.

- Binaların yapı ve düzenlemelerinin, öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını yeterince iyi karşılamaması ve öğrencilere yetersiz gelmesi, öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesini etkileyebilecek önemli bir konudur. Yapı ve düzenleme olarak öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamayan bir bina öğrencilere, öğrenci odaklı olmayan üniversite mesajı verebilir.
- Bakımsız, yıpranmış ve eski görünümde olan, içerisinde görsel yönünden yetersiz ve dikkat çekmeyen materyallerin olduğu, yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ ihtiyaçlarını karşılamayan binalar öğrencilere değersizlik hissi yaşatabilir. Bu duygu ise öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyebilir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise akademik başarıyı ve öğrencilerin dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.
- Yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşılayan, öğrencilerin psikolojisine olumlu etki eden, yeterli ve dikkat çekici görsel materyallerin olduğu binalar öğrencilere, kendilerine önem verildiği duygusunu yaşatabilir. Üniversiteye yönelik oluşacak bu olumlu tutumun, öğrencilerin akademik başarısının artırılmasını sağlayarak öğrencilerin dönüşümünün sağlanmasında etkili olacağı düşünülmektedir.
- Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eğitim gördüğü binaların, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir.
- Soğuk, havasız ve aydınlatma yönünden yetersiz olan; küçük, eski ve bakımsız bir ortama sahip olan, bilgisayar, projeksiyonu ve ses sistemi düzgün çalışmayan sınıflar öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Bu his/duygu öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyebilir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.
- Yapı ve düzenleme bakımından öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını karşılayan, ortam ve konfor bakımından uygun olan sınıflar öğrencilere, kendilerine önem verildiği hissini/duygusunu yaşatabilir. Bu his/duygu, öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını olumlu yönde etkileyerek, üniversiteye olan bağlılıklarını

artıracaktır. Bu sayede öğrencilerin akademik başarısı artırılarak öğrencilerde dönüşümün sağlanacağı düşünülmektedir.

- Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eğitim gördüğü sınıfların, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir.
- Sosyal-kültürel faaliyetlerin işleyişini ve öğrenci katılımını sınırlandıran bir ortama sahip olan konferans salonları, öğrencilere üniversitenin sosyal-kültürel faaliyetleri önemsemediği mesajını verebilir.
- Öğrencilerin, konferans salonlarında yapılan etkinliklerin yetersiz, ilgi uyandırma düzeyinin düşük ve nitelik olarak etkisiz olduğunu belirtmeleri; üniversitenin öğrencilerin ilgileri doğrultusunda daha geniş yelpazede yeni etkinlikler planlaması gerektiğini göstermektedir.
- Konferans salonlarında yapılan etkinliklerin ilgi uyandırma düzeyinin ve niteliğinin düşük olması öğrencilerde, üniversitenin sosyal-kültürel etkinlikler konusunda öğrencilerin ilgilerini/ihtiyaçlarını dikkate almadığı ve onların sosyo-kültürel gelişimlerini önemsemediği düşüncelerinin oluşmasına neden olabilir.
- Küçük ve yetersiz bir ortama sahip, ilgi uyandırmayan ve az sayıda etkinliklerin yapıldığı, yapılan etkinliklerden öğrencilerin haberdar olmadığı konferans salonları, öğrencilere değersizlik hissi yaşatabilir. Bu durumda öğrencilerin üniversite yaşam kalitesi düşebilir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu olumsuz durumlar öğrencilerde, üniversitenin sosyal-kültürel faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yapıldığı ortamları önemsemediği düşüncelerini oluşturabilir. Bu düşüncelere sahip öğrencilerin sosyal-kültürel gelişimleri olumsuz yönde etkilenebilir.
- Bilgilendirmeleri yeterli ve erişimi kolay olan, amaca uygun tasarlanmış ve yeterli bir ortama sahip olan konferans salonlarının; üniversiteye yönelik görüşleri olumlu etkilediği, öğrencilere üniversitenin gelişmiş ve yeterli olduğunu düşündürdüğü saptanmıştır. Ayrıca üniversitenin öğrencilerine sosyal-kültürel faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yapıldığı ortamı önemsemediğini göstermesi; öğrencilerin sosyal-kültürel gelişimlerini olumlu etkileyecektir.

- Gazi Üniversitesinin merkez yerleşkesindeki konferans salonlarının, öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir.
- Üniversite öğrencisine sağladığı spor alanları ve imkânları ile öğrencilerinde; spora önem veren, sosyal ve gelişmiş üniversite düşüncelerini oluşturmaktadır.
- Ücreti uygun ve erişimi kolay olan; ortam olarak yeterli, güzel ve kullanışlı olan; öğrencilerde psikolojik açıdan olumlu etkiler oluşturan spor alanları öğrencilerde, önem verildiği duygusunu oluşturabilir.
- Ücreti pahalı olan ve erişimi zor olan, spor malzemeleri yetersiz ve bozuk olan, öğrenci ihtiyaçlarını karşılamayan yetersiz bir ortama sahip olan spor alanları, öğrencilerin spor yapma isteğinin azalmasına neden olabilir.
- Öğrencilerin yararlandığı spor alanlarının, öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını verebildiği düşünülmektedir. Bu durum örtük mesaj/örtük program olarak adlandırılabilir.
- Yemek sırası fazla ve yemek yeme süresi kısa olan, yetersiz ve küçük ortama sahip olan, yemekleri lezzetsiz ve yetersiz olan yemekhane, öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Bu duygu/his öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarını etkileyebilir. Üniversite yaşam kalitesini düşük olarak algılayan öğrencilerin, üniversiteye olan bağlılıklarının azalacağı; bu durumun ise öğrencilerin akademik başarısını ve dönüşümünü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Beslenmenin akademik başarıyı etkileyeceği “*Aç ayı oynamaz. Üniversite başarı istiyorsa öğrencisine iyi bakmalı.*” (AÖİ-Öİ) öğrenci görüşünden de anlaşılmaktadır.
- Güzel/ lezzetli ve ücret olarak uygun yemeklerin sunulduğu, güzel ve yeterli bir ortama sahip yemekhanenin; öğrencilerin üniversiteye yönelik görüşlerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.
- Yemekhanenin mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını veremediği düşünülmektedir.
- Yetersiz ve küçük ortama sahip olan, ürünleri pahalı ve çeşitliliği az olan, yavaş bir işleyişi olan kantinler, öğrencilere değersizlik hissi/duygusu yaşatabilir. Temel bir ihtiyaç olan beslenmenin çeşitli nedenlerle iyi bir şekilde karşılanamaması öğrencilerin

üniversitedeki yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilir. Bu durumda öğrencilerde üniversiteye yönelik olumsuz tutum gelişebilir.

- Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları kantinlerin, mevcut haliyle öğrencilere *kaliteli üniversite* mesajını yeterince veremediği düşünülmektedir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada görüşler öğrencilerden alınmıştır. Bir başka araştırmada üniversitelerdeki öğretim elemanlarının ve yöneticilerin görüşleri alınabilir.
- Diğer üniversitelerde de aynı araştırma yapılarak, araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.
- Bu araştırmaya benzer bir araştırma, ilkökul ve ortaöğretim kademesindeki okullarda yapılabilir.
- Bu araştırmada dikkate alınan fiziksel ortamların derinlemesine inceleneceği, mikro düzeyde araştırmalar yapılabilir.
- Kalite kavramına ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik kapsamlı bir ölçek geliştirilebilir.
- Araştırmada ele alınmayan farklı alanların öğrencilerin kalite algısına ilişkisi araştırılabilir.
- Bu araştırmanın ve diğer araştırmalarının sonuçları kullanılarak öğrencilerde kaliteli üniversite kavramına ilişkin görüşleri ölçmeyi sağlayacak ölçek geliştirilebilir.
- Üniversitelerin fiziksel ortamının vereceği örtük mesajların farklı değişkenler (cinsiyet, bölüm) üzerindeki etkileri incelenebilir.
- Örtük programın fiziksel ortam boyutu yerine, üniversitedeki başka boyutlarının (öğretim elemanları, öğrenci, okul kültürü) öğrencilerin kalite algısına olası ilişkisi araştırılabilir.
- Bu araştırmada kullanılan görüşme yönteminin yanı sıra, gözlem yoluyla da örtük programa ilişkin benzer araştırmalar yapılabilir.

- Araştırmadaki ve diğer araştırmalardaki veriler kullanılarak fiziksel ortamın örtük programını belirlemeye yönelik ölçek geliştirilebilir.

6.2.2. Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Öneriler

- Araştırma kapsamında öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) fiziksel durumunun öğrenciler için önemli olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle üniversite yerleşkesindeki binaların; bakımlı, güzel renklerde, modern tasarımda ve estetik olmasına özen gösterilmelidir. Bina içlerinin temizliğine dikkat edilmelidir. Bina çevreleri de bakımlı ve düzenli bir görünüme sahip olmalıdır.
- Üniversite yerleşkesindeki tüm binaların içlerine; ortama renk katacak, bulunduğu ortama uygun ve estetik değeri yüksek olan görseller yerleştirilmelidir.
- Üniversite yerleşkesinde yer alan bütün tuvaletlerin temizliğine ve bu tuvaletlerdeki hijyen malzemelerinin yeterli olmasına özen gösterilmelidir.
- Eğitsel faaliyetlerin gerçekleştiği sınıflarda, öğrencilerin konforu için, konfor (ısı, ışık, gürültü vb.) koşullarının ideal seviyelerde olmasına dikkat edilmelidir.
- Sınıfların yerleşim düzeni, derslerde farklı yöntem ve teknik uygulayabilecek tarzda olmalıdır.
- Konferans salonlarında, öğrencilerin sosyal ve kültürel yönden gelişmesini sağlayacak nitelikli etkinlikler yapılmalıdır.
- Üniversite yerleşkede müzelerin oluşturulması, bu alanların eğitsel işlevi açısından önemli görülmektedir.
- Üniversite yemekhanelerinde, öğrencilerin kapsamlı yararlanmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.
- Üniversite yerleşkelerindeki kantinler ürünlerin niteliği ve fiyatı açısından, üniversite yönetimi tarafından sürekli denetlenmelidir.
- Üniversite yerleşkelerinde yer alan alışveriş yerlerindeki ürünlerin ücretinin öğrenci açısından uygun olup olmadığı denetlenmelidir.
- Yerleşke bahçesinde, öğrenci sayısı dikkate alınarak dinlenme alanları ve sosyal alanlar oluşturulmalıdır.

6.2.3. Gazi Üniversitesine Yönelik Öneriler

- Öğrencilerin öğrenim gördüğü mekânların (binaların) fiziksel durumunda çeşitli düzenlemeler yapılmalıdır. Binaların dışında yapılacak çalışmalarla, bakımlı, yeni, modern ve estetik görünümlü binalar elde edilmeye çalışılmalıdır. Bina içlerinin ve çevresinin temizliğine ve düzenine dikkat edilmeli, temiz ve düzenli bir görünüm elde edilmeye çalışılmalıdır.
- Öğretim hizmetlerinin gerçekleştiği mekânların (binaların) içinde yer alan görsellerin, dikkat çekici ve öğrencilerin bölümlerine/alanlarına uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Üniversite yerleşkesindeki tüm binalarda tuvaletlerin temizliğine ve hijyen malzemesi bakımından yeterli olmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca engele sahip ve klozet kullanma zorunluluğu olan öğrenciler için klozet olan tuvaletler kullanıma açılmalıdır. Öğrencilerin lavaboları daha özenli kullanmalarına yönelik uyarılar yapılması öğrenci sağlığı açısından önemli görülmektedir.
- Eğitsel faaliyetlerin gerçekleştiği sınıflarda, öğrencilerin konforu için, fiziksel konfor (ısı, ışık, gürültü, renk vb.) koşulları ideal seviyelere getirilmelidir.
- Sınıfların düzenine öğrenci görüşleri doğrultusunda gereken özen gösterilmelidir. Sınıfların yerleşim düzeni, derslerde farklı yöntem ve teknikleri uygulayabilecek şekilde olmalıdır.
- Atölyelerde öğrenci görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Atölyelerin ortamının eğitsel faaliyetleri destekleyecek yapıda olmasına özen gösterilmelidir.
- Konferans salonlarında öğrencilerin de görüşleri dikkate alınarak ilgi uyandırma düzeyi yüksek olan etkinlikler yapılmalıdır. Bu etkinliklerden öğrencilerin etkin bir şekilde haber almasını sağlayacak duyuru sistemi oluşturulmalıdır.
- Üniversite yerleşkedeki müzeler konusunda tanıtım daha iyi yapılarak, öğrencilerin bu tarz alanlardan haberdar olması sağlanmalıdır. Sanat galerisinden de tüm öğrencilerin haberdar olması sağlanmalıdır.
- Kütüphanede öğrencilerin yer bulma sorununu çözmek için, ek masalar ve sandalyeler getirilmeli, görevliler eşyalarını bırakıp giden öğrenciler için gerekli uyarıları daha sık ve net bir şekilde yapmalıdır.

- Üniversite yemekhanenin kapasitesi artırılarak öğrencilerin yemek olanağından daha fazla yararlanması sağlanmalı, yemek saati uzatılmalıdır.
- Kantinler yöneticiler tarafından daha sık denetlenmeli, kantinlerdeki ürünlerin niteliği ve fiyatı öğrenciler için daha uygun hale getirilmelidir. Ayrıca kantinlerde öğrenciler için oturma alanları oluşturulmalıdır.
- Alışveriş yerlerindeki ürünlerin ücreti öğrenciye daha uygun hale getirilmeli ve bu alanlarda satılan ürünlerin çeşitliliği artırılmalıdır.
- Öğrencilerin ders aralarını geçirdikleri yer olan yerleşke bahçesinde, yapılan/yapılacak olan inşaat çalışmaları üniversitenin eğitim-öğretim zamanında yapılmamalı, üniversitenin tatile girdiği dönemlerde yapılmalıdır.
- Yerleşke bahçesindeki bankamatiklerin sayısı ve çeşidi öğrenci ihtiyacı doğrultusunda artırılmalıdır. Bankamatiklerin bakımı tam ve zamanında yapılmalıdır.
- Araştırma kapsamında ele alınan alanların öğrencilerin psikolojisine olumlu ve olumsuz etkileri belirtilmiştir. Bu nedenle öğrenci psikolojisine olan olumlu etkileri artırmak için, öğrenci görüşleri doğrultusunda ilgili alanlarda öğrencilerin belirtmiş olduğu eksikliklerin giderilmesine önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abu-ghazzeh, T. A. (1999). Communicating behavioral research to campus design: Factors affecting the perception and use of outdoor spaces at the University of Jordan. *Environment and Behavior*, 31(6), 764-804. <https://doi.org/10.1177%2F00139169921972344>
- Adatepe, E. (2018). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin eğitim kalite algılarının ölçülmesi (Bartın Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Adıgüzel, A. (2008). *Eğitim fakültelerinde öğretmen eğitimi program standartlarının gerçekleşme düzeyi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Adıay, S. (2011). *Başarı düzeyleri farklı ilköğretim 7. sınıf ortamlarının örtük programının sınıf iklimi boyutunda incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Ahola, S. (2000, Ağustos). *Hidden curriculum in higher education: Something to fear for or comply to?* Paper presented at the Innovations in Higher Education 2000 Conference, Helsinki. Retrived from <http://ruse.utu.fi/pdfrepo/HCarticle.pdf>.
- Akandere, M. (1997). *Üniversite gençliğinde görülen kaygının giderilmesinde sporun etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akareem, H. S., & Hossain, S. S. (2016). Determinants of education quality: What makes students' perception different?, *Open Review of Educational Research*, 3(1), 52-67. doi: 10.1080/23265507.2016.1155167

- Akbaba, A., & Turhan, M. (2016). İlköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Van il örneği). *KTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 341-357.
- Akbulut, E. (2011). *İlköğretim okullarında örtük program faaliyetlerinin saptanması*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Akbulut, N. (2016). *Üniversite öğrencilerinin örtük program algılama düzeyleri ile eğitim stresi algılama düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aksu, A., & Yılmaz, H. (2018). Atatürk Üniversitesi merkezi açık-yeşil alandaki fiziki değişim memnuniyetinin belirlenmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 231-237.
- Akyüz, H., Yaşartürk, F., Aydın, İ., Zorba, E., & Mutlu, T. (2017). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(SI), 253-262.
- Alkan, R. M., & Şahin, M. (2016). Yükseköğretimde değişim dönüşüm süreci ve üniversitelerin genişleyen rolleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 297- 307.
- Alsubaie, M. A. (2015). Hidden curriculum as one of current issue of curriculum. *Journal of Education and Practice*, 6(33), 125-128.
- Altındağ, M. (2015). *İlköğretim okullarında okul yaşamının niteliği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Antalyalı, Ö. L. (2007). Tarihsel süreç içerisinde üniversite misyonlarının oluşumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 25-40.
- Anyon, J. (1980). Social class and the hidden curriculum of the work. *Journal of Education*, 62(1), 67-92.

- Apple, M. W. (1980). Analyzing determinations: understanding and evaluating the production of social outcomes in schools. *Curriculum Inquiry*, 10(1), 55-76. <https://doi.org/10.1080/03626784.1980.11075203>
- Apple, M. W. (2004). *Ideology and curriculum*. New York: Routledge.
- Apple, M. W. (2006). *Eğitim ve iktidar*. İstanbul: Kalkedon.
- Aracı, H. (2001). *Okullarda beden eğitimi*. Ankara: Bağırhan.
- Arap, S. K. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye’de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65(1), 1-29.
- Astin, A. W. (1985). *Achieving educational excellence: A critical assessment of priorities and practices in higher education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Atabay, S. (2014). Mekân ve mimarinin eğitimde başarıya etkisi. *TEDMEM*. <https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/mezan-ve-mimarinin-egitimde-basariya-etkisi-sayfasindan-erisilmistir>.
- Atar, İ. H. (2007). *Toplam kalite yönetimi, bilişim ve eğitim ilişkisi ve Malatya Polis Meslek Yüksekokulu’nda bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Ay, E. (2017). *Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulları’nda öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretim hizmet kalitesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (Türkiye örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ayaz, N., & Arakaya, A. (2017). Eğitim sektöründe hizmet kalitesinin ölçülmesi: Öğrenci işleri birimi örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 336–350.
- Aydeniz, N. (2017). *Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin örtük program açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Aydoğan, İ. (2012). Okul binalarının özellikleri ve öğrenciler üzerine etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 193, 29-43. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/442331> sayfasından erişilmiştir.
- Azimpour, E., & Khalilzade, A. (2015). Hidden curriculum. *World Essays Journal*, 3(1), 18-21. Retrived from http://worldessaysj.com/files_site/paperlist/r_88_150412145439.pdf.
- Bacanlı, H. (2006). Sosyal beceri eğitimi. Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2011). Gizli müfredat bağlamında bağımlılık. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, (131), 45-49.
- Bakioğlu, A., & Hacıfazlıoğlu, Ö. (2004). Academics and students attitudes towards the use of technology in lectures. *G.Ü. Eğitim Bilimleri Kongresi bildirileri 2*, 971-1003.
- Bakioğlu, A., & Hacıfazlıoğlu, Ö. (2017). *Avrupa Birliği bağlamında yükseköğretimde kalite*. Ankara: Nobel.
- Bakioğlu, A., & Gürbüz, B. B. (2017). *Kanada yükseköğretiminde kalite*. Ankara: Nobel.
- Başar, H. (2001). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Baydilek, N. (2015). *Okul öncesi eğitim programı ve örtük program bağlamında akıl yürütme becerilerinin yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bayrak, B. (2007). *Yükseköğretim kurumlarından beklenen hizmet kalitesi ve hizmet kalitesinin algılanmasına yönelik bir araştırma*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BBC Future (2017). *Şehrin mimarisi psikolojimizi nasıl etkiliyor?*. <https://www.bbc.com/turkce/vert-fut-40303350> sayfasından erişilmiştir.

- Bergenhengouwen, G. (1987). Hidden curriculum in the university. *Higher Education*, 16(5), 533-543.
- Bıyıkoglu, H. N. (2008). *Standartlar ve Türk sanayinin standardizasyon faaliyetlerine katılımı*. V. Ulusal Hidrolik Pnömatik Kongresi'nde sunulmuş bildiri. http://www.mmo.org.tr/resimler/ekler/e50bd849fde923b_ek.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Bilkent Üniversitesi (2019). *Farklı ortamların temizlik özellikleri*. <https://w3.bilkent.edu.tr/www/saglik-merkezi/genclik-danisma-birimi/saglikli-yasam-onerileri/farkli-ortamlarin-temizlik-ozellikleri/> sayfasından erişilmiştir.
- Bogue, E. G., & Hall, K. B. (2003). *Quality and accountability in higher education improving policy, enhancing performance*. London: Westport, Connecticut.
- Bowles, S., & Gintis, H. (1976). *Schooling in capitalist America*. New York: Basic Book.
- Boztaş, K. (2015). *Tutum ve değerler kapsamında polis meslek yüksekokulu örtük programı*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Brockhoff, L., Huisman, J., & Laufer, M. (2015). *Quality in higher education: A literature review*. Ghent University: Centre for Higher Education Governance. Retrived form <https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/Quality-in-Higher-Education-A-literature-review-1.7.pdf>.
- Brown, M., & Long, P. (2006). Trends in Learning Space Design. In D. Oblinger (Ed.), *Learning Spaces* (pp.116-126). Washington, DC: Educause. Retrived from <http://www.educause.edu/research-and-publications/books/learning-spaces>.
- Burden, P. R. (1995). *Classroom management and discipline: Methods to facilitate cooperation and instruction*. New York: Longman.
- Burgaz, B., & Ekinci, C. E. (2007). Öğrencilerin Hacettepe Üniversitesi'nce sunulan hizmetlere ilişkin beklenti ve memnuniyet düzeyleri. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 71-89.

- Buyurgan, S. (2007). Eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin aldıkları eğitim-öğretime yönelik görüş ve beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(4), 657-677.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyükşahin Sıramkaya, S., & Çınar, K. (2012). Üniversite kampüs yerleşkelerinde ortak kullanım mekânlarının incelenmesi: Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubat kampüsü örneği. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 27(3), 61-72.
- CALIBRE Yükseköğretim İstihdam Endeksi (2019). <https://calibre.kyyd.org.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Cardoso, S., Rosa, M. J., & Stensaker, B. (2015). Why is quality in higher education not achieved? The view of academics. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(6), 950-965.
- Cemiloğlu, M. (2006). Eğitim bilimi açısından örtük program ve halk anlatılarının örtük program bağlamında değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 257–269.
- Cevher, E. (2015). Yükseköğretimde hizmet kalitesi ve kalite algısının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 804-814.
- Cheng, M. (2016). *Quality in higher education*. Rotterdam:Sense, Retrived from <https://www.sensepublishers.com/media/2877-quality-in-higher-education-1.pdf>.
- Cornbleth, C. (1984). Beyond hidden curriculum?. *Journal of Curriculum Studies*, 16(1), 29-36. <https://doi.org/10.1080/0022027840160105>
- Costello, C. Y. (2001). Schooled by the classroom: The (re)production of social stratification in professional school settings. In E. Margolis (Ed.), *The hidden curriculum in higher education* (pp. 43-60). New York: Routledge.
- Coşkun, N. (2016). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının öğretmenlik meslek etiği değerlerine ilişkin görüşleri: Mesleki etik değerlerin kazanımı*

- sürecinde örtük program*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Cox, A. M. (2011). Students' experience of university space: An exploratory study. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(2), 197-207.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
- Çelenk, İ. (2013). *Hizmet kalitesi ile müşteri sadakati arasındaki ilişki: Üniversite hazırlık dershaneleri üzerine bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Uşak.
- Çelik, F., Gemici, R. Ö., & Mirza, E. (2018). Öğrencilerin Alaeddin Keykubad kampüsü fiziksel çevresine ilişkin güvenlik algıları. *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 216-247. doi: 10.26466/opus.453200
- Çelik, M. (2012). Müşteri memnuniyeti ve hizmet kalitesi üzerine Adıyaman Üniversitesi yemekhanesinde bir uygulama. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 29-54.
- Çelik, Z. (2012). Bologna Süreci'nin Avrupa Yükseköğretim Sistemi üzerine etkileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 100-105. doi: 10.5961/jhes.2012.038
- Çengel, M. (2013). *Sınıf ikliminin oluşması sürecinde örtük program: meslek liseleri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çengel, M. (2017). Eğitim isteği: Açık ve örtük program bağlamında bir inceleme. *İlköğretim Online*, 16(2), 601-613.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. <https://yolharitasi.yok.gov.tr/docs/YolHaritasi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çevik, N. (1992). *Çağdaş üniversite kavramlar ve değerlendirmeler, çağdaş eğitim çağdaş üniversite*. Ankara: Başbakanlık.

- Çillioğlu, A. (2010). *İç ve dış paydaşların değerlendirmelerine göre Anadolu Üniversitesi'nin kurumsal itibarı*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çorbacı, Ö. L., Gülez, S., & Topay, M. (2005). ZKÜ merkez kampüsü ısı merkezi yolu ve çevresi peyzaj ve rekreasyon projesi. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 7(7), 24-34.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitiminde örtük programın etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1513–1534.
- Çukadar, S., Gürdal, G., Çelik, S., & Kahvecioğlu, K. (2011). Türkiye’de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum ve gelecek. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011)*, 3(16), 2426-2439.
- Daggett, W. R., Cobble, J. E., & Gertel, S. J. (2008). *Color in an optimum learning environment*. Retrived from www.leadered.com/pdf/Color%20white%20paper.pdf.
- Demir, M. (2018). *Sosyal medya üzerinden gerçekleşen öğretmen– öğrenci etkileşiminin örtük program açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demir, O., & Duruhan, K. (2015). Psikolojik danışma ve rehberlik programı’ nda örtük program algısı (İnönü Üniversitesi örneği). *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 32-70.
- Demirci, B., Cankül, D., & Temizkan, R. (2013). Üniversite personelinin yemekhane hizmetlerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi modeli. *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildirileri*, 656-668.
- Demirel, F., & İlisulu, S. G. (2013). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Beyoğlu Sahnesi projesi ve akustik konfor analizi. *Politeknik Dergisi*, 16(1), 19-28.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem.

- Dereli, T., & Baykasoğlu, A. (2003). *Kalite ve hayata izdüşümleri*. Ankara: Nobel.
- Devebakan, N., Egeli, H. A., & Koçak, N. (2018). Yükseköğretim kurumlarında öğrenci beklenti ve algılamaları temelinde hizmet kalitesinin SERVQUAL ölçeği ile değerlendirilmesi: Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu'nda bir araştırma. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(2), 201–212. doi:10.2399/yod.18.047
- Dicker, R., Garcia, M., Kelly A., & Mulrooney H. (2018). What does 'quality' in higher education mean? Perceptions of staff, students and employers. *Studies In Higher Education*, 44(8), 1425-1441. <https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1445987>
- Diktaş, A. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin şehre, üniversiteye ve öğrenim gördükleri bölümlere ilişkin memnuniyet durumları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 51-77.
- Doğanay, A. & Sarı, M. (2004, Mayıs). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi (Çukurova üniversitesi örneği). Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Doğramacı, İ. (2000). *Günümüzde rektör seçimi ve atama krizi (Türkiye'de ve dünyada yükseköğretim yönetimine bakış)*. Ankara: Meteksan.
- Donald, J. G., & Denison, D. B. (2001). Quality assesment of university students: Student perceptions of quality criteria. *The Journal of Higher Education*, 72(4), 478–502. <http://dx.doi.org/10.2307/2672892>
- Dreeben, R. (1968). *On what is learned in school*. London: Addison-Wesley.
- Durkheim, E. (1962). *Meslek ahlakı*. (M. Karasan, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim.
- Duygun, A. (2007). *Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesinin ölçümü-bir pilot araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dülger, H. (2017). *Üniversite yerleşkelerinin kullanıcı gereksinimlerine göre güncellenmesi için bir yöntem önerisi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Meşelik Yerleşkesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen

Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Düzenli, T. (2010). *Kampüs açık mekân olanaklarının gençlerin psikososyal yapısına bağlı olarak incelenmesi: K.T.Ü. Kanuni kampüsü örneği*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Düzenli, T., Mumcu, S., & Özbilen, A. (2018). Gençlerin psikososyal yapılarına uygun açık mekânlar yaratma. *Social Sciences Studies Journal*, 4(14), 383-392.
- Eraslan, A. (2014). *Üniversite yerleşkelerindeki rekreasyonel spor merkezlerinde hizmet kalitesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erçevik, B., & Önal, F. (2011). Üniversite kampüs sistemlerinde sosyal mekân kullanımları. *MEGARON*, 6(3), 151-161.
- Erdem, A. R. (2005). Üniversitenin var oluş nedeni (Üniversitenin misyonu). *Eğitim Araştırmaları*, 17, 104–116.
- Erdem, A. R. (2006). Dünyadaki yükseköğretimin değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 299–314
- Erdönmez, İ. M. Ö. (2007). İlköğretim okul bahçelerinde peyzaj tasarım normları. *İstanbul Orman Fakültesi Dergisi*, 57(1), 108-120.
- Demirhan Yüksel, Y. (2011). “Kalite ve kaliteli üniversite” kavramlarına ilişkin üniversite öğrencilerinin algıları: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eren, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin okul içi kantin hizmetleri ile ilgili beklenti ve hizmet kalitesine yönelik genel tatmin düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 13(25), 211-219.
- Ergin, B. M. (2010). *Üniversite spor merkezlerindeki algılanan hizmet kalitesinin yapısal eşitlik modeli (YEM) ile incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Erişti, B. (2004). *Avrupa kalite yönetimi vakfı mükemmellik modelinin eğitim fakülteleri için uyarlaması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ermiş, M. (2016). *ISO 9001:2008 kalite yönetim sistemi uygulamalarının eğitim kurumları kalitesine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, E. (2004). *Yükseköğretimde hizmet kalitesi*. Ankara: Nobel.
- Ertekin, M., & Çorbacı, Ö. L. (2010). Üniversite kampüslerinde peyzaj tasarımı (Karabük Üniversitesi peyzaj projesi örneği). *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 55-67.
- Fidan, M. (2013). *Ortaokullarda bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin öğretmen görüşleri: Bolu ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Filiz, B. (2011). *Malatya ili merkez ilçesi devlet ilköğretim okullarında öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerinin düşüncelerine dayalı olarak beden eğitim öğretmenlerinin örtük programı uygulama durumlarının tespiti*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Gair, M. (2003). *Socrates never took attence: Hidden curriculum in a teacher preparation program*. Doctoral Dissertation, Arizona State University.
- Gair, M., & Mullins, G. (2001). Hiding in plain sight. In E. Margolis (Ed.), *The hidden Curriculum in Higher Education* (pp.21-41). New York: Routledge.
- Gazi Üniversitesi (2019a). *Binamızın tarihi*. <http://gazi.edu.tr/posts/view/title/binamizin-tarihi-219> sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019b). *F Blok konferans salonu* [Resim]. <http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-f-blok-konferans-salonu-93284?siteUri=basin> sayfasından erişilmiştir.

- Gazi Üniversitesi (2019c). *Neşe Yağız konferans salonu* [Resim].
<http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/nese-yagiz-konferans-salonu-93282?siteUri=basin> sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019d). *Mimar Kemaleddin konferans salonu* [Resim].
<http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/mimar-kemaleddin-salonu-88283> sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019e). *Fitness salonu* [Resim].
http://mediko.gazi.edu.tr/posts/view/title/*-fitness-%26-sauna-merkezleri-20739 sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019f). *Yüzme havuzu* [Resim].
http://mediko.gazi.edu.tr/posts/view/title/*-kapali-yuzme-havuzu-225087 sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019g). *Malik Aksel Sanat Galerisi* [Resim].
<http://gef.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-tanitim-kitapcigi-176874?siteUri=gef> sayfasından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (2019). *Kütüphane hakkında*.
<https://kutuphane.gazi.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Gencel, U. (2001). Yükseköğretim hizmetlerinde toplam kalite yönetimi ve akreditasyon. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 164-218.
- Giertz, B., (2000, August). *The quality concept in higher education*. Paper presented at the TQM for Higher Education Institutions II, Verona, Italy.
- Gifford, R., Steg, L., & Reser, J. P. (2011). *Environmental psychology*. Retrived from <http://www.rug.nl/staff/e.m.steg/giffordstegreser2011.pdf>.
- Giroux, H. (1983). Theories of reproduction and resistance in the new sociology of education: A critical analysis. *Harvard Educational Review*, 53(3), 261-293.
- Giroux, H. (2001). *Theory and resistance in education*. London: Bergin & Garvey.
- Gordon, D. (1982). The concept of the hidden curriculum. *Journal of Philosophy of Education*, 16(2), 187- 198.

- Gordon, D. (1983). Rules and the effectiveness of the hidden curriculum. *Journal of Philosophy of Education*, 17(2), 207-218.
- Göksoy, S. (2017). Okulların altyapı yeterliliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 9-15.
- Güleş, H. K., Kabasakal, Ö., & Kuzu, Ö. H. (2011, Mayıs). *Yükseköğretimde kalite güvence sisteminin öğrenci memnuniyeti açısından sürdürülebilirlik değerlendirmesi: Meslek yüksekokullarında ISO 9000 kalite yönetim sistemi uygulamaları örneği*. Birinci Uluslararası Yükseköğretim Kongresinde sunulmuş bildiri, İstanbul.
- Gün, M. (2018). *Türk Hava Kuvvetleri subay ve astsubay yetiştirme okulu örtük program kapsamının okul iklimi ve sınıf iklimi boyutlarıyla incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim: Tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. Ankara: ÖSYM.
- Hacıfazlıoğlu, Ö. (2006). *Avrupa Birliği yükseköğretim kalite göstergeleri ve Türkiye örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Halis, M. (2010). *Paradigmadan uygulamaya toplam kalite yönetimi ve ISO-9000 kalite güvence sistemleri ve ISO-9002 kalite belgesi çalışmaları*. İstanbul: Beta.
- Harvey, L. & Knight, P. T. (1996). *Transforming higher education*. Buckingham: Open University.
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assesment and Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9–26. <https://doi.org/10.1080/0260293930180102>
- Hathaway, W. E. (1991). Schools for the 21st century: General specifications. *CEFPI’s Educational Facility Planner*, 29(4), 25-30.
- Hayırsever, F. (2019). Perceptions of high schoolstudents about university. *Journal of Education and Training Studies*, 7(9), 108-123. doi:10.11114/jets.v7i9.4383

- Heffner, C. L. (2013). *Does student perception of quality matter? A study of perceived academic quality and intention to persist.* (Doctorate Dissertation). Retrieved from <https://search.proquest.com/pqdtglobal/index?accountid=11054>.
- Horn, R.A. (2003). Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 76(6), 298-300. <https://doi.org/10.1080/00098650309602024>
- Idrus, N. (2010). Transforming quality for development. *Quality In Higher Education*, 9(2), 141–150.
- Illich, I. (2000). *Okulsuz toplum.* (M. Özay, Çev.). İstanbul: Şule.
- Ishikawa, K. (1997). *Toplam kalite kontrol.* İstanbul: Kalder.
- İbicioğlu, H. (2005). Üniversite öğrencilerinde kurumsal imaj algılamalarını etkileyen faktörlere ilişkin Süleyman Demirel Üniversitesi İdari İktisadi Bilimler Fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İdari İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 59-73.
- İhtiyaroğlu, N. (2010). *Öğretmen ve öğrenci algısına gören kaliteli eğitim.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlhan, E. (2018). *Üniversitelerin lisans programlarında uygulanan çekirdek programın değerlendirilmesi.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlhan, E., Çam, Ş. S., & Çam, Z. (2018). Yükseköğretimde öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 213-234.
- Jackson, P. W. (1968). *Life in classrooms.* New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Kalaycı, H., & Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.

- Kalaycı, N. (2008). Yükseköğretimde uygulanan toplam kalite yönetimi sürecinde göz ardı edilen unsurlardan “TKY merkezi” ve “Eğitim programları”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 163–188.
- Kalaycı, N. (2009). Yükseköğretim kurumlarında akademisyenlerin öğretim performansını değerlendirme sürecinde kullanılan yöntemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 605–636.
- Kalaycı, N. (2014, Eylül 28). Eğitim ortamlarını tasarlamak, geleceği tasarlamaktır. *Aljazeera Turk*. <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/egitim-ortamlarini-tasarlamakgelecegi-tasarlamaktir> sayfasından erişilmiştir.
- Kalaycı, N., & Güneş, E. (2014). Resmi programdaki örtük mesajların öğrencilerin özgürlük değerine ilişkin algıları üzerindeki etkisinin belirlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 17-34.
- Kalaycı, N., & İlhan, E. (2017). Yükseköğretimde çekirdek program. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 118-131.
- Kalaycı, N., Watty, K., & Hayırsever, F. (2012). Perceptions of quality in higher education: A comparative study of Turkish and Australian business academics. *Quality in Higher Education*, 18(2), 149-167.
- Karadeniz, C., & Okvuran, A. (2014). Müzede bir gece: Ankara Üniversitesi öğrencileri ile Çorum Arkeoloji Müzesi’nde müze eğitimi. *İlköğretim Online*, 13(3), 865-879. <http://ilkogretim-online.org.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karakaş, F., & Selimoğlu, E. (2002). *İkinci Devre*. Bursa: Nobel.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel.
- Karasolak, K. (2009). *Mimari özellikleri farklı ilköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin okullarının bina ve bahçeleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Karadolak, K., & Sarı, M. (2011). Mimari özellikleri farklı okullardaki öğrenci ve öğretmenlerin okullarının binası hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 132-154.
- Kavraköğlu, İ. (1996). *Toplam kalite yönetimi*. İstanbul: Kalder.
- Kayadibi, F. (ty). *Eğitim kalitesine etki eden faktörler ve kaliteli eğitimin üretime katkısı*. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/10098> sayfasından erişilmiştir.
- Kazu, İ. Y., & Özdemir, O. (2004, Temmuz). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin beklentileri (beklenti profili) Fırat üniversitesi örneği*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kentli, F. D. (2009). Comparison of hidden curriculum theories. *European Journal of Educational Studies*, 1(2), 83-88.
- Kesen, M., & Akyüz, B. (2015). Üniversite örgüt kültürü algılamaları ve demografik değişkenlerin algılanan stresi yordayıcı değişkenler olarak incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 71-94.
- Keser, E. (2007). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı memnuniyeti ölçümü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kesici, E. A. (2010). *Orta öğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük programın özellikleri*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kesim, Ş. (2011). *Üniversite kütüphanelerinde sürekli iyileştirme felsefesinin uygulanması: Sakarya üniversitesi kütüphanesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, M., & Şener, G. (2013). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımlarındaki sosyolojik etkenler ve yapısal kısıtlamalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 220-227. doi: 10.5961/jhes.2013.080
- Kılınç, A. Ç., Çepni, O., Kılcan, B., & Palaz, T. (2017). Öğretim üyelerinin görüşlerine göre Türkiye’de yeni kurulan üniversitelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 282-293. doi: 10.5961/jhes.2017.207

- Kırklareli Üniversitesi (2014). *Bologna Süreci faaliyet alanları*. <http://bologna.klu.edu.tr/Sayfalar/817-bologna-sureci-faaliyet-alanlari.klu> sayfasından erişilmiştir.
- Kocaoğlu, R. (2015). *Işığın renk sıcaklığının eğitim ortamlarında üniversite öğrencilerinin dikkat ve duygu durumu üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, G. (2019). *Yükseköğretimde proje tabanlı eğitim programlarının incelenmesi: Türk üniversiteleri için kavramsal bir model önerisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Korkut, H. (2001). *Sorgulanan yükseköğretim*. Ankara: Nobel.
- Köksoy, M. (1998). *Yükseköğretimde kalite ve Türk yükseköğretimi için öneriler*. İstanbul: Kültür Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergen psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Kurdoğlu, B. Ç., Yurdakul, N. M., & Bayramoğlu, E. (2018). Yeşil kampüs yaklaşımının uzman değerlendirme yöntemi ile incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(19), 2064-2071.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırmada etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kuyrukçu, Z. (2012). *Kampüslerde fiziksel değişim üzerine bir araştırma: Selçuk Üniversitesi Alaeddin Keykubat Kampüsü örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kuyumcu, A., & Erdoğan, T. (2008). Yükseköğretimin toplumsal değişmeye etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 240-250.
- Küçüköğlu, A., & Özerbaş, M. A. (2004). Eğitim ergonomisi ve sınıf içi fiziksel değişkenlerin organizasyonu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 121-134.

- Lau S. S. Y., Gou, Z., & Liu, Y. (2009). Introducing healing gardens into a compact university campus: design natural space to create healthy and sustainable campuses. *Landscape Research*, 34(1), 55–81.
- Lavoie, R. M. A. (2006). *Mastering the hidden curriculum of school. It's so much work to be your friend*. Retrived from <http://www.schwablearning.org/articles.asp?r=996>.
- Lempp, H., & Seale, C. (2004). The hidden curriculum in undergraduate medical education: Qualitative study of medical students perceptions of teaching. *British Medical Journal*, 329(7469), 770-773. <https://doi.org/10.1136/bmj.329.7469.770>
- Lim, H. (2010). *Understanding America customer perceptions on Japanese food and services in the U.S.* (Master theises) <https://pdfs.semanticscholar.org/285e/762debb81aefab62d173bc9774aa49c4a3ee.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage.
- Livesey, C. (2005). *The hidden curriculum*. Retrived from <http://www.Sociology.Org.Uk/Ceduate.Htm>.
- Lynch, K. (1989). *The hidden curriculum: Reproduction in education, an appraisal*. Philadelphia, PA: The Falmer.
- Malla, M. (2012). Üniversitelerin 21. Yülyıldaki yeni paradigması üzerinebir tartışma. X. *Ulusal Sempozyumu, "Üniversite, Üniversitelerimiz, Üniversite Nereye?"*, 235-246.
- Margolis, E., & Romero, M. (1998). The department is very male, very white, very old, and very conservative: The functioning of hidden curriculum in graduate departments. *Harvard Educational Review*, 68(1), 1-32.
- Mariani, L. (1999, March). *Probing the hidden curriculum: Teachers students' beliefs and attitudes*. Paper presented at The British Council 18th National Conference For Teachers Of English, Palermo.
- Martin, J. R. (1976). What should we do with a hidden curriculum when we find one? *Curriculum Inquiry*, 6(2), 135-151. <https://doi.org/10.1080/03626784.1976.11075525>

- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McFarland, A. L., Waliczek, T. M., & Zajicek, J. M. (2008). The relationship between student use of campus green spaces and perceptions of quality of life. *HortTechnology*, 18(2), 232-238. doi: <https://doi.org/10.21273/HORTTECH.18.2.232>
- Mengi, F., & Schreglmann, S. (2013). Akademisyenlik bağlamında bilimsel üretkenliği etkileyen çevresel faktörler. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Meraler, S. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Meraler, S., & Adıgüzel, A. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(97), 123-144.
- Mızıkacı, F. (2003). Quality systems and accreditation in higher education: An overview of Turkish higher education. *Quality in Higher Education*, 9(1), 95–106. <https://doi.org/10.1080/13538320308160>
- Miller, K. N. (2011). *The relation of school and campus violence to students perceptions of safety and precautionary behaviors*. Doctoral Dissertation, Auburn University, Alabama.
- Naralan, A., & Kaleli, S. S. (2012). Üniversite öğrencilerinin üniversiteden beklentileri ve bölüm memnuniyeti araştırması: Atatürk Üniversitesi örneği. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-11.
- Oblinger, D. G. (2006). *Learning spaces*. Washington, DC: EDUCAUSE. Retrived from <https://www.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Ocak, M., & Karabulut, B. (2017). Türkiye-İngiltere üniversitelerinin vizyon ve misyon ifadelerinin içerik analizi ile karşılaştırılması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 113-130.
- Odabaş, H., & Polat, C. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphaneleri standartları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 45, 321-346.
- Okumuş, A., & Duygun, A. (2008). Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesinin ölçümü ve algılanan hizmet kalitesi ile öğrenci memnuniyeti arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 17-38.
- Okursoy, A., & Turan, A. H. (2014). Açıklayıcı faktör analizi ve üniversite yemekhanesinde müşteri memnuniyeti üzerinde etkili olan boyutların belirlenmesi üzerine bir uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 15(1), 65-78.
- Ortaş, İ. (2004). Üniversite özerkliği nedir? *Üniversite ve Toplum*, 4(1), 1-7.
- Öz, A. M. (2013). *Sanat yönetimi açısından Maya Sanat Galerisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özarslan, A. (2010). *Bir üniversite yerleşkesinde engelsiz mekân düzenlemesi yapılabilirliğinin irdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özçetin, S., & Gök, R. (2017). Akdeniz Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin hizmet kalitesi ile ilgili memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(1), 301-311.
- Özdem, G. (2011). Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1869-1894.
- Özdemir, M. (2017). Sosyal adalet liderliği, okula yönelik tutum ve okul bağlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 267-281. doi: 10.15390/EB.2017.6281.
- Özdemir, P. (2016). Üçüncü kuşak üniversiteler. *Maltepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi*, 15(8), 15-33.

- Özdemir, S. (2002). Eğitimde toplam kalite yönetimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*.
http://journals.manas.edu.kg/mjsr/oldarchives/Vol01_Issue02_2001/217.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Özdemir, S. M. (2007). Öğretim süreçlerinde toplam kalite ilkelerinin uygulanmasının öğrencilerin tutumlarına ve başarılarına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 521–536. http://www.kefdergi.com/pdf/15_2/smehmet.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Özdemir, T. (2000). *İstatistiksel kalite kontrol*. Ankara: A.Ü.F.F. Döner Sermaye.
<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/674.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Özdemir, Y., & Koruklu, N. (2011). Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *YYÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 190-210.
- Özer, M. (2012). Türkiye’de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve kalite güvence sistemi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 18–23.
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde kalite güvencesi*. Ankara: Seta.
<https://w3.beun.edu.tr/wp-content/uploads/2013/08/yayinlar/Kalite-Guvencesi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Öztürk, O. (2014). Okul, kampüs güvenliği ve olası riskler. *Güvenlik Yönetimi Dergisi*, 16, 54-57.
- Öztütüncü, S. (2016). Disiplinlerarası atölye dersleri üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(19), 15-28.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A. & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and it simplifications for future research. *The Journal of Marketing*, 49, 41-50.
- Paul, B. J. (1996). *Lessons seventh-graders learn: An investigation of the hidden curriculum in dress, decor and discipline*. Doctoral Dissertation, Pacific Lutheran University, Norway.
- Paykoç, F. (1995). *Sosyal bilgiler eğitiminde çağdaş yaklaşımlar, ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları*. Ankara: TED.

- Peker, E. (2010). *Campus as an integrated learning environment: Learning in campus open Spaces*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Polat, S. (2011). Üniversite öğrencilerine göre Kocaeli Üniversitesi'nin örgütsel imajı. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 105-119.
- Portelli, J. P. (1993). Exposing the hidden curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 25(4), 343- 358. <https://doi.org/10.1080/0022027930250404>
- Rehber, E. (2018, Kasım 12). *Yükseköğretimde kalite çalışmaları*. <https://www.aydinlik.com.tr/yuksek-ogretimde-kalite-calismalari-erkan-rehber-kose-yazilari-kasim-2018> sayfasından erişilmiştir.
- Resnick, J. (2002). *Change and tradition: Gender identity construction of adolescent girls under the influence of the hidden curriculum*. (Doctorate Dissertation) Retrived from https://www.researchgate.net/publication/33518408_Change_and_tradition_gender_identity_construction_of_adolescent_girls_under_the_influence_of_the_hidden_curriculum.
- Sakarya, M .C. (2006). *Yükseköğretimde öğrenciye yönelik hizmet kalitesinin ölçülmesi: Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Sakınç, S., & Bursalıoğlu, S. A. (2012). Yükseköğretimde küresel bir değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2).
- Sambell, K., & McDowell, L. (1998). The construction of the hidden curriculum: Messages and meanings in the assessment of student learning. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 23(4), 391-396.
- Sanoff, H., Pasalar, C., & Hashas, M. (2001). *School building assessment methods*. School of Architecture, College of Design, North Carolina State University with support from the National Clearinghouse for Educational Facilities. Retrived from <http://www.ncef.org/pubs/sanoffassess.pdf>.

- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: Düşük ve yüksek “Okul yaşam kalitesi” ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarı, M., & Cenkseven, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Saydan, R. (2008). Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarından kalite beklentileri: Yüzüncü yıl üniversitesi İİBF örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 263–79.
- Schindler, L., Puls-Elvidge, S., Welzant, H., & Crawford, L. (2015). Definitions of quality in higher education: A synthesis of the literature. *Higher Learning Research Communications*, 5(3), 3-13. <http://dx.doi.org/10.18870/hlrc.v5i3.244>.
- Serhatlıoğlu, B. (2012). *Sosyal becerilerin kazanımı sürecinde örtük programın işlevi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Serhatlıoğlu, B., & Gürol, A. (2009, Ekim). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin örtük programa ilişkin algıları: Fırat Üniversitesi örneği*. 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulmuş bildiri, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Sezen, Ö. (2011). *Bir üniversite yabancı diller hazırlık programının algılar yoluyla incelenmesi üzerine bir vaka çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Skelton, A. (1997). Studying hidden curricula: Developing a perspective in the light of postmodern insights. *Curriculum Studies*, 5(2), 177-193. <https://doi.org/10.1080/14681369700200007>
- Snyder, B. (1971). *The hidden curriculum*. New York: Knopf.
- Solmaz, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitime yönelik görüşleri ve uygulamaları. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD)*, 4(7), 40-54.
- Strange, C. C., & Banning, J. H. (2001). *Education by design: Creating campus learning environments that work*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Şahan, H., & Kalkay, İ. (2012, Eylül). *Örtük programın öğretmenlik meslek bilgisi kapsamındaki ideal nitelikleri kazandırmadaki etkililiği*. 2. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sunulmuş bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- Şahin, G. G. (2011). Üniversite düzeyinde turizm eğitiminde hizmet kalitesi beklenti ve algısına yönelik Ankara’da bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 49–65.
- Şahin, D. (2016). *Kent güvenliği algısı ve suç korkusu*. 4th International Congress on Urban and Environmental Issues and Policies sunulmuş bildiri, İstanbul.
- Şar, E., & Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 83-90.
- Şensoy, S. A. (2019, Ocak). Mekân ve öğrenme ilişkisi üzerine üreten bir mimar: Herman Hertzberger. *Mimarlık Dergisi*.
<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=419&RecID=4621> sayfasından erişilmiştir.
- Şensoy, S. A., & Sağsöz, A. (2015). Öğrenci başarısının sınıfların fiziksel koşulları ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(3), 87-104.
- Şimşek, M. (2000). *Sorularla toplam kalite yönetimi ve kalite güvence sistemleri*. İstanbul: Alfa.
- Tam, M. (2001). Measuring quality and performance in higher education. *Quality in Higher Education*, 7(1), 47-54.
- Taşpınar, M. (2010). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Data.
- Tazegül, Ü. (2014). Sporun kişilik üzerindeki etkisinin araştırılması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25, 537-544.

- Tayyar, N., & Dilşeker, F. (2012). Devlet ve vakıf üniversitelerinde hizmet kalitesi ve imajın öğrenci memnuniyetine etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 184–203
- Teas, R. K. (1993). Expectations, performans evaluation, and consumers' perception of quality. *Journal of Marketing*, 57(4), 18-34.
- Temple, P. (2008). Learning spaces in higher education: An under-researched topic. *London Review of Education*, 6(3), 229-241. doi:10.1080/14748460802489363
- Terzioğlu, E. (2005). *İlköğretim okulu binalarının fiziksel özellikler bakımından değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat: Eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 53-59.
- Tezişçi, S. (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversitelerinin örgütsel imajına ilişkin algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tezsürücü, D., & Bursalıoğlu, S. A. (2013). Yükseköğretimde değişim: Kalite arayışları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 23-35.
- Topsakal, Y., & İplik, F. N. (2013). Üniversite öğrencilerinin kalite algıları ile memnuniyet ve tavsiye etme düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 82–94.
- Tor, D. (2015). *Exploring physical environment as hidden curriculum in higher education: A grounded theory study*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Trakya Üniversitesi (2017). *Bir kantin nasıl olmalı?*. <https://www.trakya.edu.tr/news/trakya-universitesi---bir-kantin-nasil-olmalı--sorusunun-cevabini-uygulamali-verdi-sayfasından-erişilmiştir>.
- Tuncel, İ. (2008a). *Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından örtük program*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tuncel, İ. (2008b). Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından fiziki ortamdan kaynaklanan örtük programın incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 26-38.
- Tunç, B., & Çelikkaleli, Ö. (2005). Üniversitede bilgi kültürü: Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 181-195.
- Tural, D., & Şahin, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin kendi üniversite ve ideal üniversite algıları: Gaziantep Üniversitesi örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 209-240.
- Tüfekçi Akcan, A., Malkoç, S., & Kızıltan, Ö. (2017). Akademisyenlere göre akademi ve akademik kültür. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 569-591.
- Türedi, H. (2008). *Örtük programın eğitimde yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). <https://www.google.com/search?q=tdk+s%C3%B6zl%C3%BCk&oq=tdk&aqs=chrome.1.69i57j69i59j0l4.3612j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Standartları Enstitüsü (TSE). (2019). *Kalitenin tanımı*. <http://www.testede.net/kalite-tanimi/> sayfasından erişilmiştir.
- Tütüncü, Ö., & Doğan, Ö. İ. (2003). Müşteri tatmini kapsamında öğrenci memnuniyetinin ölçülmesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(4), 130-151.
- Uludağ, Z., & Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/153-154/uludag.htm sayfasından erişilmiştir.

- Uygur, M., & Yelken, T. Y. (2017). Sınıf öğretmenliği adaylarının memnuniyet düzeyleri ve gelecek beklentisi algılarının incelenmesi: Mersin Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(1), 1–9. doi:10.2399/yod.16.006
- Üniversite Araştırma Laboratuvarı [ÜNİAR]. (2019). *Türkiye üniversite memnuniyet araştırması [Tüma]*. <https://www.uniar.net/tuma> sayfasından erişilmiştir.
- Ünsal, B., & Ramazanoğlu, F. (2013). Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-46.
- Vallance, E. (1973/74). Hiding the hidden curriculum: An interpretation of the language of justification in nineteenth-century educational reform. *Curriculum Theory Network*, 4(1), 5-21.
- Vallance, E. (1980). The hidden curriculum and qualitative inquiry as states of mind. *Journal of Education*, 162(1), 138-151. <https://doi.org/10.1177%2F002205748016200110>
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. London, Ontario: Althouse.
- Varol, R. (2017). *Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ve kadınların spor etkinliklerine katılımlarına dair görüşlerinin incelenmesi (Bartın üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Veznedaroğlu, R. L. (2007). *Okulda ve sınıfta örtük program*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Watty, K. (2006). Want to know about quality in higher education? Ask on academic. *Quality in Higher Education*, 12(3), 291–301. <https://doi.org/10.1080/13538320601051101>
- Willinsky, J. (2005). Just say know? Scholing the knowledge society. *Educational Theory*, 55(1), 97-111.
- Willis, P. (1997). *Learning to labour*. New York: Colombia University.

- Wissema, J.G. (2009). *Üçüncü kuşak üniversitelere doğru. Geçiş döneminde üniversiteleri yönetmek*. (N. Devrim & T. Belge, Çev.).İstanbul: Özyeğin Üniversitesi.
- Wren, D. J. (1999). School culture: Exploring the hidden curriculum. *Adolescence*, 34(135), 593-596.
- Yaman, E. (2010). Kalabalık sınıfların etkileri: öğrenciler ne düşünüyor?. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 403-414.
- Yangın, S., & Dindar, H. (2010). İlköğretim okullarında örtük programın varlığına ilişkin bir araştırma (Türkiye: Siirt ili örneği). *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 1017–1038.
- Yarbrouh, K. A. (2001). *The relationship of school design to academic achivement of elemantary school children*. Doctorate Dissertation, Department of Educational Leadership University, Georgia.
- Yavuzer, H. (1987). Üniversite gençliğinin sorunları. *İstanbul Üniversitesi Bülteni*, 3(3-4), 73-91.
- Yavuzer, H., Meşeci, F., Demir, İ. & Sertelin, Ç. (2005). Günümüz üniversite gençliğinin sorunları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 79-91.
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, C. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin demokratik vatandaşlık tutumlarının resmi ve örtük program açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yıldırım, F. (2013). *İlköğretim okullarında örtük program ve ilköğretim öğrencilerinin örtük programdan kaynaklanan stres algıları*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yıldız, A. K. (2013). Üniversite öğrencilerinin eğitiminde üniversite kütüphanelerinin rolü ve öğrencilerin beklentileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 176-184.

- Yıldızoğlu, M. Z. (2006). *Üniversite yerleşkeleri fiziksel gelişim planlaması ve tasarımı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yılmaz, M. (2003). Bilgi merkezleri ve toplam kalite yönetimi ilişkisi: Bir uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4 (2) 2003, 257-268.
- Yılmaz, D. V. (2013). Yükseköğretimin değişen bağlamı: 21. yüzyılda dönüşümler ve eğilimler. *Yükseköğretim Dergisi*, 3(3), 169-176.
- Yılmaz, M. K., & Kaynak, S. (2011). Bayburt'un sosyo-ekonomik dönüşüm sürecinde üniversitemizin rolü ve yöre halkının beklentileri. *Bayburt Üniversitesi Bülteni*, 2(4), 44-47.
- Yılmaz, S. (2015). Bir kampüs açık mekânının peyzaj tasarımı: Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi binası. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(2), 297-307.
- Yorgancıoğlu, D., Tunalı, S., Çetinel, M., Kırdar, G., & Işık, M. A. (2018). Üniversite kampüsünün mekân ve pedagoji ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 314-326. doi: 10.5961/jhes.2018.274
- Yücel, G. (2014, Mart 21). Okul mimarisi ve 21. yüzyılın öğrenme mekânları. <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/okul-mimarisi-ve-21-yuzyilin-ogrenme-mek-nlari-26013493> sayfasından erişilmiştir.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2014). *2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri (Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri)*. <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/2584> sayfasından erişilmiştir.

- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2019). *Kalite Güvencesi*.
<https://uluslararasi.yok.gov.tr/uluslararasilasma/bologna/bologna-s%C3%BCreci-ana-faaliyet-alanlar%C4%B1/kalite-guvencesi> sayfasından erişilmiştir.
- Yüksel, S. (2002a). Örtük program. *Eğitim ve Bilim*, 27(126), 31-37.
- Yüksel, S. (2002b). Yükseköğretimde eğitim ve öğretim faaliyetleri ve örtük program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 361-370.
- Yüksel, S. (2004). *Örtük program: Eğitimde saklı uygulamalar*. Ankara: Nobel.
- Yüksel, S. (2007). Örtük programın öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 321-345.
- Zineldin, M ., Akdağ, H. C., & Vasicheva, V. (2011). Assessing quality in higher education: New criteria for evaluating students satisfaction. *Quality in Higher Education*, 17(2), 231-243. <https://doi.org/10.1080/13538322.2011.582796>
- Züngün, D. (2016). Türkiye’de 3. nesil üniversite yaklaşımına ilişkin makroekonomik çözümler. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5843- 5852.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Değerli Arkadaşlar,

Bu araştırma üniversitelerin fiziksel ortamlarının öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Üniversitelerin fiziksel ortamlarının öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkiyi ortaya çıkarmak; fiziksel ortamlara ilişkin gereken düzenlemelerin belirlenmesi hususunda yol gösterici olacaktır. Üniversitelerin fiziksel ortamlarını deneyimleyen öğrencilerin bu konudaki olumlu veya olumsuz algılarının belirlenmesi, üniversitelerin fiziksel ortamlarını geliştirme çalışmalarına veri sağlayacağı için önemlidir.

Görüşleriniz bilimsel bir çalışmaya katkı sağlayacağı için samimi cevaplar vermenizi rica ederim. Araştırmaya yapacağınız katkılar için içtenlikle teşekkür ederim.

Danışman: Prof Dr.Nurdan Kalaycı

Sedanur GİRAYHAN
G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretim AD
Yüksek Lisans Öğrencisi

1.KİŞİSEL BİLGİLER

Bölüm/Program Adı :.....

Sınıf Düzeyi : 1.Sınıf () 4.Sınıf ()

Cinsiyet : Kız () Erkek()

Mezun olunan lise türü : Fen Lisesi () Anadolu Lisesi () Meslek Lisesi ()

Diğer ()

Mezun olunan lise

	İL	İLÇE
DEVLET	()	()
ÖZEL	()	()

2. FİZİKSEL ORTAMA İLİŞKİN BİLGİLER

Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinin fiziksel ortamı, şekildeki gibi üç birime ayrılarak ele alınacaktır.

Not: Öğretim mekânları olarak eğitim fakültesi öğrencilerinin bölümlerine göre eğitim gördüğü yerler ele alınacaktır.

3.ARAŞTIRMA PROBLEMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞME SORULARI

1. Üniversite yerleşkesinin genel ortamı:

1.1.Yerleşke ortamı üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

1.2. Yerleşke ortamında sizi en çok etkileyen yer neresidir? Gerekçesi nedir?

.....

1.3. Yerleşke ortamında olumlu gördüğünüz yerler ve mekânlar nerelerdir? Gerekçeleriyle açıklayınız?

.....

1.4. Yerleşke ortamında olumsuz gördüğünüz yerler ve mekânlar nerelerdir? Gerekçeleriyle açıklayınız?

.....

1.5. Yerleşke ortamının öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

2. Üniversitenin öğretim mekânları:

2.1.Binalar ve derslikler ile ilgili sorular;

2.1.1.Binalar ve derslikler ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

2.1.2.Binalarda kullanılan görsel materyaller sizi nasıl etkilemektedir?

.....

2.1.3.Binaların ve dersliklerin öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

2.2.Atölyeler ile ilgili sorular;

2.2.1.Atölyeler ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Atölyeler sizi nasıl etkilemektedir?

.....

2.2.2. Atölyelerin öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

3. Üniversitenin sosyal-kültürel mekânları:

3.1. Konferans salonları ile ilgili sorular;

3.1.1. Konferans salonları ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.1.2. Konferans salonlarına erişim konusunda ne düşünüyorsunuz? Kolay erişim sağlamak mümkün mü?

.....

3.1.3. Konferans salonları üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.2. Spor alanları ile ilgili sorular;

3.2.1. Spor alanları ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.2.2. Spor alanlarına erişim konusunda ne düşünüyorsunuz? Kolay erişim sağlamak mümkün mü?

.....

3.2.3. Spor alanları üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.3. Müzeler ve sanat galerisi ile ilgili sorular;

3.3.1. Müzeler ve sanat galerisi ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.3.2. Müzeler ve sanat galerisine erişim konusunda ne düşünüyorsunuz? Kolay erişim sağlamak mümkün mü?

.....

3.3.3. Müzeler ve sanat galerisi üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.4. Kütüphane ile ilgili sorular;

3.4.1. Merkez kütüphanesi ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Kütüphane sizi nasıl etkilemektedir?

.....

3.4.2. Merkez kütüphanesi üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

4. Üniversitenin yardımcı mekânları:

4.1.Kantinler ve yemekhane ile ilgili sorular;

4.1.1.Kantinler ve yemekhane ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.1.2. Kantinler ve yemekhane üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.2. Alışveriş yerleri ile ilgili sorular;

4.2.1.Alışveriş yerleri ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.2.2. Alışveriş yerleri üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.3. Yerleşke bahçesi ile ilgili sorular;

4.3.1. Yerleşke bahçesi ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Kampüs bahçesi sizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.3.2. Yerleşke bahçesi üniversiteye ilişkin görüşlerinizi nasıl etkilemektedir?

.....

4.4. Yerleşkedeki banka ve bankamatikler ile ilgili sorular;

4.5.1.Banka ve bankamatikler ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız. Bu alanlar sizi nasıl etkilemektedir?

.....

5. Kalite/nitelik nedir? Kalite ölçütleriniz nelerdir?

.....

6.Kaliteli üniversite nedir? Kaliteli üniversiteye ilişkin ölçütleriniz nelerdir? Açıklayınız

.....

4. KALİTE PUANLAMA ANKETİ

Kalite puanlama anketi: Üniversitenin fiziksel ortamlarının, kalite/nitelik bakımından derecelendirilmesi.

4.1.Öğretim mekânlarını kalite/nitelik açısından değerlendiriniz.

ÖĞRETİM MEKÂNLARI	PUAN									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Binalar ve Derslikler										
Atölyeler										

4.2.Sosyal- kültürel mekânları kalite/nitelik açısından değerlendiriniz.

SOSYAL- KÜLTÜREL MEKÂNLAR	PUAN									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Konferans Salonları										
Spor Alanları										
Müzeler ve Sanat Galerisi										
Kütüphane										

4.3.Yardımcı mekânları kalite/nitelik açısından değerlendiriniz.

YARDIMCI MEKÂNLAR	PUAN									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kantinler ve Yemekhane										
Alışveriş Yerleri										

Yerleşke Bahçesi										
Banka- Bankamatikler										

Ek 2. Tablo 46 Kampüsün Genel Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kampüsün Genel Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	1. SINIF DÜZEYİ		4. SINIF DÜZEYİ	
		KODLAR	f	KODLAR	f
Olumsuz Görüşler	Sosyal İmkanlar	Sosyal aktivite açısından yetersiz	18	Sosyal aktivite açısından yetersiz olması	33
		Sosyal alanlar yetersiz	10	Sosyal alanlarının yetersiz olması	15
		Fazla sakin	4	Fazla sakin olması	2
		Sıkıcı bir ortam	2	Sıkıcı bir ortam olması	1
		Topluluk ve kulüp sayısı yetersiz	4	Sosyal kulüpler için mekân olmaması	2
		Sosyalleşme ve yeni insanlarla tanışma ortamı yetersiz	2	Huzur evi gibi olması/Canlılık olmaması	1
				Öğrencinin aktif olamaması	1
		Ara Toplam	40	Ara Toplam	55
	Yerleşkedeki Alanlar İle İlgili Durumlar	Yeterince gelişmiş olmaması	10	Yeterince gelişmiş olmaması	11
		Kötü olması	9	Kötü olması	12
		Kapalı mekânların yetersiz olması	17	İyi koşullara sahip olmaması	6
		Öğrenci sayısı ve çeşidine göre alan olmaması	1	Yapıların belediye binası gibi olması	1
		Öğrencilere uygun yeni yapıların olmaması	1		
		Kampüsün dar olması	1		
		Farklı sanatsal alanların olmaması	1		
		Ara Toplam	40	Ara Toplam	30
	Yapı ve Düzenlemeler	Yetersiz olması	16	Yetersiz olması	21
		Uygun olmaması	13	Uygun olmaması	39
		Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaması	10	Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaması	10
		Ara Toplam	39	Ara Toplam	70

		Kötü /olumsuz etkilemesi	14	Kötü /olumsuz etkilemesi	21
Psikolojik Etkisi		Beklentileri karşılamaması	3	Beklentileri karşılamaması	6
		Motive etmemesi	2	Motive etmemesi	2
		Hayal kırıklığı yaşatması	1	Hayal kırıklığı yaşatması	2
				Öğrencilerin ilgisini çekmemesi	8
				Öğrencinin okulu sevmemesi	5
				Öğrencinin okula gelmek istememesi	3
				Öğrencinin lisede okuyor gibi hissetmesi	3
				Öğrencinin enerjisini alması	3
				Öğrenciye hitap etmemesi	2
				Huzursuz bir ortam olması	1
				Cehennem gibi bir ortamının olması	1
				Ruhsuz bir ortamının olması	1
				Öğrencinin okulu bırakmak istemesi	1
		Ara Toplam	20	Ara Toplam	59
Vizyon-Misyon		Kampüs kültürünün olmaması	1	Öğrenci odaklı bir kampüs ortamının olmaması	4
		Üniversite iklimi ve havasının olmaması	1	Akademisyen odaklı kampüs ortamının olması	1
		Lise ortamından farklı olmaması	1	Sisteminin oturmuş olmaması	1
		Bütün öğrencilere hitap etmemesi	1		
		Ara Toplam	4	Ara Toplam	6
		Genel Toplam	143	Genel Toplam	220
Olumlu Görüşler	Psikolojik Etkisi	Öğrencileri iyi /olumlu etkilemesi	19	Öğrencileri iyi /olumlu etkilemesi	12
		Samimi ilişkilerin olması	5	Samimi ilişkilerin olması	2
		Beklentileri karşılaması	5	Beklentileri karşılaması	1
		Öğrencilerin sevmesi	3	Öğrencinin sevmesi	5
		Öğrencinin iyi hissetmesi	2	Öğrencinin iyi hissetmesi	1
		Motive etmesi	1	Motive etmesi	1
		Eğlenceli olması	1	Eğlenceli olması	1

	Öğrencinin huzurlu olması	1	Öğrencinin huzurlu olması	1
	Derslere karşı öğrenciyi ısındırması	1	Üniversitede bulunma isteğini artırması	2
	Güvenli olması	1	Öğrencinin hoşuna gitmesi	2
			Çalışma isteğini artırması	1
			Mazide yaşıyor hissi uyandırması	1
	Ara Toplam	39	Ara Toplam	30
Yapı ve Düzenlemeler	Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması	14	Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması	3
	Uygun olması	13	Uygun olması	6
	Ara Toplam	27	Ara Toplam	9
Ortam	Güzel olması	14	Güzel olması	18
	İmkânlarının fazla olması	4	İmkânlarının fazla olması	1
	Üstün nitelikli olması	3		
	Ferah olması	1		
	Ara Toplam	22	Ara Toplam	19
Sosyal İmkânlar	Vakit geçirebilecek alanların olması	2	Vakit geçirebilecek alanların olması	3
	Sosyal aktivite açısından iyi olması	2	Sosyal aktivite açısından iyi olması	3
	Sosyal alanların yeterli olması	4		
	Arkadaşlık ilişkileri açısından iyi bir ortamının olması	1		
	Ara Toplam	9	Ara Toplam	6
Diğer	Diğer üniversitelere göre iyi olması	1		
	Konum olarak her yere yakın olması	1		
	Ara Toplam	2		
	Genel Toplam	99	Genel Toplam	64

Ek 3. Üniversite Fiziksel Ortamına İlişkin Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kalite Puanları

ÜNİVERSİTE FİZİKSEL ORTAMINA İLİŞKİN BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KALİTE PUANLARI

Öğrenci Bilgileri		Öğretim Mekânları		Sosyal-Kültürel Mekânlar			Yardımcı Mekânlar				
		Binalar ve Derslikler	Atölyeler	Konferans Salonları	Spor Alanları	Müzeler ve Sanat Galerisi	Kütüphane	Kantinler ve Yemekhane	Alışveriş Yerleri	Yerleşke Bahçesi	Banka-Bankamatik
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü	1	7		7	8	7	8	8	7	10	7
	2	4		5	5		5	5		8	1
	3	7		9	8	10	10	5	10	10	3
	4	8		8	5		10	8	8	10	5
	5	5		3			3	3		7	4
	6	10		8	7		9	8	5	10	7
	7	7		6		10	9	2	4	8	5
	8	5		4			8	2	1	4	2
	9	7		5	6	5	3	1	7	10	1
Resim-İş Eğitimi AD	1	6	5	8		9	9	7	8	9	4
	2	7	7			10	8	4	4	7	2
	3	2	4	5		6	6	3	5	3	1
	4	4	5	5	10	6	8	1	2	4	3
	5	5	5	4			8	3	1	5	7
	6	7	6	5	8	8	8	5	5	7	5
	7	5	8			9	9	6		7	
	8	5	6	7	7	7	8	7	6	6	6

	9	6	4	6	7	8	5	9	2	6	5
	10	5	5	5	5	6	8	6	6	5	4
Müzik Eğitimi AD	1	5	5	7			8	5		8	6
	2	3	1	6			3	5	3	10	3
	3	5	4	3		2	8	7	4	10	8
	4	3	3	7		5	6	5		10	2
	5	10	9	10			10	7		10	6
	6	4	8	10		3	6	8		5	2
	7	2	3	5			5	6		5	3
	8	2		2			7	4		4	
	9	4	4	9			10	6		8	5
	10	6		8				7	8	6	5
Biyoloji Eğitimi AD	1	3		2	3		4	2		4	2
	2	6		6	7		9	3	1	7	3
	3	6		5			7	5		5	5
	4	7		6			10	4		7	3
	5	5		7	8		8	7	2	10	1
	6	5		4			10	8		5	1
	7	4		4	3		8	5	1	2	2
	8	3		1	4	2	8	3	1	6	1
	9	8		6			8	6	6	8	5
	10	6		5			9	4		7	5
	11	7			1		10	8	3	5	1

Kimya Eğitimi AD	1	6				8	8		5	6
	2	8		9		10	5		7	8
	3	6	5			9	5	4	6	5
	4	5	1		3	10	1	1	4	7
	5	1	5	8	3	6	1	1	5	1
	6	1	2		1	2	1	1	3	4
	7	7	5		3	7	10	8	5	6
Tarih Eğitimi AD	1	6	4	9	5	9		6	7	4
	2	7		10		10	10		10	3
	3	8			9	10	8		9	8
	4	10				8	10		7	5
	5	7				7	10		7	8
	6	5			10	9	10		9	9
	7	7				9	9		9	8
	8	6				9	8		6	6
	9	7	7			8	8		7	9
	10	8				10	10	5	10	6
Felsefe Grubu Eğitimi AD	1	7				8	8		8	
	2	5				7	4	5	7	
	3	3				6	4	3	4	4
	4	7	8	4		8	7		6	6
	5	7	6	5		8	3		7	3
	6	8				8	9	5	5	10
	7	6				9	5	5	6	6

Özel Eğitim Bölümü	1	6			8	8		5	6
	2	5	10		10	4		2	7
	3	5	8		8	4		4	6
	4	2	8		9	3		5	5
	5	4	6		9	4		5	3
	6	2	2		3	2		4	
	7	2	7		8	5		3	1
	8	1	1		2	3		2	1
	9	3	3	3	5	1		2	3
	10	2	10		8	2	5	6	10
	11	5	7	7	9	3		4	3
	12	5	8		4	3		4	4
	13	4	6		7	3		6	4
	14	2	5		10	4		4	5
İngiliz Dili Eğitimi AD	1	6	4		7	3	2	6	7
	2	5	7		8	3	6	9	8
	3	4	4		8	4		4	6
	4	6			9	5		7	7
	5	8			10	4	4	8	8
	6	8		10	10	5	2	8	10
	7	6	3		8	4		5	1
	8	8	6	4	9	2	1	8	4
	9	3			8	2		9	
	10	6	5		6	8	4	10	5

Arap Dili Eğitimi AD	1	8			8	7	8	8	10
	2	5			5	5		10	10
	3	10			10	2		10	10
	4	10			10	6		8	9
	5	5			6	4	3	5	5
	6	5			9	6	5	6	3
	7	8	9		7	8	4	10	9
	8	10	10		10	5		1	1
	9	8	7		6	7		1	3
	10	8	6		8	8	9	8	6
Okulöncesi Eğitimi AD	1	8			8	7	8	8	10
	2	5			5	5		10	10
	3	10			10	2		10	10
	4	10			10	6		8	9
	5	5			6	4	3	5	5
	6	5			9	6	5	6	3
	7	8	9		7	8	4	10	9
	8	10	10		10	5		1	1
	9	8	7		6	7		1	3
	10	8	6		8	8	9	8	6
Sınıf Eğitimi AD	1	6			8	8		5	6
	2	5	5	4	7		3	7	6
	3		6		8		6	7	5

4	6		6	6	5	8	7	6	6	6
5	5		6		6	9	5	6	8	4
6	5		5			8	8	4	7	6
7	5		6		6	8	5	4	9	6
8	7		8			9	7		6	5
9	6		4			7		4	7	7
10	8		10			10	10	10	8	10
Aritmetik Ortalama	5,80	5,11	5,96	6,04	6,17	7,81	5,41	4,57	6,53	5,18

Ek 4. Üniversite Fiziksel Ortamına İlişkin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Kalite Puanları

ÜNİVERSİTE FİZİKSEL ORTAMINA İLİŞKİN DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KALİTE PUANLARI

Öğrenci Bilgileri		Öğretim Mekânları		Sosyal-Kültürel Mekânlar				Yardımcı Mekânlar			
		Binalar ve Derslikler	Atölyeler	Konferans Salonları	Spor Alanları	Müzeler ve Sanat Galerisi	Kütüphane	Kantinler ve Yemekhane	Alışveriş Yerleri	Yerleşke Bahçesi	Banka-Bankamatik
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü	1	5		10	7		10	8	8	9	5
	2	5		4	8	6	9	8	2	6	6
	3	5		8	9	8	8	5	4	8	7
	4	8		5	6	6	8	4	4	8	8
	5	8		8			7	6	6	8	6
	6	6		4	6	5	7	6	4	9	6
	7	4		1	5	6	1	3	1	10	7
	8	6			8	8	6	4	3	7	7
	9	6		7	6	7	8	4	4	6	6
	10	7		8	7	5	7	1	6	8	4
Resim-İş Eğitimi AD	1	4	7	3	1	6	7	2	2	2	2
	2	5	5	6		5	8	3		4	5
	3	4	5	6	5	8	9	3	6	9	3
	4	2	2	2	3	3	6	1	1	2	3

	5	1	1	3	2	7	10	3	3	4	9
	6	4	5	3	4	4	7	3	2	5	2
	7	5	9	7	4	6	7	4	3	6	6
	8	1	1	9		5	9	1		9	6
	9	3	2	3		6	6	1	1	1	1
	10	5	9	7		7	10	3	1	10	2
	11	4	6			6	7	3		8	3
	12	4	8	6	8	9	6	7		5	7
	13	4	6	1	1	2	10	3	6	9	1
	14	8	3	7	4	6	9	8	2	9	8
Müzik Eğitimi AD	1	5	5	7	7	6	7	6	5	6	6
	2	6		7	7	8	7	2		7	1
	3	7	8	9	9		8	9		9	8
	4	3	4	8	4	7	10	6	3	5	3
	5	6	7	6	6	10	7	4	3	7	1
	6	6		8	6	5	7	1	1	1	1
	7	1		5		3	1	2		2	1
	8	8	4	8	7	1	9	4	1	8	8
	9	5	4	4		4	7	3	2	4	3
	10	5	4	6	8	4	10	1	6	8	1
Biyoloji Eğitimi AD	1	2		4	4		7	6	1	4	7
	2	5		7	5	9	7	7	4	8	6
	3	4				8	4		7		3
	4	4		8			6	3		4	3

	5	7	7			10	7	2	8	5
	6	2	1			10	1		1	1
	7	6				8	8		5	6
Kimya Eğitimi AD	1	7	7			9	5	5	7	6
	2	8	6			9	5	3	6	3
	3	5		7		9	8	1	4	5
	4	1	8	8	5	8	1	5	7	1
	5	1	1	1	1	8	1	1	5	8
	6	4	6		7	9	4	3	8	6
	7	3	6			4	4	7	8	9
Tarih Eğitimi AD	1	7	8	6	6	7	5	2	7	5
	2	3	9	7	4	9	3	2	4	4
	3	4	5	5		10	4		8	4
	4	5	4			6	5	2	7	3
	5	2	6	4	8	9	1	2	1	4
	6	3	4	6	5	9	2	4	5	6
	7	6	8	8	8	9	5	8	8	5
	8	1	1	1		10	2	1	2	1
Felsefe Grubu Eğitimi AD	1	2	1			10	1		1	1
	2	5	7	5	9	7	7	5	9	7
	3	4	7	4	5	9	6	2	2	9
	4	7	9	9	9	6	4	3	2	2
	5	4	4		5	8	4		5	3

	6	2	1	1	1	6	2	1	1	1
	7	3	4	4	1	6	2	2	4	4
	8	5	7	6	3	5	1	1	2	7
Zihin Engelliler Eğitimi AD	1	4	7	7	7	7	1	1	8	3
	2	3	5	7		10	4	2	7	5
	3	3	3	7	5	9	6	2	4	3
	4	3	6			6	5			5
	5	4	4	2		5	1		6	1
	6	5	8			8	7		6	9
	7	2	1	9	5	10	1	1	1	1
	8	3	6	6	5	8	2	7	9	9
	9	2	5	7	6	4	2	2	8	8
	10	1	4	5	7	8	5	6	7	3
Görme Engelliler Eğitimi AD	1	3	6	3	7	9	4	3	8	8
	2	6			5	10	7	6	8	4
	3	6	6	3	5	10	7	6	8	4
	4	7	9			10	6		8	5
	5	7	6	5	5	8	7	4	8	9
	6	8	10	10	10	10	5	5	10	10
	7	3	4	7	10	10	5	4	8	3
	8	7	10	10	8	10	8	4	8	6
	9	4	5			5	4		4	4
	10	6	8	6	5	8	3	7	7	7

İngiliz Dili Eğitimi AD	1	8	6		8	3	2	9	7	
	2	3	4	2	4	3		1	4	
	3	6	2	7	4	9	2	4	9	6
	4	5	3			5	1	1	8	5
	5	4	5	4	4	7	5	3	5	2
	6	8	7	7	8	9	6	4	9	7
	7	6	6	5	5	7	7	4	6	6
	8	7	8	7	7	10	7	8	8	8
	9	6	9		8	8	3	4	8	4
	10	5	6	5		5	4		4	7
	11	6	9	4		9	7	2	6	7
Arap Dili Eğitimi AD	1	5				8	4	3	6	6
	2	4	3			6	4	3	6	4
	3	3	4			6	4	3	5	5
	4	4	6			6	5	6	7	5
	5	4	6	3	3	6	4	3	3	2
	6	7	8	4	5	7	4	2	6	5
	7	3	8	3	5	9	2	1	4	6
	8	6	7	4	5	8	6	1	6	6
	9	3	6	3	7	9	4	3	8	8
	10	5			5	10	7	6	8	4
	11	6	6	3	5	10	7	6	8	4

Okulöncesi Eğitimi AD	1	7		6		10		8	9	8	
	2	7		6		1				6	
	3	5		5	10	5	5	5	3	5	
	4	6		4	8	7	6		7	5	
	5	6		7	8	4	5	8	1	6	1
	6	4		6		7	9	4	7	5	
	7	3		4	4	1	6	2	2	4	4
	8	5		7	6	3	5	1	1	2	7
	9	5		4	7	3	9	1	1	1	1
	10	7		6	6	5	10	3	1	5	7
Sınıf Eğitimi AD	1	5		1		3	10	1	1	4	7
	2	1		5	8	3	6	1	1	5	1
	3	1		2		1	2	1	1	3	4
	4	7		5		3	7	10	8	5	6
	5	5			7		9	8	1	4	5
	6	1		8	8	5	8	1	5	7	1
	7	1		1	1	1	8	1	1	5	8
	8	4		6		7	9	4	3	8	6
	9	3		6			4	4	7	8	9
	10	4		1	1	2	10	3	6	9	1
	11	8		7	4	6	9	8	2	9	8
Aritmetik Ortalama	4,60	5,00	5,60	5,49	5,40	7,61	4,13	3,35	6,02	4,87	

Ek 5. Gazi Üniversitesi Mimar Kemaleddin Binası (Rektörlük Binası) Fotoğrafları

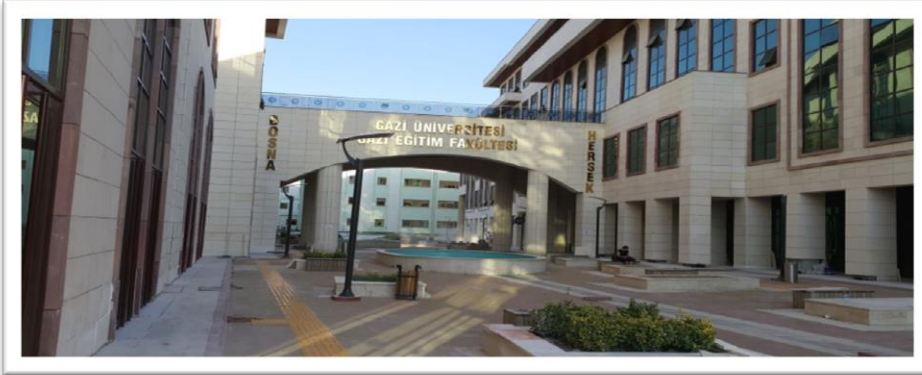

Şekil 39. Mimar Kemaleddin Binası (Rektörlük Binası)

Şekil 40. Mimar Kemaleddin Binası (Rektörlük Binası)

Ek 6. Gazi Üniversitesi Bosna-Hersek Binaları Fotoğrafları

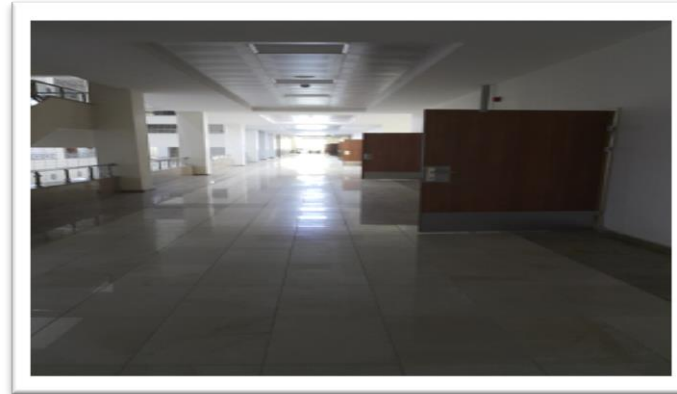
Şekil 41. Bosna- Hersek binaları

Şekil 42. Bosna-Hersek binaları minyatürü

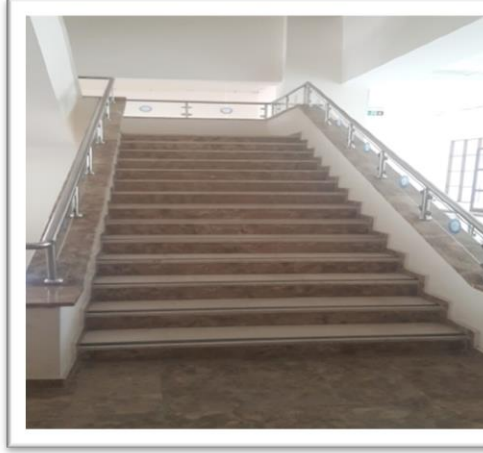
Şekil 43. Bosna-Hersek binaları koridoru

Şekil 44. Bosna-Hersek binaları koridoru

Şekil 45. Bosna-Hersek binaları asansör

Şekil 46. Bosna-Hersek binaları merdiven

Şekil 47. Bosna- Hersek binaları tuvaletleri

Şekil 48. Bosna-Hersek binalarında bir sınıf

Ek 7. Gazi Üniversitesi C Blok Binası Fotoğrafları

Şekil 49. C blok binası

Şekil 50. C blok binası koridoru

Şekil 51. C blok binası koridor

Şekil 52. C blok binası merdivenler

Şekil 53. C blok binası tuvalet

Şekil 54. C blok binasında bir sınıf

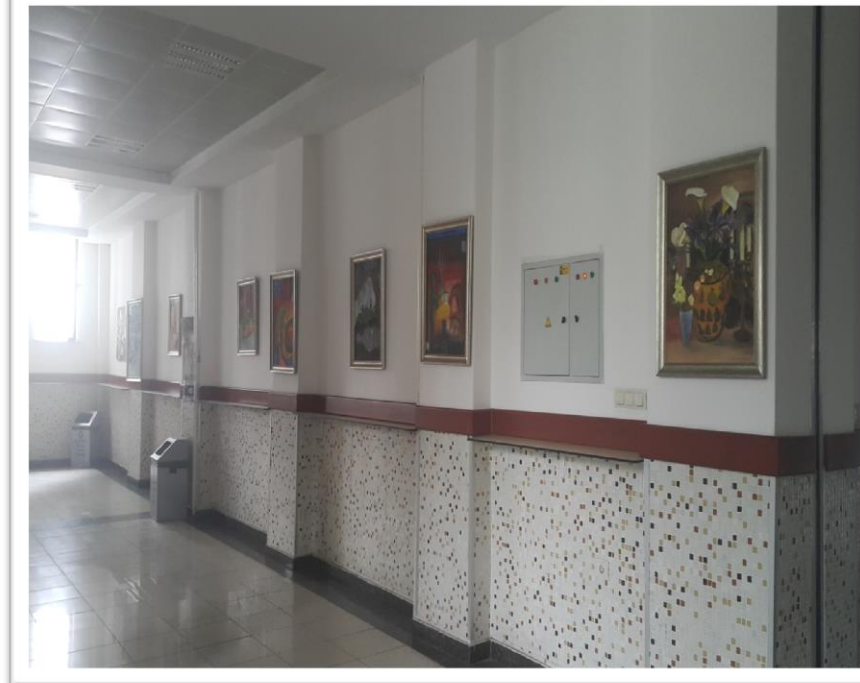

Şekil 55. C blok binasında bir sınıf

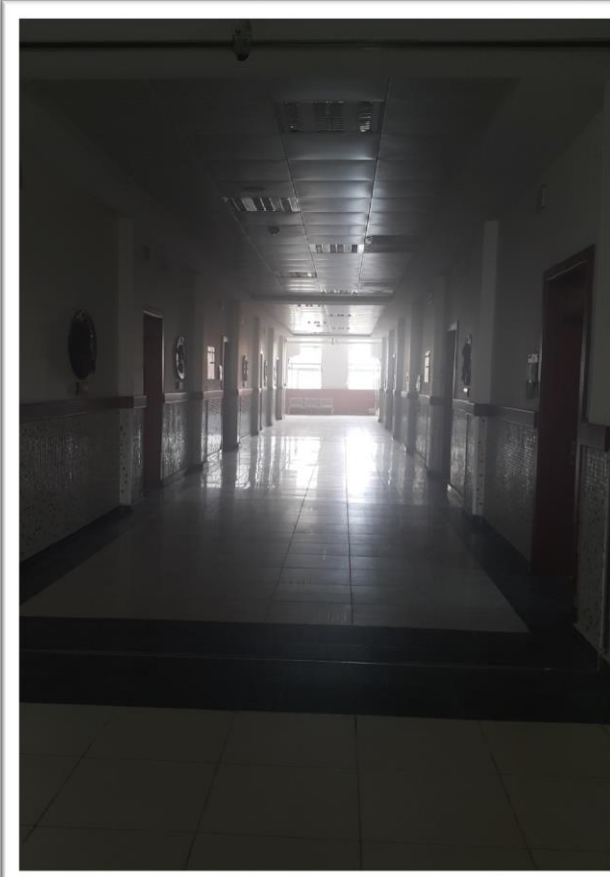
Ek 8. Gazi Üniversitesi F Blok Binası Fotoğrafları

Şekil 56. F Blok binası

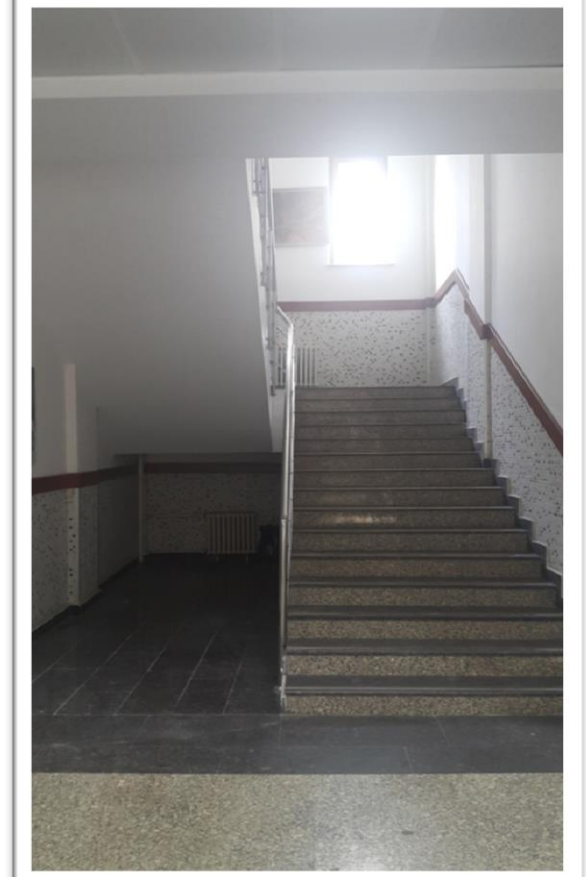
Şekil 57. F blok binası koridoru

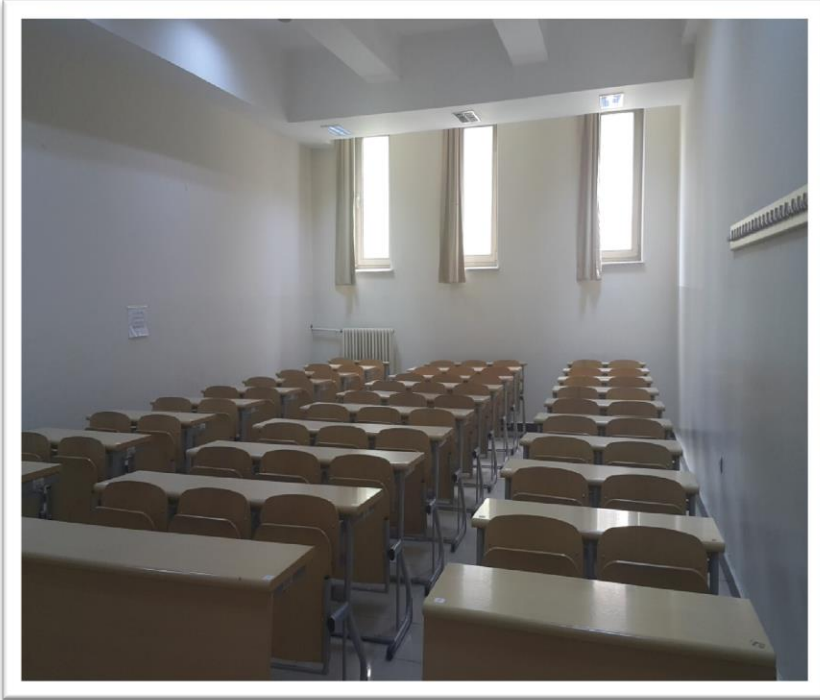
Şekil 58. F blok binası koridoru

Şekil 59. F blok binası asansör

Şekil 60. F blok binası merdivenleri

Şekil 61. F blok binasında bir sınıf

Şekil 62. F blok binasında bir sınıf

Ek 9. Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi AD Binası Fotoğrafları

Şekil 63. Müzik Eğitimi AD binası

Şekil 64. Müzik Eğitimi AD binası

Şekil 65. Müzik Eğitimi AD binası

Şekil 66. Müzik Eğitimi AD binası koridoru

Şekil 67. Müzik Eğitimi AD binası koridoru

Şekil 68. Müzik Eğitimi AD binası merdivenleri

Şekil 69. Müzik Eğitimi AD binası tuvaleti

Şekil 70. Müzik Eğitimi AD bireysel çalışma odası

Şekil 71. Müzik Eğitimi AD bireysel çalışma odası

Şekil 72. Müzik Eğitimi AD bireysel çalışma odası

Ek 10. Gazi Üniversitesi Resim-iş Eğitimi AD Binası Fotoğrafları

Şekil 73. Resim-iş Eğitimi AD binası

Şekil 74. Resim-iş Eğitimi AD binası koridoru

Şekil 75. Resim-iş Eğitimi AD koridoru

Şekil 76. Resim-iş Eğitimi AD binası tuvaleti

Şekil 77. Resim- iş Eğitimi AD binasında bir atölye

Şekil 78. Resim- iş Eğitimi AD binasında bir atölye

Şekil 79. Resim- iş Eğitimi AD binasında bir atölye

Şekil 80. Resim- iş Eğitimi AD binasında bir atölye

Ek 11. Gazi Üniversitesi Konferans Salonları Fotoğrafları

Şekil 81. F Blok konferans salonu

Gazi Üniversitesi (2019b). *F Blok konferans salonu*[Resim]. <http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-f-blok-konferans-salonu-93284?siteUri=basin> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 82. Neşe Yağız konferans salonu

Gazi Üniversitesi (2019c). *Neşe Yağız konferans salonu*[Resim]. <http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/nese-yagiz-konferans-salonu-93282?siteUri=basin> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 83. Mimar Kemaleddin Konferans Salonu

Şekil 84. Mimar Kemaleddin Koferans Salonu

Gazi Üniversitesi (2019d). *Mimar Kemaleddin konferans salonu* [Resim]. <http://basin.gazi.edu.tr/posts/view/title/mimar-kemaleddin-salonu-88283> sayfasından erişilmiştir.

Ek 12. Gazi Üniversitesi Spor Alanları Fotoğrafları

Şekil 85. Tenis kortu

Şekil 86. Basketbol sahası

Şekil 87. Futbol Sahası

Şekil 88. Fitness salonu

Gazi Üniversitesi (2019e). *Fitness salonu* [Resim]. http://mediko.gazi.edu.tr/posts/view/title/*-fitness-%26-sauna-merkezleri-20739 sayfasından erişilmiştir.

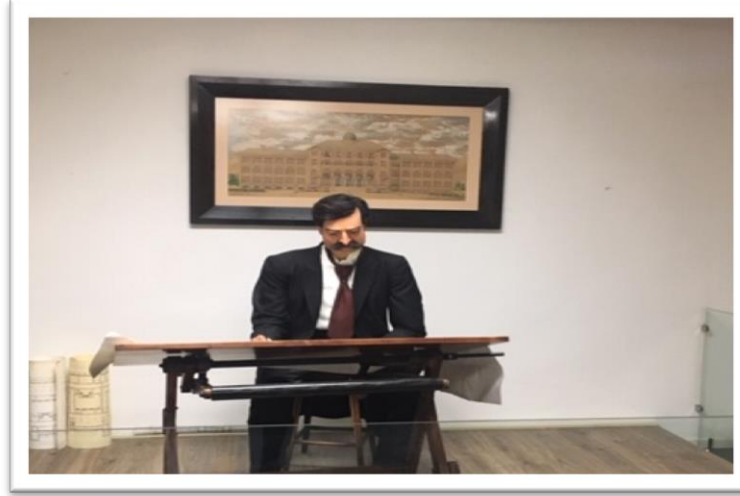
Şekil 89. Yüzme havuzu

Gazi Üniversitesi (2019f). *Yüzme havuzu* [Resim]. http://mediko.gazi.edu.tr/posts/view/title/*-kapali-yuzme-havuzu-225087 sayfasından erişilmiştir.

Ek 13. Gazi Üniversitesi Müzelerinin Fotoğrafları

Şekil 90. Müzeler

Şekil 91. Müzeler

Şekil 92. Müzeler

Şekil 93. Müzeler

Ek 14. Gazi Üniversitesi Sanat Galerisi Fotoğrafları

Şekil 94. Malik Aksel Sanat Galerisi

Gazi Üniversitesi (2019g). *Malik Aksel Sanat Galerisi* [Resim]. <http://gef.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-tanitim-kitapcigi-176874?siteUri=gef> sayfasından erişilmiştir.

Ek 15. Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Fotoğrafları

Şekil 95. Merkez Kütüphane

Şekil 96. Merkez Kütüphane kitaplar

Şekil 97. Merkez Kütüphane çalışma alanları

Şekil 98. Merkez Kütüphane çalışma alanları

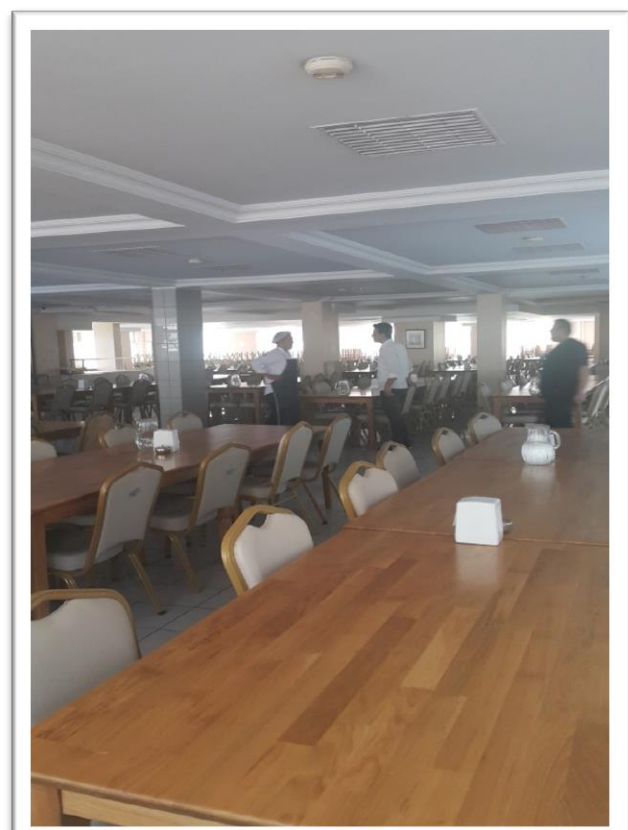
Ek 16. Gazi Üniversitesi B Blok Yemekhanesinin Fotoğrafları

Şekil 99. Yemekhane girişi

Şekil 100. Yemekhane

Şekil 101. Yemekhane

Ek 17. Gazi Üniversitesi Kantinlerinin Fotoğrafları

Şekil 102. C Blok binası kantini

Şekil 103. F Blok binası kantini

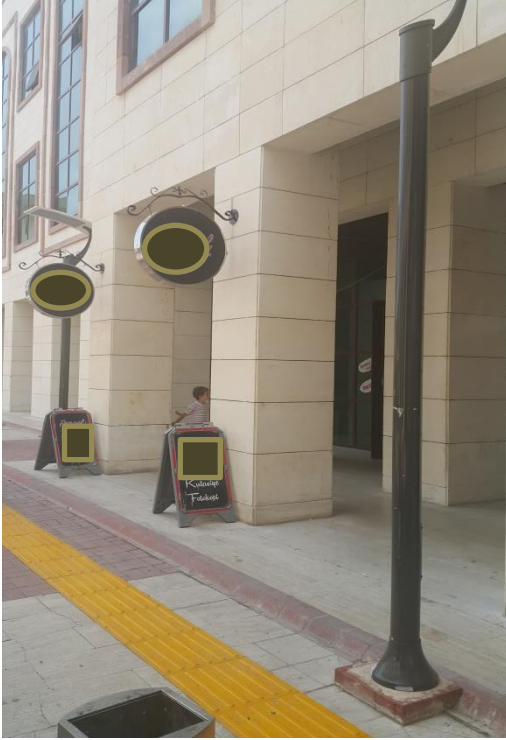

Şekil 104. Müzik Eğitimi AD binası kantini

Şekil 105. Resim-iş Eğitimi AD binası kantini

Ek 18. Gazi Üniversitesi Alışveriş Yerleri Fotoğrafları

Şekil 106. Hersek binası alışveriş yeri

Şekil 107. Müzik Eğitimi AD binası alışveriş yeri

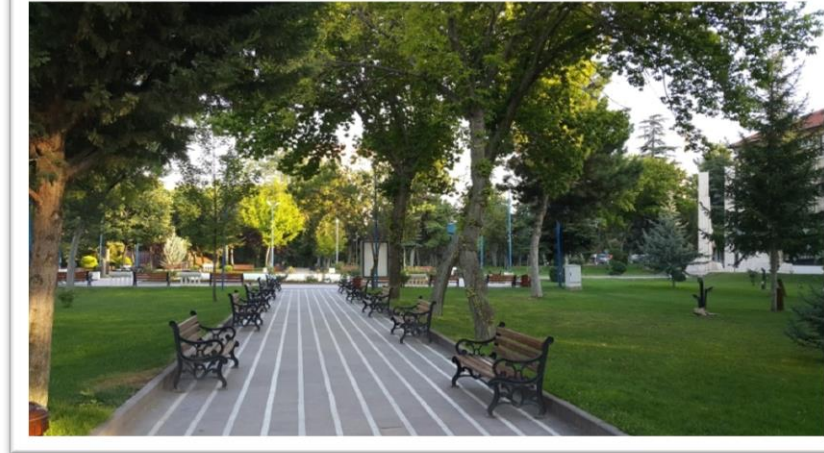

Şekil 108. C Blok binası alışveriş yeri

Ek 19. Gazi Üniversitesi Yerleşke Bahçesi Fotoğrafları

Şekil 109. Yerleşke ana girişi

Şekil 110. Yerleşke bahçesi

Şekil 111. Yerleşke bahçesi

Şekil 112. Yerleşke bahçesi

Ek 20. Gazi Üniversitesi Banka-Bankamatik Fotoğrafları

Şekil 113. Banka-bankamatikler

Şekil 114. Banka-bankamatikler

Ek 21. Verilerin Kodlanması

Öğrencilerin binalar ve derslikler ile ilgili orijinal görüşlerinden, binalar ve derslikler ile ilgili kodların oluşturulması.

“Binamız eski. Sınıflarda piyanolar eski ve sıralarımız bizim kullanımımız için uygun değil.” (MÖ1,K2)	<i>Binalar İle İlgili Kodlar</i>
“Binalar daha iç açıcı renklerde olabilirler.” (MÖ4,K2)	1. Bakımsız/ yıpranmış/ eski
“Binalar iç açıcı değil bakımsız çünkü. Dersliklerin de yetersiz olduğunu düşünüyorum.” (MÖ4,K4)	2. Yapısı ve renkleri çekici değil
“Binalar eski ve derslikler yetersiz.” (ÖÖ1,K4)	3. Çok sıradan
“Binalar hakkında olumlu bir şey pek söyleyemem. Çünkü bakımsız, eski ve durağan” (ÖÖ1,K5)	4. Merdivenler sorunlu
“Binamız oldukça sade ve ilgimizi çekmiyor.” (FÖ4,K1)	5. Asansör öğrenci kullanımına açık değil
“Merdivenlere takılabiliyoruz” (İÖ1,K2)	6. Tuvaletler kirli ve bakımsız
“Olduğumuz binada merdivenler çok fazla ve Sıralar sallanıyor ve eski.” (İÖ1,K3)	7. Olumsuz etkiliyor
“Asansör öğrenci kullanımına açık değil. En üst kata çıkmak zor oluyor.” (İÖ1,E4)	8. Öğrenciye uygun tasarlanmamış
“F bloktaki sınıf soğuk oluyor.” (BÖTÖ1,K4)	<i>Sınıflar/Derslikler İle İlgili Kodlar</i>
	1. Yetersiz
	2. Masa ve sıralar rahatsız ediyor
	3. Soğuk

“F blok tuvaletleri kötü, temiz değil.” (BÖTÖ1,K5)	
“F bloktaki tuvaletler sıkıntı.” (BÖTÖ1,E1)	
“Okuduğum binanın eski olması beni kötü etkilemektedir.” (AÖ1,K3)	
“Binalar yapısı ve renkleri itibariyle çekici değil. C blok bosna hersek ile kıyaslandığında birçok açıdan çok eksik.” (AÖ1,K8)	
“C blok hiçbir şekilde öğrenciye uygun değil. Öğrenciyi kötü etkiliyor. İçeri girdiğimizde ayaklarımız geri geri gitmek istiyor.” (AÖ1,E1)	

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..